

**KÜTAHYA'DAKİ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA
UYGULANAN OYUN VE SPOR PROGRAMLARININ
İNCELENİP DEĞERLENDİRİLMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Güvenç Güven

Kütahya - 2006

T.C.
Dumlupınar Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**KÜTAHYA'DAKİ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA
UYGULANAN OYUN VE SPOR PROGRAMLARININ İNCELENİP
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Danışman
Yar. Doç. Dr. Mehmet GÖRAL

Hazırlayan
Güvenç Güven
(0292080102)

Kütahya – 2006

KABUL VE ONAY SAYFASI

Güvenç Güven'in YÜKSEK LİSANS tezi olarak hazırladığı Kütahya'daki Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Oyun ve Spor Programlarının İncelenip Değerlendirilmesi başlıklı bu çalışma, jürimizce lisansüstü yönetmeliğin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

...../...../.....

Üye : Prof.Dr.

.....

Üye : Yrd.Doç.Dr.

.....

Üye : Yrd. DoçDr.

.....

Sosyal Bilimleri Enstitüsün Yönetim Kurulu'nun/...../..... gün ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN
Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum ‘‘Kütahyada’ki Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Oyun ve Spor Programlarının İncelenip Değerlendirmesi’’ adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17.11.2006

Güvenç GÜVEN

ÖZGEÇMİŞ

1976 yılında Bilecik ilinin Bozüyük ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kütahya'da tamamladı. 1997 yılında Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünü kazandı. 2001 yılında ihtisası Basketbol, yardımcı ihtisasını Hentbol branşlarında yaparak mezun oldu. Aynı yıl Kamu Personeli Seçme Sınavında başarılı olarak Gaziantep ilinde beden eğitimi öğretmenliğine başladı. Bir yıl sonra Dumlupınar Üniversitesinde açılan lisansüstü sınavını kazanarak Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında lisansüstü öğrenimine başladı. Aynı yıl öğrenim durumu özründen Kütahya Şair Şeyhi İlköğretim Okuluna tayini gerçekleşti. Lisansüstü eğitiminin birinci yılını tamamladıktan sonra Ankara Mamak Muhabere Bilgi Sistemler Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı'nda kısa dönem er olarak askerlik vazifesini tamamladı. İzcilik, kort tenisi hakemliği ve yüzme hakemliği kurslarından başarı ile ayrılarak bu alanlarda görev yapma hakkını kazandı. Evli ve bir çocuk babasıdır. Şu anda zorunlu hizmet kapsamında olan Kütahya'nın Aslanapa ilçesinde Aslanapa Merkez İlköğretim Okulunda beden eğitimi öğretmenliği görevine devam etmektedir.

ÖZET

Okul öncesi eğitimde hareket eğitiminin dolaylı olarak spor ve oyun programlarının gerek erken dönem çocuk gelişiminde gerekse sosyal açıdan önemi çok büyüktür. Araştırmamız daha çok Kütahya ilinde okul öncesi eğitimi kurumlarında uygulanmakta olan oyun ve spor programlarını inceleyerek mevcut sorunların tespitini amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini 2006 yılında Kütahya ilindeki ilköğretim okullarına bağlı 38 ana sınıfı ve 3 özel anaokulunda çalışan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 41 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri anket yöntemi ile belirlenmiştir. İstatistikî test yöntemi olarak ki kare testi (Chi-Square) ve çapraz tablolama (Cross-Tabulation) yöntemleri uygulanmıştır.

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığımız bu çalışmada mevcut tüm sorunlar ve sorunların çözümlerine yönelik bir sonuca varılmaya çalışılmıştır. Mevcut oyun ve spor programları içerik, uygulama, materyal, fiziki ortam yetersizliği ve çeşitli etkenler sebebiyle gerektiği gibi bilimsel ilkeler ışığında uygulanamamaktadır. Uygulamadaki eksiklik programın kendi yetersizlikleri ile bir araya geldiğinde de oyun ve sportif faaliyetlere bağlı eğitim sürecinin aksadığı dikkati çekmektedir.

Tüm bunlara ilave olarak okul öncesi öğretmenlerinin oyun ve spor uygulamaları alanındaki alt yapı yetersizlikleri ve diğer öğretmenlerle ve konunun uzmanlarıyla gerekli koordinasyonu sağlayamaması problemleri derinleştirmektedir.

Araştırmamızın son bölümünde mevcut problemlerin giderilmesine ilişkin somut öneriler getirilmekte ve gözden kaçan kısımlar ortaya konmaktadır.

Konuyla ilişkili araştırma ve uygulama Kütahya'daki okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleşmiştir.

ABSTRACT

Calisthenics education, indirectly sport and game programs, is very important for both early childhood development and society in pre-school education. The aim of this study is to analysis the games and sport programs which are applied in pre-school education institutions in Kütahya and to determine the existing problems. The total field under survey is the teachers who work in 38 nursery school classes dependent on the primary schools in Kütahya in 2006 and 3 private nursery schools. The sampling of this study consists of 41 pre-school teachers. In this study the views of the teachers are determined with survey method. Chi-Square test and Cross-Tabulation are used as statistical test method.

In this master thesis, we tried to come to a conclusion for the existing problems and their Solutions, it was determined that present games and sport programs cannot be applied with scientific principles because of content, application, material and physical environment insufficiency and when these come together with the program's own insufficiency it was determined that the educational period related to the sport cannot be achieved successful.

In addition to the elements above the deficiency of the pre-school teachers in the field of game and sport applications and the pre-school teacher' lack of coordination with the other teachers and the experts of the subjects are getting worse the problems.

In the last section of the study some concrete proposals about the problems are presented as a solution.

The investigation and application was realized in the pre-school education institutions in Kütahya.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
TEZ HAKKINDA.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM, OKUL ÖNCESİ EĞİTİM, OYUN, SPOR KAVRAMI VE MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR

1.1. Eğitim Kavramı.....	11
1.1.1. Örgün Eğitim.....	18
1.1.1.1. Okul Öncesi Eğitim.....	18
1.1.1.2. İlköğretim.....	19
1.1.1.3. Ortaöğretim.....	19
1.1.1.4. Yükseköğretim.....	20
1.1.2. Yaygın Eğitim.....	21
1.2. Okul Öncesi Eğitim Kavramı.....	22
1.2.1. Dünyada Okul Öncesi Eğitimin Tarihçesi.....	23
1.2.2. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Tarihçesi.....	24
1.2.3. Dünyada Okul Öncesi Eğitim Sistemi.....	27
1.2.4. Okul Öncesi Eğitim Kurumları ve Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Sistemi.....	28
1.2.5. Okul Öncesi Eğitim Sisteminin Amaçları.....	31
1.2.5.1. Okul Öncesi Eğitimin Millî Eğitim Müfredatına Göre Amaçları.....	31
1.2.6. Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri.....	31
1.2.7. Okul Öncesi Eğitimin Gerekliliği.....	33
1.2.8. Okul Öncesi Eğitimin Toplumsal Gerekliliği.....	34
1.2.9. Okul Öncesi Dönemde Eğitimin Önemi.....	35
1.3. Okul Öncesi Eğitimin Gelişimsel Etkileri.....	36
1.3.1. Zihin ve Dil Gelişimi.....	36
1.3.2. Sosyal ve Kişilik Gelişimi.....	37
1.4. Okul Öncesi Dönemi Gelişimsel Özellikleri.....	38
1.4.1. Okul Öncesi Dönemde Motorik Gelişim.....	38
1.4.2. Hareket Gelişim Dönemleri.....	38
1.4.3. Temel Hareketler Dönemi.....	41
1.4.3.1. Başlangıç Evresi.....	41
1.4.3.2. İlk Evre.....	42

1.4.3.3. Olgunluk Evresi.....	42
1.5. Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının En Önemli Özellikleri.....	43
1.5.1. Okul Öncesi Çocuklarının Fiziksel Özellikleri	43
1.6. Okul Öncesi Dönemi Çocuklarında Hareket Eğitimi.....	44
1.6.1. Okul Öncesi Dönemde Kazanılan Hareket Becerileri	44
1.6.1.1. Lokomotor Hareketler	45
1.6.1.2. Denge.....	45
1.6.1.3. Küçük Kas (manipülatif) Hareketleri	45
1.6.1.4. Ritmik Etkinlikler	45
1.7. Okul Öncesi Çocuklarının Hareket Becerilerinin Gelişimi.....	46
1.8. Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi.....	48
1.8.1. Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitiminin İçeriği	48
1.8.2. Hareket Eğitimi Sırasında Dikkat Edilmesi Gerekenler	49
1.8.3. Okul Öncesi Eğitimde Sportif Etkinlikler ve Oyunun Önemi	49
1.9. Spor Kavramı.....	53
1.9.1. Sporun Tarihçesi.....	57
1.9.2. Sporun Değeri.....	60
1.9.3. Sporun Eğitimsel Değeri	63
1.9.4. Çocuk ve Spor.....	67
1.10. Oyun Kavramı.....	70
1.10.1. Oyunun Tanımı.....	70
1.10.2. Oyunun Tarihçesi.....	71
1.10.3. Oyun Hakkında Düşünürlerin Görüşleri.....	72
1.10.4. Oyunun Değeri.....	76
1.10.5. Oyunun Eğitimsel Değeri.....	79
1.11. Çocuk Oyun ve Spor.....	80

İKİNCİ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal.....	88
2.1.1. Çalışma Evreni.....	88
2.1.2. Araştırma Tekniği.....	88
2.1.3. Genel Protokol.....	88
2.1.4. Veri Toplanması ve Uygulanan Teknikler	89
2.1.5. Anketin Geçerlilik ve Güvenilirliği.....	89
2.1.6. Verilerin Değerlendirilmesi ve İstatistik İşlemler.....	90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Anketörlerin ve Çalıştıkları Kurumun Genel Özellikleri.....	92
3.1.1. Kurumun Yapısı.....	92
3.1.2. Kurum Binasının Şekli.....	92
3.1.3. Kurumun Fiziksel Aktivite Alanı.....	93
3.1.4. Kurumda Çocuk Başına Düşen Aktivite Alanı.....	94

3.1.5. Kurumdaki Öğrenci Sayısı.....	94
3.1.6. Kurumun Eğitim Süresi.....	95
3.1.7. Öğretmenin Görev Yapma Biçimi.....	95
3.1.8. Kurumda Aktivitelere Ayrılan Süre.....	96
3.1.9.Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Oyun ve Spor Aktivite Çeşitleri	97
3.1.10. Kurumda Ekstra Oyun ve Spor Aktivite Düzeyi.....	99
3.1.11. Kurumda Ekstra Oyun ve Spor Aktivite Süresi.....	100
3.1.12. Kurumda Fiziksel Aktiviteleri Belirleyenler.....	100
3.1.13. Kurumda Fiziksel Aktiviteleri Yaptıranlar.....	101
3.1.14. Kurumda Fiziksel Aktivite Süresi.....	102
3.1.15. Kurumda Haftalık Fiziksel Aktivitelere Ayrılan Gün Sayısı.....	102
3.1.16. Kurumda Fiziksel Aktivite Saatleri.....	103
3.1.17. Kurumdaki Öğretmenlerin Oyun ve Spor Programlarının Öğrencilerin Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Düşünceleri.....	104
3.1.18. Öğretmenlerin Çalıştıkları Kurumda Uygulanan Fiziksel Aktivitelerin Süre ve Kalitesine İlişkin Düşünceleri.....	104
3.1.19. Kurumlarda Yeterli Seviyede Fiziksel Aktivite Uygulanamama Sebepleri.....	105
3.1.20. Kurum Öğretmenlerinin Mevcut Müfredat İçerisindeki Fiziksel Aktivitelere İlişkin Düşünceleri.....	107
3.1.21. Okul Öncesi Kurumların Materyal Durumu.....	107

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma.....	114
4.2. Sonuç ve Öneriler.....	120
KAYNAKÇA.....	126
EKLER.....	132
EK-1. ANKET FORMU.....	133
EK-2. VERİ FORMU.....	136
EK-3. YAZIŞMALAR.....	137
EK-3a. Sosyal Bilimler Enstitüsüne Yazılan Anket İzin Dilekçesi	137
EK-3b. İl Millî Eğitim Müdürlüğüne Yazılan Anket İzin Dilekçesi.....	138
EK-3c. İl Millî Eğitim Müdürlüğünden Alınan Anket İzin Formu.....	139
EK-4. KÜTAHYA'DA BULUNAN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARI.....	140
EK-5. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARI YÖNETMELİĞİ.....	142
DİZİN.....	171

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekil</u>	<u>Sayfa</u>
1. 1. Temel Motorik Becerilerin Gelişmesi.....	39
1.2. Motor Gelişim Dönemleri.....	40
3.1. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yeterli Seviyede Fiziksel Aktivite Uygulanamama Sebepleri.....	106

TABLOLAR DİZİNİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
1.1. Türkiye’de Yıllara Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumları.....	51
1.2. Anaokulu Beden Eğitimi Programı.....	52
1.3. Anaokulu Beden Eğitimi Programı.....	57
3.1. Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Yapısı.....	92
3.2. Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Bina Biçimi.....	93
3.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Fiziksel Aktivite Alanı.....	93
3.4. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Çocuk Başına Düşen Aktivite Alanı.....	94
3.5. Okul Öncesi Eğitim Kurumundaki Öğrenci Sayısı	94
3.6. Okul Öncesi Kurumun Eğitim Süresi.....	95
3.7. Okul Öncesi Öğretmenlerin Görev Yapma Biçimleri.....	96
3.8. Okul Öncesi Kurumda Oyun ve Spor Aktivitelerinin Yeterliliği.....	97
3.9. Temel Jimnastik.....	97
3.10. Halk Oyunları.....	98
3.11. Eğitsel Oyunlar.....	98
3.12. Bale.....	98
3.13. Yüzme.....	99
3.14. Diğer Oyun ve Spor Aktiviteleri	99
3.15. Okul Öncesi Kurumların Program Harici Oyun ve Spor Aktivitelerinin Düzeyleri.....	99
3.16. Okul Öncesi Kurumların Ekstra Oyun ve Spor Aktivitelerinin Süreleri.....	100
3.17. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Fiziksel Aktiviteleri Belirleyenler.....	101
3.18. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Fiziksel Aktiviteleri Yaptıranlar.....	101
3.19. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Haftalık Oyun ve Spor Aktivitelerinin Süreleri..	102
3.20. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Haftalık Oyun ve Spor Aktivitelerine Ayrılan Gün Sayısı.....	103
3.21. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Oyun ve Spor Aktivite Saatleri.....	103
3.22. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Oyun ve Spor Programlarının Öğrencinin Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Düşünceleri.....	104
3.23. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çalıştıkları Kurumda Uygulanan Oyun ve Spor Aktivitelerinin Süre ve Kalitesine İlişkin Düşünceleri.....	105
3.24. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mevcut Müfredat İçerisindeki Oyun ve Spor Aktivitelerine İlişkin Düşünceleri.....	107
3.25. Kurumlardaki Küçük Oyun Toplarının Sayısı.....	108
3.26. Kurumlardaki Trafik Hunilerinin Sayısı.....	108

3.27.	Kurumlardaki Futbol Kalelerinin Sayısı.....	108
3.28.	Kurumlardaki Voleybol Toplarının Sayısı.....	108
3.29.	Kurumlardaki Çemberlerin Sayısı.....	109
3.30.	Kurumlardaki Minderlerin Sayısı.....	109
3.31.	Kurumlardaki Futbol Toplarının Sayısı.....	109
3.32.	Kurumlardaki İplerin Sayısı.....	110
3.33.	Kurumlardaki Lobutların Sayısı.....	110
3.34.	Kurumlardaki Basket Potalarının Sayısı.....	110
3.35.	Kurumlardaki Sağlık Toplarının Sayısı.....	110
3.36.	Kurumlardaki Raketlerin Sayısı.....	111
3.37.	Kurumlardaki Basket Toplarının Sayısı.....	111
3.38.	Kurumlardaki Kurdelelerin Sayısı.....	111
3.39.	Kurumlardaki Tenis Toplarının Sayısı.....	111
3.40.	Kurumlarındaki Voleybol Alanlarının Sayısı.....	112

TEZ HAKKINDA

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı; Kütahya ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan oyun ve spor programlarının incelenmesi ve değerlendirilmesidir.

2. PROBLEM

Okul öncesi eğitim içerisinde spor ve oyun son derece önemli olmasına karşın okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen, idare, program, kurumların fiziksel yapısı, materyal yetersizliği ve çevresel etkenler gibi sebeplerden yeterince ve etkin biçimde uygulanamamaktadır. Yetkili konumda olanların uygulamalardaki aksaklıklar hususunda gerekli bilinç ve çabaya sahip olmadıkları görülmektedir. Bunun en önemli kanıtı erken yaşlarda başlanabilir sporlar hususunda ülkemizin uluslar arası yarışmalarda başarı gösterememesi ve ilköğretimin birinci kademesinden itibaren çocukların yaş guruplarının gerektirdiği bedensel aktivitelere hazır oluşuk düzeylerinin düşük oluşu olarak gösterilebilir.

Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

1-Okul öncesi öğretmenleri oyun ve spor hususunda gerekli alt yapıya sahip midir?

2-Okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel yapıları spor ve oyun programlarının sağlıklı bir şekilde işlenmesine uygun biçimde midir?

3-Kurum yöneticileri ve okul müdürleri kurumlarına bağlı okul öncesi eğitim çalışmaları hususunda bilgi sahibi midir ve uygulamaların sağlıklı olabilmesi için gerekli çalışmaları yapmakta mıdır?

4-Okul öncesi eğitim kurumların gelen çocukların oyun ve spor faaliyetleri esnasında karşılaştıkları çevresel ve kültürel problemler nelerdir?

5-Okul öncesi eğitim kurumlarında oyun ve spor programlarının sağlıklı uygulanabilmesi için gerekli materyal mevcut mudur?

3. HİPOTEZLER

Araştırmada belirlenen amaçlar doğrultusunda aşağıdaki hipotezler sınanmıştır.

1.Okul öncesi öğretmenleri oyun ve spor hususunda gerekli alt yapıya tam olarak sahip değildirler.

2. Okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel yapıları spor ve oyun programlarının sağlıklı bir şekilde işlenmesine uygun yapıya tam olarak sahip değildir.

3. Kurum yöneticileri ve okul müdürleri kurumlarına bağlı okul öncesi eğitim çalışmaları hususunda tam olarak bilgi sahibi değildir ve uygulamaların sağlıklı olabilmesi için gerekli çalışmaları yapabilir durumda değildirler.

4. Okul öncesi eğitim kurumların gelen çocukların oyun ve spor faaliyetleri esnasında karşılaştıkları çevresel ve kültürel problemler yüksek oranda sosyoekonomik problemlerdir.

5. Okul öncesi eğitim kurumlarında oyun ve spor programlarının sağlıklı uygulanabilmesi için gerekli materyal mevcut değildir.

4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Okul öncesi eğitimin önemi neredeyse bin yıllar önce erken dönemde çocuk eğitimi olarak anlaşılmış. Bu konuda da eski zamanlardan beri çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu her milletin kültürüne yaşayışına inanışına ve coğrafyasına göre farklılık gösterse de amaç hep aynı olmuştur. Sağlıklı bir nesil yetiştirerek milletlerin geleceği olan çocukların hayata hazır hale gelmelerini sağlamaktır. Okul öncesi eğitim ülkemizde Osmanlı devletinden başlamak kaydı ile son derece ehemmiyetle üzerinde durulmasına karşın bir dizi problemler içinde barındırmış ve barındırmayada devam etmiş gelmiştir.

Okul öncesi eğitimin tartışılmaz olarak en önemli iki ayağı olan oyun ve spor uygulamalarının önemi son yapılan bilimsel araştırmalar ışığında sürekli artmakta bunun farkında olan eğitim alanındaki yetkililer ülkelerinde okul öncesi dönemde oyun ve spor uygulamalarına ilişkin çalışma ve yatırımlarını artırmaktadır. Okul öncesi dönemde oyun ve spor eğitim yönü haricinde özellikle artık uluslar arası arenada devletlerin gelişmişliği ile kıyaslanabilir sportif başarılarında alt yapısını oluşturmaktadır. Bilindiği üzere profesyonel anlamda sportif başarılar tesadüfi haller dışında çok küçük yaşlarda yeteneklerin keşfedilerek mevcut yeteneklerin daha iyi hale gelmesi için yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Nüfusunun büyük bir çoğunluğu genç ve dinamik bir yapıya sahip Türkiye devletinin son zamanlarda

birçoklarınca tesadüfî başarılar dışında uluslar arası arenada yeterli derecede söz sahibi olamaması düşündürücüdür. Çalışmamızda sporun bir kültür olduğu ve bunun mümkün olan en erken yaşta edinilmesi gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. İşte bu sebeptendir ki en erken yaş diyebileceğimiz ve profesyonel eğitimcilerle öğrencilerin tanıştığı dönem olan okul öncesi dönemde oyun ve spor faaliyetlerinin yeteri ilgi ve çabaya mazhar olup olmadığına dair bir fikir sahibi olmak amacı ile bu çalışma yapılmaktadır. Dünyanın hızla ilerlemekte olduğu bilgi toplumu olma yolunda okul öncesi dönem çocuklarının hala ilkel sayılabilecek şartlarda ve gereken donanımdan yoksun eğitimciler tarafından şekil verilmesi o milletin geleceği açısından düşündürücüdür.

Toplumsallaşmayı sağlamanın bir aracı olarak oyun ve sportif uygulamalar gerçekleştirilirken bu önemli saptamalar göz önünde bulundurulmalıdır. Uzman öğretmenler ve rekreasyon liderleri organizasyonlarda sorumlu değildir. Çocuklar için belirlenecek hedefler, kazanmak ve kaybetmek üzerine değil birlikte başarmaya, problem çözmeye, çocuğun grubun bir parçası olduğunu hissetmesine olanak sağlayacak şekilde belirlenmelidir. Bilinçli düzenlenmiş çocuk sporlarının yararları büyüktür ve çocukların spora katılımı özendirilmelidir. Sporla işbirliği ile rekabetin birlikteliğini kavrayan çocuğun, ileride toplum değerlerini geliştirebileceklerine inanılmaktadır. Ancak çocuk sporlarını düzenlemek büyük zaman, para ve emek işidir. Devletin ve gönüllü kuruluşların yatırımları, ailelerin desteği ve uzmanların (eğitimciler, antrenörler, hekimler vb.) önderliğiyle gerçekleştirilebilir.

Bu bilgiler ışığında okul öncesi dönemde spor ve oyun uygulamalarının önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Araştırmamız Kütahya çerçevesinde genel olarak okul öncesi kurumlarının durumlarına ışık tutacaktır. Mevcut durumun öneminin kavranmasına karşın bu konudaki araştırma sayısının yeteri kadar olmadığı görülmektedir. Çalışmamızın Kütahya'daki okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan oyun ve spor programları hakkında literatüre önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmaya katılan deneklerin evreni temsil edici nitelikte olduğu varsayılmıştır.

Bu araştırmada kullanılan anketin Kütahya'daki okul öncesi eğitim

kurumlarında uygulanan spor ve oyun programlarının incelenip değerlendirilmesinde yeterli olduğu varsayılmıştır.

6. ARAşTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma Kütahya'daki okul öncesi kurumları ile sınırlıdır.

Araştırma Kütahya'daki okul öncesi kurumlarındaki okul öncesi öğretmenleri ile sınırlıdır.

Araştırma anket yöntemi ile sınırlıdır.

TEZ METNİ

GİRİŞ

Okul öncesi dönem çocuğun gelişim süreçlerinden en hızlısı ve gelecekteki yaşantısının kalitesi ve içeriğini büyük oranda oluşturması nedeniyle tartışılmaz derecede önemli bir dönemdir. Bu dönemde yapılacak olumlu ya da olumsuz her türlü uygulama çocuğun gelecekteki yaşantısını birebir ilgilendirecektir. Çocukluk dönemi, insanın doğumundan itibaren cinsel olgunluğa ulaşınca kadar yaşadığı dönemi kapsar. Bu süreç genel olarak kızlarda 10 yaş, erkeklerde 11 yaş sonuna kadar devam eder. 0–14 ay arası bebeklik dönemi, 15–36 ay arası özerklik dönemi, 4–6 yaş arası bireysellik kazanma dönemi, 7–11 yaş arası toplumsallaşma dönemi olarak seyreder.

18.yy.dan başlamak üzere okul öncesi dönemin önemine vakıf olan eğitimciler ve ahlakçılar okul öncesi döneme dair birçok fikir öne sürmüş ve bir kısmı uygulamaya geçirilerek bu konuda çalışmalara başlanmıştır. 19. yüzyılda eğitimciler ve ahlakçılar, çocuklara kendilerini ifade etme olanağı verilirse sağlıklı büyüme göstereceklerini, davranışlarında sosyal sorumluluk taşıyabileceklerini ileri sürerek, çocuk gelişimi ve davranışlarının yönlendirilmesi gerektiğini savundular. Günümüze kadar süregelen gelişmeler, çocuklara özgü bir dünya yarattı. Çocukların bu ayrı dünyasında, onların gereksinmelerine, ilgilerine ve yeteneklerine göre hazırlanan etkinlikler, okulları kitaplar, alışveriş merkezleri, yiyecekler gibi pek çok şey yer almaktadır. Çocukların duygusallaştırılması olarak nitelenebilecek bu eğilim, 20.yüzyılı gerçek bir çocuk yüzyılı yapmıştır.

“Çocukluk Döneminde Spor” kavramı da yine bu yüzyılda oluşmuştur. Spor bilimlerinin değişik alanlarında yapılan araştırmalar yüksek performans için çocuk yaşlarda spora başlama gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Ancak çocukluk dönemindeki sporun sadece bu yönüyle ele alınması ve değerlendirilmesinin ve geleceğin şampiyon sporcuları için küçük yaşlarda yapılan aşırı yüklenmelerinin zararları yine bilimsel araştırmalarla saptanmaya başlamıştır. Psikolojik ve toplumsal açıdan, çocukluk dönemindeki sporun, çocuğun bedensel özelliklerini ve ruhsal yapısını göz önünde bulundurarak, fiziksel kapasitesinin gelişimine yardımcı olacak, kendine güvenini sağlayacak, cesaretini arttıracak, kurallara uymayı ve başkalarının haklarına saygı göstermeyi öğretecek oyun formunda çalışmalardan oluşması gerekir. Bugün sporun bir eğitim aracı olarak çocuğun her yönden gelişmesinde büyük rol oynadığı bilinmektedir.

Sportif oyunlara bir ekip üyesi olarak katılma; çocukta yardımlaşma, beraber çalışma, diğer ekip elemanlarına ve oyun düzenine saygılı olma gibi duyguları geliştirir. Sosyal ilişki ve bağların kuvvetlendiği spor olgusuna daha önceki uygarlıklarda da yer verilmiştir. İlkçağ uygarlıklarının beden eğitimi etkinlikleri, daha geniş anlamda vücut kültürü faaliyetleri; çağlarının belirli niteliği olan savaşla yakından ilgilidir.

İlkçağ uygarlıklarından Mısır'da bugün bizim eğitsel oyunlar içinde bedensel aktivite olarak kullandığımız, grup halinde el çekme yarışının çocuklara uyarlandığı görülür. Yahudilerde babaların çocuklara öğretmek zorunda oldukları üç esaslı işten biri yüzme olarak karşımıza çıkıyor. İranlılarda ise çocukların 7 yaşından itibaren devlete ait olmaları nedeniyle beden eğitimi büyük ilgi görüyor, 15 yaşına kadar askerliğe hazırlık devresi geçiriyorlar. Çin'de Kung-Fu (Çin boks) vücut kültürü faaliyetine damgasını vuruyor. Din adamları tarafından uygulanan, dolaşım sistemini geliştiren hareketler ve danslar, hijyenik olan jimnastiğin esasını teşkil ediyor ve çocuklar bu eğitimden geçiriliyorlar. Hint uygarlığında ise bilhassa dans öğrenimi, dini nitelik taşısa bile, formal eğitim içinde küçük yaşlarda başlatılıyor. Batı uygarlığının bugün hayranlıkla bahsettiği ilkçağ Yunan uygarlığında vücut kültürü faaliyetlerinin temelinde, ruhla birlikte vücudun da eğitilmesi fikri yatmaktadır. Isparta'da ise çocuklara 5 yaşından itibaren flüt ve lir eşliğinde ritmik hareketler ve dans öğretilir.¹

Çocuk için oyun bir hayat simülasyonudur. Geleceğe ilişkin bir hazırlık çalışmasıdır. Çek eğitimcisi Yan Amos Komenski'ye göre, her şeyden önce çocuğun dünyası oyundur. Oyun çocuğun her alanda serpilmesine ve kişilik kazanmasına olanak sağlayan bir etkinliktir. Piaget, oyunu yapısal açıdan ele almış ve alıştırmaya niteliğinde olan oyunlar, simgesel oyunlar ve kurallı oyunlar olmak üzere üç tür oyun saptamıştır. Alıştırma niteliğinde olan oyun ilk aylarda gelişir, doruk noktasına ilk iki ya da üç yaşlarında ulaşır, sonra yavaş yavaş gücünü yitirir. Simgesel oyun iki yıl süresince simgesel işlevlerle başlar, özerklik dönemi süresince bir doruk noktasından geçer, sonra da etkisini azaltmaya başlar. Erişkin kişilerin oyun kurallarına öykünmeden oluşan kurallı oyun da bireysellik kazanma ve toplumsallaşma dönemlerine özgü bir oyun türüdür. Oyunun çocuklar arasında ortak bir anlaşma yolu olduğu bilinmektedir. Oyun, bir yandan çocuğun fiziksel ve zihinsel yapısını geliştirirken, diğer yandan da onun

¹Y. Çobanoğlu, "Çocuk Eğitiminde Spor Olgusunun Tarihsel Gelişimi", **Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı:1, 1992, s.10.

nesneler dünyasıyla ilişki kurmasını, özgürlük ve bireysellik kazanmasını sağlayan, daha sonra da toplumsallaşmasına büyük ölçüde yardımcı olan çok önemli bir etkinliktir.²

Özellikle günümüzde çocukların hareket alanları son derece sınırlıdır. Apartman dairelerinde yaşayan, okula servisle giden, televizyon ve bilgisayar karşısında vakit geçiren çocuk, çarpık kentleşme nedeniyle çocuk oyun alanı ve parklara da hasret kalmıştır. Bu durumda hareket ihtiyacını karşılayacak, enerjisini boşaltacak ders dışı sportif etkinlikler ve beden eğitimi dersleri giderek önem kazanmaktadır. Zaten beden eğitimi derslerinin amacı da Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden ruh ve fikir gelişimini sağlamaktır. Bu derslerde oyun, jimnastik ve sportif çalışmalar bütünü ile kişinin bedence sağlam, fikirce uyanık, ruhen sağlıklı olmasına yöneliktir. Ancak teorik olarak benimsenen ve ders içeriği olarak planlanan bu amaçlarını, kalabalık sınıflar, yetersiz araç, gereç ve uzman öğretmen eksikliği yüzünden hayata geçiremediği de bir gerçektir. Çocuk oyunlara sıfır yaşından itibaren başlayıp değişik yaş gruplarında değişik amaçlı ve karakterli oyunlar oynar.³

Neredeyse doğumundan hemen sonra başlamak kaydıyla yaşına cinsiyetine ve türüne göre farklı farklı oyunlarla kişiliğinin ve fiziksel yapısının gelişmesine yardımcı olan faydalı oyunlar oynamaktadır. Duygusal ve fiziksel gelişim açısından, en doğal ve en aktif öğrenme ortamı oyun sırasında oluşmaktadır. Oyun, çocuğun hayal gücünü ve yaratıcılık yeteneğini geliştirir, düşünmeyi ve keşfetmeyi öğrenmesini, kendisine güven kazanmasını ve sosyalleşmesini sağlar. Bir yandan çocuk için eğlenceli anlar yaratırken diğer yandan da etkili bir eğitimsel görev üstlenir. Çocukluğun ilk yıllarındaki sosyal ve duygusal gelişimi daha sonraki yıllarda sosyal ve duygusal gelişiminin temelini oluşturur. Küçük çocukluk ya da özerklik döneminde kazandığı yürüme ve konuşma özellikleri onu süt çocuğundaki çaresizliğinden kısmen de olsa kurtarır. Yeni kazandığı bu becerilerin keyfini çıkarırken, özgürlüğün farkına varmaya başlar. Ancak kendini korumaya yönelik, hiç düşünmediği yasaklar devreye girer. Onlara yetenekleri çerçevesinde serbestlik tanınırsa, sağlıklı bir gelişim beklenebilir. Okul öncesi ya da oyun dönemi, çocukluğun en renkli çağlarından biridir.

²O.A. Gürün, **Çocuğumuzu Tanıyalım**, İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 1984, s.120.

³M. Başaran, **Oyunlarla Spora Hazırlık**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1992, s.11.

Oyun önemli bir eğitim aracı olarak görülmelidir. Oyun, hareket meydana getirir. Hareket ise solunum organlarını faaliyete geçirir. Böylece oyun yolu ile yorulmadan güç kazanılır. Oyun dikkati, çabuk karar vermeyi, çevikliği, atikliği ve cesareti artırır. Oyun sırasında çocuklar kendi kendilerini yönetmeyi öğrenir, aralarında başkan seçerler. Kurallar koyar, kurallara uymayı öğrenirler, çevresindeki arkadaşlarını daha iyi tanır ve onlarla olan ilişkilerini kuvvetlendirir, disiplinli yaşamaya alışır ve farkında olmadan kendini serbestçe ifade etmenin ilk deneyimlerini yaparlar.

Oyun bu dönem çocuğunun en önemli uğraşısıdır. Oyun, çocuğun ruhsal gelişiminde ve kişilik kazanmasında, sevgiden sonraki en önemli ruhsal besinidir. Okul öncesi dönemde motor becerilerin gelişmesinde sosyalleşmenin etkileri görülmeye başlar.⁴

Sportif oyunlar içinde çocuk kendi bedenini tanır, yeteneklerinin farkına varır. Başarabileceği ve başaramayacağı hareketleri, emniyetli bir ortamda öğrenerek gereksiz tehlikelerden uzak duracak deneyimler edinir. Kendi yaşında çocuklarla bir arada, paylaşma ve yardımlaşmayı öğrenir. Sorumluluk alma ve düzenli çalışma alışkanlığı edinir.

İnsan biyo-kültürel ve sosyal bir varlıktır. Kültürel koşullar içinde sosyal ilişkiler, hem toplumun, hem kültürün, hem de bireyin yapısını etkiler. Bireyin tüm yaşamı çevresine uyum sağlama çabası içinde geçer. Bu uyum çabası doğumdan başlayarak bir gelişim göstermektedir. Sosyalleşme birçok karmaşık faktörün etkilediği bir oluşumdur. Bireyin sosyalleşmesinden, bir anlamda yaşadığı kültürü ve dolaylı olarak bu kültürle bağlantılı diğer kültürleri öğrenmesi kastedilmektedir. Bir diğer anlamda ise, sosyalleşme, kişinin, grubun kural ve değerlerine uymayı öğrenmesi, bu değerler düzenini benimsemesidir. Bu öğrenme doğumdan ölüme dek tüm yaşam boyunca devam eder ve bu süre içinde bireyin çevredeki insanlarla ilişkileri ve diğer çevre faktörleri sosyal uyumunda önemli rol oynar.⁵

Oyun bir kültür iletişimi aracınının alıştırmalarıdır. Çocuk oyun oynarken kendi çevresindeki araçları kullanır. Oyuncakların, araç ve gereçlerin kullanımı sırasında çocuk vücut organlarını ve kaslarını kontrollü kullanmayı öğrenir. Yaş ilerledikçe

⁴S. Muratlı, **Çocuk ve Spor**, Ankara, Kültür Matbaası, 1997, s.2.

⁵H. Yavuzer, **Bedensel, Zihinsel ve Sosyal Gelişimiyle Çocuğunun İlk 6 Yılı**, 12. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2000, s.14.

çocuklar daha çok başkaları ile birlikte oynamak ve sosyal etkileşim kurmak isterler. Sosyalleşmenin artmasıyla birlikte oyunlar da karmaşıklaşır ve buna bağlı olarak sosyal gelişim arttıkça oyun kurma ve oynama da zorlaşır. Oyunlar yolu ile çocuklar kendileri ve başkaları hakkında bilgi sahibi olurlar, kendi kapasite ve sınırlılıklarını büyüklerle olan farklılıklarını öğrenirler. En önemlisi çocuklar oyunlar yolu ile yaşamlarını organize etme ve denetleme alışkanlığını geliştirebilirler.⁶

Çocukların geleceğin sorumluluk sahibi ve üretken bireyleri ve iyi vatandaşları olabilmesi için, aile ve eğitim kurumlarının işbirliği içinde çocuklara iyi organize edilmiş oyun ortamları yaratması gerekir.

Beden Eğitimi, spor etkinlikleri ve oyunlar yoluyla kazanılan psikolojik ve sosyal alandaki davranış değişiklikleri bireyin genel yaşantısına transfer olur mu konusunda yapılan araştırmalar, bedensel aktiviteler yoluyla fiziksel ve psiko-sosyal alanlarda kazanılan davranışların günlük yaşamda gerekli ve ilgili benzer durumlara transfer olduğunu göstermiştir.⁷

Çocuğun bu sosyal davranışları kazanabilmesi oynadığı oyunun çeşidine, niteliğine, oyun arkadaşlarının ve çevresinin durumuna bağlıdır. Oyun alanları çocukların sosyalleşmesi için en iyi ortamlardır. Çünkü oyun çocuk için ciddi ve amaçlı bir uğraştır. Çocuklar ilkökula kadar çeşitli aşamalardan geçerler. Bazı dönemlerde tek başlarına, diğer zamanlarda başka çocuklarla oynayabilirler.⁸

Oyun ortamları düzenlenirken bütün bu ayrıntılar göz önünde bulundurularak, çocuğun hem neşe içinde eğlenmesi, hem de rekabet ederek mücadeleden korkmaması, önemli olanın kazanmak değil elinden geleni yapmak olduğunu öğrenmesi sağlanmalıdır. Oyun grubu içinde çocuğun her zaman her şeyin istediği gibi olmayacağını kavraması, bencillikten uzaklaşması, ben yerine biz demeyi öğrenmesi oyunun toplumsal açıdan en önemli katkısıdır.

Kaslarını ilkin oyunda, daha sonra da sistemli ve az çok kurallı spor etkinliği içinde geliştirmeye yönlendirilen çocuk, güçlü bir fiziksel yapıya sahip olacaktır. Bu durum az bir süre sonra, özellikle yeniyetmeliğin ilk evresinde, çocuğun akranlarının

⁶H. Çamlıyer, **Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun**, İzmir, Can Ofset, 1997, s.18.

⁷Çamlıyer, **a.g.e.**, s.18.

⁸A.Ç. Bucher ve M. Karetcel, **Manegement of Physical Education and Sport**, St. Lois, 1993, p.206.

yanında aşğılık duygularına kapılmasına ve az çok doğal olan özseverliğine zarar gelmesine engel olacaktır.⁹

Kişilik gelişiminde önemli bir yeri olan güven duygusunu kazandırmak için sosyal etkinliklerde çocuğun sergileyeceğı her tür başarının ödüllendirilmesi kullanılabilir. Bu amaç okul dönemi sonuna kadar yapılan organizasyonlara katılanlara katılım belgesi, birçoğuna da bir gerekçe gösterilerek ödüller verilmelidir. Oyun ve okul çağında çocuğun bir spor türüne uyum yapmasını sağlamaya çalışmaktan çok, spor türlerini çocuğa uyarlamak daha doğru olur. Bu nedenle geleceğın şampiyonlarını yetiştirmek amacıyla çocuğa uygulanan yoğun sportif çalışmalar, onun psikolojik ve toplumsal gelişmesine yarardan çok zarar getirir.¹⁰

Oyun hemen herkes tarafından yaratılabilecek bir eğlence kaynağı ve boş zamanları değerlendirme unsuru olarak ele alınmaktadır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre “Oyun emeğın yavrusudur” görüşü ortaya çıkmaktadır. Çocuk doğumdan aktif iş yaşantısına kadar oyunlar aracılığı ile fiziksel ve ruhsal olarak gelişimini sürdürür ve birçok olayı yaşayarak kendi düşüncesini de geliştirir. Bilgilerini oyunun karakterine göre sergileyen çocuk, bazen kafasında oluşan düşünceleri canlandırır ve o an için en geçerli olanı seçerek uygulamaya koyar.¹¹

Serbest işler ve oyunlardan çocuklar heyecansal bir doyunluk duyar ki, bu da onlar için bir boşalmadır, ferahlamadır. 6–10 yaşları arasında normal çocuklarda yapılan denemelerle görülmüştür ki, %85 oranında çocuklar serbest oyunları-işleri, heyecansal bir boşalma olarak kullanıyorlar.¹²

Çocuklar enerji doludurlar, hayal dünyası içinde yaşarlar. Akıllarından geçen, masal kitaplarında okudukları ya da filmlerde izledikleri birçok hareketi denemekten çekinmezler. Çünkü sonucunda karşılaşacakları tehlikelerden habersizdirler. Bu tür girişimleri için güvenilir ortamlar ve denetimler yine organize edilmiş oyun ve sportif etkinliklerle sağlanabilir. Bu faaliyetler düzenlenirken, yeri, zamanı ve kuralları belirlenmeli, çocuğun bir güçlüğün üstesinden geldiğini hissettirecek engeller

⁹Gürün, a.g.e., s.120.

¹⁰Muratlı, a.g.e., s.2.

¹¹M. Başaran, a.g.e., s.11.

¹² M. Ataşen, **Ruh Sağlığı Bilgisi**, İzmir Eğitim Enstitüsü Ders Kitapları Yayınları No: 16,1975, s.292.

kurulmalıdır. Diğer çocuklarla bir arada olması ve adil bir ortamda rekabet edilmesi hazırlanmalıdır. Oyunda hem disiplin hem de gösteriş ve heyecan olmalıdır.

Bir çocuk 6 yaşından itibaren rekabet edebilecek duruma gelir. Bununla birlikte, yarışma davranışının yoğunluğu, büyük değişiklik gösterir. Yapılan bir araştırmada sadece rekabet davranışının değil aynı zamanda işbirliği, yardımlaşma, başkalarının acılarını paylaşma ve ne yazık ki gruplara karşı ön yargılı düşmanlık davranışlarının hep aynı yaş döneminde ortaya çıktığı görülmüştür. Başka bir araştırma, orta sınıftan öğretmen ve meslek sahibi ebeveynlerin çocuklarının, işçi sınıfından ailelerinin çocuklarından daha erken yaşta yarışma davranışı gösterdiklerini ortaya koymuştur.¹³

Günümüzde pek çok aile çocuklarına spor yapma olanağı sağlamak için çaba göstermektedir. (Kurs ücreti ödeme, çalışma süresince bekleme, spor malzemesi satın alma vb.) Ancak bu aktiviteleri boyunca çocuklarının diğerlerine göre hep daha iyi, daha başarılı olması isteğini taşımaktadırlar. Bu çalışmaların çocuklar için emniyetli bir oyun ortamı ve etkili bir toplumsallaşma aracı olması ikinci planda kalmaktadır. Oysa çocuklar anne babalarının hırslı olmaları, yapabileceğinden fazla şeyler beklemeleri, hayal kırıklıklarını sözler ve mimiklerle yansıtmaları sonucu kendini değersiz hissetmekte, diğer arkadaşlarına düşmanlık duyguları geliştirebilmektedir. Oysa davranış somut bir hedefe yönlendirme kapasitesi sadece yaşla ve Piaget'in de önerdiği gibi akranlarla iletişim sayesinde gelişebilmektedir.

Küçük çocukların, sürekli başarı ya da başarısızlık deneyimlerinin etkisi, özellikle Pauline Sears'ın çalışmalarıyla başlayarak belgelenmiştir. Belirli bir yetişkin veya akran grubu tarafından onaylanan ve ödüllendirilen bir başarıyı yaşayan çocuk, ara sıra yaşanan başarısızlıkları veya çalışmadan geçen bir günü tolere edebilir. Ama devamlı deneyimleri daha başarısız veya az başarılı olarak nitelendirilen çocuk, kendisi için etkin olan kişilerin onayını alamamış olmaktan ve geçici bir düşüşten dolayı acı çeker. Giderek, performans için duyduğu istek düşer ve sonunda tamamen yok olabilir. Çocuk denemekten vazgeçer¹⁴

Toplumsallaşmayı sağlamanın bir aracı olarak oyun ve sportif uygulamalar

¹³R. Martens, **Joy and Sadness In Children's Sports**, Human Kinetics Publishers, Champaign, Illinois, 1978, s.84.

¹⁴a.g.e., s.84.

gerçekleştirilirken bu önemli saptamalar göz önünde bulundurulmalıdır. Uzman öğretmenler ve rekreasyon liderleri organizasyonlarda sorumlu değildir. Çocuklar için belirlenecek hedefler, kazanmak ve kaybetmek üzerine değil birlikte başarmaya, problem çözmeye, çocuğun grubun bir parçası olduğunu hissetmesine olanak sağlayacak şekilde belirlenmelidir. Bilinçli düzenlenmiş çocuk sporlarının yararları büyüktür ve çocukların spora katılımı özendirilmelidir. Sporla işbirliği ile rekabetin birlikteliğini kavrayan çocuğun, ileride toplum değerlerini geliştirebileceklerine inanılmaktadır. Ancak çocuk sporlarını düzenlemek büyük zaman, para ve emek işidir. Devletin ve gönüllü kuruluşların yatırımları, ailelerin desteği ve uzmanların (eğitimciler, antrenörler, hekimler vb.) önderliğiyle gerçekleştirilebilir.

Şüphesiz okul öncesi eğitim kurumları gerek oyun gerekse spor açısından gerekli eğitimin en iyi verildiği yer olmalıdır. Son dönemde öneminin daha fazla kavranmasına karşın okul öncesi kavramı toplumsal bir bilinç olarak insanların kafasında yeni yeni yer etmektedir. Okul öncesi kurumlarının nitelik ve nicelik açısından yeterli düzeyde olması toplumumuzun yarını dediğimiz çocuklarımız için bir zorunluluktur. Devlet politikası olarak ta öneminin benimsenerek son dönemlerde okul öncesi eğitimde çok büyük gelişmeler sağlamasına karşın olması gerektiği düzeye henüz ulaşamamıştır. Gerek özel gerekse resmi okul öncesi eğitim kurumlarında bahsi geçen niteliksel ve niceliksel gerekliliğin henüz sağlanamadığı görülmektedir. Gelişmiş ülkelerin okul öncesi eğitim programları ve kurumlarına bakıldığında bu çok belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. İçinde bulunduğu bazı problemlere karşın okul öncesi eğitim bağlamında Türk insanın ve yetkililerin olayın önemine vakıf olmaları ve bu konuda ki çalışmaları umut vericidir.

Türk sporunun da yarını olan çocuklarımızın gerek bir eğitim aracı olarak gerekse de sportif anlamda geleceklerinin şekillendiği bu dönemde okul öncesi eğitim içerisinde oyun ve spor uygulamalarının önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Okul öncesinin Türkiye'deki gelişimi yüz yıla yakın bir zamana dayanmaktadır. Osmanlı devleti döneminde 1915 yılında "Ana mektepleri nizamnamesi" çıkartılarak ciddi anlamda okul öncesi eğitime ağırlık verilmiştir. Cumhuriyet ilan edildiğin 80 anaokulunda 5580 çocuk ve 136 öğretmen mevcuttur. Okul öncesi eğitimi verilen önem

gereğince 1992 3797 sayılı kanunla Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü kuruldu.¹⁵

Mevcut çalışmaların son derece iyi niyetli olduğu ve okul öncesi eğitimin bir devlet politikası olarak ciddiyetle ele alındığı görülmektedir. Buna karşın aksaklıklar ve problemlerin bu gelişim sürecinde yaşanması doğal karşılansa da yapılabilecekler hususunda yeni proje ve fikirlerin gereksinimi ortadadır. Bilgi toplumu olma yolunda hızla ilerlemekte olan Türkiye mevcut bilimsel gelişmeler ışığında Türk kimliğini de koruyarak Atatürk'ün işaret etmiş olduğu muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak için okul öncesi eğitim düzeyinde atılım yapmak zorundadır. Okul öncesi eğitimin önemli iki ayağı olan oyun ve sporun okul öncesi eğitim kurumlarında gerek program gerekse uygulama yönünden ne düzeyde uygulanabildiği hususunda ışık tutabilmek amaçlı bir çalışma yapma gayreti taşımaktayız.

Bu çalışmada Kütahya ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan oyun ve spor programlarının tespiti, uygulamada ki kurumdan, fiziksel şartlardan, öğretmenlerden, veliden, çevreden ve programdan kaynaklı sorunların neler olduğu ve çözüm olarak neler yapılabileceği hususunda bir ışık tutabilmek amaçlanmıştır.

¹⁵[<http://ooegm.meb.gov.tr/>] Erişim: 20.06.2005.

BİRİNCİ BÖLÜM

**EĞİTİM, OKUL ÖNCESİ EĞİTİM, OYUN, SPOR KAVRAMI VE MİLLİ
EĞİTİM BAKANLIĞI OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR**

1. LİTERATÜR TARAMASI

Kaynak taraması kısmında eğitim, okul öncesi, çocuğun gelişim dönemleri, spor ve oyun kavramları hakkında genel bilgi verilerek literatürde yapılan çalışmalar incelenmiş, okul öncesi eğitim programı, okul öncesi eğitim kanun ve yönetmelikleri hakkında bilgi verilmiş ve çalışmanın gerekliliği ve önemi belirlenmiştir.

1.1. EĞİTİM KAVRAMI

Eğitim; insan davranışlarında bilgi, beceri anlayışı, ilgi ve diğer nitelikleri yönünden belli gelişmeler sağlamak amacıyla yürütülen etkinlikler sistemi "veya" eğitim, insanın işlenerek kendisine veya topluma yararlı hale getirilmesidir.¹⁶

Eğitim, önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan plânlı etkiler dizgesidir.¹⁷

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla veya kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir.¹⁸

Eğitim, insan doğuştan getirdiği ve potansiyel halde bulunan şahsiyetini kinetik bir şahsiyet haline getirme olayıdır. Başka bir deyişle, ferdin iç dünyasında teşekkül eden ve asırların birikimi olan durgun denizin dışı açılan kapıları arayan, onun akış istikametini gösteren bir araç, yoldur.¹⁹

Eğitim, çağdaş insan görüşüne dayalı, muhtevası ve yöntemleri bakımından bilimsel ve toplumsal değerlere dayalı bir süreçtir.²⁰

Eğitim bilindiği üzere statik olmayıp dinamik temelleri olan bir olgudur. Bu sebepten bu yapıyı kolay ve net bir tarifile anlatabilmek çok mümkün görünmemektir. Eğitim ve öğretim kavramlarının sıkça yan yana kullanılması ve çok zaman birbirinin

¹⁶S. Karakuş ve V.Küçük, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 1, Ocak 1999, s.280.

¹⁷İ.E. Başaran, **Eğitime Giriş**, Kızılay Ankara, Gül Yayınevi, 1989, s.6.

¹⁸S. Ertürk, **On Yıl Öncesine Kıyasla Öğretmen Davranışları**, Ankara, M.E. B. 1974, s.12.

¹⁹H. Akyüz, **Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma**, İstanbul, M.E.B., 1991,s. 15.

²⁰N. Can, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 1, Sayı:2, Ankara, 1997, s.2.

yerine yanlış sayılabilecek şekilde kullanılması bu kavram üzerinde ki kafa karışıklığını gözler önüne sermektedir. Bu bölümde eğitim kavramı detaylı olarak açıklanmaya çalışılacaktır. Eğitim-Öğretim bu iki sözcük çoğu zaman yanlış olarak birbirleri yerine kullanılmakta ve anlamları birbirine karıştırılmaktadır.

Oysa bireyin yaşam boyu süren eğitiminin, okulda, plânlı ve programlı olarak yürütülen kısmı bireyin öğretimini oluşturur. Bu, birey açısından dile getirildiğinde öğrenim olur. Bireyin öğrenimi yıl sürdü gibi. Bu açıdan yaklaşıldığında öğretim, genişliği olan eğitim kavramının alt kesimlerinden biridir. Başka bir deyimle eğilimin içeriğinin bu dilimi, önemli bir dilimdir. Önemlidir; zira öğretim sağlamak içi devlet büyük parasal yatırım yapmakta, birey yaşamının önemli çağlarını öğretimde geçirmekte ve sonuç olarak topluma katkıda bulunacak psikolojik, sosyal ve ekonomik güvencesi olan kişilerin yetişmesi beklenmektedir.

Eğitim ise, zaman ve mekân yönünden kapsamlı, sürekli ve çok boyutludur. Öğretimde zaman ve mekân kadar öğretmenin, velinin öğrencinin beklentileri de önem taşır. Eğitimde, bilgi dâhil, her türlü yaşantı üzerinde durulur; bu yaşantılar rastlantısal olabilir. Rastlantısal yaşantılar ise eğitsel olabilir fakat olmayabilir de. Öğretim ise güdümlüdür, plânlıdır, programlıdır, desteklidir. Öğretimde öğrencinin ile öğretme ile ve onun sağladığı ortamla etkileşimi önem taşır ve bütün-öğrenme yaşantılarının eğitsel olması esastır. Eğitim de, öğretim de süregeldiği toplumun sosyal, kültürel, politik ve ekonomik olgularından etkilenir. Her ikisi de yerel, ulusal uluslararası özellik taşır; zira birey, etkileşim halinde bulunduğu çevrede eğitim görmektedir. Ulusaldır; zira ulusal bütünlüğü, kalkınmayı ve gelişmeyi hedefler, uluslararası yönleri vardır; zira eğilimde yapılan araştırmalar, geliştirmeler, izlenen yöntemler ve evrim karşılıklı olarak incelenir. Bu incelemeler sonucunda, her ulus eğitimde nerede bulunduğunu anlar. Öğretim süreçleri üzerinde araştırma yapan eğitimciler, genellikle, eğitime yapılan yatırımları hak etmeyi ön plâna alırlar. Zira öğretim yoluyla ne kadar olumlu davranış değiştirilirse, birey o kadar güvenceye kavuşacaktır. Bu yönden, öğretimde öğretmen niteliği büyük önem taşır ve eğitim araştırmalarının büyük bir kesimi, öğretimin geliştirilmesi üzerine yapılır.

Öğretim, öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür. Öğretmenin, öğreteceği alanda ya da alanlarda, bilgi

sahibi olması ve eğitim alanında da kuramsal ve uygulamalı olarak yetişmesi gerekir.²¹

Öğretimin etkinlikle sürdürülmesi için öğretmenin nitelikleri geliştirilir; dengeli bir program, yöntem zenginliği, sağlıklı birey-toplum etkileşimi ve okul-toplum etkileşimi üzerinde durulur. Uygulanan çeşitli yöntemlerle, öğrenci, etkinliğe yöneltilir. Öğretimde öğrenci etkinliğinin, bireyin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak, eğitimin amaç ve felsefesini, kapsam ve süreçlerini, araç ve sonuçlarını kapsayacak bir şekilde, özet olarak bir eğitim kurumunun bütününe ilgilendiren bir yaklaşımla ele alınması gerekir.

Böyle bir anlayışın eğitim tarihinde uzun bir evrim izlediği görülür. Bu, Aristo, Rousseau, Froebel, Pestalotzi, Herbart ve çağdaşlarının düşüncelerinden, Harris, William James, Kerschensleiner, Decroly, Thorndike, Kilpatrick, Bode ve Dewey'e ve günümüze kadar uzanan sürekli bir çabadır. Kökü eski çağlara kadar uzanan böyle bir çabanın getirdiği yaklaşımı, zaman zaman kristalleştiren, uygulama, yolu ile kuşakları etkileyen eğitim liderleri çıkmıştır. Proje çalışmaları, yaparak ve yaşayarak öğrenme, problem çözme vb. isimlerle uygulanan aktivite ilkesi, kökleri özgür bir toplumun kültürüne inen, dalları ise yeni ve işlevsel olarak yaşama ve öğrenmeye doğru uzanan bir süreci dile getirir. Bu süreçte, bireyin sosyal değişim içinde, değişen gereksinimleri göz önünde tutulur. Bu değişimde işlevsel değeri olan yönler korunur ve geliştirilir. Etkinlik, amaç değil fakat okul yaşantılarını yaşamın gerçekleri ile kaynaştıran bir süreçtir. Bu yönden öğretimde bu kavramın işlevliği için anlamlılık ve tutarlılık esastır.

Tutarlı ve anlamlı yaşantılara aktif anlamda yer veren bir öğretim anlayışında öğrenmenin gerçekleştirilmesi önem taşır. Çeşitli öğrenme teorilerini irdeleyen kitabında, Hilgard (1956) öğrenmenin gerçekleştirilmesi için öğretimde dikkat edilmesi gereken noktaları şöyle belirlemektedir:

- Öğretirken öğrencinin kavrama gücünü göz önünde bulundurmamak gerekir. Bunun ise göreceliği vardır. Bazı insanlar diğerlerine göre daha kolay ya da daha güçlükle öğrenirler. Bireylerin Öğrenme gücü, öğretilen konu ya da objeye göre değişir.

- Uyarılan bir insan (motivasyon) uyarılmayana göre daha kolay öğrenir. Genel olarak öğrenme ve başarılı olma isteği ve bir Ödül alma ya da cezayı savma gibi

²¹M. Göral, Sınıf Yönetimi Ders Notları, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 1999, s.24.

uyarımlar öğrenmeyi destekler.

- Uyarımın (motivasyon) ölçülü olmasına çok dikkat etmek gerekir. Çok şiddetli uyarım "ızdırap, korku, endişe vermek" duygusal dengeyi bozabilir. Bu ise öğrenmeyi engeller.

- Ödüllendirme ile kontrol edilen öğrenme, genellikle, ceza ile kontrol edilen öğrenmeye oranla daha etkin olur. Öğrenciyi başarısızlıkla tehdit etmek öğrenmeye ket vurabilir. Ödüllendirme ile cezalandırmanın öğrenme üzerindeki etkileri ve hangisinin daha etkin olduğu hususu kesin olarak çözümlenmemiştir. Pratikte, sosyal sonuçlara bakılarak, öğretimde, belirli koşullar dışında, ödüllendirmenin, cezalandırmaya yeğ tutulabileceği söylenebilir.

- Bireyin içinden gelen uyarını, bundan empoze edilen uyarıma oranla daha etkili öğretim sağlar. Öğrenci kendisi başarmak isterse ve bu motifle çalışırsa daha iyi öğrenir. Bu istek yalnızca yetişkinlerin isteği ile olur ve çocuk zorlanırsa, öğretim içlen gelen uyarımda olduğu kadar sonuç vermeyebilir.

- Öğretimde esas başarıdır. Herkesin başarılı olması için plânlansa da, öğretim sonunda herkes aynı derecede öğrenmeyebilir ve başarılı olmayabilir. Bu doğaldır. Önemli olan, bireyin, başarısızlığı başarıya dönüştürmesidir. Bir başarısızlık sonunda hayal kırıklığına uğrayarak okuldan ya da dersten soğumak, istenen bir hal değildir; öğretimde başarısızlığa karşı dayanıklılık yaratmak gerekir. Bunun için de, bir öğrenim deneyimi başarısızlıkla sonuçlandığı zaman, bireye başarılı olabileceği öğrenim deneyimleri sağlamak gerekir.

- Bireylerin, kendileri için gerçekçi olan amaçları saptamaları hususunda yetişmeleri gerekir. Amaçlar, ne hemen ve az çaba ile erişilecek kadar kolay ne de erişilmeyecek kadar güç olmamalıdır. Amaçların, bireyin kapasitesine, öğrenme gücüne göre gerçekçi olarak saptanması, gerçekçi olmayan amaçlara oranla daha doyurucu bir öğrenme sağlar.

- Öğrenmede geçmiş yaşantıların önemli bir yeri vardır; bireyin geçmiş yaşantıları, öğrenmesini kolaylaştırabileceği gibi güçleştirebilir.

- Bireyin bir anlatımdan ya da bir filminden öğrenirken, öğretime aktif olarak katılması, pasif alıcılığa tercih edilir; öğrenme yaşantıları öğrencinin ne kadar fazla

sayıda duyu organına yöneltirse o kadar etkin olur.

- Öğrenciye göre anlamlı olan konular, anlamsız ve anlaşılması güç olan konulara oranla daha kolay öğrenilir.

- Becerilerin iyi öğrenilmesinde tekrarlanan alıştırmaların yerini hiçbir şey tutamaz (bir konser piyanisti için olduğu gibi). Aynı durum, otomatik hale getirmek istediğimiz hareketlerin belenmesi içinde doğrudur.

- Öğrenci, öğrenme yaşantıları arasındaki ilişkileri bizzat bulur ve ilişkileri gerekli durumlara uygulama deneyimi kazanırsa, öğrendiği şeyleri başka konulara transfer etmesi kolaylaşır.

- Uzun süre hatırlanması istenen konular sabitleştirmek için, ayrı zamanlarda ara sıra yapılan hatırlamalar yararlı olmaktadır.

Yukarıdaki öneriler, öğrenimin etkinliği için gerekli koşulları dile getirmektedir. Bu öneriler incelendiğinde, öğretim mesleğinin ve öğretim süreçlerinin geliştirilmesinin amaçlandığı görülür. Bu ise, ilk plânda, öğretim süreçleri konusunda objektif bulguları izleyen ve uygulayan öğretmen ile öğrenmek üzere sürece katılan öğrenci boyutunun etkileşim halinde bulunduğu okul yaşantılarının geliştirilmesi anlamına gelir.

Öğretimin geliştirilmesi geniş ölçüde:

- Öğrenim-öğretim kurumlarına ve analizine,
- Öğrenimin araçlarla desteklenmesine,
- Öğretmenin niteliğine bağlıdır.

Öğrenim kurumları ile tutarlı plân öğretim kuramlarının geliştirilmesi çabası yarım yüzyılı bulmayan bir uğraş alanıdır. Günümüzde öğretim kuramlarının geliştirilmesi konusundaki çalışmalarla (Ned Flanders 1970), etkileşim analizi konusundaki çalışmalarla (Bellack 1960–1966), öğretim analizi alanındaki araştırmalarla Bloom, tam öğrenim alanında incelemeleriyle Jerome Bruner, öğretim kuramı geliştirme çabalarıyla Piaget, bilişsel kuramları işleyen çalışmalarıyla Gagne, öğrenime yeni boyutlar getirmiştir.

Brown, öğrenme ve öğretim süreçlerini irdeleyen analitik incelemesinde öğrencinin temelde öneri, beceri, tutum ve değerleri öğrendiğini ve bunları da çeşitli düzeylerde öğrendiğini belirlemekte bu hipotezini irdelemek üzere gerçek ve

uygulamalı durumlarda araştırma yapılmasını önermektedir.

Öğretimin araçlarla desteklenmesi, günümüzde üzerinde çok durulan konulardan biridir. Araçlarla desteklenen öğretimin anlatıma dayanan öğretime göre daha etkin olduğunu gösteren pek çok araştırma vardır. Buna göre sorun, araçlı ya da araçsız öğretim tartışmasına değil fakat doğrudan doğruya araçların etkinlikle kullanılmasına ve öğretim süreçlerindeki yer ve rolüne dayanmaktadır.

Araçların ve gereçlerin öğretim süreçlerindeki yeri ve rolüne inmeden önce bunların ne oldukları üzerinde durmak gerekecektir. Günümüzde, araç olarak yazı tahtası, tebeşir kitap vb. şeylere sahip okullar yanında, film gösterme makinesi, TV, mikro-film, video, ses kayıt araçları, bilgisayar, radyo gibi araçların kullanıldığı okullar da vardır. Öğretim amacıyla hazırlanan levhalar, ders lâboratuarları, ders kitapları ve yardımcı kitaplar da bu kategoriye girmektedir. Tebeşirden bilgisayara kadar hangi araç kullanılırsa kullanılsın, önemli olan husus, bunların öğretim amacıyla nasıl kullanıldıklarıdır. Her öğretmen tahtaya bazı şeyler yazabilir. Ders ortasında yazıların ve sembollerin karma karışık hale geldiği bir yazı tahtasının öğrencinin öğrenmesine yaptığı etki ile dersi, her şeyin düzgün, sıra ile yazıldığı bir tahtadan izlemek arasında fark olacaktır. Keza, öğretimi genellikle araçlara bırakmak ta etkinlik sağlamamaktadır. Nitekim 1950'lerde, A.B.D.'de, öğrenciyi öğretim makinelerine terk eden anlayış, 1960'larda yerini, öğretmen davranışları konusundaki araştırmalara ve bilgisayar destekli etkinliklere bırakmıştır. Bugün, eğilimde yoğun olarak, öğretmen niteliği üzerinde durulmakta, araçların amaç haline getirilmesinden kaçınılmaktadır. Zira bir araç ne kadar geliştirilmiş olursa olsun, (öğretmen + öğrenci + lâboratuar ve uygulama + ders kitabı) bütününe bir parçasıdır. Her aracın bu bütünlüğe uyması gerekir.

Bir bakıma öğretmenin kendisi de bir öğretim, bir haberleşme aracı olarak görülebilir. Öğretmenin iletilecek bilgiyi çok iyi ve tam olarak bilmesi ve alan bilgisi açısından çok iyi yetişmesi gerekir. Alanına hâkim olmayan öğretmenin, başarısızlığının nedenlerini ders araçlarının bulunmayışında, onlar varsa öğrencilerde, kısaca kendi dışındaki faktörlerde aradığı görülmektedir. Oysa çocukların ve gençlerin, özdeşlik kurmak gereksinimi duydukları çağlarda, karşılarında meslek heyecanı olan, bilgili, zeki ve ciddî olarak öğretime eğilmiş, yaratıcı yetişkinleri görmeleri önem taşır. Aksi halde bu çağlarda çocuk ve gencin, örneğini, bir filmde, romandan, TV'deki ve tek yanlı bir

iletişimle seçmesinin sonuçlarına katlanmak gerekecektir.

Öğretim sürecinin temeli olan öğretmenin hazırlığı; eğitim psikolojisi, sosyal psikoloji, öğretim stratejileri, program geliştirme vb. alanlarda yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, öğretim öncesi şu kategorilerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir:

- Günümüz öğretmeni öğreteceği alan ya da alanlarda derinliğine ve enginliğine bilgilendirilmiş olmalıdır.

- Öğretim yaşantıları arasında bağlantı kurmalıdır.

- Öğreteceği öğrenci grubunun özelliklerini, öğrenme ve gelişim normlarını çok iyi bilmelidir.

- Uyarım kuramları hakkında bilgi ve deneyimli olmalıdır.

- Öğretim bireyselleştirilmesi konusunda en uygun yöntem-ve teknikleri öğrenmiş olmalıdır. Her bir öğrenciye gereksinim duyduğu zaman verildiğinde, çoğunun başarılı olabileceğini benimsemelidir.

- Öğrencileri öğretimin amaçları konusunda bilinçlendirmekle etkinliğin artacağını bilmelidir. Öğretmen, eğitim amaçlarını genelden özele doğru analiz edebilmelidir.

- Öğretmen yöntem zenginliğine yer vermeli, aynı derste birkaç yöntem uygulamalıdır.

- Öğrencileri öğrendiklerini sindirilebilmeleri için onlara tek başına ve/ya da grup halinde yürütecekleri ödevler vermeli, bu ve benzeri etkinliklerde geribildirim ve pekiştirmeyi ihmal etmemelidir.

- Öğretmen öğretimde yararlanacağı ve öğrencilere önereceği her türlü kaynağı, hazırlayacağı ders plânında saptamalı, kaynakları sürekli araştırmalıdır.

Özet olarak, öğretimin, insan yaşamının belli bir aşamasında verilen, amaca dönük, temelde okulda ve sınıfta sürdürülen, çok çeşitli etkiler altında yürütülen, başarılı olması için kuramı-yöntem-uygulama açısından ön ve yan koşulların sağlanmasını gerektiren ayrıntılı bir araştırma alanı olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Türk eğitim sistemi 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa göre, iki büyük parçadan oluşmaktadır. Birincisi okulları kapsayan örgün eğitim, ikincisi de okul

dışındaki yurttaşlara eğitim olanakları sağlamaya çalışan yaygın eğitimidir.

1.1.1. Örgün Eğitim

Örgün eğitim, okul öncesi eğitimden yüksek öğretime kadar tüm okulları içine almaktadır. Uzun süre yapısını koruyan ve alışılan eğitimi kastettiği için örgün eğitim denildiğinde okul eğitimi akla gelir. Örgün eğitim, okul öncesi eğitimi, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarını kapsar.²²

1.1.1.1. Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim, mecburî ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar.²³

İlköğretime hazırlık mahiyetinde 3–6 yaşlarındaki çocuklara okul öncesi eğitimlerini yapan yerlerdir. Bu dönem kendi içinde ikiye ayrılır. Çocuğun ikinci-üçüncü yaşının sonuna kadar yapılan eğitim bakımevi, kreş eğitimidir. Bundan sonra yapılan eğitime ise anaokulu denir. Bu eğitim temel eğitim okulunda yapıldığında anasınıfı adını alır. Bu eğitim ilkokulun gelenekselleşmesinden ve başlangıç okulu olarak benimsenmesinden sonra toplum tarafından gereksinilip açıldığı için okul öncesi adını almıştır. Bu eğitim de diğer basamaklardaki eğitim gibi belli bir eğitim yerinde yapılan plânlı, örgütlenmiş bir eğitimidir.²⁴

Milli Eğitim Temel Kanununa göre bu eğitim basamağının amaçları şunlardır:

- Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini; iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak.
- Onları temel eğitime hazırlamak
- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı hazırlamak.
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmasını sağlamaktır.²⁵

Okul öncesi eğitimin önemi çok büyüktür. Çocuğun kişiliğinin gelişmesinde çok önemli bir dönem olan 1–6 yaşında plânlı olarak usta ellerde eğitilmesi gerekmektedir.

²²İ.E. Başaran, **a.g.e.**, s.200.

²³H.H. Tekışık ve E.Ü. Karabıyık, **Milli Eğitimle İlgili Kanunlar**, Ankara, Üner Yayınları, s.226.

²⁴İ.E. Başaran, **a.g.e.**, s.200.

²⁵1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

Özellikle çalışan anaların çocuklarına, çevre koşulları eğitime elverişli olamayan ailelerin çocuklarına, korunmayı gereksinen çocuklara okul öncesi eğitimin açılması ulusal bir görevdir.

1.1.1.2. İlköğretim

İlköğretim 6–14 yaşlarındaki çocukların eğitim-öğretimini kapsar. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır.²⁶

Milli Eğitimin genel gayelerine ve temel ilkelerine uygun olarak her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri kazandırmak, onu milli örf, âdet ve ahlâk anlayışına uygun olarak yetiştirmek, kabiliyeti doğrultusunda hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

İlköğretim kurumları, beş yıllık ilkokulla, üç yıllık ortaokulla, ilkokul ve ortaokulun birlikte bulunduğu ilköğretim okulları, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ile özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulan okullar ve sınıfları içine almaktadır.²⁷

Nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde; köyler guruplaştırılarak merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, guruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde ise yatılı ilköğretim bölge okulları veya gezici okullar açılabilir. Gezici okullarda gezici öğretmenler görevlendirilir.

Mecburî ilköğrenim çağında buldukları halde zihnen, bedenlen, ruhen ve sosyal bakımdan özürlü olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır.²⁸

1.1.1.3. Ortaöğretim

Ortaöğretim, ilköğretim dayalı en az üç veya dört yıllık eğitim veren genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar.

İlköğretimi tamamlayan ve orta öğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkânlarından ilgi, istidat ve

²⁶Tekışık ve Karabıyık, **a.g.e.**, s.227.

²⁷İ.E. Başaran, **a.g.e.**, s.201.

²⁸222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu

kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir.²⁹

Ortaöğretim basamağı, on beş yaşından on sekiz yaşına kadar gençleri devam ettiği okulları kapsamaktadır. Ortaöğretimin genel amacı, yüksek öğretime öğrenci hazırlamak ve gençleri bir meslekte yetiştirmektir. Bu amaçların ikisi de yerine getirilememektedir. Öğrencileri üniversiteye hazırlama, üniversitelerin çok az öğrenci almasından dolayı gerçekleştirilememektedir. Öğrencilere bir meslek kazandırma ise olanakların elverişsizliği yüzünden sağlanamamaktadır. Bu duruma bakıldığında ortaöğretimin amaçlarına uygun olarak çalışmasını engelleyen pek çok sorunların olduğu söylenebilir.³⁰

1.1.1.4. Yükseköğretim

Yükseköğretim, ortaöğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar.

Yükseköğretimin Amaç ve Görevleri:

- Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek.

- Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak

- Yurdumuzu ilgilendiren başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak.

- Yurdumuzun her türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları hükümet ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşünceleri bildirmek.

- Araştırma ve incelemelerin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak.

- Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim

²⁹1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

³⁰İ.E. Başaran, a.g.e., s.202.

verilerini sözle, yazıyla halka yaymak ve eğitim hizmetlerinde bulunmaktır.³¹

Yüksek öğretim kendi arasında dörde ayrılmaktadır. Bunlar: Önlisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora'dır.

1.1.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitimin herhangi bir okulunda okumamış, bu okulların herhangi birini bırakmış ya da bitirmiş tüm yurttaşlara açık eğitim programları uygulamak üzere görevlendirilmiştir.³²

1739 Sayılı Milli Eğitimi Temel Kanununa göre yaygın eğitimin görevleri şunlardır:

- Okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerinin tamamlamaları için yurttaşlara sürekli eğitim olanakları sağlamak.
- Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisâdi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkânlarını hazırlamak.
- Milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak.
- Toplu yaşama, dayanışma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıklar kazandırmak.
- İktisadî gücün artırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek.
- Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak.
- Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkânlar hazırlamak.

Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için bilgi ve beceri kazandırmaktır.³³

³¹Tekışık ve Karabıyık, **a.g.e.**, s.228.

³²İ.E. Başaran, **a.g.e.**, s.203.

³³1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

1.2. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KAVRAMI

Okul öncesi eğitim, çocuğun bireysel özelliklerine uygun olarak;

- Tüm gelişimlerini, toplumun kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren,
- Duygularının gelişimini ve algılama gücünü artırarak akıl yürütme sürecinde ona yardımcı olan ve yaratıcılığını pekiştiren,
- Onların; milli, manevi, ahlaki, kültürel ve insani değerlere bağlılığını geliştiren,
- Kendini ifade etmesine, öz denetimlerini sağlayabilmesine ve bağımsızlığını kazanmasına olanak sağlayan sistemli bir eğitim sürecidir.
- Aynı zamanda, okul öncesi eğitim kurumları, çocuklara Türkçenin doğru ve güzel kullanımını sağlar, onları ilköğretime hazırlar ve toplum tabanlı aile ve çocuk eğitimi yapar.

Bu nedenle, eğitim sistemimizin ilk basamağını oluşturan okul öncesi eğitim, çocuğun daha sonraki yıllarına yön veren bir süreçtir.³⁴

Anaokulları üç yaşından ilkokul çağına kadar olan çocukların bakım ve korunmalarını ve her yönden gelişmelerini sağlayan eğitim kurumlarıdır.

Hangi maksat için açılmış olursa olsun anaokulları, çocukları her türlü tehlikeden koruyan; bulaşıcı hastalıklardan uzak tutan; besin değeri olan gıdalarla beslenmelerini temin eden; uyuma, dinlenme, istenilen etkinliklerde bulunma alışkanlıkları veren çocukların her yönden gelişmelerini sağlayan müesseselerdir.³⁵

Çocukların özel ilgilerinin gelişmesini destekleyen, pek çok çocuğun bir arada bulunmasıyla kurulmuş sosyal ilişkilerle çocuklara pek çok tecrübe kazandıran bu okullarda amacın gerçekleştirilmesi için çocukların yaş, seviye ve okul ile ana, baba ve anaokulu arasında bağ temin edecek kuruluşlardır.³⁶

Doğumdan ilköğretime kadar olan süreyi kapsayan ve çocukluk yılları olarak adlandırılan dönemde, bu yaş grubunun zengin ve çeşitli imkânlar sağlayarak

³⁴[<http://ooegm.meb.gov.tr/>] Erişim: 20.06.2005.

³⁵S. Kantarcıoğlu, *Anaokullarında Metod ve Öğretim*, İstanbul, M.E. B, 1978, s.2.

³⁶İ.N. Özgür, *Bugünün Anaokulları*, İstanbul, Takıoğlu Matbaacılık, 1981, s.81.

gelişimlerini, içinde buldukları toplum kültür değerlerini, özelliklerini en iyi şekilde sunan bir eğitim sürecidir.³⁷

Türk Milli Eğitim sistemi içinde, onu düzenleyen temel ilkeler çerçevesinde ve Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda, ilköğretim bütünlüğü içinde yer alan, mecburî eğitim çağına kadar olan çocukların bireysel özellikleri ve gelişim düzeylerine uygun zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan, onların tüm gelişimini, toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendirip ilköğretime hazırlayan bir eğitim sürecidir.³⁸

1.2.1. Dünya’da Okul Öncesi Eğitimin Tarihçesi

Okul öncesi eğitim kavramı, çocuk gelişimi alanındaki ilk çalışmalarla birlikte ortaya çıkmıştır. Çocuk gelişimi konusunda ilk çalışmaları yapanlar tıp doktorları ve sosyal reformcular olmuştur. Johann Pestalozzi'nin 1774 yılında kendi çocuğu üzerindeki gözlemlerle yaptığı çalışma, çocuk gelişimi ile ilgili ilk bilimsel kanıt olmuştur. Okul öncesi eğitimin gerekliliğine inanan Alman eğitimci Friedrich Wilhelm Froebel'dir. Froebel Almanya'da "KINDERGARTEN" (Çocuk Bahçesi) adını verdiği ilk anaokulunu açmıştır.

Çocuk eğitimi konusunda büyük katkıları olan Maria Montessori zihinsel engelli çocuklarla ilgilenmiş ve uyguladığı yöntemlerle büyük gelişmeler sağlamıştır. Roma'da 1907'de ilk "Çocuk Evi"ni açmıştır. İlk yuva 1911'de Londra'da açılmıştır. İlk yıllarda, yuva ve anaokullarının pek çoğu üniversite ve kolejlerin lâboratuar okulları olarak almıştır. 20 yüzyılın başlarında, Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalar, Okul öncesi eğitime katkıda bulunmuştur. Amerika'da Arnold Gessel ve arkadaşlarının 1920–1930 yılları arasında yaptığı çalışmalar, çocuklarda fiziksel ve motor gelişim aşamalarına dikkati çekmiştir. Harriet Johnson, okulöncesi eğitimde fiziksel gelişim için gerekli araç ve gereçlerin çeşitleri üzerinde yeni öneriler getirmiştir. Piaget çocuğun zihinsel gelişimini incelemiştir. Yaptığı çalışmalarda, özellikle, fiziksel olgunlaşma kadar çevrenin de etkili olduğunu ifade etmiştir. Çalışan kadın sayısının 1960'lı yıllarda

³⁷B. İnan, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi Çalışmalarının 6 Yaş Gurubu Çocuklarının Motor Gelişimlerine Etkileri Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, G.Ü. Sağ. Bil. Enst., Ankara, 1989, s.8.

³⁸M Biçer, “Ankara İl Merkezindeki Anasınıfları İle Uygulama Anaokullarının Fizikî Özellikler Açısından Kıyaslanarak Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Ekonomisi Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994, s.34.

hızlı artması sonucu, Amerika'nın öncülük ettiği uluslararası okulöncesi eğitimi yaygınlaştırma kampanyası başlatılmıştır.³⁹

Ondokuzuncu yüzyılda tüm çocuklara eğitim sağlanamıyordu.“19.yüzyılda İngiltere'de çocuklar kötü bir şöhrete sahip "Dame Schools"lara (yaşlı bir kadın tarafından idare edilen ilkokul) gidiyorlardı. Birinci ve İkinci Dünya Savaşında erkeklerden boşalan yerleri doldurmak ve üretime ivme kazandırmak üzere, kadınlar iş dünyasına girdiler. Bu nedenle çocuklarını okula gönderdiler”(Smith, 1994, 3).

Hem Riçt Raporu (1994) hem de ulusal komisyon Eğitim Raporu (1993) anaokulu eğitiminin yaygınlaştırılmasını önermektedir. Bu rapor hükümetin, üç yaşından itibaren çocuklar ücretsiz, yüksek kaliteli bir part-time okul öncesi eğitimi sağlamak üzere yeni kanunlar hazırlamasını tavsiye etmektedir. 1994 ve 1999 yılları arasında aşamalı olarak uygulanmasını önermektedir.

Okul öncesi eğitim zorunlu olmamakla birlikte yaygın hale gelmekte ve artmaktadır. Hükümetin politikası tüm dört yaş çocukları için kaliteli ücretsiz (part-time) yerlerin sağlanmasıdır. Bu doğrultuda da dört yaşına gelmiş çocuklara okul öncesi eğitim sağlanmaktadır.⁴⁰

1.2.2. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Tarihçesi

Kurumsal erken çocukluk eğitimi uygulamalarının başlangıcı olarak Fatih Sultan Mehmet zamanında açılan sıbyan mektepleri gösterilmektedir. Osmanlı döneminde 5–6 yaş çocuklarına sıbyan mekteplerinde, meslek kazandırmaya yönelik kurulan İslahanelerde, savaş ve isyanlar sonucu kimsesiz kalan çocukların Darüleytam-i Osmanî ve Darüleytamlarda barınma ve eğitimleri verilmekteydi. Ancak bu kurumlarda bu yaş çocuklarına verilen eğitim bugünkü okulöncesi eğitim anlayışından uzaktır.

Okul öncesi eğitim kurumları ile ilgili Eğitimci Satı Beyin ve Eğitimci Kazım Nami Duru Bey'in çalışmaları bulunmaktadır. Ancak bu eğitimcilerin ve bu dönemde açılan özel okul öncesi eğitim kurumları daha çok zengin kitleye hitap etmekteydi. Resmî okul öncesi eğitim kurumları 1912–1913 yılından sonra açılmıştır. 6 Ekim 1913 tarihinde yayımlanan Tedrisat-ı İptidaiye Kanuni Muvakkati’nde (İlköğretim Geçici

³⁹N. Aral ve diğerleri, **Okul Öncesi Eğitim-1**, İstanbul, Ya Pa Yayınları, 2000, s.35.

⁴⁰[<http://www.childhoodcongress.com/kitap2002b.htm>] Erişim:12.08.2005.

Kanunu) ve bundan sonra yayınlanan eğitimle ilgili yasa ve yönetmeliklerde okul öncesi eğitim kurumları yer almaya başlamıştır. Osmanlı döneminde kadının iş hayatında fazlaca yer almaması, çocukların bakım ve eğitiminden kadınların sorumlu olması, açılan okul öncesi eğitim kurumları paralı olması nedeniyle bu kurumlar hızla yaygınlaşamamıştır.⁴¹

Osmanlı İmparatorluğunun girdiği savaşlar nedeniyle erkeklerin savaşa gitmeleri ve büyük bir kısmının dönmemesi, bazı işlerde kadınların da çalışmasını zorunlu kılmıştır. Böylece kadınların evin dışında çalışmaya başlamaları ve savaşın getirdiği zorluklar Türkiye'de okulöncesi çocukların eğitimi konusunda bazı önlemlerin ele alınmasını gerektirmiştir. Önceleri kimsesiz ve bakıma muhtaç çocukların barındırılması için yardım kurumlarının açılması şeklinde başlayan bu çalışmalar, 1914–1915 yıllarında ilk kez Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan bir yönetmelik ile Bakanlığın uğraşları arasında yer almıştır. 1960–1970 yıllarında ülke içinde bu tür kurumlara olan gereksinimin artması, "Okul Öncesi Eğitim" kurumlarında gerek toplum gerekse Milli Eğitim Bakanlığının ilgisini arttırmış, açılan okulöncesi eğitim kurumlarına yenileri eklenmiştir. 1960'lı yıllarda 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra, 16 Haziran 1962 tarihinde anaokulları ve anasınıfları yönetmeliği yayınlanmıştır. 1970'li ve 1980'li yıllar boyunca gerek Milli Eğitim Bakanlığı gerekse Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı olarak özel ve resmi çeşitli okul öncesi eğitim kurumları açılarak, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması çalışmaları sürdürülmüştür.⁴²

Cumhuriyetin ilân edildiği tarihte 80 anaokulunda 5.580 çocuk ve 136 öğretmenin mevcut olduğu bilinmektedir.

1960 yılında okul öncesi eğitim alanında öğretmen yetiştirmek amacıyla Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü açılmıştır.

1961 yılında yürürlüğe giren "222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu" nun da okul öncesi eğitim kurumlarına, zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitildiği ve isteğe bağlı bir ilköğretim kurumu olarak yer verilmesinden sonra, okul

⁴¹Y. Akyüz, "Anaokullarının Türkiye'de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi", **Millî Eğitim Dergisi**, Aralık 1996, Sayı:132.s.13.

⁴²A. Oktay ve R. Zembat, "Okul Öncesi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar", Hazırlayan: Gelengül Haktanır, Okul Öncesi Eğitim Sempozyumu, Ankara, 1997, s.28.

öncesi eğitimi ile ilgili çalışmalara hız verilmiştir.

1962 yılında “Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği” çıkarılmıştır.

Bundan sonraki dönemlerde okul öncesi eğitimin önemi ve yaygınlaştırılması hükümet programlarında, kalkınma plânlarında, eğitim komisyonlarında ve Millî Eğitim Şûralarında ele alınmıştır.

1973 yılında yürürlüğe giren “1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu”nda Türk Millî Eğitim Sisteminin genel yapısı içinde, okul öncesi eğitime, örgün eğitim sistemi içinde yer verilmiştir.

1992 yılında 3797 Sayılı Kanunla Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Cumhuriyet döneminden genel müdürlüğümüzün kurulduğu tarihe kadar okul öncesi eğitim İstanbul'da nispeten anaokullarına benzeyen mahalle mektebi, fethi müteakip, Fatih Camii yanında kuruldu. Beş ve altı yaşlarındaki kız ve erkek çocukları buralara devam ederek okuma-yazma öğrenirlerdi.

1915 yılından sonra yürürlüğe giren Tedrisat-ı İbtidaiyye Kanun-ı Muvakkati ile ilk mektepler bünyesinde anaokulları açıldı. Daha sonra, Cumhuriyet döneminde çıkarılan Ana Okulları ve Ana Sınıfları Yönetmeliği ile ilkokullar bünyesinde açılan anaokullarının, Kız Meslek Liselerinde de döner sermayeli anaokulların açılmasına imkân verildi. Ayrıca özel sektöre de anaokulu açma izni verildi.

1980'den sonra Türkiye genelinde anaokulları, kreş, çocuk yuvası, çocuk evi gibi yerler özel ve kamu kuruluşları tarafından işletilmektedir. Bunlardan 0–3 yaş grubundaki çocuklar için, açılmış olanlara kreş; 3–6 yaş grupları çocukları için açılanlara yuva ve çocuk evi ismi verildi. Bu okulların denetimleri İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile Sağlık ve Sosyal Hizmetler Müdürlükleri tarafından yapılmaktadır. Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı olanlara anaokulu, Sağlık ve Sosyal Hizmet Müdürlüklerine bağlı olanlara ise çocuk evi ismi verilmektedir. Bu okulların her ikisi ilkokul öncesi eğitim vermektedir. Kanunlara göre, anaokullarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin yüksek öğrenim görme şartı vardır. Kurucular için ise, böyle bir şart yoktur. Yapılan son 1989–1990 istatistiklerine göre, anaokullarından 0–6 yaş grubundaki çocuklardan %1'i, 3–6 yaş grubundaki çocukların ise % 2'si

faaydalanabilmektedir.⁴³

1992 yılında Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü'nün kurulmasından sonra Türkiye'de açılan anaokullarının yıllara göre dağılımı Tablo 1,1'de verilmiştir.

Tablo:1.1. Türkiye'de Yıllara Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumları

YILLAR	OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMU			
	KURUM SAYISI	ANAOKULU SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	ÇOCUK SAYISI
1923–1924	80		136	5.880
1940–1941	51		60	1.690
1950–1951	52		71	1.760
1960–1961	64		104	2.730
1970–1971	413	6	743	10.714
1980–1981	2.007	12	2.874	43.545
1990–1991	3.625	27	6.624	13.388

44

1.2.3. Dünyada Okul Öncesi Eğitim Sistemi

İsveç'te okul öncesi eğitim akademik bilgidenden çok, çocuğun kendi kendine yetmeyi öğrenmesi, kendine güvenli bir birey olarak yetişmesini hedeflemektedir.⁴⁵

İsveç'te eğitim, ülkemizde olduğu gibi merkezi olarak yürütölmektedir. Fakat okul öncesi eğitim kurumları belediyeler ve illerin yönetimi ile özel eğitim kurumlarına bırakılmıştır. İsveç'te çocuklar zorunlu öğretimin başladığı yedi yaşına kadar aşağıdaki kurumlara devam edebilirler. Kreş ve çocuk bahçeleri; 7 aylıktan 7 yaşına kadar çocuklar kabul edilmektedirler. Kabulde annenin çalışması ya da öğrenim görmesi koşulu vardır. Aileler gelirleri oranında ücret öderler. Programları özgür oyunlar, grupla

⁴³[http://www.turkcebilgi.com/Anaokulu_rehber_ansiklopedisi/] Erişim:13.09.2005.

⁴⁴[<http://oegm.meb.gov.tr/>] Erişim: 20.06.2005.

⁴⁵B.A. Tuğrul, “Anaokulu Eğitimi Alan ve Almayan Çocukların İlkokul Birinci Sınıftaki Akademik Başarı ve Ruhsal Uyum Davranışlarının Karşılaştırmalı olarak İncelenmesi”, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Programı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1992, s.69.

müzik, uyumlu hareket çalışmaları (dans gibi) ve çocukların istedikleri etkinliklerdir. Yarı zamanlı okulöncesi eğitim kurumları; bu kurumlar gelirleri düşük ailelere, anneleri çalışan çocuklar için açılmıştır. Altı yaşındaki çocuklar kabul edilmektedir ve ücretsizdir. Aile kreşleri; kreşlerde yer bulamayan ya da özel durumları nedeniyle kreşlerde kalamayan çocuk başka ailelerce bakılırlar. Aileler, bu kreşler için saptanan oranlara ücret öderler. Danimarka'da ise okul öncesi eğitimin amacı, çocuklara güvenli ve uyarıcı ortam hazırlayacak çocuğun kişilik gelişimini ve başarılı insan ilişkilerini öğretmektir.⁴⁶

Belçika, İngiltere ve Fransa'da okul öncesi eğitim kurumları, çocuğa güvenli ve duygusal yönden tatmin edici bir ortam sağlamayı bir ilke olarak benimsemişlerdir. Bu ülkelerden beş yaşından büyük çocuklar için ilkokula hazırlayıcı okuma-yazma alıştırmalarına yer verilmektedir. Japonya da ise okul öncesi eğitim, eğitim ve öğretimden çok günlük bakım ve çocuğun bedensel ve ruhsal gelişmesine yardımcı olmayı hedeflemiştir. Okul öncesi eğitimin zorunlu olduğu İsrail'de ise, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için, erken çocukluk yıllarındaki bu eğitim bir ilk adım olarak düşünülmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde ise ulusal bir eğitim sistemi mevcut değildir. Her eyalet kendine özgü bir modeli uygulamaktadır.⁴⁷

Hollânda'da her çocuk dört yaşında okulöncesi eğitime başlamak zorundadır. Yani zorunlu eğitim yaşı 4–16'dır. Hollânda kanunları okula devamı zorunlu kılmaktadır. Okul öncesi eğitime, ilkokula veya özel eğitim yapan bir okula devam eden çocukların velileri okul ücreti ödememektedirler. Bu durum resmi ve özel okullar için de geçerlidir. Hollânda'da ortaöğretimin 4.Ders yılına kadar okullar ücretsizdir; bu ilkokuldan hemen sonra ara verilmeden devam edilmesi halinde olanaklıdır.⁴⁸

1.2.4. Okul Öncesi Eğitim Kurumları ve Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim Sistemi

Okul öncesi eğitim kurumları bağımsız anaokulları fizikî kapasitesi uygun örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde ana sınıfları olarak açılmakta ve birçok bakanlık

⁴⁶S. Çelik, "İsveç Eğitim Sistemi", *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Şubat yıl.23.Sayı: 240, ss.40–43.

⁴⁷Tuğrul, a.g.e., s.71.

⁴⁸M. Yıldızlar, "Hollânda'da Eğitime Genel Bakış ve Anadili Eğitimi", *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Yıl:21, Sayı: 225, ss.37–38.

ve aynı bakanlıkta farklı genel müdürlüklere bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü de 3797 Sayılı Kanunla 1993 yılında kurulmuştur.⁴⁹

Okul öncesi eğitim kurumları 0–6 yaş arası çocukların tüm gelişimlerini fiziksel, zihinsel, duygusal sosyal ve benzeri gelişimlerini sağlıklı, düzenli fiziksel koşullar içinde toplumun gelenek ve göreneklerine, kültürel özelliklerini dikkate alarak en iyi biçimde yönlendiren, çocuklarda sağlam kişilik, sosyal yönden uyumlu, yaratıcı ve işlek zekâ gelişmesine yardım eden alanının uzman, olan eğitici bir kadroya sahip temel fonksiyonu eğitim olan sosyal kuruluşlardır.⁵⁰

Bu kurumların sayıları daha da artmakta özel sektör kamu kurum w kuruluşları bankalar, iktisâdi devlet teşekkülleri kendi bünyelerinde bu kurumların üçünü bir arada bazen bir veya ikisini açmaktadır. Özel sektör bu kurumları açmak için Milli Eğitim Bakanlığı veya Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı birimlerin izni ile açarken kamu kurum ve kuruluşları okul öncesi eğitim kurumlarını kendi sosyal ve eğitim işlerinden sorumlu dairelerin yönlendirilmesi ile açarak işletmekte, personelinin kendisi seçerek atamaktadır.⁵¹

Okul öncesi çağı çocuklarına bakım ve eğitim hizmeti veren çok çeşitli kurumlar vardır. Bu kurumlar çeşitli yasa ve yönetmeliklerle, resmi ve özel kuruluşlar tarafından çeşitli adlarla açılmaktadır. Kreş, yuva, anaokulu, anasınıfı, gündüz bakım evi ve benzeri isimler altında fonksiyonlarını sürdürmektedirler.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı;

- Bağımsız Anaokulları (37–72 aylık çocuk)
- İlköğretim okullarının bünyelerindeki anasınıfları (61–72 aylık çocuk)
- Orta dereceli okullardaki uygulama sınıfları (37–72 aylık çocuk)

Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı;

- Çocuk yuvaları (0–12 yaş)

⁴⁹Milli Eğitim Bakanlığı, “İstatistik”, 2002, [[http://meb.gov.tr/ Stats/Apk2002/3_2.html](http://meb.gov.tr/Stats/Apk2002/3_2.html)] Erişim: 14.09.2004.

⁵⁰S. Baykan ve diğerleri, **Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Durum Tespit Araştırma Sonuçları Okul Öncesi Eğitimi 1. Sempozyum Kitabı**, Ankara, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1993, s.32.

⁵¹a.g.e., s.33.

- Kreş ve gündüz bakımevleri (0–6 yaş)
- Kitlere bağlı gündüz bakımevleri (0–6 yaş)

Özel ve tüzel kişilerle, üniversitelere bağlı anaokulları, kreş ve gündüz bakımevleri (0–6 yaş).⁵²

Türkiye'de eğitim devletin denetimi ve gözetimi altında yapılmaktadır. Türkiye’de okul öncesi eğitim isteğe bağlı olarak, zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş 3–5 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsamaktadır.⁵³

Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan yönetmelikle düzenlenmektedir. Okul öncesi eğitim kurumları bağımsız anaokulları fizikî kapasitesi uygun örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde ana sınıfları olarak açılmaktadır.⁵⁴

Okul öncesi Eğitim Kurumları Milli Eğitim Bakanlığının 1994 yılında yürürlüğe koyduğu okulöncesi eğitim programları esas alındığında okulöncesi eğitim kurumları, hizmet verdikleri yaş sınırlarına ve gelişim alanlarına uygun olarak üç grupta incelenebilir:

Kreş: Kreş 0–36 ay (0–3 yaş) çocukların bakım, beslenme bedensel ve ruhsal gelişimlerine uygun olarak hazırlanmış programların uygulandığı okulöncesi eğitim kurumlarıdır.

Anaokulu: Anaokulları 37–60 ay (4–5 yaş) çocuklarının devam ettiği okul öncesi eğitim kurumlarıdır.

Anasınıfı: Anasınıflarına 61–72 ay (6 yaş) çocukları devam etmektedir. Anasınıfları diğer okul öncesi eğitim kurumlarından farklı olarak, ilköğretim okullarının bünyesinde hizmet vermektedir.⁵⁵

⁵²M. Arı ve diğerleri, “Okul Öncesi Eğitimin Geliştirilmesi Projesi”, 2002, [<http://www.chp.org.tr/bykp/okuloncesi.html>] Erişim: 14.09.2004.

⁵³“Eğitim ve Bilim, Türk Milli Eğitim Sistemi Eğitim Kurumları Yükseköğretim Bilim ve Araştırma”, 2002, [<http://www.byegm.gov.tr/Türkiye/turkce/eğitim.htm>] Erişim: 17.09.2004.

⁵⁴Milli Eğitim Bakanlığı, “İstatistik”, 2002, [<http://meb.gov.tr/Stats/Apk2002/32.htm>] Erişim: 14.09.2004.

⁵⁵N. Aral ve diğerleri, **a.g.e.**, s.41.

1.2.5. Okul Öncesi Eğitim Sisteminin Amaçları

Okul öncesi eğitimin amaçları Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak;

- Çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini, temel alışkanlıklar kazanmalarına sağlamak,
- Her fırsattan faydalanarak çocukların milli, manevî, ahlâkî, kültürel ve insanî değerlere bağlılığın gelişmesine yardımcı olmak,
- Atatürk, millet, vatan ve bayrak sevgisini kazandırmak,
- Çocukların sorumluluk yüklenmelerini, dürüst saygılı, nazik ve düzenli olmalarını sağlamak,
- Çocuğun benlik kavramını geliştirmesine, kendini ifade etmesine, bağımsızlık kazanmasına ve özdenetimini sağlamasına imkân tanımaktır.⁵⁶

1.2.5.1. Okul Öncesi Eğitimin Milli Eğitim Müfredatına Göre Amaçları

Okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri, Türk Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

- Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- Onları ilköğretime hazırlamak,
- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

1.2.6. Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri

Okul öncesi dönem yaşamın temelidir. Bu dönemde öğrenme hızı çok yüksektir. Her yaş grubunun genel gelişim özellikleri ortaktır; ancak her çocuğun kendine özgü olduğu da unutulmamalıdır.

Okul öncesi eğitim bazı temel ilkelere dayanmaktadır. Bu ilkeler aşağıda

⁵⁶Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Genel Müdürlüğü, Anaokulu Programı (37–60 ay), İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1994.

verilmektedir.

- Eğitimde çocuğun ve ailenin etkin katılımını sağlamak esastır.
- Çocuğa verilen eğitim, onun gereksinimlerine uygun olmak zorundadır.
- Çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun eğitim ortamları hazırlanır.
- Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra, okulun ve çevrenin olanakları da göz önünde bulundurulur.
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına gereken önem verilir.
- Eğitim çocuğun bildiklerinden başlar ve deneyerek öğrenmesine olanak tanır.
- Oyun çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir.
- Eğitimde çocuğun, kendine saygı ve güven duyması sağlanır, öz denetim kazandırılır.
- Çocukla iletişimde, kişiliğini zedeleyici şekilde davranılmaz, baskı ve kısıtlamalara yer verilmez.
- Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma davranışları geliştirilir.
- Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenir. Yardıma gereksinim duyduğunda yetişkin desteği, rehberliği ve güven verici yakınlığı sağlanır.
- Çocuğun kendisinin ve başkalarının duygularını fark etmesi desteklenir.
- Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilir.
- Okul öncesi eğitimde çocuğun gelişimi ve okul öncesi eğitim programı düzenli olarak değerlendirilir.
- Programlar hazırlanırken ailelerin ve içinde bulunulan çevrenin özellikleri dikkate alınır.⁵⁷

⁵⁷[<http://oogm.meb.gov.tr/>] Erişim: 20.06.2005.

1.2.7. Okul Öncesi Eğitimin Gerekliliği

Günümüzde okul öncesi eğitim kurumlarının önemi hemen herkes tarafından kabul edilmektedir. Ancak, okul öncesi eğitim kurumlarının işlevini, çalışan annelerin çocuklarını bıraktıkları bir çeşit bakım kurumu gibi değerlendirerek açıklamak doğru değildir. Anneler çalışsın ya da çalışmasın, okul öncesi dönemdeki çocukların tümü, gelecekteki eğitim yaşantılarının ilk basamağında okul öncesi eğitim kurumlarından geçmelidirler. Okul öncesi eğitim kurumları; kişiliğin şekillendiği bu dönemi, çocukların fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri açısından en sağlıklı şekilde geçirmesini, onları hayata hazırlamayı ve aileyi okul öncesi eğitimi konusunda bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.⁵⁸

0–6 yaşlar arasını kapsayan okul öncesi dönemi kişiliğin oluşumu ve şekillenmesi, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılması ve geliştirilmesinde ileri yıllara olan etkisi nedeniyle, yaşamın en kritik dönemlerinden biridir. Çocuğa erken yaşlarda sağlanacak deneyimlerle elde edilecek temel bilgi beceri ve alışkanlıklar çocuğun daha sonraki öğrenim yaşantısının yanı sıra sosyal ve duygusal yaşamını da biçimlendirecek güçtedir. Bu dönemde çocuklar hızlı bir gelişim süreci içindedirler, çocuğun doğuştan getirmiş olduğu potansiyeli en üst düzeye çıkartabilmesi ve bunu gösterilmesini sağlayacak uyarıcılara ihtiyacı vardır. Bu uyarıcılar çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal gelişimini hızlandıracak ve destekleyecek her türlü doğal ve çevresel etmenlerden oluşmaktadır. Çocuğun ilk sosyal çevresi doğumu ile içine girdiği aile ortamıdır. Aile erken çocukluk döneminde çocuğun gelişiminden sorumlu en önemli kurumdur. Aile ortamının niteliği onun büyüme ve gelişmesinde önemli rol oynar. Bu dönemde çocuğun sağlığı, beslenmesi kadar aile ortamının ona sağladığı sevgi, ilgi ve şefkat de önemlidir. Çocuğun, ailesinin özellikle annesinin sevgi, ilgi ve bakımına çok ihtiyacı olduğu dönemdir. Bu dönem eğitiminde aile en sorumlu kurum olmakla birlikte günümüz toplumlarında televizyon, radyo, kitap gibi kitle iletişim araçlarıyla ailenin eğitim çabaları desteklenmektedir. Çocuğun yüksek bir öğrenme potansiyeline sahip olduğu bu dönemde aile içinde ve kurumda verilecek okul öncesi eğitimi, çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal ve dil gelişimini desteklemekte ve çocuğu

⁵⁸A. Kandır, “Çocuk Gelişiminde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yeri ve Önemi”, **Milli Eğitim Dergisi**, elektronik dergi, Temmuz, Ağustos, Eylül 2001, [<http://yayim.meb.gov.tr/151/kandir.htm>], Erişim: 17.10.2004.

bir üst gelişim dönemine hazırlamaktadır. Büyük ölçüde okulöncesi dönemde tamamlanan bu gelişim alanlarını desteklemek için çocuğun ilkokula başlamasını beklemek, telâfisi mümkün olmayan gecikmelere neden olabilmektedir. Okul öncesi eğitimi gerekli kılan başlıca etmenleri, çocuk gelişimi ile ilgili bilimsel bulgular, eğitimsel veriler ve toplumsal gerekçeler olarak üç grupta değerlendirmek mümkündür.⁵⁹

1.2.8. Okul Öncesi Eğitimin Toplumsal Gerekliliği

Çocuğun dünyaya gelişi ile birlikte önce aile ortamında gelişmeye başlamaktadır ve bu ortam gelişmesi için zorunludur. Genel olarak çocuk üç yaşına geldiğinde aile çevresi ona dar gelecektir. Bu yaştan sonra çocuk kendi deneyimlerini başkalarıyla karşılaştırmalı ve kendi kişiliğini yaşamalıdır. Bu noktada okul öncesi eğitim kurumlarının rolü çok büyüktür.⁶⁰

Okul öncesi eğitimi gerekli kılan toplumsal bir olgu da erken çocukluk yaşantılarında ki farklılıklardır. Yetersiz bakım, sağlıksız çevre koşulları ve ekonomik güçlükler pek çok çocuk için risk teşkil etmektedir. Erken çocukluk gelişim ve eğitimine yapılan yatırımlar yoksulluk, sosyal eşitsizlik ve cinsiyete bağlı ayrımlar yüzünden "dezavantajlı" sayılan çocuklara iyi bir başlangıç vererek bu eşitsizliğin giderilmesine yardımcı olabilmektedir. Okul öncesi eğitim kurumları çalışan annelerin sorumluluklarını günün belli saatleri içinde üstlenerek, bir yandan annenin gönül rahatlığı içinde işinde verimli olmasını sağlarken, diğer yandan çocuğun yetersiz koşullarda zedelenmesini önlemektedir. Kadının güçlenmesi ve toplum içinde üretken olmasında okul öncesi eğitim kurumlarının katkısı önemlidir. Okul öncesi eğitim kurumları, toplumun kültürel değerlerini çocuğun özümsemesine yardımcı olmaktadır. Sıklıkla kullanılan "Çocuklar bizim geleceğimizdir" söyleminde sosyal ve ahlâkî değerlerimizin nesilden nesile geçişinde çocuğun rolü vurgulanmaktadır. Bu değerler okul öncesi dönemde yerleşmeye başlamaktadır. Tüketim, rekabet, şiddet ve bencilliğin yoğunlaştığı günümüzde işbirliği, fedakârlık ve birlik gibi temel değerlerin erken çocukluk döneminde yerleşmesine önem verilmelidir.⁶¹

⁵⁹M. Arı ve diğerleri, **a.g.e.**

⁶⁰Tuğrul, **a.g.e.**, s.84.

⁶¹M. Arı ve diğerleri, **a.g.e.**

1.2.9. Okul Öncesi Dönemde Eğitimin Önemi

"Beş yaşındaki bir çocukla benim aramdaki uzaklık bir adımdır. Fakat yeni doğmuş bebekle beş yaşındaki çocuk arasındaki uzaklık korkunçtur." Tolstoy insandaki potansiyelin en üst sınırına kadar geliştirilebilmesi, ancak ona çok erken dönemlerde sağlanacak imkânlarla mümkün olabilir. Bu dönemle yaşamın ilk yıllarındaki eğitimin, çocuğun içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevrenin, onun gelişmesinde çok önemli rolü vardır. Okul öncesi yıllar ve ilköğretim çağı bu bakımdan hayatî bir öneme sahiptir. Bu yıllarda çocuğa "verilenler veya verilemeyenler" onun geleceğini belirler. Kısacası bu dönem, insan yaşamının temelini oluşturur.

Eğitim tarihinde çocuğun erken çağda eğitilmesi konusuna değinen çeşitli örnekler bulmak mümkündür. Türk İslâm ve Batı düşünce tarihine baktığımızda, birçok düşünür ve eğitimcinin, eski dönemlerden beri çocuk ve gencin eğitime ilişkin çeşitli görüş ve önerilerde bulunmuş olduklarını görürüz. Ünlü düşünür Gazali'ye göre, çocuğun kalbi saf bir cevherdir. Verilen her şeyi kabul etmeye hazır olan çocuğun iyi bir insan olabilmesi için, iyi eğitilmesi gerekir. Çocuğu korumak, eğitmek ve ona ahlâkî değerleri kazandırmak görevi ise, aileye düşer. Bunun için "daha ilk günlerde çocuğun terbiyesine önem verilmelidir" der ve terbiyede ilk yaşların önemine dikkat çekerek eğitimi, taş üzerine nakışlar yazmaya benzetir. Bu konuda Gazali şöyle der: "Çocuk, ana baba elinde bir emanettir. Kalbi bir cevher gibi temizdir. Mum gibi her şekli alabilir. Bütün yazı ve şekillerden uzaktır. Temiz bir toprak gibi olup, hangi tohum atılırsa, öyle büyür. İyilik tohumu ekilirse, din ve dünya saadetine kavuşur".Antik çağ düşünürü Platon da; çocukların farklı yeteneklere sahip olduklarını, bu nedenle farklılıklarının dikkate alınarak eğitilmelerini gerektiğini ince noktalarla ele alarak savunmuştur. Çocuğun erken yaşta eğitilmesinin önemini vurgulayanlardan biri olan Quantilianus şöyle der: "Yünlerin beyazlığına boyalarla verilen renk, silinmez. Bu yüzden çocuğun ilk yıllarında, henüz tam bir biçim almamış olan zihnine ve sonra yapılacak çok şey olsa da çocuğun şahsiyet iskeleti ilk yedi yıl içerisinde kurulur. Daha sonra yapılanlar bu iskeleti ete bürün-dürülmesi ve süslenmesidir. Bu nedenle sağlıklı, mutlu, yaratıcı insanlar yetiştirebilmek için bu dönemi tanımak her anne babanın görevidir.

Aile kurumunda çocuğun ilk muhatabı annedir. Sosyo-ekonomik nedenler babayı evin dışına çıkartmış, yüce "analık" duygusunun bir ürünü olarak da çocuğun

anneye bağımlılığı, ayrıca anneye ilk eğitimci rolünü vermiştir. "Kâmil anne" (şefkat, sevgi, bilgi ve ilgi unsurlarının tekâmül ettiği anne) olma vasfını kazananlar" kâmil insan: Bütün insan" yetiştirirler. Böylece iyi nesiller, iyi annelerin elleriyle yetiştirirler. Bu nedenle sağlıklı bir çocuktan söz edebilmek için sağlıklı bir anne şarttır. Teknolojinin hızla ilerlemesiyle modern dünya, kadını fabrikaya, ofise ve resmi daireye mahkûm etmiştir. Kendi doğasına yabancılaşan kadın, analık duygusuna da yabancılaşmıştır. Doğasına yabancılaşan her unsurun çözüldüğü gibi, kadın da doğasına yabancılaşmıştır. Doğasına yabancılaşan her unsurun çözüldüğü gibi, kadın da doğasına yabancılaşmıştır. Doğasına yabancılaşan her unsurun çözüldüğü gibi, kadın da doğasına yabancılaşmıştır. Doğasına yabancılaşan her unsurun çözüldüğü gibi, kadın da doğasına yabancılaşmıştır.

Her dönemde çocuğun gelişimi ve eğitiminden sorumlu olan aile, rolünün büyük bir kısmını okul öncesi eğitim kurumlarına bırakmıştır. Sanayi toplumlarında vazgeçilmez hale gelen 3-6 yaş çocuklarının eğitimini gerçekleştiren okul öncesi eğitim kurumunu, annenin yokluğunu giderecek bir kurum olarak değil de, çocuğun temel bilgi ve becerilerinin kazanıldığı bu döneme, katkıda bulunan bir kurum olarak değerlendirmek gerekir.

Anaokulu olarak adlandırdığımız okul öncesi eğitim kurumu, çocuğa kendi hakkını korumayı öğretirken, paylaşmayı ve başkalarının özgürlüğünü zedelememeyi de öğretir. Çocuk, anaokulunda en iyi oyun ortamını bulur. İşbirliğini geliştirir, yaşlılarıyla ilişkiye girerek birlikte yaşamayı öğrenir. Ayrıca anaokullarının, çocukları ilkokullara hazırlayan birer kuruluş niteliğinde olmaları, önemlerini daha da arttırmaktadır.

Bu nedenlerden dolayı annesi çalışsın ya da çalışmasın, her çocuğun temel eğitim kapsamında okul öncesi eğitime ihtiyacı vardır. Sağlıklı toplumu oluşturan sağlıklı bireyler olması hasebiyle, çocuğun dış etkilere en fazla açık olduğu ve korunmaya en fazla gereksinim duyduğu okul öncesi dönemin, öğretmenler, aile, okul ve toplum işbirliğiyle en iyi bir şekilde değerlendirilmesi gerekir.⁶²

1.3. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN GELİŞİMSEL ETKİLERİ

1.3.1. Zihin ve Dil Gelişimi

Çocuğun zihinsel gelişimi, okul öncesi yıllarında önemli ölçüde ilerleme

⁶²<http://www.mihenk.gr/arsiv/3/c-egitimi.htm> Erişim: 26.02.2005.

kaydeder. Beynin büyük bir kısmı ve beyin hücrelerinin çoğu doğumda oluşmuştur. Bunlara eşlik eden sinir bağlantılarının yapılaşması yaşamın iki yılında gerçekleşir. Özel durumlar hariç altı yaşına kadar bu bağlantıların çoğu gerçekleşmiştir. Bu yüzden erken yaşlarda karmaşık algılama ve fiziksel deneyimler için fırsatlar sağlamak, ileriki yaşlarda değişik öğrenme becerilerinin gelişimine olumlu yönde etki eder. Bazı araştırmacılara göre insanın zihinsel gelişiminin %50'si dört yaşına, %80'i de sekiz yaşına kadar tamamlanmaktadır. Zihinsel gelişimin çok hızlı olduğu bu dönemde çocuğun gelişimi tesadüflere bırakılmamalıdır. Okul öncesi eğitim kurumları sağladığı özgür ve yaratıcı ortamla çocuğun zihinsel gelişiminin yanı sıra dil gelişimini de hızlandırır.⁶³

Çocukların konuşmasını etkileyen çeşitli faktörler vardır. Okul öncesi eğitim konuşma bakımından dezavantajlı olan çocuklar için bir anlamda destek sağlarken diğer çocuklar için de zenginleştirici ortam sağlaması açısından son derece etkin bir rol oynamaktadır.⁶⁴

1.3.2. Sosyal ve Kişilik Gelişimi

Aile ortamında annesi ve diğer bireylerle yakın duygusal ve sosyal ilişkiler içinde büyümekte olan çocuk, üç yaşına doğru yaşlıları ile bir araya gelme, oyun gruplarına katılma gereksinimi içindedir. Çocuk ancak yaşlıları ile arkadaş ilişkileri kurarak paylaşmayı, işbirliği yapmayı, duygularını frenlemeyi öğrenir. Çocuğun diğer çocuklarla eğitsel ve sağlıklı bir ortamda bir araya gelmesi nitelikli Okul öncesi eğitim kurumları ile gerçekleşir. Anaokullarının en önemli fonksiyonlarından biri çocuğun toplumsallaşmasını sağlamaktır. Çocuğun bireysel özellikleri, yeterlik ve yetersizlikleri, eğilimleri, duygusal sorunları, varsa gelişimsel gerilikleri dikkatli bir gözlemler ve gelişimsel değerlendirmelerle erken yaşlarda saptanarak gerekli önlemler alınabilmektedir. Çocuğun gelişimsel sorunlarının çözümlenmesinde erken tanı büyük önem taşımaktadır.⁶⁵

⁶³M. Arı ve diğerleri, **a.g.e.**

⁶⁴Tuğrul, **a.g.e.** s. 76.

⁶⁵M. Arı ve diğerleri, **a.g.e.**

1.4. OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİ

1.4.1. Okul Öncesi Dönemde Motorik Gelişim

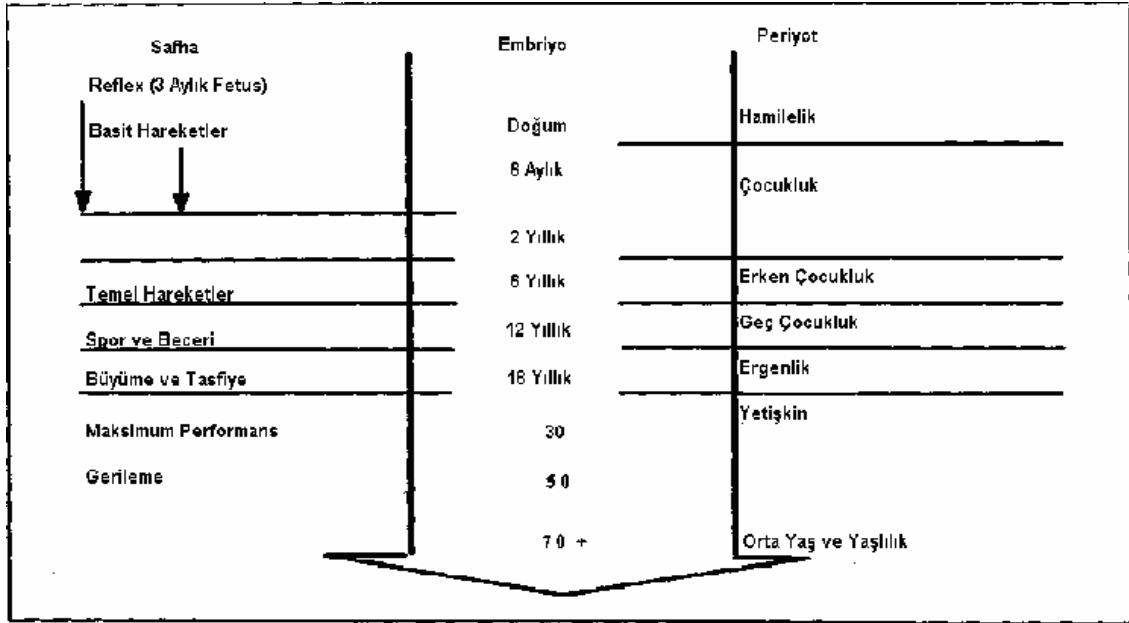
Çocuklarda motor gelişim temelde hareketlere ilişkin davranışlardaki değişim yoluyla belirlenir. Biyolojik ve çevresel faktörlerin etkisiyle çocukların hareketlerinde ortaya çıkan gelişme farklılıkları ve performans değişimleri ancak gözleyerek anlaşılabilir. Bu nedenle motor gelişim sürecini incelemenin başlıca aracı hareket yeteneklerinin gelişmesinin izlenmesidir. Diğer bir tanımla motor gelişimin süreci gözlenebilir hareketler yoluyla incelenebilir.⁶⁶

1.4.2. Hareket Gelişim Dönemleri

Fiziksel gelişim, bedenin ağırlıkça artması ve boyca uzamasının yanında bedeni oluşturan alt sistemlerin de büyümesini ve olgunlaşmasını içerir. Bireyin sağlıklı olması, tüm alt sistemler ile birlikte bedenin sağlıklı gelişmesine ve işlevlerini gereğince yapmasına bağlıdır. Fiziksel gelişim, bireyin, bedensel yapısı, sinir-kas işlevlerindeki değişim ve dengelenme süreci ile ilgilidir. Motor gelişim ise bireyin, organlarının işleyişini denetim altına almada gösterdiği becerikliliğin artmasıdır. Motor gelişiminde duyum, sinir-kas sistemleri uyum içinde çalışırlar. Duyuların gelişimi duyu organlarının görme, işitme, dokunma, tat, koku, ısı ve acı gibi duyuları yeterli düzeyde alabilme gücüne ulaşmasıdır.⁶⁷

⁶⁶A. Kalkavan, Çocuklarda Psikomotor Gelişim Ders Notları, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon, 1995–2001, s.48.

⁶⁷a.g.e., s.48.

Şekil 1.1. Temel Motorik Becerilerin Gelişmesi (Kalkavan, 2005)

Motor hareketlerin tümünde bedeninin birkaç kısmı birlikte ve uyum içinde çalışmak durumundadır. Bu koordinasyon gelişimi, bedeninin olgunluğuna ve alıştırmalara bağlıdır. Her motor, hareket belirli bir güce ihtiyaç duyar. Gücün artması kemiklerin, kasların büyümesi, belli oranların değişimi, kısaca bedensel gelişim ile sıkı sıkıya bağlantılı olduğu için genellikle fiziksel gelişim ve motor gelişim birlikte incelenir.⁶⁸

Yaşam boyunca olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşimi sonucu gözlenebilir hareketlerle ortaya çıkan motor kontrol ve motor davranışlarındaki ilerleyen değişimlerdir. İzole edilmiş tek bir görevdeki değişimler motor kontrolü ifade ederken, motor performansla ilgili öğrenme ve kalıtım süreçleri motor davranışları meydana getirmektedir. Motor gelişim temelde kendisini harekete ilişkin davranışlardaki değişim yoluyla ortaya koymaktadır.⁶⁹

Motor gelişim bütün yaşam boyunca devam eden bir süreçtir; fiziksel değişim ve motor becerilerin kazanılması, dengelenmesi ve azalması sürecidir. Çeşitli sınıflandırmalar olmakla birlikte, motor gelişim, fiziksel ve hareket yeteneklerinin

⁶⁸ a.g.e., s.49.

⁶⁹S. Müniroğlu, Çocukta Motorsal Gelişim Özellikleri, Bunları Etkileyen Faktörler ve Sporla İlişkilendirilmesi, Sporda Psiko-sosyal Alanlar Semineri, Ankara, 7-8 Haziran 1996.

gelişimi olarak tanımlanabilir.

Fiziksel beceriler, motor görevleri uygulayabilme kapasitesi ile ilgilidir ve fiziksel uygunluğun kas kuvveti, dayanıklılık, kalp-dolaşım sistemi dayanıklılığı ve esneklik gibi çeşitli bileşenlerinden oluşur. Motor beceriler ise sürat, çeviklik, denge, koordinasyon, güç gibi çeşitli hareket kategorilerini sınıflandırmak için kullanılan geniş anlamlı bir terimdir.

Hareket, psikomotor gelişim sürecini incelemeye bir araç olduğuna göre, psikomotor gelişimi incelemenin tek yolu hareket yeteneklerinin sıralı ilerlemesini yaşam boyunca gözlemektir. Genel olarak bilim adamları psikomotor gelişimin dört döneme ayrılarak incelenebileceğini ileri sürmektedirler. (Zaichowsky ve arkadaşlarına Gabbard, 1992a). Şekil 1,2’de görülebileceği gibi bunlar refleks hareketler dönemi, ilkel hareketler dönemi, temel hareketler dönemi ve spora ilişkin hareketler dönemidir.⁷⁰

Yaklaşık Yaş Sınırları	Temel Psikomotor Hareketleri	Gelişim Evreleri
14 yaş ve üstü 11-13 yaş 7-10 yaş	Sportif hareketler dönemi	Uzmanlaşma evresi Özel hareket beceri evresi Genel evre
5-7 yaş 4-5 yaş 2-3 yaş	Temel hareketler dönemi	Olgunluk evresi İlk evre Başlangıç evresi
1-2 yaş Doğum-1 yaş	İlkel hareketler dönemi	İlk kontrol evresi Reflekslerin ortadan kalktığı evre
4 ay-1 yaş utero- 1 yaş	Refleks hareketler dönemi	Bilgi çözme evresi Bilgi tapama evresi

Şekil 1.2. Motor Gelişim Dönemleri (Kalkavan, 2005)

⁷⁰Kalkavan, a.g.e., s.49.

1.4.3. Temel Hareketler Dönemi (24–72 ay)

Temel hareketler dönemi 2–6 yaşlar (ilk çocukluk) arasında gözlenir. Bu dönemde motor gelişim yoğundur. İkinci yılın sonunda, çocuk, bebeklik döneminde gelişen ilkel hareketlerde ustalaşır. Bu hareket yetenekleri, temel ve sporla ilişkin hareketlerin gelişimine temel oluşturur. Bu dönem öncelikle çeşitli lokomotor, dengeleme ve manupulatif hareketlerin birbirinden bağımsız olarak, daha sonra birlikte, yeterli bir biçimde nasıl kullanılacağına keşfedildiği bir dönemdir.⁷¹

Yaşamın ilk iki yılında çocuğun kazandığı hareketler ileride kazanılacak hareketlerin temelini oluşturmaktadır. Bu hareketler çok fazla kontrol gerektirmektedir. Çocuk tüm dikkatini hareketlere vermektedir. Beceri kazandıktan sonra dikkatini hareketten çevreye yöneltir ve hareketi bir amaç olarak değil, araç olarak kullanmaya başlar. İki yaşından sonra, temel hareketler kaba bir şekilde ortaya çıkar ve çocuklar kendi bedenlerinin hareket yeteneklerini anlamak ve denemek için çaba gösterirler.⁷²

Temel hareketler sporla ilgili hareketlerin yapı taşlarıdır. Bu yapı taşların sağlamlık derecesi ve yerleştirilme biçimi daha karmaşık ve güç hareketlerin oluşumunu etkiler. Temel hareketlerin gelişiminde olgunlaşmanın yeterliliği ve çevresel faktörlerin etkisi çok önemli bir rol oynamakla beraber, gelişimin tek belirleyicisi değildir.

Hareketleri düzeltmeye yönelik eğitim, çalışma imkanları ve motivasyon hareketlerin gelişim düzeyini belirleyen faktörlerdir. Nitekim yurtdışında geliştirilen bazı motor performans normlarına göre yaşlılarına oranla daha düşük performans değerlerine sahip olan Türk çocuklarının bu durumu kısmen ilkokullarda temel hareket gelişimine yönelik eğitim eksikliği, çeşitli imkansızlıklar ve hareket gelişimine yönelik düşük motivasyon ile açıklanmıştır. Temel hareketler dönemi birbirini kapsayan üç farklı evreden oluşur.⁷³

1.4.3.1. Başlangıç Evresi

Bu evre genellikle 2–3 yaşlar arasında çocuğun temel hareketleri yapmadaki ilk amaçlı çabalarını içerir. Hareket kaba formundadır ve genelde atlanılan veya düzgün

⁷¹a.g.e., s.59.

⁷²N. Güven, *Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi*, Ankara, Nüve Matbaası, 1987, ss. 1–3.

⁷³Kalkavan, a.g.e., s.59.

sırada olmayan parçalardan oluşur.

Vücudun abartılı ya da kasıtlı biçimde kullanılması ve hareketlerin akışında, koordinasyonunda yetersizlik; bu dönemde hareketlerde gözlenen temel eksiklerdir, iki yaşındaki bir çocuk genellikle lokomotor, manupulatif ve dengeleme hareketlerinin başlangıç evresindedir. Ancak, bazı çocuklar bazı hareket guruplarında bu düzeyin üstünde olabilirler.

1.4.3.2. İlk Evre

Çocuklarda 4–5 yaşları arasında görülen bir geçiş evresidir. Genel olarak daha kontrollü ve ritmik koordinasyonu olan temel hareketlerden oluşur. Hareketin zamana ve mekâna ilişkin elemanları daha koordinelidir. Bir önceki döneme göre gelişmiş koordinasyona rağmen hareketlerde abartma veya sınırlama hala vardır. Normal zekâ düzeyinde ve fiziksel fonksiyonları yerinde olan birey olgunlaşma süreci ile ilk evreye gelebilir. Ancak bu dönemde düzeltmeye yönelik hareket eğitiminin eksikliği veya yokluğu, bazı hareket formları bakımından bireylerin ömürlerinin sonuna kadar bu evrede kalmalarına neden olabilir.

1.4.3.3. Olgunluk Evresi

5–7 yaşlar arasında görülen bu evrede hareket mekanik olarak yeterli, koordineli ve kontrollü olarak yapılabilir. Normal şartlardaki altı yaş grubu çocuklar temel hareketler bakımından genellikle olgunluk düzeyine eriştiği kabul edilmektedir (Cratty, 1979; Espenschade ve Eckert, 1980; Gallahue, 1982). Çocukların ve yetişkinlerin hareketleri incelendiğinde, çoğunun temel hareket yeteneklerine olgunluk evresinde ulaşmadığı görülür. Bazı bireyler olgunluk düzeyine çevresel faktörlerin çok az etkisi ile yani olgunlaşma ile ulaşabilmelerine rağmen, çoğunluk alıştırmalarla öğrenmek için motive edilmeye, nitelik eğitime ihtiyaç duyarlar. Bu faktörlerin yokluğu, bireyin temel hareketlerinin olgunluk evresine ulaşmasını engelleyebileceği gibi, bir sonraki dönemdeki gelişmeleri de engelleyecektir.

Tüm çocuklarda bu gelişim sıraları aynıdır. Ancak, gelişimin hızı çevresel ve kalıtsal etmenlere bağlı olarak değişmektedir. Bu da bireysel farklılıklar yaratmaktadır.⁷⁴

⁷⁴D.S. Özer ve K.Özer, **Çocuklarda Motor Gelişim**, İstanbul, Kazancı Kitap Ticaret, 2000, ss. 195–196.

1.5. OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ ÇOCUKLARININ EN ÖNEMLİ ÖZELLİKLERİ

- Temel hareketlerin gelişiminde olgunlaşma kadar çevresel ve bireysel faktörler de önemlidir.
- Olgunlaşma hareketlerin kazanılma sırasını, çevresel etmenler de hareketlerin kazanılma hızını ve düzeyini belirlemektedir.
- Bu dönemde hedef temel becerilerin olgun düzeyde yapılmasıdır. Bunun içinde çocuğa deneyim ve alıştırma olanağı sağlayan çevreler sunulmalıdır.
- Temel hareket becerilerinin kazanılması çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde önemli rol oynamaktadır.
- Temel hareket becerilerinin kazanılmasında güç, esneklik, denge, dayanıklılık, hız, çeviklik, koordinasyon gibi faktörler etkilidir.⁷⁵

1.5.1. Okul Öncesi Çocuklarının Fiziksel Özellikleri

2–6 yaşlardaki büyüme bebeklik dönemine göre yavaştır. Her yıl ortalama 5.08 cm boy, 2.27 kg ağırlık artışı olmaktadır. Çocuklar 4 yaşında doğum boyunun iki katına çıkmaktadırlar. 2–5 yaş arasında kazandığı ağırlık miktarı yaşamın ilk iki yılı sırasında kazandığı ağırlıktan azdır.⁷⁶

Çok az da olsa kız ve erkek çocukları arasında boy ve ağırlık yönünden farklılıklar görülmektedir. Okul öncesi kız ve erkek çocuklarının bedenlerine posterior pozisyonda bakıldığı zaman oldukça benzer olduğu ancak erkeklerin biraz daha uzun ve ağır oldukları görülmektedir. Erkek çocuklar kızlardan çok daha fazla kemik ve kas kütlelerine sahiptirler. Her iki cinste de yağ dokusunda önemli derecede azalma görülmektedir. Beden bölümlerinin farklı büyüme hızlarından dolayı bedensel oranlar önemli derecede değişmektedir. Göğüs karından daha geniş olmaya, mide de daha az dışarı çıkmaktadır. Okul öncesi dönem dış ve kemiklerin geliştiği dönemdir. Kemik-hücre oluşumu aktiftir. Kemikleşme oranı hızlıdır. Kemik büyümesi dinamiktir ve iskelet sistemi, beslenme bozukluğu, hastalıklar, ağır işler nedeniyle kolayca

⁷⁵ a.g.e., ss. 195–196.

⁷⁶ a.g.e., ss. 195–196.

zedelenebilir.⁷⁷

Bacaklar kollardan daha hızlı büyümekte, kollar gövdeden ve gövdede baştan daha hızlı büyümektedir. Beyin 3 yaşında bir yetişkinin beyin ağırlığının %75'ine, 6 yaşında ise %90'a ulaştığı belirtilmektedir.⁷⁸

1.6. OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ ÇOCUKLARINDA HAREKET EĞİTİMİ

Okul öncesi çocuklarının en belirgin özelliklerinden biri hareketli olmalarıdır. Hareket aynı zamanda çocuğun gelişimini etkileyen önemli bir unsurdur.

Çocukların hareket gereksinimlerini karşılayacak en uygun etkinlik ise beden eğitimi etkinlikleridir.⁷⁹

Beden Eğitiminin katkıları aşağıda açıklanmaktadır.

- Çocukta tüm yaşam için fiziksel aktivite alışkanlığı kazandırmak
- Çocukta temel beceri unsurlarını geliştirmek
- Düzgün duruş alışkanlıkları kazandırmak
- Temel hareketleri geliştirmek
- Küçük ve büyük kasların motor gelişimlerini desteklemek
- Arkadaşlarına ve kuralara saygı göstermek, yenilgiyi başarıyı öğrenmek, hoşgörü ve işbirliği kazandırmak
- Olumlu benlik gelişimini desteklemek

1.6.1. Okul Öncesi Dönemde Kazanılan Hareket Becerileri

Çocuğun hareket gelişimi refleksler ile başlayan ve üst düzeyde kontrol edilmiş motor becerilerle sonuçlanan bir süreci takip etmektedir. Yaşamın ilk yıllarında kazandığı hareketler ileride kazanılacak hareketlerin temelini oluşturmaktadır. Yaşamın ikinci yılından yedinci yılına kadar olan evrede çocuk temel becerileri kazanmaktadır. Bu beceriler sağlıklı tüm çocuklarda bulunan ortak özellikler ve yaşam için gerekli

⁷⁷Z. Selçuk, Okul Öncesi Eğitim[<http://ziyaselcuk.com>]. Erişim:09.05.2005.

⁷⁸R. Kale ve diğerleri, **Okul Öncesi Dönemde Çocuk Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi/Hareket Bilgisi, Gelişim, Didaktik-Metodik Beslenme**, Ankara, Kozan Ofset&Matbaacılık, 1999, s.46.

⁷⁹D.S. Özer ve K.Özer, a.g.e., ss.195–196.

olduğundan temel beceriler olarak ta adlandırılmaktadır.⁸⁰

1.6.1.1. Lokomotor Hareketler

Bedenin yüzeyde bulunan sabit bir noktaya göre yer değişikliğini içeren hareketleri kapsar. Bu hareketler yürüme, koşu, atlama, sıçrama, hoplama, sekme, tırmanma ve kayma hareketleri olarak sınıflandırılabilir.⁸¹

1.6.1.2. Denge

Denge, belli bir yerde durumu devam ettirme olarak tanımlanmaktadır. İlk önemli denge şekilleri oturma ve ayakta durmaktır. Denge, yürüme, koşma, atlama gibi becerilerin kazanılmasında çok önemli bir faktördür. Bu nedenle denge faktörleri iyi test edilmeli ve gözlenmelidir.⁸²

Denge kas sistemi, göz kontrolü ve orta kulak arasındaki bütünleşme hakkında bilgi vermektedir. Bu nedenle işitme engelli çocukların motor gelişimlerinin normal işiten çocuklara kıyasla, daha yavaş geliştiği ve özellikle denge alanında geri kaldıkları gözlenmiştir.⁸³

1.6.1.3. Küçük Kas (manipülatif) Hareketleri

Manipülasyon, el ve ayakların kullanılmasıyla nesnelere güç(kuvvet) alma ve onlara güç(kuvvet) uygulama ile ilgilidir. Fırlatma, yakalama, tekmeleme gibi hareketler manipülatif becerilerden bazılarıdır. İlikleme, kesme yazı yazma gibi ince motor kontrolleri gerektiren işler de manipülatif becerilerin arasında yer almaktadır.⁸⁴

1.6.1.4. Ritmik Etkinlikler

Okul öncesi çocukları müzikle hareket etmeyi çok sevmektedirler. Müzik kullanılarak çocukların yapılandırılmış bir ritmik hareketi keşfetmesine, dinleme

⁸⁰Güven, a.g.e., ss. 1-3.

⁸¹H. Aşçı ve diğerleri, **Çocuklarda Motor Gelişim**, T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No:139, Ankara, 1995, s.37.

⁸²M. İnan, **3-9 Yaş Çocukları İçin Uygulamalı Hareket Eğitimi Öğretmen El Kitabı**, Özal Matbaacılık, İstanbul, 1998, s.29.

⁸³Müniroğlu, a.g.e.

⁸⁴M. İnan, a.g.e., s.32.

becerilerini geliştirmede ve görsel ipuçlarını izlemesine yardımcı olunabilmektedir. Müzikle hareket etmek aynı zamanda çocukların uzay, çaba ve ilişki kavramlarını anlamasına yardım etmektedir. Ritmik aktiviteler önceden tasarlanmış belirli hareketlerin sırayla ve düzenle aralıklarla yapılmasıdır. Ayrıca çocuklarda belli bir melodi içinde ritmi dinlemelerini ve bu ritme uygun hareket etmelerini sağlamaktadır.⁸⁵

1.7. OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ HAREKET BECERİLERİNİN GELİŞİMİ

2 yaşından sonraki dönemde görülen hareketler gelişimsel bir sıra izlemektedir. 2-3 yaş çocukları kendi bedenlerinin hareket yeteneklerini anlamaya başlar ve bu hareketleri denemektedir. 3-4 yaşlarındaki çocukların hareketlerinde kontrol ve ritmik koordinasyon arttığı için hareketler uyumludur. 5-6 yaş çocukları ise mekanik yönde etkili, uyumlu, kontrollü ve gelişmiş hareketler sergilemektedirler. 2 yaşında çocuk, sağlam adımlarla koşar, kolaylıkla durup yeniden koşmayı başlayabilmektedir. Parmaklığa veya duvara tutunarak merdivenleri çıkabilir ve (çoğunlukla) aşağı inebilmektedir; adım atarken ayak değiştirerek değil, dengeyi sağlamak için her basamakta iki ayağını bir araya getirerek inip çıkabilir. Üç tekerlekli bisiklete oturur ama pedalları kullanamaz. Bisikleti ayaklarıyla iterek ileri yürür.⁸⁶

Yalnız annenin değil tüm çevrenin dikkatini çekme çabasında olan çocukta taklit yeteneği gelişmiştir. Çocuk motor mekanizmaları ve fonksiyonları birbirine bağlamayı öğrenmektedir.⁸⁷ Örneğin yürürken konuşur, çömelebilir ve ellerini kullanmadan yeniden ayağa kalkabilir.⁸⁸ Grup içinde değil tek başına oynar. Beş altı küpü üst üste koyarak kule yapabilir. Topu atabilir, topa tekme vurabilir. Yumuşak şeyler ilgisini çeker. Çamurla, kille, kumla oynamak çocuğu mutlu etmektedir. Bu gibi faaliyetler küçük kasların motor gelişimini desteklemektedir.⁸⁹

2,5 yaşında çocuğun hareket becerileri hızla gelişmektedir. Merdivene tutunarak ve her basamakta iki ayağını birleştirerek -dengeyi sağlamak için- güven içinde

⁸⁵ a.g.e., s.32

⁸⁶Yavuzer, a.g.e., s.21.

⁸⁷N. Aral ve diğerleri,, a.g.e., s.43.

⁸⁸Yavuzer, a.g.e., s.22.

⁸⁹N. Aral ve diğerleri, a.g.e., s.46.

merdivenlerden yukarı çıkar ve (genellikle) aşağı inebilir. Dengesini yitirmeden koşar; çocuk bahçesi veya anaokulunda bulunan bazı kolay aletlere tırmanabilir. Büyük oyuncakları itip çekebilir, ama önüne bir engel çıktığında oyuncuğu yönlendirmede güçlük çekebilmektedir. Alçak bir basamaktan iki ayağı ile aşağı atlayabilir, kendisine gösterilirse parmak ucunda durabilir. Küçük topları gövdeye eş düzeyde, bedeni pek oynatmadan fırlatır. Büyük toplara tekmeyle vurabilir, ama dengeyi pek sağlayamadığından bir yana eğilerek ve hafifçe tekme atar.⁹⁰

3–4 yaşında çocuk parmak ucunda yürümeyi başarmaktadır. Geri geri yürüyebilmektedir. Destekle öne takla atar. Ani dönüş ve duruşları becerebildiğinden koşmadaki başarısı yüksektir. Ayak değiştirerek merdiven çıkabilmektedir. Hareketli topa tekme vurabilir. Topu elleri ile kavrama yeni gelişmeye başlamıştır. Salıncakta sallanır, kaydıraftan kayar. Üç tekerlekli bisiklete binebilir. Çok hareketli bir şekilde oyun oynar. Bir iki arkadaşıyla oynayabilir.⁹¹

3 yaşından itibaren oyun çağına giren çocuk, motor becerilerinin gelişmesiyle çevre üzerinde egemenlik kurmakta ve bunu giderek genişletmektedir.⁹²

4 yaşındaki bir çocuk iyi bir kavrama ile tırmanabilmektedir. Aynı zamanda sıçramayı öğrenmektedir. İki ayağı birleşik en alt basamaktan sıçrayabilmektedir. Merdivenleri ayak değiştirerek çıkar ve aşağı inerken dengeyi sağlamak için her basamakta iki ayağını bitişirir.⁹³

3 yaşında çocuğun motor becerileri oldukça gelişmiştir, beden hareketlerini istediği gibi yönlendirebilir, ani dönüşleri gerçekleştirebilir; itip çekerek koşabilmektedir. Ayak değiştirerek merdivenleri inip çıkabilir. Parmak ucunda durabilir, yürüyebilir, koşabilir. Dizlerini bükmeden öne eğilerek, yerdeki nesnelere dizip, düzenleyebilir ve eline alabilir. Topa sopa ile vurma dâhil, topu atma, yakalama, sıçratma, tekmeyle vurma gibi becerileri içeren top oyunlarında giderek ustalaşmaktadır. Tek ayağının üzerinde 3–5 sn durabilir ve daha sık kullandığı ayağının

⁹⁰Yavuzer, a.g.e., s.22.

⁹¹N.Aral ve diğerleri, a.g.e., s.46.

⁹²Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü, [<http://eğitim.ibu.edu.tr/akademik/ilko/ooeindex.htm>] Erişim:09.08.2005.

⁹³Yavuzer, a.g.e. s.23.

üzerinde sıçrayabilir.⁹⁴

5 yaşında çocuk koşma, sekme, atlama, tırmanma, sıçrama, hızla bisiklet pedalı çevirme, takla atma gibi bedensel hareketleri becerebilir.⁹⁵ İnce bir çizgi üzerinde kolaylıkla yürüyebilir. Parmak uçlarında oldukça dengeli yürür ve yine parmak uçlarında çevik bir biçimde koşabilmektedir. Merdivenleri tek başına yardımsız ve ayak değiştirerek çıkar ve yardımla ayak değiştirerek inebilir. Ayaklarını birleştirerek sıçrama, bir ayağından öbürüne sıçrama, ip atlama, duruş değiştirme(oturma, ayakta durma, çömelme gibi), düz yürüme, tek ayak üzerinde durma gibi becerileri yapabilmektedir. Dizlerini bükmeden öne eğilip parmak uçlarına dokunabilmektedir.⁹⁶ Müziğe uygun olarak oynar ve yürür, tekerlekli paten kullanabilir.⁹⁷

6 yaşındaki çocuğun hareketlerinin koordinasyonu düzgündür. Sınırsız enerjiye sahip olan çocuk yerinde duramaz. Otururken bile kıyıdanır, bükülür, uzanır. İp atlar. Topa yön vererek sıçratır. Tek elle top tutar. Sopa ile topa vurur. Paten kayar. İki tekerlekli bisiklete biner. Kızak kayar. Tek ayak üzerinde 10 sn durur. El becerisinin ona sağlayacağı olanakları keşfetmiştir. Koşarken yerden nesne alır. Çocuklar bu dönemde aktiviteye ihtiyaç duymaktadırlar. Hızla büyüyen kollar ve bacaklar çocukta kullanma isteği uyandırmaktadır.⁹⁸

1.8. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE BEDEN EĞİTİMİ

1.8.1. Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitiminin İçeriği

Okul öncesi dönemde eğitim aşağıdaki konular gibi, temel becerilerin aktivitelerini kapsamaktadır.⁹⁹

- Duruş eğitimi
- Isınma ve reaksiyona yönelik çalışmalar
- Temel beden eğitimi çalışmaları

⁹⁴W.M. Temke, Early Childhood: The 3,4 and 5 Year-Old Child. Physical Changes, University of New Hampshire [http://ceinfo.unh.edu/Family/Documents/ec345.phys.pdf] Erişim: 24.09.2005.

⁹⁵N. Aral ve diğerleri, **a.g.e.**, s.49.

⁹⁶Yavuzer, **a.g.e.**, s.26.

⁹⁷Temke, **a.g.e.**

⁹⁸N. Aral ve diğerleri,, **a.g.e.**, s.49.

⁹⁹R. Kale ve diğerleri, **a.g.e.**, s.50.

- Denge çalışmaları
- Oyun

1.8.2. Hareket Eğitimi Sırasında Dikkat Edilmesi Gerekenler

Hareket eğitimi sırasında şunlara dikkat edilmelidir;

- Yaş gruplarının gelişimsel özellikleri ve gereksinimleri
- İlgi gereksinimleri, çevresel koşullar
- Bireysel farklılıklar

İlk etkinliklerin özellikle oyun düzeyinde olması daha sonra kurallı hareketlere geçilmesi uygundur. Hareketler basitten zora doğru düzenlenmelidir. Çocukların alışık olduğu, hoşlandıkları hareketten başlamak, ilgilerini arttırır. Kuvvet gerektiren zorlayıcı ve yüksek derece koordinasyon gerektiren hareketlere yer verilmemelidir. Karmaşık kurallar gerektiren hareketlerden kaçınılmalıdır.

- Çocukların en küçük duraksamaları anında değerlendirerek dağılma eğilimi göstermektedirler. Bu amaçla aktiviteler arası oyunlar konabilmekte ve sözel anlatım uzun tutulmalıdır.

- Çocuk sayısı, çalışma alanı ve öğretmen sayısı uygun olarak belirlenmelidir.

- Öğretmen hareketleri yaptırırken çocuklara model olmak için hareketleri kendisi de yapmak ve sözel anlatımlarda bulunmalıdır.

- Çocukların belli bir hareketi sık sık tekrar etmeleri, onlarda can sıkıntısı yaratacağından isteksizlik görülebilmektedir. Bu durumda hareketin değişik materyaller ve âletler kullanarak tekrar cazip hale getirilmesi sağlanmalıdır.¹⁰⁰

1.8.3. Okul Öncesi Eğitimde Sportif Etkinlikler ve Oyunun Önemi

Okul öncesi eğitim döneminde uygulanan önemli etkinliklerden bir diğeri de oyundur. Oyun fiziksel ve zihinsel yeteneklerle sosyal uyum ve duygusal olgunluğu geliştirmek amacıyla gerçek yaşamdan farklı bir ortamda yapılan, sonunda maddî bir çıkar sağlanmayan kendine özgü belli kurallara sahip sınırlandırılmış yer ve zaman içinde süren gönüllü katılım yoluyla toplumsal grup oluşturan ve katılanların tümüyle

¹⁰⁰Güven, a.g.e., ss. 1-3.

etkisi altında tutan eğlendirici bir etkinliktir.¹⁰¹

Oyun çocukluk döneminin temel aracıdır. Oyun çoğu zaman fazla enerjinin atılması için gerekli olan faaliyettir. Hâlbuki oyunun asıl görevi çocuğu hayata hazırlamaktır.¹⁰²

Çocuklar oyunda, duyu-hareket ve biliş becerilerini vurgular, denetler ve toplumsal davranış geliştirirler. Oyun sırasındaki fiziksel etkinlikler, çocukların ince ve kaba motor yeteneklerinin gelişmesini, vücut bölümlerini koordineli kullanmalarını sağlamaktadır.¹⁰³

Okul öncesi dönemde oyun, çocuğun en doğal ve en etkili öğrenme ortamıdır. Oyun ve oyuncaklar çocuğun kendi yaşıtları ile anlaşmasına, kaynaşmasına yarayan en etkili iletişim araçlarıdır. Oyun çocuğun yaşantılarını sergilediği ve tekrar yaşadığı bir sahnedir. Onun en ciddî uğraşısı, deneme, sınama ve yaratma olanağı bulduğu özgürlük alanıdır. Grup oyunları çocuğun yaşantısında en doğal ve en zengin ortamdır. Çocuk paylaşmayı, sorumluluk almayı, kendi haklarını korumayı, başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı göstermeyi, kazanıp kaybetmeyi, lider olmayı, yarışmayı, dayanışmayı, grup oyunları ile kazanır. Yaşıtları ile arkadaş ilişkisi geliştiremeyen çocuklarda içe kapanma ya da ilgi çekebilmek için saldırganca davranışlar gelişebilir.¹⁰⁴

Okul öncesi dönemde beden eğitimi çalışmaları dört aşamada uygulanmaktadır.

1. Harekete sürükleyici etkinlikler: 5 dakika
2. İşlevsel egzersizler: 10 dakika
3. Grup etkinlikleri: 20 dakika
4. Bütün sınıf etkinlikleri: 5 dakika¹⁰⁵

¹⁰¹H. Sunay, “Okulöncesi Eğitimde 5–6 Yaş Grubu Beden Eğitimi, Oyun Etkinlikleri ve Önemi”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Sayı.205, Ankara, 1994, ss37–41.

¹⁰²B. İnan, **a.g.e.**, s.22

¹⁰³D. Cebekan, “Çocukların Dansı”, [<http://www.basarm.com.tr/yayin/tip/cocuk/cocuk5.htm#6>], Erişim Tarihi: 04.01.2005

¹⁰⁴M. Arı ve diğerleri, **a.g.e.**

¹⁰⁵D.S. Özer ve K. Özer, **a.g.e.**, s.197.

Tablo 1.2. Anaokulu Beden Eğitimi Programı

Harekete Sürükleyici Etkinlikler	İşlevsel Etkinlikler	Grup Etkinlikleri	Bütün Sınıf Etkinlikleri
<p>1. Farklı yönlerde ve farklı tempolarda yürüme</p> <p>— Büyük adımlarla yürüme</p> <p>— Küçük adımlarla yürüme</p> <p>— Parmak ucunda yürüme</p> <p>— Topuklar üzerinde yürüme</p> <p>— Yürü yürü çömel</p> <p>2. Farklı yönlerde ve farklı tempolarda koşma</p> <p>— Büyük adımlarla yürüme</p> <p>— Küçük adımlarla yürüme</p> <p>— Parmak ucu koşu</p> <p>— Dizleri karına çekerek koşu</p> <p>— Yan yan koşu</p> <p>— Koş koş çömel</p>	<p>1. Ayakta</p> <p>— Baş sağ ve sol omuza değdirme</p> <p>— Baş öne ve arkaya eğme</p> <p>— Kollarla vücudun yan tarafında büyük ve küçük daireler oluşturma</p> <p>— Elleri yere değdirme</p> <p>— Çömelik durumdan dikey sıçrama</p> <p>2. Oturarak</p> <p>— Bacaklar açık ve kapalı durumda iken öne esneme</p> <p>— Dizleri kanna çekip düz uzatma</p> <p>— Yengeç yürüyüşü</p> <p>— Ördek yürüyüşü</p> <p>3. Yatarak</p> <p>— Bacaklar havada bisiklet çevirme</p> <p>— Beşik hareketi</p> <p>— Ayakları başın arkasında yere değdirme</p>	<p>Minder</p> <p>— Yuvarlanma</p> <p>— Dizler üzerinde yürüme</p> <p>— Dizler üzerinde önde top taşıyarak yürüme, minder sonunda topu hedefe atma</p> <p>Denge</p> <p>— Jimnastik sırasında üzerinde yüzüstü ve sırtüstü yatar durumda kollardan destek alarak sürünme</p> <p>— Jimnastik sırası üzerinde ileri- geri yan yan yürüme</p> <p>Top</p> <p>— "İsmi duyan topu yakala" oyunu</p> <p>Öğretmen belli bir sıra izlemeden "topu yakala Banu" diyerek topu yukarı doğru atar. Topu yakalayan çocuklar birer puan alırlar.</p> <p>— Yukarıya atalım dikkatli tutalım "oyunu (Bruehl 1995)</p> <p>Çocuklar sıra ile topu yukarı atıp tutarlar. Her bir tutuşu bir rakam, bir gün ya da bir ay ismi ile ifade ederler.</p>	<p>Labut Devirme Oyunu</p> <p>— Çocuklar iki gruba ayrılır ve uygun mesafeye yerleştirilmiş labutları topu yerden yuvarlayarak devirmeye çalışırlar. Her bir grubun devirdiği labut sayısı kaydedilir ve kazanan grup alkışlanır.</p>

Tablo 1.3. Anaokulu Beden Eğitimi Programı

Harekete Sürükleyici Etkinlikler	İşlevsel Etkinlikler	Grup Etkinlikleri	Bütün Sınıf Etkinlikleri
<p>1. Farklı yönlerde ve farklı tempolarda yürüme</p> <p>— Büyük adımlarla yürüme</p> <p>— Küçük adımlarla yürüme</p> <p>— Topuklar üzerinde yürüme</p> <p>— Ayı yürüyüşü</p> <p>— Fil yürüyüşü</p> <p>— Yürü yürü sıçra</p> <p>2. Farklı yönlerde ve farklı tempolarda koşma</p> <p>— Parmak ucu koşu</p> <p>— Dizleri karına çekerek koşu</p> <p>— Yan yan koşu</p> <p>— Koş koş çömel</p> <p>— Ayak topuklarını kalçaya değdirerek koşu</p> <p>— Yan yan koşu</p> <p>— Dizleri yanlara çekerek koşu</p> <p>— Koş koş sıçra</p>	<p>1. Ayakta</p> <p>— Omuzları farklı yönlerde çevirme</p> <p>— Kollarla önde ve arkada makas yapma</p> <p>— Kollar yukarıda gergin, elleri birleştirme ve arkaya yanlara esneme</p> <p>— Çömelik durumdan dikey sıçrama</p> <p>2. Oturarak</p> <p>— Bacakları açma kapama</p> <p>— Bacaklar açık ve kapalı iken öne ve yanlara doğru esneme</p> <p>3. Yatarak</p> <p>— Bacakları yukarıya kaldırma- indirme</p> <p>— Bacakları havada açıp- kapama</p> <p>— 5 kez sınav hareketi yapma</p>	<p>Minder</p> <p>— Yuvarlanma</p> <p>— Beşik hareketi</p> <p>— Köprü</p> <p>Denge</p> <p>— Jimnastik sırasında kollar yanda açık yürüme</p> <p>— Jimnastik sırasında göğüs hizasında top taşıma</p> <p>— Jimnastik sırasında tek ayak üzerinde dengede durma</p> <p>Top</p> <p>— Topu fırlat ve yakala" oyunu (Bruel 1995)</p> <p>Çocuklar topu duvara fırlatırlar.</p> <p>Topu havada ya da yerde bir kez sıçradıktan sonra yakalayabilirler</p>	<p>Çabukluk Koşusu</p> <p>İki yanşma yolu hazırlanır. Yanşma yolu üzerinde önce minder sonra 5-10cm yükseklikte iki sandalyeye bağlanmış ipten oluşan engel, son olarak da bir çocuk sandalyesi yerleştirilir. Çocuklar iki gruba ayrılır. Minder üzerinde yuvarlanırlar ipin üstünden iki ayakta atlarlar, son olarak da sandalyeden atlarlar. Sandalyeden ilkönce atlayan çocuk oyunu kazanır.</p>

1.9. SPOR KAVRAMI

Spor günlük yaşantımızda sıkça duyduğumuz bir kelimedir. Spor, spor haberleri, spor sayfaları, spor saati, sporlar, sporcular ve spor ile birlikte anılan daha birçok tanım ve de kavram. Sporun tanımına ve önemine geçmeden önce uygarlık tarihinde sporun yerini değerlendirmek gerekmektedir. Canlılığın temel belirtisi bilindiği gibi hareket olmuştur ve yine bilinir ki insan vücudunun eğitiminin önemli bir parçası hareketle sağlanır. İşte, bu temel mantıkla hareketin temeli beden eğitimi tarihini oluşturmaktadır. Bu nedenlerden ötürü yani hareketin insan yaşamı ile bu sıkı ilişkisinden ötürü beden eğitimi ve sporu değerlendirirken ilk insanlardan başlamak doğru bir yaklaşımdır.¹⁰⁷

İnsanın var oluşunun ardından insanlık tarihinin başlangıcı ile birlikte spor değişik formlarıyla insanın yaşantısına girmiştir veya bu değerlendirmeyi o dönemdeki yaşam formunun bazı şekilleri, daha sonradan spor olgusunun doğuşuna neden olmuştur, diye de yorumlayabiliriz. O ilk çağlarda insanoğlu dönemin vahşî hayvanlarından korunabilmek için saklanmak, kaçmak ve koşmak zorundaydı. Dolayısıyla tarihin ilk koşuları insanoğlunun yaşamını kotarmak için gerçekleştirdiği vahşî hayvanlardan kaçış olarak nitelendirilebilir.

Yine o dönemlerde insanoğlu yaşamını devam ettirebilmek için beslenmek zorundaydı ve gerek taşlar, gerek mızraklar, gerekse oklarla vahşî hayvanları öldürmek zorunda kaldı. Bunlar da kuşkusuz tarihin ilk gülle atma, cirit atma ve ok atma etkinleriydi.

Dönemin gereği insanoğlu eşini seçmek veya eşini korumak için diğer insanlarla dövüşmek zorunda kaldı. Bunlar da tarihin ilk güreş ve boks etkinleri adı ile adlandırabiliriz.

Daha sonraki dönemlerde uygarlığın gelişiminin ardından insanoğlunda boş zamanları değerlendirme kavramı yani rekreasyon adını verdiğimiz kavram ortaya çıktı. O kavramın ortaya çıkışı ile birlikte boş zamanı olan kesim, doğal olarak geçinmek için çalışmak zorunda olmayan veya ekonomik durumu çok iyi olan kesimde spor yaşantılarının bir parçası olarak rol almaya başladı. Kimisinde avlanma, kimisinde

¹⁰⁷C. Alpman, **Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi**, GSB Yayını, AÜSBF Yayını, 1972, s.24.

evcilleştirilen hayvanlar atlarla yarışma ve daha değişik şekiller.¹⁰⁸

Özellikle ülkemiz gelişmekte olan ülkelerde spor önemli bir dinamiği oluşturur. Ülkemiz insanının spor ile olan ilişkisi genelde izleyici, taraftar boyutundadır. Sporun insan sağlığı ve insan gelişimi için ne oranda önemli olduğunun bilincine ülkemizde varılmamıştır. Her şeyin ötesinde bir çocuğun fiziksel ve mental (zihinsel) gelişim sürecinde spor çok önemli bir etki yapmaktadır. Spor onun sağlığına ve gelişimine koyacağı önemli katkıların dışında, onun kişiliğinin oluşumunda paylaşma, ekip çalışması gibi günümüz dünyasında çok önemli olan kavramlarla tanışmasına ve onları benimsemesine yol açar. Burada sizlere öncelikle spor olgusunun tanımından yola çıkarak, spor kültürünün ne olduğunu, antik olimpiyatları, modern olimpiyatları, sporun toplumsal boyutlarını, insan sağlığı üzerine olan olumlu ve olumsuz etkilerini, engelliler için geliştirilen sporlardan söz edeceğiz.¹⁰⁹

Spor çok önemli bir olgudur. Ama ülkemiz realitesinde bu önemli olgu çok basite alınmaktadır. Bugün bu ülkedeki en büyük futbol takımlarında hangi oyuncunun oynatılması gerektiği, hangi sistemle oynanması gerektiğini, bir mesleği ve işi olmayan kahve köşelerinde zaman harcayan çok sayıdaki insanımız o takımın teknik direktöründen daha iyi bildiğine inanmaktadır. Bu da spor gibi bilimin tüm alanları ile içli dışlı olmuş bir bilim dalının küçümsenmesine neden olmaktadır. Bugün gelişmiş ülkelerin özel üniversitelerinde eğer paranız yok ise sadece sanat ve spor bursları ile eğitim alabilirsiniz.¹¹⁰

Çok basit bir örnek vermek gerekirse; belirli bir zekâ düzeyindeki insanların nerede ise tümü belirli bir eğitimden sonra en saygın mesleklerin sahibi olabilirler.

Ama belirli bir fiziksel yapıya sahip insanların tümünün içinden, belirli bir eğitimden sonra sporcu veya sanatçı olma olasılığı çok ama çok düşüktür. Çünkü sporcu ve sanatçı olabilmek için devreye herkesin sahip olduğu fiziksel ve zihinsel özelliklerin dışında yetenek adını verdiğimiz ve çok az sayıda insanın sahip olduğu özellikler gerekmektedir.

Bu nedenlerledir ki sanatçılar ve sporcular özel insanlardır. Ve unutulmaması

¹⁰⁸K. Fişek, **Spor Yönetimi**, 1983, s.34.

¹⁰⁹Gelişim Hachette: Cilt10, s.3814.

¹¹⁰Grolier International Americana Encyclopedia: Cilt 12, s.143.

gereken ülkelerin gelişmişliklerinde, bilim adamları sayısı kadar sanatçı ve sporcu sayıları da önemli yer tutar.¹¹¹

Spor kavramı karşımıza çeşitli tanımlarla gelmektedir. Bu tanımları şu şekilde sıralayabiliriz:

“Bedenin dayanıklılığını, güçlülüğünü artırmayı amaç alan ve genellikle oyun, yarışma anlayışıyla yapılan bedensel etkinliklerdir.”

“Bireysel ya da toplu oyunlar biçiminde, bazı kurallara göre gerçekleştirilen ve genellikle yarışmalara konu olan beden hareketleri bütünü.”

“Ferdî ve kolektif oyunlar şeklinde yapılan, genellikle yarışmaya yol açan, bazı kesin kurallara göre uygulanan ve ani bir yarar beklemeyen beden hareketlerinin tümü.”

“Spor yapan(sporcu) açısından kazanmaya dönük teknik ve fizik bir çaba; izleyen açısından yarışmaya dayalı estetik bir süreç; toplum genelince oluşturulan bütün içinde de, yerine göre o toplumun çelişki ve özelliklerini olduğu gibi yansıtan bir ayna, yerine göre onu yönlendirebilen etkili bir amaç, ama son tahlilde, önemli bir toplumsal kurumdur.”¹¹²

Bu ansiklopedik tanımların dışında tarih boyunca beden eğitimi ve spor konusu filozoflarında ilgi alanı içersinde olmuştur. Özellikle Antik Çağ’daki spor konusunda, Grek kökenli filozoflar Grek felsefesinin olgunluk döneminde beden eğitimi ve spor ile ilgili olarak şunları söylemişlerdir:

Aristoteles’e göre jimnastik şudur:

“Hangi hareketlerin vücuda yararlı olduğunu, doğanın insan vücuduna ölçülü olarak bağışladığı niteliklere göre bunların hangilerinin iyi ve uygun düşeceğini araştıran bir bilimdir.”

Platon ise jimnastik için şöyle demektedir:

“Her canlı varlık, içgüdüleri ile daima sıçramak, zıplamak ister. Bunun kendine göre bir ritmi vardır. Bundan da dans ve müzik doğar. Genç yaratıklar vücutları ve sesleriyle uslu durmazlar. Düzensiz bir şekilde sıçrayıp, gürültü ederler. Fakat insanlar

¹¹¹Meydan Larousse: Cilt 18, s.269.

¹¹²F. Öztürk, **Toplumsal Boyutlarıyla Spor**, Bağırhan Yayınevi, 1998, s.5.

adına ritim denilen ve sesteki alçak ve yüksek perdelerin uyuşumu bir ahenge sahiptir.”

Sokrates ise jimnastik için şöyle der:

“Vücuda güzellik ve güç kazandırmak üzere yerine getirilmesi gereken ahlâkî bir ödevdir. Bunun sorgulanması büyük ayıptır.”

Bu filozoflardan önce yedi bilgeden biri olan yasa koyucu Solon beden eğitimine verdiği önemi ve değeri şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Beden alıştırmalarını gençliğe sadece yarışmaların hatırı için tavsiye etmiyoruz. Onları sadece yarışmalara katılsınlar diye bu işlere zorlamıyoruz. Gençler bu çalışmaların sonunda kendileri ve vatanları için büyük değer taşıyan erdemler kazanıyorlar. Yaptıkları iş bütün iyi vatandaşların uğrunda uğraştıkları bir ortak dava ile ilgilidir. Gençler görünüşte çamdan, meşeden, zeytinden veya defne dalından yapılan fakat anlamında insanların bütün mutluluğunu taşıyan çelenkler uğruna yarışıyorlar. Ben bu ferdin ve toplumun ortak özgürlüğünü, refahını, güvenini, şan ve şerefini bir kelime ile tanrılarından dileyebileceğimiz en güzel şeyleri kastediyorum. İşte, bütün bu güzel şeyler, uğrunda mücadele edilen çelenklerin örgülerinde saklıdır. Büyük yarışma bayramları bunlara ulaşmaya olanak sağlar. Jimnastik alıştırmaları ve yarışmalar vatandaşları bu amaca götürmek için düşünülmüştür. Onların ödülleri de aynı düşüncenin ürünüdür. Yarışmalar büyük ve ortak toplum davalarımızın, uğraşlarımızın küçük bir örneği, çelenkler de uğrunda mücadele edilen büyük manevî değerlerin birer sembolleridir.”

Antik çağ filozoflarının beden eğitimi ve spor konusundaki yaklaşımları böyleydi. Bilindiği gibi spor günümüzde müzik ile birlikte tüm dünyada konuşulabilen evrensel bir dil niteliğini taşır. Spor dinleri, dilleri, ırkları, eğitim düzeyleri, sosyal konumları ne olursa olsun aynı kurallar içersinde, insanların bir araya gelip, bireysel veya takım olarak yarışabildiği bir ortam yaratır.

Spor gerek yarışma bazında, gerek rekreasyon bazında, gerek sağlık bazında, gerek izleyici bazında dünya kültürünün bir parçasıdır. Spor bugün iletişim araçlarının yaygınlaşmasının da ciddi oranda etkisiyle birçok kişi tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak ilgi görmektedir. Spor büyük bir toplumsal dinamiktir. Çünkü spor giderek daha çok kişi tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak ilgi görmeye başlamış daha organize hale gelmiş ve uluslar arası bir saygınlık itibar gösterisi konumunu alarak ulusları

sevince ya da yasa sürüklemeye başlamıştır. Spor günümüzde insanın toplumsal yaşamına derinlemesine girmiş ve toplumsal yapıya göre biçimlenmiş bir olgudur.¹¹³

1.9.1. Sporun Tarihçesi

Spor, belirli ölçüde fiziksel güç ve beceri gerektiren yarışmalı ve eğlenceli etkinlikler. Önceleri spor kavramı, boş zamanlan değerlendirmeye yönelik balıkçılık, avcılık ve atıcılık gibi açık hava etkinliklerini, belirlenmiş kurallara göre bireyler ya da takımlar arasında yapılan düzenli atletik yarışmalardan ayırmak için kullanılırdı.

Sporun ne zaman başladığını belirlemek olanaksızdır. Çocukların kendiliğinden yarışmadıkları ya da güreşmedikleri bir oyun bulmak zordur. Ama yetişkinler arasında, fiziksel yarışmaya dayanan ve kendi başına bir amaç taşıyan karşılaşmaların ortaya çıkışı sporun başlangıcı olarak kabul edilebilir.

Tarih öncesinde avcıların avlanmaya, bir spor olarak bakıp bakmadıkları bilinmemektedir. Ancak antik toplumlarda avcılık becerisinin bir soyluluk ölçüsü sayıldığı kesindir. Arkeolojik bulgular eskiden Çin', de top oyununun yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Ama bunlar da bir spor karşılaşmasından çok bir eğlence ve beden eğitimi niteliğindedir.

Spor Eski Mısır'da oldukça yaygındı. Firavunlar avda yeteneklerini göstermeye çalışır, güçlerini sınıdıkları ok atma gösterileri yaparlardı. Ayrıca zıplama, güreş, top oyunları ve sopa dövüşleri de ilgi gören sporlardı.

Girit'te genç kız ve erkekler akrobatik yeteneklerini boğalara karşı sınırlardı. Bunun bir spor mu, yoksa dinsel bir tören mi olduğu açıklık kazanmamıştır. Sporun modern toplumdan önce en belirgin olarak ortaya çıktığı yer ise Yunanistan'dır. Homeros'un İlyada'sının 23. kitabında Patroklos' un ölümü üzerine cenaze oyunları biçiminde yapılan sporlardan söz edilir. Odyseia'da anlatılan oyunlar ise sportif amaçlar taşıyan dindışı karşılaşmalardır. Eski Yunan kültürü hem dinsel, hem de dindışı sporları içerir. Sporla dinsel törenlerin birleştiği en ünlü düzenleme, İÖ 776'da yapıldığı saptanan, ama çok daha önce başladığı sanılan Olimpiyat Oyunlarıdır. Zeus onuruna Olympia'da düzenlenen bu oyunlardan başka Apollon adına Delphoi'de ve ayrıca Korinthos ile Nemeia'da da oyunlar düzenleniyordu. Bu dört düzenlemeye periodos

¹¹³M. Şahin, **Spor Ahlâkı ve Sorunları**, Evrensel Basım Yayın, 1998, ss.32-34.

denirdi. Bu yarışmalarda başarılı olan atletler şiirlere konu olur, heykelleri dikilir ve maddî olarak ödüllendirilirdi. Her kentin, gymnos adı verilen çıplak atletlerin çalıştığı bir gymnasium'u vardı. Militarist Sparta dışında Yunanlı kadınlar Olimpiyat Oyunları'na katılamaz, Demeter'in rahibeleri dışında izleyici olarak da bulunamazlardı. İS 2. yüzyıl gezgini Pausanias'ın yazdığı, Hera adına düzenlenen kadın yarışlarının pek bir önemi yoktu.

Araba yarışlarının en tutulan spor olduğu Eski Roma ve Bizans dönemlerinde spor daha çok savaşa hazırlıklı olma bağlamında ele alınıyordu. Koşu ve disk atmadan çok boks, güreş, mızrak atma sporlarına önem veriliyordu. Eski Yunan oyunlarına ilgi daha çok Hadrianus döneminde (İS 117- 138) başladı.

Roma'da Circus Maximus'ta yapılan araba yarışları 250 bin kadar izleyici çekiyordu. Yunan stadyumlarından çeliştirilen circus 1992'de İspanya'nın Barselona kentinde yapılan Yaz Olimpiyatları'nın açılış töreni ya da hipodromlarda yapılan araba yarışlarında, ekipler "maviler", "yeşiller" gibi takımlar oluşturur ve kazandıkları yarışların kayıtları bugünkü rekorlar gibi tutulurdu.

Gladyatör dövüşleri ise İÖ 264'te Etrüsk cenaze oyunlarından geliştirilmişti. Araba yarışlarının dörtte biri kadar izleyici çeken' bu karşılaşmalar, insanın insanla dövüştüğü munera ve insanın hayvanla dövüştüğü venatioies olarak ikiye ayrılırdı. Özgür insanların da katıldığı dövüşlerde, Neron yönetimi sırasında İS 63'te kadınlar da yer almaya başladı. Gladyatör dövüşleri Hıristiyanların tepkisi üzerine İS 5. yüzyıl başlarında ortadan kalktı.

Ortaçağda spor daha az düzenli yapılıyordu. Panayırklar ve mevsimlik şenliklerde erkekler kayaları ya da tahıl çuvallarını kaldırma yarışmaları yapar, kadınlar ise koşardı. Köylülerin en gözde sporu bekâr erkeklerin evli erkeklerle ya da bir köyün başka bir köyle karşılaştığı ve her türlü hareketin serbest olduğu bir tür top oyunuydu.

Ortaçağın ve Rönesans'ın kentlileri ise ok atma yarışlarıyla eğlenirlerdi. Bu yarışları izleyen daha alt kesimden insanlar arasında koşu, sıçrama ve güreş karşılaşmalarına da rastlanırdı. Soyluların gözde sporları, avcılığın yanı sıra şövalyelerin katıldığı turnuvalardı. Şövalyelerin at üzerinde kargılarıyla rakiplerini devirmeye çalıştıktan bu turnuvalar aynı zamanda savaşma yeteneklerini gösterdikleri bir alandı. Kazananlar ödülün yanı sıra yeniklerden fidye alırdı. 12. ve 16. yüzyıllar

arasında öteki dövüş biçimlerinde uygulanmasıyla, bu turnuvalar oldukça kanlı bir biçim aldı.

Rönesans'la birlikte spor bütünüyle dindışı bir etkinlik oldu. Hümanistlerin sporu bir beden eğitimi aracı olarak görmeleri, yarışma yanını gölgeledi. 15. ve 16. yüzyıllarda, sporda uyumlu hareketler ve estetik öne çıktı. Atların yetiştirilmesinde hız ve dayanıklılıktan çok zarif hareketlere önem verilmeye başladı. Eskrim bile bir sanat biçimi olarak ele alındı. Floransa'da oynanan ve bugünkü futbola benzeyen calcio (tekme) oyuncuların zarif hareketleri açısından değerlendirildi.

Bugünkü biçimiyle spor ilk kez 17. yüzyılda, İngiltere'de görüldü. Restorasyon döneminde ve 18. yüzyılda kriket örgütlü biçimde yayıldı. Değişik güçteki sporcuların aynı yarışta yer almalarını engellemek için yaşa ve ağırlığa göre kategoriler oluşturuldu. Yaygınlaşan bir başka spor da 1867'de kuralları yeniden düzenlenen bokstu.

18. yüzyıl ve 19. yüzyıllarda çok farklı spor dalları gelişti; kuralları standartlaştırmak amacıyla birçok ulusal örgüt kuruldu. Gelişen kentler ve kent mahalleleri arasında rasgele yapılan karşılaşmaları düzene koymak için ligler oluşturuldu. İngiltere'de Futbol Birliği (FA) 1863'te kuruldu, bunu 1880'de Amatör Atletizm Birliği'nin (AAA) kuruluşu izledi. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ise 1894'te kuruldu ve iki yıl sonra ilk modern Olimpiyat Oyunları yapıldı. Modern sporlar özellikle İngiltere ve ABD'den dünyaya yayıldı. Emperyalizm çağında ise Avrupa ülkeleri ve ABD, Afrika'nın ve Asya ülkelerinin bir bölümünün geleneksel sporlarını bastırarak buralara modern sporları soktular. Modern sporlara geçişin ardında kusursuzluğu arayan Sanayi Devrimi yatıyordu. En üst dereceye ulaşma tutkusu "rekör" kavramını ortaya çıkardı. Spor, 20. yüzyıl toplumunun temel değerleri olan lâikliği, usçuluğu, uzmanlaşmayı, bürokrasiyi, ölçme ve derecelendirmeyi yansıtır oldu. Birçok düşünür ve toplumbilimci modern sporu sanayi kapitalizminin bir ürünü olarak kabul etti. Kapitalizm televizyon ve öteki iletişim araçlarını da kullanarak sporu pazarlanabilen bir mal haline getirdi. Boş zamanların artması da spor izleyicilerinin ve tüketicilerinin sayısının görülmemiş ölçüde çoğalmasına yol açtı.

Modern sporlar İngiltere'de ortaya çıkarken, modern beden eğitimi 18. yüzyıl sonuyla 19. yüzyıl başında Almanya'da ve İskandinav ülkelerinde gelişti. Ama jimnastik, bir yarışma biçimini alana değin uluslararası ilgi görmedi. Sporun

ticarileşmesi karşısında amatörlük kavramı ortaya atıldı ve Olimpiyat Oyunları'na spordan gelir elde etmeyen amatör oyuncuların katılması kararlaştırıldı. Ama en iyi dereceye ulaşma çabası geniş bir yatırım ve yoğun bir çalışma gerektirdiğinden, başka bir işle uğraşmayıp büyük paralar kazanan "amatör" atletler ortaya çıktı. Amatörlük ve profesyonellik arasındaki ayrım 20. yüzyıl sonunda spor dünyasındaki en önemli tartışma konusuydu¹¹⁴

1.9.2. Sporun Değeri

Spor evrensel kültürün bir parçası, dünyada dili, ırkı, dini farklı insanları birleştiren önemli bir vasıta. Dünya barışına katkı sağlayan bir etkinliktir, diyebileceğimiz gibi çağımız sporunu; fiziksel faydalarının yanı sıra insanların ruhsal sağlığını da olumlu yönde etkilemek, sosyal ve moral kazanımlar sağlamak amacı ile yapılan hareketler topluluğu olarak da tanımlayabiliriz. Görüldüğü gibi sporun belirli sözcükle kalıplaşmış klâsik bir tanımı yoktur.

Spor sözlük anlamı olarak Lâtince Disportare ve Desport biçiminde "dağıtmak, bir birinden ayırmak" anlamına gelen sözcüklerden 17 yüzyıldan sonra günümüze gelinceye kadar ilk hecesi aşınarak "SPORT" biçimine dönüştüğü araştırmacılar tarafından öne sürülmektedir. Britannica ansiklopedisi sporu " Belirli ölçüde güç ve beceri gerektiren yarışmalı ve eğlenceli etkinlikler." olarak tanımlamaktadır. Sportif öğelerin tümünde dinlenmek, eğlenmek olduğu kadar aynı zamanda sosyal bir kaynaşma da vardır. Toplumla kaynaşma ve özdeşleşme konusunda spora önemli görevler düşer. Sporun sağladığı bedensel ve ruhsal anlamdaki doyum olanakları, serbest zamanları ve yaşam seviyeleri düzenli olarak artan sanayileşmiş ülkelerin özlemini duyduğu yeni bir yaşam şeklinin ayrılmaz parçasıdır.

İnsanlık tarihinden bu güne değin insanoğlu hep çalışa gelmiştir. İlk çağlardan günümüze kadar savaş için çalışmış, barış için çalışmış, kendi egoları olduğu kadar içinde buldukları toplum için çalışıp durmuşlardır. Peki böyle bir efor kaybı ile bu insanların hepsi spor mu yapıyordu. Sözcüğünün bu günkü tanımına göre tarihte spor ne zaman başlamıştır.

Sporun ne zaman başladığının belirlenmesi hemen, hemen olanaksızdır. Bazı

¹¹⁴ [<http://www.turkcebilgi.com/spor>] Erişim:14.09.2004.

araştırmacılar bu soruya; "Spor insanlığın yeryüzüne yayılması ile başlamıştır." derken, bazıları ise spor'u;

"İnsanların ilk çağlarda ana babalarından, daha sonra içinde yaşadıkları kavim ve kabilelerden taklit etmek suretiyle öğrenmişler." demektedirler.

İnsanın doğadaki ilk hareketini spor olarak kabul edersek bu konudaki görüşlerin çatıştığını görürüz. Spor vücudu çalıştırmak suretiyle elde edilen güçle bazı işleri yapmak demektir, anlamında kullandığımızda; ilk çağlardan bu güne değin yaptığımız her türlü çalışmanın spor olduğunun kabullenilmesi gerekirdi.

Günümüz anlayışına göre spor ilk başta çok önemli bir kitle eğitim vasıtasıdır. Spor insan bedenini fizikî yönüyle geliştirdiği gibi oyunlar, hareketler, yarışmalar vasıtasıyla aynı zamanda insan seciyesini, egosunu, davranış niteliğini, psişik yapısını belirleyen yeni bir bilim dalıdır.

Sporun getirdiği farklı sorunlara ait bilimsel bulgu, tartışma ve metotların oluşturduğu alana spor bilimi diyoruz. Günümüz özellikle sporda ileri gitmiş ülkelere on yıl öncesine göre daha farklı algılanmaya başlamıştır. Örneğin spor meslek alanları alt gruplara ayrılmış, bu meslek dalları da kendi konularında uzmanlık gerektiren meslekler haline gelmişlerdir. Çok yakın bir zamana kadar ülkemizde de hepimizin bildiği gibi spor meslek dalı olarak sadece beden eğitimi öğretmenliği ile branş antrenörlüğü bulunmakta idi. Oysa şimdi spor'a ilişkin öğretmenlik, kondisyon ve sağlıkla ilgili meslekler, spor yönetimi, spor basını ve yayıncılığı, spor hukuku, spor danışmanlığı, spor bilimcisi, spor hekimliği, spor istatistikçisi, ve benzeri bir çok değişik meslek grupları ortaya çıkmıştır. Bunlar da kendi içerisinde alt gruplara ayrılmaktadırlar.

Spor bilim adamları son yıllarda "Beden Eğitimi" sözü anlamına itiraz etmekte ve beden sözcüğü canlı organizmanın sadece fiziksel yönünü ifade etmekte demektedirler. Oysa fiziki yapı ile zihnin birbirinden soyutlanamayacağını, günümüz eğitim felsefesi kavramında beden eğitiminin daha doğrusu spor eğitiminin amaçları beden sözcüğünün çok ötesindeki amaçlara yönelmektedir. Bunlar sosyal, fiziksel, duyuşsal ve bilişsel (vukufi) gelişmelerdir. Bu amaçlar doğrultusunda beden eğitiminin beden geliştirilmesinin ötesinde çok daha fazla anlam taşıması nedeniyle spor bilimcileri bu sözcük yerine "Spor Eğitimi" sözcüğünü kullanmaya başlamışlar ve spor kültürü ile hareket fenomeni birlikteliği beden eğitiminden spor eğitime geçişi

sağlamıştır. Böylece 20. yüzyıl sonlarında "Spor Bilimleri" adı verilen yepyeni bir dal diğer bilim dalları arasında yerini almıştır.

Günümüzde spor bilim adamları eski ve klâsik beden eğitimi kavramından daha üst düzeyde düşünmeye başlayınca insan hareketlerini özellikle sportif hareketleri egzersiz fiziyojisi, biyomekanik, sosyoloji, felsefe, psikoloji, pedagoji, biyokimya gibi çok farklı bilim dalı kökeninden gelerek incelemeye ve irdelemeye başlamışlar ve sonuçta yaklaşık 20 yıllık böyle bir evrim sonucu "Spor Bilimi" ortaya çıkmıştır.

Spor bilimi doktrininin bu denli yeni boyutlar kazanması ile toplumlar, uluslar ve tüm dünya, spor kavramını deyim yerinde ise âdeta yeni baştan keşfetmektedirler.

Ahlâk eğitimi ile spor eğitimini de birbirinden soyutlamak olmaz. Bu iki kavram etle tırnak gibi birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Büyük önder Mustafa Kemal ATATÜRK;

"Ben sporcunun zeki, çevik aynı zamanda ahlâklısını severim." tümcesinde bu hususu en somut biçimde dile getirmiştir. Çünkü kişi seçtiği spor eğitimi vasıtası ile bu sağlam vücuda çelik gibi bir seciye, sade, temiz, açık, doğru ve hür bir ruh aşılır. Sıhhatini ihmal eden kuvvetsiz ve çürük vücudun iyi bir kafa yapısına aday olması oldukça zorlaşır. Ahlâk eğitimi ile spor eğitiminden beklenen sonuç kuvvetli bir kişilik yapısıdır.

Spor kavramını tanımlarken dünya barışına katkısından söz etmiştik. O halde biraz da spor'un uluslararası plâtıfordaki rolü nedir sorusuna değinelim. Uluslararası spor karşılaşmalarının bir savaş değil tersine bir barış unsuru olduğu hepimizce bilinmektedir. Nasıl ki bir devletler hukuku varsa bir de uluslararası spor hukuku vardır. İnsanoğlunun tekâmülü ile eski Yunandan bu güne değin gelişen kurallar, bu gün ileri düzeydeki prensiplerine ulaşmışlardır. Dolayısı ile sporda kuvvetli olan kazanır, zor kullanan kaybeder. Bireysel anlamda spor, kişinin egemenlik ve olanaklarını değerlendirme duygularını geliştirir. Dolayısı ile kişi ve ulusların eğitimini tamamlar. Müşterek eğitim esasına dayanır ve spor ulusların akıl ve eğitim düzeyinin aynasıdır.

Spor uluslararası plâtıforda savaşların en asilidir. Çünkü o barışın savaşıdır. Uluslararası spor savaşları politik savaşlara benzemez, hizipler, gruplar oluşmaz. Sportif karşılaşmalar mertçe, hilesiz, dostça ve kısacası sportmencedir. Böyle bir sportmenlik için insan doğuştan sporcu olamaz, o unvanı hak etmesi, kazanması lâzımdır.

Uluslararası yarışmalarda sporcuların hepsinde aynı duygu vardır. İç dünyalarını aynı heyecan ve düşünce kaplar. Bu öyle bir dünya savaşıdır ki, hiç bir ulusa yönelmiş değildir. Taraflar karşı karşıya gelmekle birlikte ideal tektir. Dünya gençliği bu muhteşem kalabalık içinde her renk saça, her cins tene ve dünyada mevcut bütün ırklara rastlamak mümkündür. Zaten Olimpiyat Oyunlarının birbirine geçen beş halkası, beş kıtanın birbiri ile kenetlenmesini ifade etmiyor mu? Bu topluluk gençlerin bir dava uğrunda birleştiği muhteşem bir tablodur. Bir dünya barışı tablosu. Sporun anayasası sağlığa, birlik ve beraberliğe, kardeşliğe, arkadaşlığa ve dostluğa dayanan bir insan topluluğu ekolüdür.¹¹⁵

1.9.3. Sporun Eğitimsel Değeri

Eğitim sporun en önemli boyutlarından birisidir. Spor bu boyutuyla ele alındığında iki şekilde değerlendirilmesi gerekir. Spor için eğitim ve eğitim için spor. Spor için eğitimde spor amaçtır ve sporun en üst düzeyde gerçekleştirilebilmesi için eğitimden yararlanır. Sporcu eğitimi, antrenör eğitimi, seyirci eğitimi, hakem ve spor yöneticilerinin eğitimi söz konusudur. Bu anlamda eğitim sporun hizmetindedir ve sporun teknik, estetik ve performans düzeyini yükseltmek için vazgeçilmez bir yoldur. Antrenman bilimi ve spor fizyolojisi, spor psikolojisi, spor yönetimi ve işletmesi, spor pedagojisi gibi pek çok bilim dalı spor için eğitimde önemli yer tutar. Eğitim için sporda ise spor, eğitimin hedeflerine ulaşması için kullanılan araçlardan sadece bir tanesi ama belki de en eğlencelisi ve doğru kullanıldığında en etkilisidir.¹¹⁶

Eğitim bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir. Kasıtlı olarak kültürlenmeye eğitim denilir. Genel anlamda eğitimin dört amacı vardır. Bireyi kültürleştirmek, toplumsallaştırmak, üretken olmasını sağlamak ve bireyselleştirmek. Bireyselleştirmede, bireylerin gizil güçlerinin ortaya çıkartılması ve istenen doğrultuda değiştirilmesi söz konusudur. Bu değişim bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarda oluşturulabilir. Eğitimle aktarılan kültürel değerler; müzik, resim, yontu, folklor, bilim, teknik spor vb. olarak ele alınabilir. Toplumsallaştırma, bireyin o toplumdaki yazılı olan ve olmayan kuralları benimsemesi anlamındadır. Üretkenlik ise bireyin kendi yeteneklerine uygun bir iş sahibi olarak

¹¹⁵ [http://www.konya-gsim.gov.tr/document/spornedir_Htm], Erişim; 16.01.2005.

¹¹⁶ İ.E. Başaran, a.g.e., s.54.

kendi geçimini sağlaması, toplumun zenginliklerini koruyan ve kalkınmasına katkıda bulunan sağlıklı, mutlu ve dengeli bir insan olmasıdır. Günümüzde eğitimin amaçlarının, bireyi, nedenini anlamaksızın yapacağı tercihlere koşullandırmaktan çok özgürce tercihler yapmaya teşvik etmek olduğu kabul edilmektedir. Bu bakımdan eğitim, bireyin özgür kılınmasında önemli bir etken olmaktadır. Burada, sözü edilen özgürlük kavramı; insana değer verilmesini, insanların eşit haklara, eşit fırsatlara sahip olmasını da kapsamına almaktadır. Bu durumda, eğitimin bireyi bir yurttaş olduğu kadar, bir insan olarak da biçimlendirmesi gerekir. İnsan fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönleriyle bir bütün olarak değerlendirilmeli, eğitim bu hizmeti gerçekleştirecek şekilde düzenlenmelidir. Aksi takdirde belli bir eğitim düzeyinde, bir meslek sahibi ve yeterli bir geliri bulunan ancak kendini gerçekleştirememiş pek çok insan ortaya çıkmaktadır. Başarılı görünimleri arkasında mutsuz ve dengesiz yaşantılarıyla bu insanlar topluma beklenen katkıyı sunamamaktadır.¹¹⁷

Maslow'a göre kendini gerçekleştirmiş kimselerdeki belli başlı özellikler şunlardır;

- Kendini, başkalarını ve doğayı kabul etme
- İçten geldiği gibi doğal ve sade davranabilme
- Kendi dışındaki bir soruna yönelebilmeye
- Yalnız kalabilme ve bundan hoşlanma.
- Güzellikleri takdir edebilme
- İnsanlık âlemi ile kendini özdeşleştirebilme
- Başkaları ile yoğun ilişkiler kurabilme
- Eşitlikçi ve yoğun ilişkiler kurabilme
- Yanlış ile doğruyu, iyi ile kötüyü, amaç ile aracı ayırt edebilme
- Yaratıcı, nüktedan ve kendine has olabilme

Bütün bu özellikler insana önce kendini, sonra başkalarını tanıyabilme fırsatının olabileceği yoğun yaşantılar sayesinde kazanılabilir. Spor bunun en güzel örneklerinden biridir. Spor ortamı içinde birey kendi yeteneklerini ve başkalarının yeteneklerini tanımayı, eşit koşullarda yarışmayı, yenilgiyi kabullenerek başkalarını takdir edebilmeyi, kazandığı zaman mütevazı olabilmeyi, başkalarına yardım etmeyi, doğayla

¹¹⁷S. Büyükdüvenci, **Eğitim Felsefesi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1987, s.56.

ve zamanla yarışarak zamanını ve emeğini en uygun şekilde kullanmayı öğrenir. Bu anlamda spor insanı çok yönlü olarak hayata hazırlamayı amaçlayan çağdaş eğitim sisteminin önemli bir aracıdır.¹¹⁸

Demokratik toplumların eğitim anlayışının başında bireylerin düşüncelerini, beklentilerini özgürce ifade edebilecekleri ortamın yaratılması temel ilke olarak yer almaktadır. Görüldüğü gibi sadece fikir eğitiminden sorumlu bir öğretim ve eğitim sistemi artık geçerli değildir. Çünkü insan sadece beyinden ibaret değildir, onun en az öteki kadar eğitime gereksinimi olan bir vücudu ve ruhsal durumu vardır. Bunu sağlayan en etkili yolun beden eğitimi etkinlikleri ve spor olduğu anlaşıldıktan sonradır ki bütün ileri, uygar ülkeler bu uğurda hiç bir fedakârlıktan kaçınmamışlar, büyük emekler ve paralar harcamışlar ve çabalarını arttırmakta devam etmişlerdir. Bizimse ulus olarak, bu gerçeği teorik olarak kabul ettiğimiz halde henüz uygulama alanına tam olarak aktaramadığımız bir gerçektir. 1739 sayılı Eğitim Temel Kanununun, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları bölümünün ikinci maddesinde “Bir ülkenin kalkınma ve gelişmesinde en önemli faktör olan insanı, gücü mükemmel, fizik kapasitesi yüksek, ruh sağlığı tam, çocukluk yıllarından itibaren istemli bir beden eğitimi ve sporun ömür boyu uygulanması gerektiğine inanmış, bunu alışkanlık haline getirmiş olarak yetiştirmek esastır.” açıklaması yer almaktadır. Bu amaca ulaşabilmek için okul öncesi eğitimden başlayarak, eğitimin her kademesinde spor uygulamalarının yer alması gerekir.¹¹⁹

Tüm dünyada eğitimin temel amacının, eğitilen ferde içinde yaşadığı toplumun değerlerinin aktarılması, uzun vadede onu toplumun yetkin, dengeli ve üretken bir üyesi haline getirmek, dolayısıyla da toplumsal entegrasyonu temin etmek ve sürdürmek olduğu açıktır. Ancak her ülke kendi eğitim politikasına göre eğitimin amaçlarını, süresini ve kapsamını belirleyerek uygular. Beden Eğitimi ve Sporu tam bir program içinde uygulamaya başlayan ve bunu genel eğitim sisteminin bir parçası sayan ilk ulus, eski Yunanlılardır. Yeniçağlarda, Beden Eğitimi ve Sporu sistemli bir hale getiren ilk ülke ise Almanya olmuştur. Gerçekten, spordan günümüzde hem sosyalleşme ve sosyal dayanışma süreçlerini oluşturmanın, hem de bu süreçlerde erişilen hususları korumanın; yani, sosyal entegrasyonun aracı olarak yararlanılmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin

¹¹⁸M.F. Gezgin ve T.Amman, Temel Eğitimde Yararlılık Açısından Spor Olgusu, Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu, Manisa, 1993.

¹¹⁹M. Ateş, “Demokrasi ve Spor Eğitimi”, **Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı: 1, Buca Eğitim Fakültesi Yayınları, İzmir, 1992.

etkin bir biçimde fonksiyonel olduğu günümüz Almanya'sında her dört yurttaştan birin bir spor kulübünün aktif üyesi oluşu, bu ülkede engelliler ve hatta çocuklu annelere yönelik spor programlarının varlığı, çağdaş endüstriyel bir toplumda sporun yerini göstermektedir. Ülkemizde de spor temel eğitim programı içinde beden eğitimi dersleri ile yerini almıştır. Beden Eğitimi derslerinin amacı ise, Atatürk İlke ve İnkılâpları, Anayasa, Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milli Eğitimin temel amaçları doğrultusunda; öğrencilerin gelişim özellikleri de göz önünde tutularak, onların kişisel ve toplumsal yönden sağlıklı, mutlu, iyi ahlâklı ve dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı, yaratıcı ve üretken, Milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş fertler olarak yetiştirilmesi olarak belirlenmiştir.

Sağlıklı insanlar, sağlıksız insanlardan daha güvenilirdirler. O halde gelecekte toplumda sorumluluklar yüklenecek yetişkinlerin iyi alışkanlıklar edinmesinde gerek bireylerarası gerekse toplumlararası iyi ilişkilerin kurulmasında ve devamında çocukluktan başlayan beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin büyük önemi vardır. Bu bakımdan sporun, üzerine durulması gereken bir konu oluşu dünya ülkeleri tarafından da ele alınmıştır. UNESCO gibi kuruluşlar bu konuya önemle eğilmişler, dünyada birçok ülke beden eğitimi ve spor derslerinin artırılması yoluna gitmiş, sporda başarılı öğrencilere burslar, ödüller vererek teşvik etmişlerdir. Eğitim dönemlerinde gereği gibi ele alınmayan hareket ve beden eğitimi, çocukta ve okul gençliğinde spor bilincini ve alışkanlığını oluşturamamaktadır. Sonuçta, bedensel enerji kapasitesini iyi kullanamayan, bedensel, ruhsal ve toplumsal yönden sağlıksız nesiller yetiştirme sorunuyla karşılaşmaktadır. Okul öncesi ve ilköğretim okullarının ilk sınıflarında müfredat programlarına baktığımızda bu programların günlük işlere ve anlayışa dayalı temel becerileri edinme ve geliştirmeyi ön plâna aldığı, taklidi hareketlere ve dramatizasyona yer verildiği görülmektedir. İlköğretim okullarında da beden eğitimi derslerinin büyük bir çoğunluğu temel sportif eğitimden yoksun sınıf öğretmenlerince işlendiği göz önüne alınırsa uygulamanın ne derece sağlıklı olacağı düşünülmelidir. Eğitime yapılan yatırımın insana yapılan yatırım olduğunu kabul ederek, teorik anlamda kabul edilenlerin hayata geçirilmesi gerekir.

Verhaegen'in belirttiği gibi sporun eğitimde yararlı olabilmesi için bir topluluk içerisinde bireysel özgürlüğün egzersizi, kendini ve başkalarını daha iyi tanıma, iletişim ve değişim, duygulanım gücünün gelişmesi, sevinç ve mutluluk kaynağı olması, çeşitli

bedeni, ahlâkî ve entellektüel değerleri yaşanmış deneyimler haline getirmesi gerekir. Eğitimin başlangıç noktasında da, kısa ve uzun vadeli amaçlarının temelinde de insan vardır. Bu anlamda eğitimin bir parçası olarak spor, toplumsal sağlık, huzur ve barış için insanın bütünlüğüne ve tüm kişiliğine katkıda bulunacak şekilde değerlendirilmelidir. Her bireyin karşılanması gereken sosyal ihtiyaçları arasında, ait olma, sevilme, tanınma ve kabul edilme isteği bulunur. Bu ihtiyaçları karşılandığında, bireyin topluma uyumu kolaylaşacaktır. Spor, eğitim sistemi içinde gereken yeri ve önemi alıyor ise, bireye bu ihtiyaçlarını karşılama olanağı sağlanmış olur. Sosyal tatmini yaşayan birey meslekî yönden eğitilmek, toplumsal idealleri benimsemek ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmaya hazır durumdadır.¹²⁰

1.9.4. Çocuk ve Spor

Çocukluk dönemi doğumdan itibaren 11–12 yaşına kadar süren bir zaman kapsar. 0–1 yaş süt çocukluğu, 1–3 yaş küçük çocukluk, 3–6 yaş okul öncesi çağı, 6–10 yaş birinci okul çocuğu çağı, 10–12 yaş ikinci okul çocuğu çağı olarak kabul edilir. Ancak yaşa bağımlı kalmadan, doğumdan itibaren çocuğun, fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimindeki seyrine bakarak cinsel olgunluğa erişmesine kadar olan sürecin çocukluk dönemi olarak ele alınması gerekir. Çünkü kimi çocuk akranlarına göre, daha erken veya geç gelişebilir.

Çocuklar bilindiği gibi bir gelişme ve büyüme periyodu içindedir. Bu periyotta genç çocukların fizyolojik sistemleri, ağır egzersizlerin getirdiği yükleri karşılayacak düzeyde değildir. Bu güç ancak gelişme çağı sonrası yakalanabilmektedir. Özellikle 12 yaşın altındaki çocuklar oldukça yüksek bir sempatik sistem aktivitesine sahiptir. Bu yüzden yüksek bir kalp atım sayısının bulunması ve uzun süren dayanıklılık aktiviteleri onların kapasitelerinin kolaylıkla tükenmesine neden olur. Bu dönemdeki çocukların aerobik güçleri düşüktür. Yeterli oksijen kullanma kapasitesine sahip değildir. Çünkü kalbin bir seferde pompalayabildiği kan miktarı yani kalp atım volümleri düşüktür. Ayrıca karbonhidrat depoları da ileri yaşlarınkine oranla daha azdır. Burada bilinmesi gereken puberte (ergenlik) çağı öncesi beyin, sinir, kalp, akciğerler, böbrekler ve organizmanın iç ortamını sabit tutmak için (homeostasis) koordineli bir şekilde çalışan fizyolojik prosesler (işlemler) bebeklik ve çocukluğun ilk çağlarında zayıftır. Bu

¹²⁰A.Hoffman, **Tatsachen über Deutschland**, Braunschweig, 1992.

sistemlerin gelişimi puberte ve sonrasında görülür. Pubertede görülen kuvvetlenme, puberte ile ilgili değil; hormonal faktörlerin bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Vücudun egzersize ve homeostatik mekanizmaların diğer streslerine yanıt verme yeteneği 14 yaşına tepe noktasına ulaşır. Çocuklarda performansın birdenbire ve geçici olarak yükselmesi gözlenir. Küçük yaşta antrenmana başlamanın negatif psikolojik etkileri ile ilgili çalışma sayısı azdır. Bir çalışmada Varek, performansları tekrar düşen çocukların şoka girdikleri ve spor yaşamlarını zamanından önce bitirdiklerini yazar. Çocukta antrenman tek yönlü uygulanmamalıdır. Cottea, yaptığı çalışmalarda antrenman tek yönlü uygulandığında özellikle iskelet sistemi üzerinde olumsuz etkiler gözlemlendiğinden söz etmektedir. Ayrıca, tek yönlü antrenman programı uygulandığında en riskli spor dallarını jimnastik sırıkla yüksek atlama, kürek, cirit halter, trampolin ve kule atlama olduğu görülmektedir. Belirli bir spor dalına yönlendirilen çocukların ebeveynlerine, bu alanda çocuğu bekleyen şanslar ve riskler açıklanmalıdır. Çocukta sportif başarının, okulu ve geleceğini ikinci plana atmaması sağlanmalıdır. Çocukların aileleri ve özellikle okuldaki beden eğitimi öğretmenleri ile sıkı diyaloglar kurulmalıdır.

Erkek çocuklarda motorik özelliklerin en yüksek artış gösterdiği yaşlar 4–6–8–13–14 yaşları olarak görülmektedir. 9, 11 ve 15 yaşlarında gelişme az olurken, 3, 5, 7, 12, 16 ve 17'inci yaşlarda gelişme hiç görülmemektedir. Kız çocukları ve gençlerinde ise en yüksek artış 4, 6, 9, 10 yaşlarında görülürken; 8, 11, 12 ve 13 yaşlarında daha az artış görülmektedir. Kızlarda 3, 5, 7, 14, 15, 16 ve 17'nci yaşlarda gelişme hiç görülmez.

Çocukluk ve gençlik yaşında genel ve çok yönlü vücut gelişiminde kuvvet antrenmanı önemli bir rol oynar. Kuvvet antrenmanı genel anlamda okul öncesi çağda önerilmez. Bu yaş basamağında çocukların kemik ve kas gelişimini sağlamak için, düzenli olarak kuvvet çalışmalarından uzak spor yapmaları yeterlidir. Bu dönemde her türlü kuvvet çeşidine uygun olarak dayanma, asılma çekme (parmaklık tırmanma, halat çekme) ile amaçlanan kuvvet gelişimi sağlanabilir. Bunun dışında ayrı bir çalışmaya gerek duyulmaz.

İlköğretim okulunun ilk sınıflarında çocuğun kendi vücut ağırlığı ile yapacağı çalışmalar yeterlidir. Burada halat çekme, yüksekçe bir yere dayanarak push-up (sınav), direğe veya halata tırmanma, alçak barda ayaklar önde/yerde kendini çekme, barfikse asılma, tek ve çift ayak sıçramalar, çakı hareketleri en uygun düşen kuvvet

çalışmalarıdır. Stemmler'e göre gövde kaslarının kuvvetlenmesi ve tırmanma yeteneği 7–9 yaşları arasında en yüksek gelişim düzeyine erişmektedir. Bunların ardından 9 yaş sonrası kendi vücut ağırlığının dışındaki bir ağırlığa taşınarak, sağlık topu gibi çalışmalar ilave edilebilir. Ayrıca antrenman içeriği olarak barfikste dikey olarak kendini çekme, düz zeminde push-up (şınav) karın ve sırt kasları için sit-up (mekik) ve ters mekik gibi egzersizler de eklenebilir.

Uzmanlar 14 yaşından önce serbest ağırlıkla çalışma yapılmaması gerekliliğine dikkat çekmektedir.

Artan yaşla bağlı olarak dinamik çalışmaların yanı sıra izotermik (statik/durgun) çalışmalara da ağırlık verilmeye başlanmalıdır. Bilindiği gibi anaerobik güç yaştan ilerlemese bağlı bir gelişim göstermektedir. Bu dönemden sonra yapılacak kuvvet çalışmalarında serbest ağırlık (halter) devreye girecek ise mutlaka bir uzman tarafından programlarının hazırlanması gerekmektedir. Erkeklerde kas kuvvetindeki en büyük artış 6, 8, 13 ve 14 yaşlarında gözlenir. Kızlarda ise en büyük artış 4 ve 9'uncu yaşlara gözlenmektedir.

Çocuk ve gençlerde yapılacak kuvvet çalışmalarında göz önüne alınması gereken temel ilkeleri dört ana başlık altında toplayabiliriz. Bunlar sırasıyla şunlardır:

- Rizikosuz fakat bedensel verimlilik yeteneği çok yönlü geliştirilmelidir.
- Çalışmalar her yaş dönemine göre planlanmalıdır. Ayrıca çok yönlü değişken ve neşe verici olmalıdır. Oyun formu içinde verimlidir.
- Temel kuvvet (birim kuvvet, kaba kuvvet) ile hareket becerisi ve teknik arasında yakın ilişki kurulmalıdır.
- Gençlerde ortopedik yönden uygun olup olmadığı araştırılmadan üst düzeyde yüklenmeler yapılmamalıdır.

Çocukluk ve gençlikte, dayanıklılığın en hassas olduğu dönemler erkeklerde ve kızlarda 4 yaşından sonraki dönemde rastlanmaktadır. Konuyu biraz daha açarsak, erkeklerde 14 ve 15 yaşlar dayanıklılığın çok kolay geliştirilebileceği dönemlerdir. Kızlarda bu dönem 13 yaş olarak görülür. Bilimsel çalışmalar, çocukların ergenlik dönemi öncesi devamlı yüklenmelere ve interval (aralı) antrenmanlara uygun olmadığını göstermiştir. Bu nedenle okul öncesi ve okul dönemlerinde dayanıklılık

antrenmanlarının içeriği genelde oyun formu şeklinde olmalıdır. Bunlar ebeleme, stafet yarışları, yer değiştirme oyunları gibi eğitsel oyunlar olabileceği gibi yakan top, mini basketbol, mini futbol gibi küçük takım oyunları da olabilir.

Ayrıca piramidal yüklenme şeklinde (1–2–3–2–1 dakikalık) koşular da aralarında birer dakikalık dinlenme verilerek uygulanabilir. Devamlı yüklenme şeklinde de 5–10–15 dakikalık koşular yapılabilir. Ergenlik dönemi sonrası ise normal dayanıklılığı geliştirici çalışmalara başlanabilir.

Eklemlerin hareket genişliği, yani hareketlilik erkek çocuklarda 4 ve 8 yaşları, kızlarda ise 4 ve 13 yaşları büyük önem taşımaktadır. Bu yaşlarda artış büyük orandadır. Erkeklerde 6, 9, 13 ve 14 yaşları ile kızlarda 6, 9 ve 12 yaşlarında da düşük oranda artışlar gözlenebilir.¹²¹

1.10. OYUN KAVRAMI

Oyun her yaşta insanın hayatında önemli yeri olan bir etkinliktir. Yetişkin için eğlenmek, dinlenmek, boş zaman etkinliği gibi anlamlar ifade eden oyun çocuk için. İçinde yaşadığı dünyayı, çevresindeki insanları anlama ve tanıma aracıdır. Oyun çocuğun gelişimi için yaşamsal bir önem taşımakta ve çocuğun gelişimini yansıtmaktadır. Çocuğun bedensel, ruhsal gelişimi ve eğitimi için oyun, beslenme ve uyku kadar önemli bir ihtiyaçtır. Çocuğun gözü ile bakıldığında oyun, çocuğun en önemli aracıdır.¹²²

1.10.1. Oyunun Tanımı

Oyun, özgürce tarzı olunan, tamamen emredici kurallara uygun olarak, belirli zaman ve mekân sınırları içerisinde bizzat bir amaca sahip olan bir gerilim ve sevincin duygusuyla alışılmış bir hayattan başka türlü olmak bilincinin eşlik ettiği iradi bir eylem veya faaliyettir.¹²³

Oyun, belli bir amaca yönelik olan veya olmayan kurallı ya da kuralsız gerçekleştirilen fakat bir durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı fiziksel,

¹²¹ [<http://www.sporbilim.com/cocukvespor.html>], Erişim; 13.02.2005.

¹²² [<http://www.cocukdunyasi.net/cocukveoyun.htm>], Erişim; 15.02.2005

¹²³ Çamlıyer, **ag.e.**, s.20.

bilişsel, dil, duygusal ve sosyal gelişiminin temeli olan gerçek hayatın bir parçası ve çocuk için en etkin öğrenme sürecidir.

Oyun, dikkat, rastlantı ve maharete dayanan ve insanların hoş vakit geçirmelerine, oyalanmalarına yarayan tamamen çıkarsa eğlence yarış.¹²⁴

1.10.2. Oyunun Tarihçesi

Köylü, kentli, yoksul, her çocuk bulunduğu yerin ve zamanın etkisi altında oyun oynamıştır. Mısır'da, İran'da yapılan kazılarda türlü oyuncaklar bulunmuş. Eski Girit Uygarlığı'nın kalıntılarında çok güzel bebeklere, oyuncak ve ev eşyalarına rastlanmıştır.

Çocuk oyunlarının tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir. Romalı çocuklar çember çevirmeyi, arabayı ve top oyunlarını çok severlerdir. Ülkeden ülkeye, ulustan ulusa çocuk oyunlarında ayrıcalıklar görülebilir. Bununla birlikte, dünyanın hemen her yerinde çocuk oyunlarının ortak yönleri ve özellikleri vardır.¹²⁵

Eski uygarlıklarda ve yakın geçmişte oynanan çocuk oyunlarının birçoğu gelişmiş toplumlarda giderek önemini ve geçerliliğini yitirmiş, yerini günümüzün araç ve gereçlerinden esinlenen oyunlar ve oyuncaklar almıştır.¹²⁶

Oyunun kişinin güncel yaşantısıyla çok yakından ilişkisi vardır. İçinde birçok uğraşların yer aldığı oyun, insanların içgüdüleriyle yaşadığı çok eski devirlerden beri bilinmek ve oynanmaktadır.

Oyun hakkındaki tarihi bulgular o devirlerdeki yaşantıyı anlattığı gibi oyun geçmişinin yüzyıllar öncesine dayandığı açıklanmaktadır. Değişik kutlama ve dinsel törenlerde, savaş öncesi moral kazanma ve savaş sonrası zafer kutlamalarında, geleneksel törenlerden başka ayrıca sağlık, pedagojik ve askeri amaçlar için oynandığı, aynı zamanda boş zamanını değerlendirmeyi amaçladığı bilinmektedir. Eski Türkler, usta binici olduklarından, at üzerinde çeşitli kovalama oyunları, yarışlar, hedefe atışlar, at üzerinde oynanan atlı hokey ve atlı cirit oyunu Eski Türklerin en yaygın uğraşları arasındadır. Bütün bunların ölüm, doğum, evlenme, savaş hazırlığı ve zafer için yapıldığı bilinmektedir.

¹²⁴R. Sel, **Beden Eğitimi Oyun ve Öğretimi**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlan, 1993, s.9.

¹²⁵M. Sun ve H. Seyrek, **Okul Öncesi Eğitimde Oyun**, İzmir, Mey Müzik Eserleri, 1991, s.16

¹²⁶N.B. Dönmez, **Oyun Kitabı**, İstanbul, Esin Yayınevi, 1992, s.9.

Güney Asya hatta Avustralya'da uçan top değişik şekillerde oynanmıştır. Orta Asya'da ise yumruk topu, futbol, tenis, voleybol oyunu karakterinde oyunlara rastlanmıştır. Fransa'da yaygın olarak oyunun kriket, hokey, golf oyunları bütün Avrupa, Akdeniz ülkeleri tarafından bilinen ve oynanan oyunlardandır. İngiltere çok yönlü gelişim için, top oyunlarına en çok yer veren ülkedir. Özellikle futbol tüm ülkelere İngiltere'den yayılmıştır.¹²⁷

1.10.3. Oyun Hakkında Düşünürlerin Görüşleri

Eflatun (Eski Yunan Filozofu İ.Ö.427–347)

Devlet ve protogoros adlı yapıtlarında, çocukların eğitimi için önce ana babaların yetiştirilmesini ileri sürer. Çocuğun eğitiminin beden eğitimi ve ruh eğitimi olmak üzere iki alanda yapılmasını önerir. Bedensel eğitim açısından oyunun eğitsel değerinden bahsederek çocuk oyunla büyümelidir der.

Gazali (İslam Filozofu 1058–1111)

Gazali çocuğun eğitiminde oyunun önemli bir yeri olduğunu söyler. Ona göre oyun çocuğu dinlendirir, belleğini yeniler ve öğrenme gücünü artırır.

Gazali, öğretimde oyunların ve öğrenime kısa süreli ara vermenin rolüne değinerek derslikteki çabasından sonra öğrencinin yine eski durumuna dönebilmesi için uygun bir takım oyunlar düzenlenmesi gerektiğini ileri sürer. Ona göre öğrencinin eski dinçliğini kazanması, çalışmalardan usanmaması için belleğini tazelemek ve enerjisini yenilmek yönünden oyun gereklidir. Peygamber Efendimizin bir hadisiyle oyunun önemini kavratmaya çalışır. Efendimiz (AS.) "Çocuğu olan onunla çocuklaşsın; diyerek bütün ebeveynlere çocuklarını bizzat eğlendirmelerin emretmiştir. Çocukları oynamaktan men edip devamlı ders çalışmaya zorlamak onun kalbini öldürür, zekâsını iptal eder ve hayatının neşesini kaçıır. Sonunda çocuk dersten kurtulmak için hile düşünmeye başlar" derler.

Locke (İngiliz Filozof 1632–1704)

Locke'a göre çocuk yılın her mevsiminde doğa ile içli dışlı olmalıdır. Eğitim ve öğretimde oyunu savunur. Derslerin daha çekici olmasını istiyorsanız çocuğun ilk

¹²⁷Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Eğitsel Oyunlar Ders Notları, ss.10–11.

yaşlarda oyun içgüdülerinden faydalanınız, der.

Rousseau (Fransız Yazar ve Filozof)

Rousseau, çocuğun tam bir özgürlük ortamında ve her türlü baskıdan uzakta yetiştirilmesini ister. Çocuk doğanın kucagında yetiştirilmelidir. Rousseau, genel eğitim için beden eğitiminin önemine inanmış, her okulda bir beden çalışması alanı bulunmasını istemiş ve bu konuda şunları söylemiştir. Çocuğun bedenini her zaman işletiniz ve sağlıklı olan bir çocuk fikren de gelişir ve akıllı olur.

Basedow (Alman Eğitimci)

Basedow, yorucu ve katı bir öğrenme sürecine karşı çıkmıştır. Çocuklar bir şeyi oynayarak, yalın biçimde öğrenmeli, sağlıklı ve güçlü olarak yetiştirilmelidir. Bunun için onun hazırladığı zaman çizelgesi özgür düzenlenmiş, kuramsal derslerle beden etkinlikleri ve oyunlar sıra ile birbirini izlemiştir.

Salzman (Alman Eğitimcisi ve İlahiyatçısı)

Kendi adına bir okul açtırmıştır. Okulunda öğleye kadar kuramsal derslere yer verir, öğleden sonra da genellikle oyun ve jimnastik çalışmaları yaptırır. Ayrıca Pazar günleri de oyun günleri olarak belirlenmiştir.

Pestalozzi (isveçli Eğitimci)

Pestalozzi, çocuğun ilk devinimlerinden, dolayısıyla doğan jimnastikten söz eder. Bu da oyundan başka bir şey değildir. Pestalozzi, çocuğun içinde onu etkinliğe, devinime yönelten bir itici gücün var olduğunu ve bu iş gücünün kişiyle çocuğun durmadan kıpırdandığını, yerinde oynadığını, ellerini her şeye uzattığını izlemiş ve değerlendirmiştir.

.İnsandaki bu devinim içgüdüüne uygun bir olanak sağlamak için doğanın insan bedeninin her yanını eklemlerle donattığını söylemiştir. Çocuğun bütün devinim ve oyunlarının, bu etkinlik alıştırmalarının gelişmesinden, düzenlenmesinden oluşacak etkinlikler sistemini "Elemanter Jimnastik" olarak nitelendirmiştir. Bu sistem de kendisinin eğitime kazandırdığı kolaydan güce, bilinenden bilinmeyene, doğaldan yapaya olarak bilinen "Basamaklar Tikesine" geniş ölçüde yer verilmiştir.

Schiller (Ünlü Bir Alman Ozan ve Tiyatro Yazarı)

"İnsan, sözcüğün tam anlamıyla oynadığı yerde insandır", diyerek oyunun insan için değerini anlatmıştır. Schiller oyunu sanat ve güzellik açısından ele alır. Ona göre oyun birikmiş fazla enerjinin harcanması, tüketimi değildir. Tüm yetilerin uygunluğu, eğilimlerin uyumu, duyguların özgürlüğüdür.

Muths (Alman Eğitimcisi)

Muths göre oyunlar yakın ama önemli etkinliklerdir. Bunlar sadece gençlik için değil uluslar içinde bir eğitim aracıdır. Oyunlar düşünsel çalışmalardan sonra dinlendirici bir etki yaptıklarından hiç savsaklanmamalıdır. Bunlar devinim için çok çeşitli olanak sağladıkları gibi, can sıkıntısını giderici etkilere de sahiptirler. Eğitimci oyun yoluyla çocuğa yaklaşır, ruhuna siner, kalplerini kolayca kazanır. Oyunlar neşe canlılık ve eğlence yaratırlar.

Fröbel (Alman Eğitimcisi 1782–1852)

Oyunun dönemindeki önemini en iyi gören eğitimcilerin başında gelir. 1837'de açtığı Çocuk Bahçesi Anaokulunda kendi yönetimini uyguladı.

Çocuk oyunları, Fröbel'in yol göstericiliği ile eğitimin önemli bir aracı olmuştur. Ona göre çocuk oyun oynamak gereksinimindedir. Bu nedenle çocuğa her şey oyunla daha iyi öğretilir. Oyun sırasında edinilen bilgiler çocukta daha iyi yerleşir. Onun için çocuğa her şey oyun ortamında öğretilmelidir.

Fröbel, çocukların kendi çabalarıyla öğrenmesine önem verir. Kitap ve derslerinden önce eğitici oyunlarla uğraşmalarını ister. Oyunu eğitimin bir aracı olarak görmüş, kendi hazırladığı eğitici oyunları yine kendi okulunda uygulamıştır.

Fröbel'e göre; oyun çocuğun tüm yaşamını belirleyen bir çekirdektir. Oyun okul öncesi dönemde çocuğun en katıksız en çok ruhsal doyum sağlayan uğraşdır. Fröbel anaokulunun eğitim ilkeleri, araçları ve uygulamaları bugünde anaokullarında geçerliliğini korumaktadır.

Freud (Avusturyalı Psikanaliz Bilimcisinin Kurucusu 1837–1993)

Freud ve onu izleyen çocuk ve ruh hekimleri oyunun kişilik gelişimine katkısını, çocuğu tanımada değerli bir araç olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu gelişme, çocuğun

ruhsal uyumsuzluklarının tedavisinde en etkili yöntem olan "oyunlu tedavi"nin doğmasına yol açmıştır.

Oyun çocuğun davranışının ve kişiliğinin uymasıdır. Çocukların oyununu gözleyerek onları çok çeşitli yönleriyle tanımak olanaklıdır. Freud'a göre çocuğun oyunu düşler ve sinirsel belirtiler gibi anlamı olan davranışlardır. Oyun da, düşler ve sinirsel belirtiler gibi açıklanabilir ve yorumlanabilir.

Montessori (İtalyan Eğitimci 1870–1952)

Çocuğun öğrenmesine elverişli, serbestçe hareket edebileceği, kendi kendini eğitebileceği bir çevrede yaşaması gerektiğini savunmuş ve bu okula "çocuk evi" adını vermiştir. Çocuk evinde, eşyalar çocuğun boyuna göre raflar kolaylıkla uzanabileceği yüksekliktedir. Çocuk gruplarını birbirinden ayıran sınıflar yoktur.

Çocuğun devinimlerini, çabalarını alıştırma ve deneyimlerini ve çalışmalarını oyun değil de iş olarak tanımlar ve çocuğun oyununa büyük önem verir. Montessori'nin okulunda çocuğun kendi kendine gelişmesine yardım eden birçok araçlar ve oyuncaklar vardır. Çocuklar özgür etkinliklere yönlendirirler. Böylece kendi başarılarına yaptıkları işler sonunda bağımsızlıklarını ve kişiliklerini kazanırlar.

Böhler

Böhler, çocuğun oyun davranışları üzerinde durur ve oyunları 3 grupta toplar. Oyunlar gelişim süreci içinde birbirini izleyerek oluşur. Çocuğun gelişim süreci içinde ilk oynadığı oyunlar işlevsel oyunlardır. Kendi bedeni ile oynar, kolları hareket ettirir ve parmakları ile oynar. İlk önceleri yakalama, sallama, yere düşürme davranışları gözlenir. 5–6 yaş dolaylarında 'çocuğun yaptığı resmi yapmak istediği objeye benzediği görülür. Bu çocuğun zihinsel gelişiminin bir göstergesidir, işlevsel oyunlara paralel olarak iki yaşlarında illüzyon oyunları görülür. Çocuk çevresini düşürdüğü gibi anlamlandırır, daha sonra grup oyunlarına geçilir. Çocuk büyüdükçe oynanan oyunlar kurallı oyunlara dönüşür.¹²⁸

¹²⁸B. Özdoğan, **Çocuk ve Oyun**, Ankara, Anı Yayıncılık, 1997, ss.8–9.

Heckhouse (1964)

Ona göre birey bir iç gerginlik yaşarsa ve korku ya da engellemelerden kurtulmak için isterse oyunu seçer ve oyunda rahatlamak ister. Eğer oyun fazla dikkat toplama gerektiriyor ya da yarış varsa organizma yine gergindir. Bu nedenle korku ve heyecanı azaltacağına arttırır. Burada oynanan oyun şekli önemlidir.

Oyun oynayan bireyler, oyunda herhangi yorgunluk ve bıkkınlık olmadan uzun bir süre sürdürülebilmelidir. Oyun gerginliği azaltmaktadır. Aynı şekilde oyun terapisinde oyun yolu ile gerginliğin azaltılması sağlanmaya çalışılır.¹²⁹

1.10.4. Oyunun Değeri

Günümüzde, bir çocuğun bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı gelişimi ve eğitimi için oyunun uyku ve beslenme kadar önemli bir ihtiyaç olduğu kabul edilmektedir. Oyun çocuğun fiziksel gelişimini, hareket gelişimini, dil, zihin, sosyal ve duygusal gelişimlerini sağlar. Çocuk oyun oynarken; kaçar, sıçrar, zıplar, tırmanır, sürünür, kayar ve bütün vücut kaslarını geliştirir. El becerilerini sağlayan oyunlarla, parmak ve el kasları güçlenir. El ve parmakları ile nesnelere kavrar, tutar, sıkar, karalama, kesme, bağlama, düğmeleme gibi becerileri kazanır. Oynarken düşünür, plânlara, yaratır. Bedeni kadar zekâsı da çalışır ve bu zevkli ortamda zihinsel gelişimine yönelik birçok kavramı da oyunla öğrenir. Oyun çocuğun yaratıcılığını da arttırır. Çocuğun dili kullanma yeteneği de oyun oynarken hızla gelişir. Çünkü oyunda diğer çocuklarla ve oyuncaklarıyla sürekli iletişim içindedir. Dili anlama ve anlatma için kullanır.

Çocuk oynadıkça duyulan kesinleşir, yetenekler serpilir, becerisi artar. Çünkü oyun çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır. Duyduklarını, gördüklerini sınavı deneyip denediği öğrendiklerini pekiştirdiği bir oyun odasıdır. Kısacası oynayan çocuk kendi küçük dünyasındadır. O dünyaya kendisi egemendir. Kuralları kendisi koyar, kendisi bozar. Yaşlılarının dışında bu dünyaya kimsenin girmesini istemez.

Evcilik oynayan küçük çocuklar büyükleri yanlarına yaklaştırmazlar. Karışmaya kalkan olursa sinirlenirler. Deney odasında buluş yapmak üzere olan bir bilgin gibi huysuzlaşırlar. Diktikleri kuleyi yanlışlıkla devirseniz yeniden yapılamazmış gibi

¹²⁹Çamlıyer, a.g.e., s.32.

ağlarlar. Yetişkine nedenli önemsiz görünse de yaptığı kule kendi yapıtıdır. Oyun çocuğun özgürlüğüdür.¹³⁰

Bir öğretmenin oyun bilmesi, oyun öğretebilmesi için yeterli değildir. Her konuda olduğu gibi oyun ve benzeri etkinlikler konusunda da bilmek başka öğretebilmek başkadır. Bundan dolayı öğretmenlerin oyunları bilmesi gerektiği gibi nasıl öğreteceğini de bilmesi gerekir.

Oyun çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır. Çocuk oyuna büyüklerinden gördüğünün yanında kendi iç dünyasını da katar. Dış dünyayı kendi duygularında yoğurup sentezler çıkarır. Oyun çocuğun dili ve en etkili anlatım aracıdır. Bu yolla üzüntülerini ve sevinçlerini, korkularını dile getirir. Çocuğun saldırganlık dürtüsünün boşaltılmasına yarar. Oyun çocuğun vücudunu güçlendirir. Oynarken çocuklar canlı ve hareketli olur.

Eğer çocuğun oyun oynaması engellenirse çocuk fiziksel ve zihinsel bakımdan sağlıklı olarak gevşemez. Savaş ve yoksulluk gibi çocuğun oyun oynamasını sınırlayan ya da engelleyen etmenler çocuğun kişiliği üzerinde zedeleyici ve sağlıksız etkilere yol açar.

Oyun çocuğun fiziksel motor, dil, zihinsel sosyal ve duygusal gelişim alanlarını destekleyici bir rolü olmasından dolayı öğretmen tarafından çok iyi verilmesi gerekir. Bir eğitsel amaca ulaşmak için, özellikleri belli çocuklara nasıl bir ortamda oyun oynatılacağı belirlenmesi gerekir.

Seçilen oyun tipi, verilen süre, oyun grubu, oyun için gerekli araçlar gibi oyunun temel özellikleri konusunda hata yapılırsa en ilginç oyun bilen ilgi çekici olmayabilir.¹³¹

Oyun öğretiminde şu özelliklerin yer alıp almadığına bakılması gerekir. Eğitimci çocukların her birisini iyi tanıyor mu? Yaş grubuna uygun oyun seçebilmiş mi? Oyun doğru zamanda mı veriliyor, seçilen mekânı uygun mu? Oyun için gerekli araçlar eksiksiz, ilgi çekici mi? Bütün bu konuları bilen eğitimci oyun öğretimini tam ve doğru olarak yapabilir.

Eğitimci çocukların her birini iyi tanımalı, gelişim özelliklerini bilmelidir.

¹³⁰ A. Yörükoğlu, **Çocuk Ruh Sağlığı**, Ankara, Özgür Yayınları, No:48, 1998, s.47.

¹³¹ Çamlıyer, **a.g.e.**, s.123.

Konuşma problemi olan ve bundan dolayı rahatsızlık duyan bir çocuğa tekerlemeli bir oyunda zorlanmamalıdır. Çocukların yaşlarına göre oyun oynatılmalıdır. Başaramayacakları oyunu oynatmak yanlış olur. Çocuğun bir daha o oyunu oynaması zor olur. Oyun için doğru zamanlama yapılmalıdır. Çocukların neşeli oldukları zamanlar oyun için en elverişli zamanlardır. Seçilen mekân oyun için uygun olmalıdır. Geniş bir alanı gerektiren oyun dar bir ortamda oynatıldığında özelliğini kaybeder. Oyun yerinin normalden sıcak ve soğuk, gürültülü, havasının kirli olmamasına dikkat edilmelidir. Oyun için gerekli olan oyun araçları eksiksiz, sağlam ve ilgi çekici ve çocuk sayısı için yeterli olmalıdır.

Eğitimci plânlanan oyunu kendisi çok iyi bilmelidir. Oyun katı kurallarla yaklaşan ilgisiz kalan yerde gereğinden fazla karışan eğitimciler çocukların oyun olanaklarını kısıtlayabilir.

Eğitimcinin oyunla ilgili görevi, çocukları oyun oynamaya teşvik etmek, oyun sırasında eğer çok ihtiyaç duyarsa yardımcı olmaktır. Eğitimci, çocukları oyun oynamak için desteklemeli, ancak oyunu denetim altında tutmaya çalışmamalıdır.

Kentlerde oyun alanlarının giderek azalışı çocuk oyunlarını büyük ölçüde kısıtlamıştır. Günümüzde okul öncesi dönemi çocukların oyun gereksinmelerini en iyi karşılayan yerler okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Çocuklar evlerinde bulamadıkları her tür oyunları oynama olanaklarını buralarda bulabilmektedirler.

Okul öncesi dönemde büyük ve küçük kasların geliştirilmesinde yararlı olan oyunlarla öncelik verilmelidir. Tırmanma merdivenleri, kayma olukları, atlama ipleri, üç tekerlekli bisikletler büyük kasların gelişmesi; denge tahtası, bloklar, el işleri vb. gereçlerle yapılan oyunlar da küçük kasların gelişmesine yardımcı olurlar.

Bu nedenle okullarında, çocukların büyük ve küçük kaslarının gelişmesi için gerekli olan araç-gereçlerin bulundurulması yerinde olur. İyi bir öğretmen, çocuklara oynatacağı oyunları seçerken, onların büyük ve küçük kaslarını geliştirici oyunları da bilinçle seçmek ve uygulatmak durumundadır. Özellikle devinimli oyunların çocukta kasların gelişimine yardımcı olduğu göz önünde tutulmalı ve bu tür oyunların, kasları geliştirici özelliklerinden yararlanılmalıdır.

Açık havada oynanan oyunlar güneşten ve temiz havadan yararlanmasını sağlar; bedensel gelişimini hızlandırır. Çocuğun bedensel gelişimi için gerekli olan pek çok

şeyden birisi de "D" vitaminidir. Güneş ışınlarının insan derisine değmesi ile beden de "D" vitamini oluşur. Açık havada oynanan oyunların kazandırdığı Önemli bir şey de temiz hava ve oksijendir. Çocukların beyin dokuları ve bedeni oluşturan gözleri yetişkinleri oranla daha yüksek düzeyde oksijene gereksinme duyuyor. Bu oksijeni, çocukları açık havada oynatarak sağlamaktan daha kolay bir yol yoktur. Çocuk açık havada oynarken, bedensel gelişmesi için gerekli bu öğeleri, farkında olmadan ve en doğal biçimde edinir. Solunum sindirim ve boşaltım işlevlerinin gerektiği biçimde oluşabilmesi içindir ki, çocuklar açık havada oynarken neşeli ve mutludurlar. Açık havada oynarken yenilenirler, iştahları artar, daha rahat uyurlar.¹³²

1.10.5. Oyunun Eğitimsel Değeri

Eğitim ve öğretimde, dikkati dağıtmadan uzun süre muhafaza edebilmek çok zordur. Bu da algılama ve öğrenmeyi engelleyebilmektedir. Oyunla öğrenmenin faydalarından biride dikkati yoğunlaştırabilmedir. Oyunlar, öğrencileri pasif durumdan aktif duruma geçirmeleri nedeniyle dikkati, diğer öğrenme tekniklerine göre daha fazla sağlar.

Eğitiminin amacına ulaşabilmesi için; bireyin kapasitesini anlayabilmeli verilmek istenen şeylerin ne derece alınabildiğini gözlemleyebilmelidir. Böylece çocuğun, hataları, zayıf yanları, buluşları, yetenekleri ve eğilimleri ile çocuğun gerçek kişiliğini gözlemek mümkün olur.

Dolayısıyla eğitimci, çocuğun kapasitesini anlayabilecek, verilmek istenenlerin, ne kadarının alınabildiğini değerlendirebilecektir.

Oyun, bir eğitim aracı olup, temel eğitimin bütün dallarında hem öğretim metodu hem de öğretim aracıdır. Okul öncesi eğitimde birey düşünerek değil, deneyimlerine göre öğrenmeyi gerçekleştirir. Oyunla öğretimde, öğretmen hâkim veya jüri üyesi konumundan uzaklaşmış olmalıdır. Öğretmenin hakim rolü öğrencileri korkutmakta, çekingen veya isyanlar yapmaktadır. Oyunla eğitim kazanma ve kaybetme anındaki hareketlerini görmelerini ve değerlendirmelerini kazandırır. Oyunla eğitim sonucunda, öğrenilen daha iyi hafızada kalır, mukayeseli düşünme, karar verme ustalığı

¹³²Sun ve Seyrek, a.g.e., s.17.

gelişir ve davranışları olumlu yönde etkiler.¹³³

Okul öncesi çocukların eğitiminde eğitimciler çeşitli oyuncaklar ve oyunlarla hareketli bir yaşam içinde eğitilmeleri, onların davranışlarının canlı, sağlıklarının üstün ve bedensel becerilerinin de göz alıcı bir düzeyde gelişmesine yardımcı olur.¹³⁴

1.11. ÇOCUK OYUN VE SPOR

Çocukluk dönemi, insanın doğumundan itibaren cinsel olgunluğa ulaşımaya kadar yaşadığı dönemi kapsar. Bu süreç genel olarak kızlarda 10 yaş, erkeklerde 11 yaş sonuna kadar devam eder. 0–14 ay arası bebeklik dönemi, 15–36 ay arası özerklik dönemi, 4–6 yaş arası bireysellik kazanma dönemi, 7–11 yaş arası toplumsallaşma dönemi olarak sereder.

Bugün sporun bir eğitim aracı olarak çocuğun her yönden gelişmesinde büyük rol oynadığı bilinmektedir. Sportif oyunlara bir ekip üyesi olarak katılma; çocukta yardımlaşma, beraber çalışma, diğer ekip elemanlarına ve oyun düzenine saygılı olma gibi duyguları geliştirir. Sosyal ilişki ve bağların kuvvetlendiği spor olgusuna daha önceki uygarlıklarda da yer verilmiştir. İlkçağ uygarlıklarının beden eğitimi etkinlikleri, daha geniş anlamda vücut kültürü faaliyetleri; çağlarının belirli niteliği olan savaşla yakından ilgilidir. İlkçağ uygarlıklarından Mısır'da bugün bizim eğitsel oyunlar içinde bedensel aktivite olarak kullandığımız, grup halinde el çekme yarışının çocuklara uyarlandığı görülür. Yahudilerde babaların çocuklara öğretmek zorunda oldukları üç esaslı işten biri yüzme olarak karşımıza çıkıyor. İraniilerde ise çocukların 7 yaşından itibaren devlete ait olmaları nedeniyle beden eğitimi büyük ilgi görüyor, 15 yaşına kadar askerliğe hazırlık devresi geçiriyorlar. Çin'de Kung-Fu (Çin boks) vücut kültürü faaliyetine damgasını vuruyor. Din adamları tarafından uygulanan, dolaşım sistemini geliştiren hareketler ve danslar, hijyenik olan jimnastiğin esasını teşkil ediyor ve çocuklar bu eğitimden geçiriliyorlar. Hint uygarlığında ise bilhassa dans öğrenimi, dini nitelik taşısa bile, formal eğitim içinde küçük yaşlarda başlatılıyor. Batı uygarlığının bugün hayranlıkla bahsettiği ilkçağ Yunan uygarlığında; vücut kültürü faaliyetlerinin temelinde, ruhla birlikte vücudun da eğitilmesi fikri yatmaktadır. Isparta'da ise

¹³³H. Aracı, **Okullarda Beden Eğitimi**, Ankara, Bağrgan Yayınevi, 2000, s.345.

¹³⁴H. Çoknaz, **İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi ve Aletli Jimnastik**, Bolu, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları, 1998, s.1.

çocuklara 5 yaşından itibaren flüt ve lir eşliğinde ritmik hareketler ve dans öğretilir.¹³⁵ Birkaç örneğini verdiğimiz eski çağlardaki çocuk sporları, bugünkü şekliyle ancak 20. yüzyılda karşımıza çıkmaktadır.

Çocukluk süreci, özellikle 18. yüzyıldan itibaren yaşamın farklı ve özel bir bölümü olarak algılanmaya başlandı. 19. yüzyılda eğitimciler ve ahlâkçılar, çocuklara kendilerini ifade etme olanağı verilirse sağlıklı büyüme göstereceklerini, davranışlarında sosyal sorumluluk taşıyabileceklerini ileri sürerek, çocuk gelişimi ve davranışlarının yönlendirilmesi gerektiğini savundular. Günümüze kadar süregelen gelişmeler, çocuklara özgü bir dünya yarattı. Çocukların bu ayrı dünyasında, onların gereksinmelerine, ilgilerine ve yeteneklerine göre hazırlanan etkinlikler, okulları kitaplar, alışveriş merkezleri, yiyecekler gibi pek çok şey yer almaktadır. Anne, baba ve eğitimciler, çocuklara karşı ilk ve ortaçağın aksine daha “empatik” oldular. Çocukların duygusallaştırılması olarak nitelenebilecek bu eğilim, 20. yüzyılı gerçek bir çocuk yüzyılı yapmıştır. “Çocukluk Döneminde Spor” kavramı da yine bu yüzyılda oluşmuştur.¹³⁶ Spor bilimlerinin değişik alanlarında yapılan araştırmalar yüksek performans için çocuk yaşlarda spora başlama gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Ancak çocukluk dönemindeki sporun sadece bu yönüyle ele alınması ve değerlendirilmesinin ve geleceğin şampiyon sporcuları için küçük yaşlarda yapılan aşırı yüklenmelerinin zararları yine bilimsel araştırmalarla saptanmaya başlamıştır. Psikolojik ve toplumsal açıdan, çocukluk dönemindeki sporun, çocuğun bedensel özelliklerini ve ruhsal yapısını göz önünde bulundurarak, fiziksel kapasitesinin gelişimine yardımcı olacak, kendine güvenini sağlayacak, cesaretini arttıracak, kurallara uymayı ve başkalarının haklarına saygı göstermeyi öğretecek oyun formunda çalışmalarından oluşması gerekir.

Yıllar öncesi Çek eğitimcisi Yan Amos Komenski'ye göre, her şeyden önce çocuğun dünyası oyundur. Çocuk oyunlara sıfır yaşından itibaren başlayıp değişik yaş gruplarında değişik amaçlı ve karakterli oyunlar oynar.¹³⁷ Oyun çocuğun her alanda serpilmesine ve kişilik kazanmasına olanak sağlayan bir etkinliktir. Piaget, oyunu yapısal açıdan ele almış ve alıştırmaya niteliğinde olan oyunlar, simgesel oyunlar ve kurallı oyunlar olmak üzere üç tür oyun saptamıştır. Alıştırma niteliğinde olan oyun ilk

¹³⁵Çobanoğlu, a.g.e. s.10.

¹³⁶Murathı, a.g.e., s.2.

¹³⁷Başaran, a.g.e., s.11.

aylarda gelişir, doruk noktasına ilk iki ya da üç yaşlarında ulaşır, sonra yavaş yavaş gücünü yitirir. Simgesel oyun 2. yıl süresince simgesel işlevlerle başlar, özerklik dönemi süresince bir doruk noktasından geçer, sonra da etkisini azaltmaya başlar. Erişkin kişilerin oyun kurallarına öykünmeden oluşan kurallı oyun da bireysellik kazanma ve toplumsallaşma dönemlerine özgü bir oyun türüdür. Oyunun çocuklar arasında ortak bir anlaşma yolu olduğu bilinmektedir. Oyun, bir yandan çocuğun fiziksel ve zihinsel yapısını geliştirirken, diğer yandan da onun nesnel dünyasıyla ilişki kurmasını, özgürlük ve bireysellik kazanmasını sağlayan, daha sonra da toplumsallaşmasına büyük ölçüde yardımcı olan çok önemli bir etkinliktir.¹³⁸ Özellikle günümüzde çocukların hareket alanları son derece sınırlıdır. Apartman dairelerinde yaşayan, okula servisle giden, televizyon ve bilgisayar karşısında vakit geçiren çocuk, çarpık kentleşme nedeniyle çocuk oyun alanı ve parklara da hasret kalmıştır. Bu durumda hareket ihtiyacını karşılayacak, enerjisini boşaltacak ders dışı sportif etkinlikler ve beden eğitimi dersleri giderek önem kazanmaktadır. Zaten beden eğitimi derslerinin amacı da Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden ruh ve fikir gelişimini sağlamaktır. Bu derslerde oyun, jimnastik ve sportif çalışmalar bütünü ile kişinin bedence sağlam, fikirce uyanık, ruhen sağlıklı olmasına yöneliktir. Ancak teorik olarak benimsenen ve ders içeriği olarak plânlanan bu amaçlarını, kalabalık sınıflar, yetersiz araç, gereç ve uzman öğretmen eksikliği yüzünden hayata geçiremediği de bir gerçektir.

Çocukluğun ilk yıllarındaki sosyal ve duygusal gelişimi daha sonraki yıllarda sosyal ve duygusal gelişiminin temelini oluşturur. Küçük çocukluk ya da özerklik döneminde kazandığı yürüme ve konuşma özellikleri onu süt çocuğundaki çaresizliğinden kısmen de olsa kurtarır. Yeni kazandığı bu becerilerin keyfini çıkarırken, özgürlüğün farkına varmaya başlar. Ancak kendini korumaya yönelik, hiç düşünmediği yasaklar devreye girer. Onlara yetenekleri çerçevesinde serbestlik tanınırsa, sağlıklı bir gelişim beklenebilir. Okul öncesi ya da oyun dönemi, çocukluğun en renkli çağlarından biridir.

Oyun bu dönem çocuğunun en önemli uğraşısıdır. Oyun, çocuğun ruhsal gelişiminde ve kişilik kazanmasında, sevgiden sonraki en önemli ruhsal besinidir. Okul

¹³⁸Gürün, a.g.e., s.120.

öncesi dönemde motor becerilerin gelişmesinde sosyalleşmenin etkileri görülmeye başlar.¹³⁹ Sportif oyunlar içinde çocuk kendi bedenini tanır, yeteneklerinin farkına varır. Başarabileceği ve başaramayacağı hareketleri, emniyetli bir ortamda öğrenerek gereksiz tehlikelerden uzak duracak deneyimler edinir. Kendi yaşında çocuklarla bir arada, paylaşma ve yardımlaşmayı öğrenir. Sorumluluk alma ve düzenli çalışma alışkanlığı edinir.

İnsan biyo-kültürel ve sosyal bir varlıktır. Kültürel koşullar içinde sosyal ilişkiler, hem toplumun, hem kültürün, hem de bireyin yapısını etkiler. Bireyin tüm yaşamı çevresine uyum sağlama çabası içinde geçer. Bu uyum çabası doğumdan başlayarak bir gelişim göstermektedir. Sosyalleşme birçok karmaşık faktörün etkilediği bir oluşumdur. Bireyin sosyalleşmesinden, bir anlamda yaşadığı kültürü ve dolaylı olarak bu kültürle bağlantılı diğer kültürleri öğrenmesi kastedilmektedir. Bir diğer anlamda ise, sosyalleşme, kişinin, grubun kural ve değerlerine uymayı öğrenmesi, bu değerler düzenini benimsemesidir. Bu öğrenme doğumdan ölüme dek tüm yaşam boyunca devam eder ve bu süre içinde bireyin çevredeki insanlarla ilişkileri ve diğer çevre faktörleri sosyal uyumunda önemli rol oynar.¹⁴⁰

Oyun bir kültür iletişimi aracının alıştırmalarıdır. Çocuk oyun oynarken kendi çevresindeki araçları kullanır. Oyuncakların, araç ve gereçlerin kullanımı sırasında çocuk vücut organlarını ve kaslarını kontrollü kullanmayı öğrenir. Yaş ilerledikçe çocuklar daha çok başkaları ile birlikte oynamak ve sosyal etkileşim kurmak isterler. Sosyalleşmenin artmasıyla birlikte oyunlar da karmaşıklaşır ve buna bağlı olarak sosyal gelişim arttıkça oyun kurma ve oynama da zorlaşır. Oyunlar yolu ile çocuklar kendileri ve başkaları hakkında bilgi sahibi olurlar, kendi kapasite ve sınırlılıklarını büyüklerle olan farklılıklarını öğrenirler. En önemlisi çocuklar oyunlar yolu ile yaşamlarını organize etme ve denetleme alışkanlığını geliştirebilirler.¹⁴¹Çocukların geleceğin sorumluluk sahibi ve üretken bireyleri ve iyi vatandaşları olabilmesi için, aile ve eğitim kurumlarının işbirliği içinde çocuklara iyi organize edilmiş oyun ortamları yaratması gerekir.

Beden Eğitimi, spor etkinlikleri ve oyunlar yoluyla kazanılan psikolojik ve

¹³⁹Murathı, **a.g.e.**, s.28.

¹⁴⁰Yavuzer, **a.g.e.**, s.55.

¹⁴¹Çamlıyer, **a.g.e.**, s.110.

sosyal alandaki davranış değişiklikleri bireyin genel yaşantısına transfer olur mu konusunda yapılan araştırmalar, bedensel aktiviteler yoluyla fiziksel ve psiko-sosyal alanlarda kazanılan davranışların günlük yaşamda gerekli ve ilgili benzer durumlara transfer olduğunu göstermiştir.¹⁴²Çocuğun bu sosyal davranışları kazanabilmesi oynadığı oyunun çeşidine, niteliğine, oyun arkadaşlarının ve çevresinin durumuna bağlıdır. Oyun alanları çocukların sosyalleşmesi için en iyi ortamlardır. Çünkü oyun çocuk için ciddi ve amaçlı bir uğraştır. Çocuklar ilkokula kadar çeşitli aşamalardan geçerler. Bazı dönemlerde tek başlarına, diğer zamanlarda başka çocuklarla oynayabilirler.¹⁴³Oyun ortamları düzenlenirken bütün bu ayrıntılar göz önünde bulundurularak, çocuğun hem neşe içinde eğlenmesi, hem de rekabet ederek mücadeleden korkmaması, önemli olanın kazanmak değil elinden geleni yapmak olduğunu öğrenmesi sağlanmalıdır. Oyun grubu içinde çocuğun her zaman her şeyin istediği gibi olmayacağını kavraması, bencillikten uzaklaşması, ben yerine biz demeyi öğrenmesi oyunun toplumsal açıdan en önemli katkısıdır.

Kaslarını ilkin oyunda, daha sonra da sistemli ve az çok kurallı spor etkinliği içinde geliştirmeye yönlendirilen çocuk, güçlü bir fiziksel yapıya sahip olacaktır. Bu durum az bir süre sonra, özellikle yeniyetmeliğin ilk evresinde, çocuğun akranlarının yanında aşağılık duygularına kapılmasına ve az çok doğal olan özseverliğine zarar gelmesine engel olacaktır.¹⁴⁴Kişilik gelişiminde önemli bir yeri olan güven duygusunu kazandırmak için sosyal etkinliklerde çocuğun sergileyeceği her tür başarının ödüllendirilmesi kullanılabilir. Bu amaç okul dönemi sonuna kadar yapılan organizasyonlara katılanlara katılım belgesi, birçoğuna da bir gerekçe gösterilerek ödüller verilmelidir.

Oyun ve okul çağında çocuğun bir spor türüne uyum yapmasını sağlamaya çalışmaktan çok, spor türlerini çocuğa uyarlamak daha doğru olur.¹⁴⁵ Bu nedenle geleceğin şampiyonlarını yetiştirmek amacıyla çocuğa uygulanan yoğun sportif çalışmalar, onun psikolojik ve toplumsal gelişmesine yarardan çok zarar getirir.

Oyun hemen herkes tarafından yaratılabilecek bir eğlence kaynağı ve boş

¹⁴²a.g.e., s.122.

¹⁴³ Bucher, a.g.e., s.206.

¹⁴⁴ Gürün, a.g.e., s. 128.

¹⁴⁵ Muratlı, a.g.e., s.32.

zamanları değerlendirme unsuru olarak ele alınmaktadır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre ‐Oyun emeğin yavrusudur‐ görüşü ortaya çıkmaktadır. Çocuk doğumdan aktif iş yaşantısına kadar oyunlar aracılığı ile fiziksel ve ruhsal olarak gelişimini sürdürür ve birçok olayı yaşayarak kendi düşüncesini de geliştirir. Bilgilerini oyunun karakterine göre sergileyen çocuk, bazen kafasında oluşan düşünceleri canlandırır ve o an için en geçerli olanı seçerek uygulamaya koyar.¹⁴⁶

Serbest işler ve oyunlardan çocuklar heyecansal bir doyunluk duyar ki, bu da onlar için bir boşalmadır, ferahlamadır. 6–10 yaşları arasında normal çocuklarda yapılan denemelerle görülmüştür ki, %85 oranında çocuklar serbest oyunları-işleri, heyecansal bir boşalma olarak kullanıyorlar.¹⁴⁷

Çocuklar enerji doludurlar, hayal dünyası içinde yaşarlar. Akıllarından geçen, masal kitaplarında okudukları ya da filmlerde izledikleri birçok hareketi denemekten çekinmezler. Çünkü sonucunda karşılaşacakları tehlikelerden habersizdirler. Bu tür girişimleri için güvenilir ortamlar ve denetimler yine organize edilmiş oyun ve sportif etkinliklerle sağlanabilir. Bu faaliyetler düzenlenirken, yeri, zamanı ve kuralları belirlenmeli, çocuğun bir güçlüğü üstesinden geldiğini hissettirecek engeller kurulmalıdır. Diğer çocuklarla bir arada olması ve âdil bir ortamda rekabet edilmesi hazırlanmalıdır. Oyunda hem disiplin hem de gösteriş ve heyecan olmalıdır.

Bir çocuk altı yaşından itibaren rekabet edebilecek duruma gelir. Bununla birlikte, yarışma davranışının yoğunluğu, büyük değişiklik gösterir. Yapılan bir araştırmada sadece rekabet davranışının değil aynı zamanda işbirliği, yardımlaşma, başkalarının acılarını paylaşma ve ne yazık ki gruplara karşı ön yargılı düşmanlık davranışlarının hep aynı yaş döneminde ortaya çıktığı görülmüştür. Başka bir araştırma, orta sınıftan öğretmen ve meslek sahibi ebeveynlerin çocuklarının, işçi sınıfından ailelerinin çocuklarından daha erken yaşta yarışma davranışı gösterdiklerini ortaya koymuştur.¹⁴⁸

Günümüzde pek çok aile çocuklarına spor yapma olanağı sağlamak için çaba göstermektedir. (Kurs ücreti ödeme, çalışma süresince bekleme, spor malzemesi satın

¹⁴⁶M. Başaran, **a.g.e.**, s.13.

¹⁴⁷Ataşen, **a.g.e.**, s.292.

¹⁴⁸Martens, **a.g.e.**, s.84.

alma vb.)Ancak bu aktiviteleri boyunca çocuklarının diğerlerine göre hep daha iyi, daha başarılı olması isteğini taşımaktadırlar. Bu çalışmaların çocuklar için emniyetli bir oyun ortamı ve etkili bir toplumsallaşma aracı olması ikinci plânda kalmaktadır. Oysa çocuklar anne babalarının hırslı olmaları, yapabileceğinden fazla şeyler beklemeleri, hayal kırıklıklarını sözler ve mimiklerle yansıtılmaları sonucu kendini değersiz hissetmekte, diğer arkadaşlarına düşmanlık duyguları geliştirebilmektedir. Oysa davranışı somut bir hedefe yönlendirme kapasitesi sadece yaşla ve Piaget'in de önerdiği gibi akranlarla iletişim sayesinde gelişebilmektedir.

Küçük çocukların, sürekli başarı ya da başarısızlık deneyimlerinin etkisi, özellikle Pauline Sears'ın çalışmalarıyla başlayarak belgelenmiştir. Belirli bir yetişkin veya akran grubu tarafından onaylanan ve ödüllendirilen bir başarıyı yaşayan çocuk, ara sıra yaşanan başarısızlıkları veya çalışmadan geçen bir günü tolere edebilir. Ama devamlı deneyimleri daha başarısız veya az başarılı olarak nitelendirilen çocuk, kendisi için etkin olan kişilerin onayını alamamış olmaktan ve geçici bir düşüşten dolayı acı çeker. Giderek, performans için duyduğu istek düşer ve sonunda tamamen yok olabilir. Çocuk denemekten vazgeçer.¹⁴⁹ Toplumsallaşmayı sağlamanın bir aracı olarak oyun ve sportif uygulamalar gerçekleştirilirken bu önemli saptamalar göz önünde bulundurulmalıdır. Uzman öğretmenler ve rekreasyon liderleri organizasyonlarda sorumlu değildir. Çocuklar için belirlenecek hedefler, kazanmak ve kaybetmek üzerine değil birlikte başarmaya, problem çözmeye, çocuğun grubun bir parçası olduğunu hissetmesine olanak sağlayacak şekilde belirlenmelidir. Bilinçli düzenlenmiş çocuk sporlarının yararları büyüktür ve çocukların spora katılımı özendirilmelidir. Sporla işbirliği ile rekabetin birlikteliğini kavrayan çocuğun, ileride toplum değerlerini geliştirebileceklerine inanılmaktadır. Ancak çocuk sporlarını düzenlemek büyük zaman, para ve emek işidir. Devletin ve gönüllü kuruluşların yatırımları, ailelerin desteği ve uzmanların (eğitimciler, antrenörler, hekimler vb.) önderliğiyle gerçekleştirilebilir.

¹⁴⁹ a.g.e., s.90.

İKİNCİ BÖLÜM
MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma grubu, veri toplama teknikleri, araştırma tekniği ve uygulanan istatistik yöntem hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.1. Çalışma Evreni

Çalışmanın evrenini Kütahya ilindeki resmi ve özel 41 okul öncesi eğitim kurumu ve buralarda çalışmakta olan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma örneklemini ise okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 41 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır.

A) Araştırma Grubu

Kütahya milli eğitim müdürlüğüne bağlı 35 ana sınıfı ve 3 özel anaokulu olmak üzere 38 okul öncesi eğitim kurumuna anketler ulaştırılmıştır. Çalışmaya ise anketi cevaplayan 41 okul öncesi öğretmeni katılmıştır.

2.1.2. Araştırma Tekniği

Araştırmanın yürütülmesinde birincil kaynak araştırmaları arasında yer alan anket yöntemi kullanılmıştır. Anket yöntemi ekonomik oluşu, uygulanabilirliği, dağınık ve büyük kitlelerden kısa zamanda bilgi toplama imkân sağlaması nedeniyle bu çalışmada araştırma yöntemi olarak tercih edilmiştir. Ayrıca anket yönteminde sorular tüm deneklere ayrı şekilde iletiğinden çalışmanın güvenilirliğini de artırmaktadır. Bu araştırma için düzenlenen ankette okul öncesi kurumunun yapısı ile ilgili 6 soru, öğretmen ve spor ve oyun aktiviteleri ilgili tercihleri hususunda 10 soru, materyal ve uygulanan aktivitelerle ilgili 5 soru olanak üzere toplam 21 soru yöneltilmiştir. Anket formu Ek-1' de sunulmuştur.

2.1.3. Genel Protokol

Kütahya ilinde milli eğitim bakanlığına bağlı 41 okul içerisinde ana sınıfı bulunan 39 resmi ve özel okul öncesi kurumuna gidilmeye çalışarak anketin amacı anlatılmış doğru biçimde doldurulmaya çalışılmıştır. Bu aşamada bırakılan anketlerin bir kısmı doldurulmamış ya da iade edilmemiş 18 anket çalışma dışı kalmıştır. Anket

formlarının doldurulması işlemi yaklaşık 1 ay almıştır.

2.1.4. Veri Toplanması ve Uygulanan Teknikler

Çalışmanın amaçları doğrultusunda yeterli bilgi elde edebilmek için literatür taranmıştır. Nisan-Mayıs 2006 tarihlerinde anket yöntemi uygulanarak derlenen veriler daha sonra MS Excel tablolama paket programında istatistik işlem için düzenlenmiştir. Anket formu genelde iki bölümden oluşturulmuş olup, ilk bölümde okul öncesi eğitim kurumlarının genel yapısı, ikinci bölümde öğretmenin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Anket yöntemi kullanılarak derlenen Veriler daha sonra istatistik işlem için MS Excel tablolama paket programında düzenlenmiştir.

2.1.5. Anketin Geçerlilik ve Güvenilirliği

Araştırmalar genelde yaptıkları çalışmayla ilgili uygun testler bulunmadığı için Çalışma yaptıkları alanlarla ilgili yeni ölçüm teknikleri geliştirmektedirler.¹⁵⁰

Araştırmacıların genelde önceden hazırlanmış testleri kendi alan için uygun olmadığı gerekçesiyle kullanmaktan kaçındığı ileri sürmektedir. Bilimsel araştırmalar için Geliştirilen testlerde geçerlilik ve güvenilirlik en başta gelen kavramlar olarak kabul edilmektedir. Geçerlilik; bulguların araştırılan konuyu ne kadar yansıttığını belirlerken, Güvenirlik; bulguların ne kadar tekrarlanabileceğini açıklayan bir kavram olarak tanımlanmaktadır.¹⁵¹ Geçerlilik; iç geçerlilik, görünüş geçerliliği, kriter geçerliliği ve uygulama geçerliliği olarak dört grupta tanımlanmaktadır.¹⁵² Testin güvenilirliğini belirlemede; aynı test formunu iki aynı zamanda uygulama, testi iki eşit parçaya bölme ve ölçme aracının eş formların kullanma yöntemleri kullanılmaktadır.¹⁵³

Bu araştırma için hazırlanan anketin Kütahya'daki okul öncesi kurumlarda uygulanan oyun ve spor programlarının incelenip değerlendirilmesinde geçerli ve güvenli olduğu kabul edilmiştir. Kütahya'daki okul öncesi kurumlarda uygulanan oyun ve spor programlarının incelenip değerlendirilmesine ilişkin anket maddeleri için MS

¹⁵⁰ A. Kalkavan, Sporda Gözlem Ölçme ve Değerlendirme, Kurs Notları, Badminton 1. Kademe Antrenör Yetiştirme Kursu, Trabzon, (28 Mayıs–14 Haziran 2001), s.10.

¹⁵¹ S. Çepni, Araştırmacı Öğretmen ve Öğrenciler İçin Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş, Erol Ofset Matbaacılık San. Trabzon, 2001, s.64.

¹⁵² Kalkavan, a.g.e., s.11.

¹⁵³ Çepni, a.g.e., s.74.

Windows için SPSS paket programında geçerlilik ve güvenilirlik testi uygulanmıştır.

2.1.6. Verilerin Değerlendirilmesi ve İstatistik İşlemler

Bilimsel araştırmalarda uygun istatistik testin belirlenmesinde grup sayısı, değişken sayısı ve seviyesi, veri türü (parametrik ve non-parametrik), ilişki veya farklılık gibi faktörler etkili olmaktadır. Araştırmalarda genelde tarama ve deneme yöntemlerinin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Araştırma modelleri araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak veri toplaması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşullarına düzenlenmesidir.¹⁵⁴ Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşullara içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Olanları herhangi bir şekilde değiştirme etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey mevcuttur, önemli olan onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir.¹⁵⁵ Bilinmek istenen şeyi belirleyebilmenin en önemli yöntemlerinden biri de anket yöntemidir. Bu çalışmada yöntem olarak tarama yöntemi uygulanmıştır.

Bu çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin kişisel özellikleri ve bazı tercihleri, kurumun yapısı, müfredatın problemleri, mevcut aktiviteler sorularla nominal veriler olarak (non-parametrik) derlenmiştir. MS Excel paket programında derlenen veriler istatistik işlem için MS Windows ortamında SPSS paket programına aktarılmıştır. Güvenirlilik testinden sonra nominal olarak derlenen verilere uygun istatistik testler olarak SPSS'de çapraz tablolama (Cross-Tabulation) ve Ki-Kare (Chi-Square) testleri uygulanmıştır.

¹⁵⁴N. Karasar, **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, 6. Baskı 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Ankara, 1994, s. 77.

¹⁵⁵**a.g.e.**, s.86.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. ANKETÖRLERİN VE ÇALIŞTIKLARI KURUMUN GENEL ÖZELLİKLERİ

3.1.1. Kurumun Yapısı

Tablo 3.1.'de araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin resmi veya özel kurumlarda çalışıyor olmaları değerlendirmeye alınmıştır. Resmi ya da özel kurumlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi uygulandı ($\chi^{2.05}(1)=29,878;p<0,01$). Tablo 3.1.'den anlaşılacağı gibi, deneklerin %92,7'si resmi kurumlarda, geriye kalan %7,3'ü özel kurumlarda çalışmaktadır. Buradan çıkarılabilecek sonuç Kütahya'da ki okul öncesi eğitim kurumlarının büyük bir kısmı devlete bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarıdır.

Tablo 3.1. Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Yapısı

			Kurum		Toplam
			Resmi	Özel	
GRP	1,00	Sayı	38	3	41
		İçindeki Yüzde GRP	92,7%	7,3%	100,0%
Toplam		Sayı	38	3	41
		İçindeki Yüzde GRP	92,7%	7,3%	100,0%

3.1.2. Kurum Binasının Şekli

Anketörlerin cevaplarından yola çıkılarak, kurumun resmi veya özel olması ile kurumun bina özelliği arasında anlamlı fark olup olmadığı $\alpha=0,05$ düzeyinde test edilmiş ki kare testinden yararlanılmıştır ($\chi^{2.05}(3)=37,732;p<0,01$). Test sonuçları %7,3'ünün müstakil bahçeli, %26,8'inin spor salonlu ilköğretim binası olduğunu ortaya çıkardı. Okul öncesi kurumlarının büyük oranda bahçeli ilköğretim binalarında hizmet vermesi aktivitelerin uygulanabilirliği açısından bir fırsat olarak düşünülebilir.

Tablo3.2. Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Bina Biçimi

			Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Bina Özellikleri				Toplam
			Müstakil Bahçeli	Müstakil	İlköğretim Bahçeli	Spor Salonlu	
Kurum	Resmi	Sayı	2	1	24	11	
		Kurum İçindeki Yüzde	5.3	2.6%	63.2%	28.9%	100%
	Özel	Sayı	1		2		
		Kurum İçindeki Yüzde	33.3%		66.7%		100%
Toplam		Sayı	3	1	26	11	
		Kurum İçindeki Yüzde	7.3%	2.4%	63.4%	26.8	100%

3.1.3. Kurumun Fiziksel Aktivite Alanı

Kurumun resmi veya özel olması ile fiziksel aktivite alanı arasında anlamlı fark olup olmadığı $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi yardımıyla bulunmuştur ($\chi^{2.05}(3)= 25,000$; $p<0,01$). Test sonuçları 40–50 m² alanda %52,5’lik oranın var olduğunu tespit etti. Okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel aktivite alanlarının yetersizliği göze çarpmaktadır.

Tablo 3.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Fiziksel Aktivite Alanı

			Oyun ve Spor Aktivitesinin Alanı				Toplam
			20-30m	30-40m	40-50m	50m ve Üzeri	
Kurum	Resmi	Sayı	2	3	19	13	37
		Kurum İçindeki Yüzde	5.4%	8.1%	51.4%	35.1%	100%
	Özel	Sayı			2	1	3
		Kurum İçindeki Yüzde			66.7%	33.3%	100%
Toplam		Sayı	2	3	21	14	40
		Kurum İçindeki Yüzde	5.0%	7.5%	52.5%	35.0%	100%

3.1.4. Kurumda Çocuk Başına Düşen Aktivite Alanı

Kurumun resmi veya özel olması ile fiziksel aktivite alanının ortalama ne kadar olduğu arasında anlamlı fark olup olmadığı $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi yardımıyla bulunmuştur ($\chi^2_{0,05}(2)=27,950;p<0,01$). Test sonuçları %70 oranında 1-3m² alanda, %2,5 oranında 9–12 m² alanda fiziksel aktivite yapıldığını belirledi. Çocuk başına düşen aktivite alanının yetersizliği aktivitelerin yapılabilirliği açısından zorluklar yaratması kaçınılmazdır.

Tablo 3.4. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Çocuk Başına Düşen Aktivite Alanı

			Çocuk Başına Düşen Ortalama Aktivite Alanı			Toplam
			1-3m	3-6m	9-12m	
Kurum	Resmi	Sayı	27	9	1	37
		Kurum İçindeki Yüzde	73.0%	24.3%	2.7%	100%
	Özel	Sayı	1	2		3
		Kurum İçindeki Yüzde	33.3%	66.7%		100%
Toplam		Sayı	28	11	1	40
		Kurum İçindeki Yüzde	70.%	27.5%	2.5%	100%

3.1.5. Kurumdaki Öğrenci Sayısı

Resmi kurumlardaki öğrenci sayısı ortalama 19.52'dir. Özel kurumlardaki öğrenci sayısı ortalama 18.33'dür. Eldeki veriler ışığında okul öncesi eğitim kurumlarında okul öncesi öğretmenleri ideal sayıdan fazla öğrenci sayısı ile çalışmaktadırlar.

Tablo 3.5. Okul Öncesi Eğitim Kurumundaki Öğrenci Sayısı

	Sayı	Ortalama
Resmi	38	19,5263
Özel	3	18,3333
Toplam	41	19,4390

3.1.6. Kurumun Eğitim Süresi

Uygulanan anket sonuçlarının doğrultusunda, kurumun resmi veya özel olmasıyla okulun verdiği eğitim süresinin tamgün veya devreli olması arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi uygulandı ($\chi^{2,05}(11)=19,439;p>0,01$). Test sonuçlarına göre anketörlerin %45'i tam gün eğitim veren kurumlarda,%55'i ise iki devreli eğitim veren kurumlarda çalıştığı görülmüştür. Bu istatistikten anlaşılacağı üzere hala birçok eğitim kurumu ideal olan tamgün eğitim biçiminde eğitim verememektedir. Öğrenci sayısının fazlalığı bina ve öğretmen eksikliği bunun nedenlerinden başlıcalarıdır.

Tablo 3.6. Okul Öncesi Kurumun Eğitim Süresi

		Eğitim Süresi		Toplam	
		Tamgün	İki Devreli		
Kurum	Resmi	Sayı	17	21	38
		Kurum İçindeki Yüzde	44.7%	55.3%	100%
	Özel	Sayı	1	1	2
		Kurum İçindeki Yüzde	50.0%	50.0%	100%
Toplam		Sayı	18	22	40
		Kurum İçindeki Yüzde	45.0%	55.0%	100%

3.1.7. Öğretmenin Görev Yapma Biçimi

Anketörlerin verdiği cevaplar doğrultusunda, kurumun resmi veya özel olmasıyla öğretmenlerin kadrolu veya usta olması yönünden aralarından anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi uygulandı ($\chi^{2,05}(1)=29,878;p<0,01$). Test sonuçlarına göre anketörlerin %26,8'inin usta belletici, %73,2'si kadrolu öğretmen olduğu görülmüştür. Sonuçlara bakarak varılabilecek sonuç tam olarak eğitim almış okul öncesi öğretmeni eksikliği açık olarak ortadadır.

Tablo 3.7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görev Yapma Biçimleri

			Öğretmenlerin Çalışma Biçimleri		Toplam
			Usta Bel.	Kadrolu	
Kurum	Resmi	Sayı	11	27	38
		Kurum İçindeki Yüzde	28.9%	71.1%	100%
	Özel	Sayı		3	3
		Kurum İçindeki Yüzde		100%	100%
Toplam		Sayı	11	30	41
		Kurum İçindeki Yüzde	26.8%	73.2%	100%

3.1.8. Kurumda Aktivitelere Ayrılan Süre

Anketörlerin cevaplarından yola çıkılarak, kurumun resmi veya özel olması ile spor aktivitelerinin ne derecede yeterli olduğunu belirlemek amacıyla, aralarında anlamlı fark olup olmadığını test etmek amacıyla $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi uygulandı ($\chi^{2,05}(4)=25,000;p<0,01$). Test sonuçları %10'u spor aktivitelerinin yeterli olduğunu, %5'i ise yeterli olmadığını %50'si ise oldukça yeterli olduğunu gösterdi. Mevcut tüm olumsuzluklara karşın okul öncesi öğretmenlerin uyguladıkları aktiviteler hususundaki düşünceleri büyük oranda olumludur. Bu sonuç okul öncesi öğretmenlerinin oyun ve spor uygulamalarına bakışlarına dair soru işaretleri uyandırmaktadır.

Tablo 3.8. Okul Öncesi Kurumda Oyun ve Spor Aktivitelerinin Yeterliliği

			Oyun ve Spor Aktivitelerine Ayrılan Süre					Toplam
			Yeterli	Kısmen Yeterli	Oldukça Yeterli	Yetersiz	Oldukça Yetersiz	
Kurum	Resmi	Sayı	3	8	19	6	2	100%
		Kurum İçindeki Yüzde	7.9%	21.1%	50.0%	15.8%	5.3%	
	Özel	Sayı	1		1			
		Kurum İçindeki Yüzde	50.0%		50.0%			
Toplam		Sayı	4	8	20	6	2	
		Kurum İçindeki Yüzde	10.0%	20.0%	50.0%	15.0%	5.0%	100%

3.1.9. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Oyun ve Spor Aktivite Çeşitleri

Aşağıdaki frekans tablosu incelendiğinde ankete katılan 41 kurumdan 37 tanesinde temel jimnastiğin fiziksel aktivite olarak uygulandığı görülmektedir. Bu sayı örneğimizin %90,2'sini oluşturur. Temel jimnastik uygulamayan kurumlar ise toplamda 4 tanedir ve bunlardan örnek yığınınımızın %9,8'ini oluşturur.

Tablo 3.9. Temel Jimnastik

	Frekanslar	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
Geçerli Yok	4	9,8	9,8	9,8
Var	37	90,2	90,2	100,0
Toplam	41	100,0	100,0	

Anketimize katılan kurumlarda fiziksel aktivite çeşidi olarak halkoyunlarını uygulayanların dağılımları tablo 3.10.'daki frekans tablosu ile gösterilmiştir. Buna göre ankete katılan 41 kurumun %87,8'i halkoyunlarını fiziksel aktivite saatlerinde uygulamaktadır. Buna karşın %12,2'si halkoyunlarını tercih etmemektedir. Bu oranlar 37 kuruma karşı 5 kurumu temsil eder.

Tablo 3.10. Halk Oyunları

	Frekanslar	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
Geçerli Yok	5	12,2	12,2	12,2
Var	36	87,8	87,8	100,0
Toplam	41	100,0	100,0	

Tablo 3.11.'deki frekans tablosu örneğimizi oluşturan 41 kurumda fiziksel aktivite saatlerinde eğitici oyun faaliyetlerinin uygulanma dağılımlarını göstermiştir. Daire grafiğinden de rahatça görebildiğimiz gibi kurumların büyük çoğunluğunda eğitici oyun faaliyetlerinin uygulandığı görülmektedir. Frekans tablosuna bakarak %85,4'ünde uygulanmasına karşın %14,6'sında uygulanmamaktadır.

Tablo 3.11. Eğitsel Oyunlar

	Frekanslar	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
Geçerli Yok	6	14,6	14,6	14,6
Var	35	85,4	85,4	100,0
Toplam	41	100,0	100,0	

Fiziksel aktivite saatlerinde bale uygulaması yapan ve yapmayan kurumların dağılımları aşağıda verilmiştir. Buna göre 41 kurumun %56,1'inde uygulanırken %43,9'da bu uygulama görülmemektedir. Bu oranlar sırasıyla 23 ve 18 kuruma denk gelir.

Tablo 3.12. Bale

	Frekanslar	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
Geçerli Yok	18	43,9	43,9	43,9
Var	23	56,1	56,1	100,0
Toplam	41	100,0	100,0	

Tablo 3.13. ve tablo3.14.'deki frekans dağılımları incelendiğinde ankete katılan kurumların hiçbirinde yüzme ve şıklardaki aktivite çeşitlerinden başka bir uygulama yapılmadığı gözlenmiştir. Yüzme faaliyetinin yapılmayışının sebebi kurumların uygun fiziksel donanıma sahip olmamaları olabilir.

Tablo 3.13. Yüzme

	Frekanslar	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
Geçerli Yok	41	100,0	100,0	100,0

Tablo 3.14. Diğer Oyun ve Spor Aktiviteleri

	Frekanslar	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
Geçerli Yok	41	100,0	100,0	100,0

3.1.10. Kurumda Ekstra Oyun ve Spor Aktivite Düzeyi

Ekstra aktivite saatlerinin ne sıklıkta olduğu ile kurumun özel veya resmi olması aralarında anlamlı fark olup olmadığını test etmek amacıyla $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi uygulandı ($\chi^2_{05}(3)=79,878; p<0,01$). Test sonuçları %85,4'ü ekstra aktivite saatlerinin hiç olmadığını belirtirken, %4,9'u genellikle aktivite saatlerinin var olduğunu belirtmişlerdir. Okul öncesi eğitim kurumlarının tamamına yakınında ekstra oyun ve spor programlarının olmayışı oyun ve spor aktivitelerinin çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinin kavranamayışı olarak değerlendirilebilir.

Tablo 3.15. Okul Öncesi Kurumların Program Harici Oyun ve Spor Aktivitelerinin Düzeyleri

			Eğitim Öğretim Programı Dışında Oyun ve Spor Aktivitelerine Ayrılan Süre				Toplam
			Hiç Yok	Sürekli	Bazen	Genellikle	
Kurum	Resmi	Sayı	33	1	3	1	38
		Kurum İçindeki Yüzde	86.8%	2.6%	7.9%	2.6%	100%
	Özel	Sayı	2			1	3
		Kurum İçindeki Yüzde	66.7%			33.3%	100%
Toplam		Sayı	35	1	3	2	41
		Kurum İçindeki Yüzde	85.4%	2.4%	7.3%	4.9%	100%

3.1.11. Kurumda Ekstra Oyun ve Spor Aktivite Süresi

Ekstra aktivite saatlerinin var olup olmasının kurumun resmi veya özel olması arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığı arasındaki farkı belirlemek amacıyla $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi uygulandı ($\chi^{2.05}(1)=20,512;p<0,01$). Test sonuçları kurumda %85,4 oranında hiç aktivite olmadığını, %14,6 oranında aktivite yapıldığını gösterdi. Ekstra oyun aktivitesi düzeyi özel kurumlarda %33,3 iken bu oran resmi kurumlarda %13,2 oranında kalmaktadır. Resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarının ayrıştığı önemli noktalardan birisi de ekstra oyun ve spor faaliyetlerinin yapılmasıdır. Özel okullar ekstra oyun ve spor faaliyeti açısından resmi okullardan daha aktiftirler.

Tablo 3.16. Okul Öncesi Kurumların Ekstra Oyun ve Spor Aktivitelerinin Süreleri

			Ekstra Oyun ve Spor Aktivitesi		Toplam
			Hiç yok	Var	
Kurum	Resmi	Sayı	33	5	38
		Kurum İçindeki Yüzde	86.8%	13.2%	100%
	Özel	Sayı	2	1	3
		Kurum İçindeki Yüzde	66.7%	33.3%	100%
Toplam		Sayı	35	6	41
		Kurum İçindeki Yüzde	85.4%	14.6%	100%

3.1.12. Kurumda Fiziksel Aktiviteleri Belirleyenler

Kurumun özel veya resmi olmasıyla, aktivite saatlerini kimlerin belirlediği arasında anlamlı bir fark olup olmadığı $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi yardımıyla bulunmuştur ($\chi^{2.05}(2)=59,902;p<0,01$). Test sonuçları %90,2'sinde spor aktivitelerinin sınıf öğretmenleri tarafından belirlendiğini gösterdi. Sonuç olarak okul öncesi öğretmenleri uzmanı olmadıkları spesifik bir alanda tüm programın seçimini üstlenmektedirler.

Tablo 3.17. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Fiziksel Aktiviteleri Belirleyenler

			Oyun ve Spor Programlarını Belirleyenler			Toplam
			Sınıf Öğr.	MEB	Diğer	
Kurum	Resmi	Sayı	34	3	1	38
		Kurum İçindeki Yüzde	89.5%	7.9%	2.6%	100%
	Özel	Sayı	3			3
		Kurum İçindeki Yüzde	100.%			100%
Toplam		Sayı	37	3	1	41
		Kurum İçindeki Yüzde	90.2%	7.3%	2.4%	100%

3.1.13. Kurumda Fiziksel Aktiviteleri Yaptıranlar

Aşağıda bulunan tabloda fiziksel aktiviteleri kimlerin yaptırdığıyla, kurumun resmi veya özel olması arasında anlamlı bir fark olup olmadığı $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi yardımıyla bulunmuştur ($\chi^2_{05}(1)=37,098;p<0,01$). Test sonuçları %2,4 oranında spor aktivitelerini beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin yaptırdığını,%97,6'sının okul öncesi öğretmenleri olduğunu göstermektedir. Aktiviteleri yaptırırken beden eğitimi öğretmenlerinden yeterince faydalanılmamaktadır.

Tablo 3.18. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Fiziksel Aktiviteleri Yaptıranlar

			Aktiviteleri Yaptıranlar		Toplam
			Beden Eğitimi Öğretmeni	Okul Öncesi Öğretmeni	
Kurum	Resmi	Sayı	1	37	38
		Kurum İçindeki Yüzde	2.6%	94.7%	100%
	Özel	Sayı		3	3
		Kurum İçindeki Yüzde		100%	100%
Toplam		Sayı	1	40	41
		Kurum İçindeki Yüzde	2.4%	97.6%	100%

3.1.14. Kurumda Fiziksel Aktivite Süresi

Anketörlerin cevaplarından yola çıkılarak, kurumun resmi veya özel olması ile bir haftada oyuna ayrılan sürenin ne kadar olduğu arasında anlamlı bir fark olup olmadığı $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi yardımıyla bulunmuştur ($\chi^2_{.05}(2)=46,293$; $p<0,01$). Test sonuçları %82,9 oranında oyuna 5 saat ve üzeri zaman ayrıldığını, %14,6 oranında 4 saat zaman ayrıldığını gösterdi. Bir kısım okul öncesi öğretmeni oyun ve spor aktiviteleri hususunda istekli değildir

Tablo 3.19. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Haftalık Oyun ve Spor Aktivitelerinin Süreleri

			Haftalık Aktivite Süresi			Toplam
			2saat	4saat	5saat ve üzeri	
Kurum	Resmi	Sayı	1	5	32	38
		Kurum İçindeki Yüzde	2.6%	13.2%	84.2%	100%
	Özel	Sayı		1	2	3
		Kurum İçindeki Yüzde		33.3%	66.7%	100%
Toplam		Sayı	1	6	34	41
		Kurum İçindeki Yüzde	2.4%	14.6%	82.9%	100%

3.1.15. Kurumda Haftalık Fiziksel Aktivitelere Ayrılan Gün Sayısı

Haftada ayrılan spor etkinlikleri ve oyun gün sayısının, kurumun resmi veya özel olması arasında anlamlı fark olup olmadığı $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi yardımıyla bulunmuştur ($\chi^2_{.05}(1)=26,561$; $p<0,01$). Anketörlerin %9,8'i oyuna 4 gün, %50,2'si 5 gün ayırdıkları test sonuçlarından belirlendi. Okul öncesi öğretmenlerinin büyük bir kısmı nerede ise tüm hafta boyunca her gün spor ve oyun aktivitelerine çeşitli sürelerde zaman ayırmaktadırlar.

Tablo 3.20. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Haftalık Oyun ve Spor Aktivitelerine Ayrılan Gün Sayısı

			Aktivitelere Haftada Ayrılan Gün Sayısı		Toplam
Kurum	Resmi	Sayı	4	34	38
		Kurum İçindeki Yüzde			100%
	Özel	Sayı		3	3
		Kurum İçindeki Yüzde		100%	100%
Toplam		Sayı	4	37	41
		Kurum İçindeki Yüzde			100%

3.1.16. Kurumda Fiziksel Aktivite Saatleri

Aktivitelerin hangi saatlerde yapıldığı ile kurumun resmi veya özel olması arasında anlamlı fark olup olmadığı $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi yardımıyla bulunmuştur ($\chi^2_{0,05}(2)=24,341;p<0,01$). Test sonuçları %68,3'lük oranın aktivite saatlerini 4. saatte yaptıklarını gösterdi. Aktivite saatlerinin çocukların biyoritmine göre düzenlenmediği görülmektedir.

Tablo 3.21. Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Oyun ve Spor Aktivite Saatleri

			Aktivitelerin Yapıldığı Saatler			Toplam
			3saat	4saat	5saat	
Kurum	Resmi	Sayı	3	25	10	38
		Kurum İçindeki Yüzde	7.9%	65.8%	26.3%	100%
	Özel	Sayı		3		3
		Kurum İçindeki Yüzde		100%		100%
Toplam		Sayı	3	28	10	41
		Kurum İçindeki Yüzde	7.3%	68.3%	24.4%	100%

3.1.17. Kurumdaki Öğretmenlerin Oyun ve Spor Programlarının Öğrencilerin Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Düşünceleri

Anketörlerin cevaplarından yola çıkılarak, kurumun resmi veya özel olması ile kurumda yapılan oyun ve spor etkinliklerinin öğrencilerin seviyesine uygun olması arasında anlamlı fark olup olmadığı $\alpha=0,05$ düzeyinde test edilmiş ki kare testinden yararlanılmıştır ($\chi^2_{0,05}(1)=5,488; p>0,01$). Test sonuçlarına göre anketörlerin %68,3'ünün uygulanan oyun ve spor aktivitelerini yeterli seviyede, %31,7'sinin yeterli seviyede bulmadığı belirlendi. Okul öncesi öğretmenleri büyük oranda oyun ve spor aktivitelerinin öğrencilerin seviyelerine uygun olarak yapıldığını düşünmektedirler.

Tablo 3.22. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Oyun ve Spor Programlarının Öğrencilerin Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Düşünceleri

			Öğretmenin Aktivitelerin Seviyesine İlişkin Düşünceleri		Toplam
			Yeterli	Yetersiz	
Kurum	Resmi	Sayı	27	11	38
		Kurum İçindeki Yüzde	71.1%	28.9%	100%
	Özel	Sayı	1	2	3
		Kurum İçindeki Yüzde	33.3%	66.7%	100%
Toplam		Sayı	28	13	41
		Kurum İçindeki Yüzde	68.3%	31.7%	100%

3.1.18. Öğretmenlerinin Çalıştıkları Kurumda Uygulanan Fiziksel Aktivitelerin Süre ve Kalitesine İlişkin Düşünceleri

Kurumda yapılan oyun ve spor etkinliklerinin yeterli süre ve kalitede yapılması ve kurumun özel veya resmi olması arasında anlamlı fark olup olmadığı araştırılmış ve bu çalışmada ki kare test istatistiği kullanılmıştır. $\alpha=0,05$ düzeyinde test edilmiştir ($\chi^2_{0,05}(4)=15,463; p<0,01$). Test sonuçları %9,8'lik oranın yeterli süre ve kalitede yapıldığını belirtti. Okul öncesi öğretmenlerinin büyük bir kısmı oyun ve spor faaliyetlerinin süresinin ve kalitesinin yeterli olduğunu düşünmektedirler. Ancak

ilköğretimin birinci kademesi düzeyinde ki öğrencilerin spora ve oyuna hazır oluşlukları dikkate alındığında bir tezat olduğu gözlerden kaçmamaktadır.

Tablo 3.23. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çalıştıkları Kurumda Uygulanan Oyun ve Spor Aktivitelerinin Süre ve Kalitesine İlişkin Düşünceleri

			Öğretmenlerin Aktivitelerin Süre ve Kalitesine İlişkin Düşünceleri					Toplam
			Yeterli	Kısmen Yeterli	Oldukça Yeterli	Yetersiz	Oldukça Yetersiz	
Kurum	Resmi	Sayı	3	14	9	12		38
		Kurum İçindeki Yüzde	7.9%	36.8%	23.7	31.6		100%
	Özel	Sayı	1			1	1	3
		Kurum İçindeki Yüzde	33.3%			33.3%	33.3%	100%
Toplam		Sayı	4	14	9	13	1	41
		Kurum İçindeki Yüzde	9.8%	34.1%	22.0%	31.7%	2.4%	100%

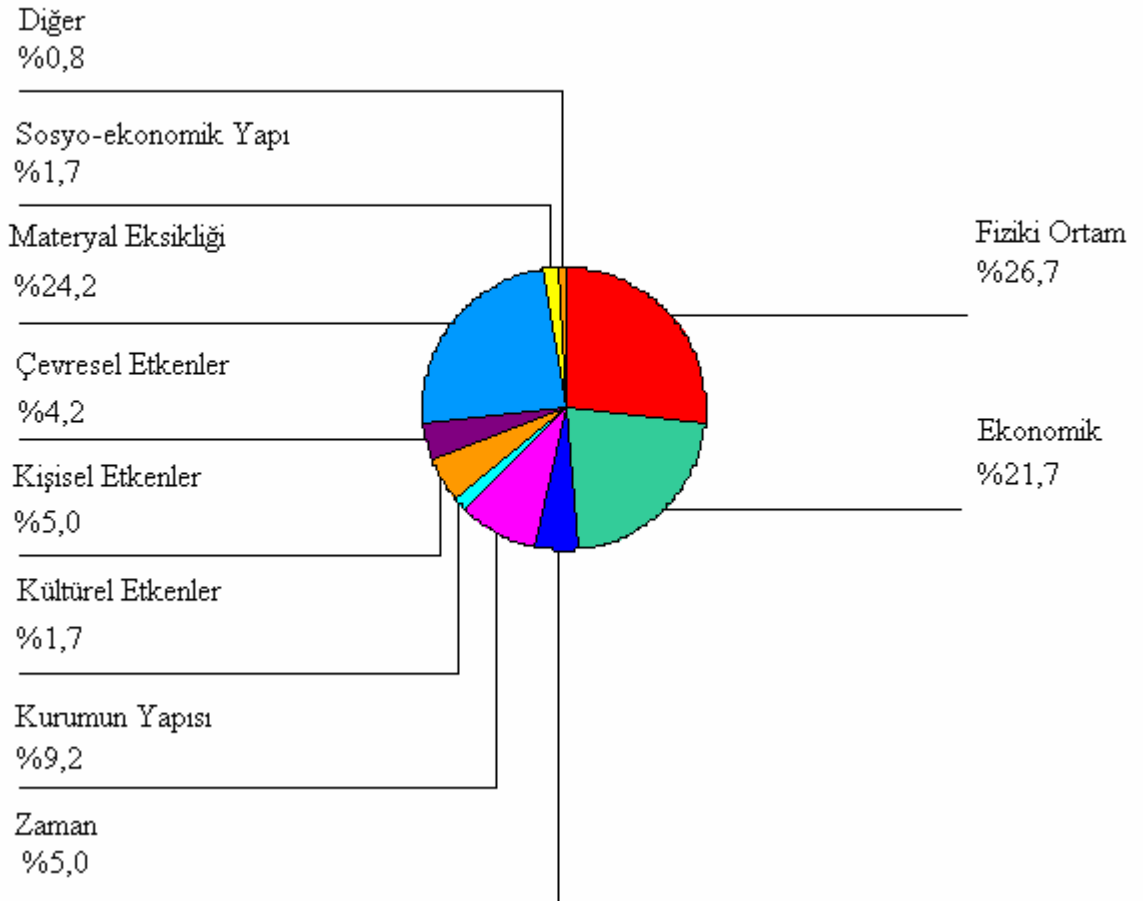
3.1.19. Kurumlarda Yeterli Seviyede Fiziksel Aktivite Uygulanamama Sebepleri

Kurumda yeterli süre, kalitede oyun ve spor aktivitesi uygulanamadığını düşünen okul öncesi öğretmen sayısı 14 kişidir. Okul öncesi eğitim kurumunda yeterli kalitede oyun ve spor programı uygulanmadığını düşünen öğretmenlerin oyun ve spor aktivitelerini uygulayamama sebebi araştırılmış ve deneklerin kurumunda bulunan öğrenci seviyesine uygun oyun ve spor etkinliğinin yapılmasıyla ilgili görüşleri tabloya yansıtılmıştır. Yapılan etkinliklerin yeterli olduğunu düşünenler, anketörlerin %68,3'ünü oluştururken; yeterli bulmayanlar ise %31,7'sini oluşturmaktadır Yukarıdaki grafikte yapılan etkinliklerin yetersiz olduğunu düşünen öğretmenlerin sebepleri yer almaktadır. Grafiğe göre yetersiz diyenlerin;

- %24,2'si materyal eksikliğine,
- 1,7'si sebebi sosyo-ekonomik yapıya,
- %9,2'si kurumun yapısına,

- %5,0'ı zamana,
- %5,0'ı kişisel etkenlere,
- %4,2'si çevresel etkenlere,
- %1,7'si kültürel etkenlere,
- %1,7'si programla ilgili sorunlara,
- %0,8'i diğer etkenlere bağlamaktadır.

Okul öncesi öğretmenlerin materyal eksikliğini büyük oranda aktivitelerin yapılamamasının önünde bir sebep olarak öne sürmesi kurum yöneticilerinin konuya dair duyarlılıkları ve okul öncesi öğretmenlerinin kurum yönetimi ile ilişkileri ve kurumların gelirleri açısından bir problem olarak göze çarpmaktadır.

Şekil 3.1. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yeterli Seviyede Fiziksel Aktivite Uygulanamama Sebepleri

3.1.20. Kurum Öğretmenlerinin Mevcut Müfredat İçerisindeki Fiziksel Aktivitelere İlişkin Düşünceleri

Kurumun resmi veya özel olması ile müfredat konularının yeterlilik derecesi arasında $\alpha=0,05$ düzeyinde ki kare testi yardımıyla bulunmuştur ($\chi^{2,05}(4)= 25,707$; $p<0,01$). Test sonuçlarına bakılarak anketörlerden %4,9'unun müfredat konularının yeterli, %2,4'ünün ise oldukça yetersiz olduğunu belirttiği görüldü. Müfredat konularının tekrar incelenerek bilimsel veriler ışığında yeniden düzenlenmesi bir zaruret olarak görünmektedir.

Tablo 3.24. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mevcut Müfredat İçerisindeki Oyun ve Spor Aktivitelerine İlişkin Düşünceleri

			Okul Öncesi Öğretmenlerinin Müfredat Konularına İlişkin Düşünceleri					Toplam
			Yeterli	Kısmen Yeterli	Oldukça Yeterli	Yetersiz	Oldukça Yetersiz	
Kurum	Resmi	Sayı	2	13	7	15	1	
		Kurum İçindeki Yüzde	5.3%	34.2%	18.4%	39.5%	2.6%	100%
	Özel	Sayı				3		
		Kurum İçindeki Yüzde				100%		100%
Toplam		Sayı	2	13	7	18	1	
		Kurum İçindeki Yüzde	4.9%	31.7%	17.1%	43.9%	2.4%	100%

3.1.21. Okul Öncesi Kurumların Materyal Durumu

Aşağıda tablolar halindeki istatistikî verilere bakılarak şu yorum yapılabilir. Temel oyun ve spor malzemeleri hemen hemen tüm kurumlarda mevcut olmakla beraber tedarik edilmesi çok kolay olan yardımcı materyallerin mevcut olmadığıdır. Bu noktada kurum yöneticilerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin temin açısından bir isteksizliği görülmektedir.

Tablo 3.25. Kurumlardaki Küçük Oyun Toplarının Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	5	12,2	12,2
Var	36	87,8	87,8
Toplam	41	100,0	100,0

Resmi ve özel kurumlara uygulanan bu ankette, kurumlarda oyun topuna sahip olma oranı %87,8'dir. Bu oran birçok kurumda oyun topunun varlığını belirlemiştir. %87,8'lik bu oran, 41 denekten 36sını kapsamaktadır.

Tablo 3.26. Kurumlardaki Trafik Hunilerinin Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	18	43,9	43,9
Var	23	56,1	56,1
Toplam	41	100,0	100,0

Kurum içinde trafik hunisine sahip olmayan kurumların sayısı 18 iken, oranı %43,9'dur. Trafik hunisine sahip kurumların sayısı toplam 41 denekten 23'tür.

Tablo 3.27. Kurumlardaki Futbol Kalelerinin Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	35	85,4	85,4
Var	6	14,6	14,6
Toplam	41	100,0	100,0

Ankete katılan eğitim kurumlarının sadece 6'sında futbol kalesi bulunmaktadır ve bunda %14,6'ya karşılık gelmektedir. Kurumların %85,4'lük bir kısmında futbol kalesi bulunmamaktadır.

Tablo 3.28. Kurumlardaki Voleybol Toplarının Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	27	65,9	65,9
Var	14	34,1	34,1
Toplam	41	100,0	100,0

Resmi ve özel kurumlara uygulanan bu anket öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda belirlenmiştir ki; kurumlarda voleybol topuna sahip olmama oranı %65,9'dır. Bu oran 41 denekten 27'sine denk düşmektedir.

Tablo 3.29. Kurumlardaki Çemberlerin Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzelik	Geçerli Yüzelik
Yok	26	63,4	63,4
Var	15	36,6	36,6
Toplam	41	100,0	100,0

Resmi ve özel kurumlara uygulanan bu ankette, kurumlarda çembere sahip olma oranı % 36,6'dır.

Tablo 3.30. Kurumlardaki Minderlerin Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzelik	Geçerli Yüzelik
Yok	11	26,8	26,8
Var	30	73,2	73,2
Toplam	41	100,0	100,0

Eğitim veren resmi veya özel kurumlarda minder bulunan kurumlar %73,2'lık kısmı kapsamaktadır. Bu durum çoğunluğun sağlandığını göstermektedir. 11 deneğin çalıştığı kurum mindere sahip değildir.

Tablo 3.31. Kurumlardaki Futbol Toplarının Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzelik	Geçerli Yüzelik
Yok	18	43,9	43,9
Var	23	56,1	56,1
Toplam	41	100,0	100,0

Ankete katılan okulların %56,1'inde futbol topu bulunurken, % 43,9'unda bulunmamaktadır.

Tablo 3.32. Kurumlardaki İplerin Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	8	19,5	19,5
Var	33	80,5	80,5
Toplam	41	100,0	100,0

Ankete katılan resmi veya özel kurumlarda ip bulunan kurumlar % 80,5'lik kısmı kapsamaktadır. Bu durum çoğu kurumda ip materyalinin bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 3.33. Kurumlardaki Lobutların Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	26	63,4	63,4
Var	15	36,6	36,6
Toplam	41	100,0	100,0

Ankete katılan eğitim kurumlarının % 36,6'sında lobut bulunurken %63,4'ünde bulunmamaktadır.

Tablo 3.34. Kurumlardaki Basket Potalarının Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	28	68,3	68,3
Var	13	31,7	31,7
Toplam	41	100,0	100,0

Kurumlarda bulunan araç gereçlerin araştırıldığı soruda, kurum içinde basketbol potasına sahip olan kurumların sayısı 13 iken, basketbol potasına sahip olmayan kurumların sayısı 28 oranı ise %68,3'tür.

Tablo 3.35. Kurumlardaki Sağlık Toplarının Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	40	97,6	97,6
Var	1	2,4	2,4
Toplam	41	100,0	100,0

Ankete katılan eğitim kurumlarının sadece 1 tanesinde sağlık topu bulunmaktadır ve buda %2,4'e karşılık gelmektedir.

Tablo 3.36. Kurumlardaki Raketlerin Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	25	61,0	61,0
Var	16	39,0	39,0
Toplam	41	100,0	100,0

Kurumlarda bulunan araç gereçlerden rakete sahip olmayan kurumların sayısı 25'tir. Sahip olan kurumların sayısı ise 16'dır, buna göre rakete sahip olma oranı %39'dur.

Tablo 3.37. Kurumlardaki Basket Toplarının Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	23	56,1	56,1
Var	18	43,9	43,9
Toplam	41	100,0	100,0

Eğitim kurumlarında basketbol topuna sahip olmama oranını % 56,1'dir. Bu oran 41 denekten 23'üne denk düşmektedir.

Tablo 3.38. Kurumlardaki Kurdelelerinin Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	10	24,4	24,4
Var	31	75,6	75,6
Total	41	100,0	100,0

Ankete katılan okulların sadece 10 tanesinde kurdele bulunmamaktadır ve buna %24,4'e karşılık gelir.

Tablo 3.39. Kurumlardaki Tenis Toplarının Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler
Yok	33	80,5	80,5
Var	8	19,5	19,5
Toplam	41	100,0	100,0

Yapılan çalışmaya göre okulların % 19,5'inde tenis topu bulunurken %80,5'inde bulunmamaktadır.

Tablo 3.40. Kurumlardaki Voleybol Alanlarının Sayısı

	Frekans Dağılımı	Yüzdelik	Geçerli Yüzdelik
Yok	27	65,9	65,9
Var	14	34,1	34,1
Toplam	41	100,0	100,0

Ankete katılan eğitim kurumlarının %34,1'i voleybol alanına sahipken, %65,9'u sahip değildir.

İstatistiklerden de anlaşılacağı üzere okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel aktiviteler için gereken araç gereç ve teçhizat açısından eksiklikleri mevcuttur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. TARTIŞMA

Bu araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan fiziksel aktivite programlarına ilişkin görüşler tespit edilmiştir.

Araştırmamızda, Kütahya'da bulunan 3 özel ve 38 okul öncesi eğitim kurumlarının tamamının programlarında fiziksel aktiviteye yer verdikleri ve çocukların tamamının fiziksel aktiviteye katıldığı belirlenmiştir. Fiziksel aktivite çeşitlerine bakıldığında özel okul öncesi eğitim kurumlarının çoğunluğu eğitsel oyunlar yapmakta bunu temel jimnastik takip etmekte ve ardından ise bale/dans geldiği tespit edilmiştir.

Genel anlamda bakıldığında aktivitelerinin çoğunluğunu eğitsel oyun almakta, ancak diğer aktivite çeşitleri fazla uygulanmamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında programların hazırlanmasında ve uygulanmasında çoğunlukla çocuk gelişimi bölümlerinden mezun kişilerin olduğu belirlenmiştir. Bu amaçla çocuk gelişim bölümlerinin 4 yıllık eğitim süreçlerinde ders programları içerisinde okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel aktivite ve gelişimsel özelliklerini içeren derslere bakılmıştır ve bu alanla ilgili sadece eğitsel oyun ve jimnastik derslerinin olduğu tespit edilmiştir. Bizim çalışmamızda da eğitsel oyun ve jimnastiğin tercih edilmesinin bu kişilerin okul döneminde almış oldukları eğitim ile ilişkili olması şeklinde yorumlanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerin %73,2 sinin kadrolu, %26,8 inin usta belletici olduğu anlaşılmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere okul öncesi eğitimde oyun ve spor programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlerin dörtte birlik kısmı henüz tam öğretmenlik vasfına sahip değildir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının okul dışı ortamlarda fiziksel aktiviteye gitme durumlarına göre elde edilen sonuçlara göre özel okul öncesi eğitim kurumlarında ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarında çok düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Resmi kurumların kurum ortamı dışında başka bir yere fiziksel aktiviteye gitme durumlarının daha az olduğu saptanmıştır. Resmi kurumlarda kurum dışında ekstra fiziksel aktivitenin ekonomik açıdan zor olabileceği ve ailelerin de bu konudaki taleplerinin daha az olduğu düşünülmektedir.

B. İnan beden eğitimi ve sporun motor gelişim üzerindeki farklarını düzenli spor yapan çocuklarda gözlediği yüksek performansla belirlemiştir. Ayrıca anaokullarındaki

fiziksel aktivite noksanlığını da vurgulamıştır. Geçmişten günümüze bu anlamda yol alındığı düşünülebilir çünkü çalışmamızda tüm kurumların fiziksel aktivite yaptığı belirlenmiştir.¹⁵⁶

Elliott ve Sanders, bugünkü çocukların kendilerini sedanter alternatifler içerisinde bulduklarını okula, araba veya otobüsle gitmekte olduklarını, zamanlarının çoğunu TV seyrederek, bilgisayar karşısında geçirdiklerini daha az fiziksel aktivite yaptıklarını ve özgürce oyun oynayabilecekleri çevre yapısına sahip olmadıklarını belirtmiştir. Bunun sonucu olarak ta çocukların günümüzde daha kilolu ve obez olduklarını özellikle 1980'den sonra yapılan çalışmaların bunu gösterdiğini vurgulamıştır. Ayrıca fiziksel aktivite çocukların duygusal, sosyal ve zihinsel becerilerini geliştirmektedir ve en önemlisi sağlığa yararlı olduğunu vurgulanmıştır.¹⁵⁷

R. Pica Amerika'da çocuklar üzerinde yaptığı bir çalışmada 2–5 yaş arası çocukların haftada 25,5 saatlerini televizyon karşısında geçirdiklerini belirlemiş ve bu orana video oyunları ve bilgisayar karşısında geçirdikleri sürenin dâhil edilmediği belirtilmiştir. Yine hareketsizlik sonucu, 5–8 yaş arası çocuklarda yaptığı çalışmalar sonucunda %40'ının kalp hastalıkları risk faktörüne girdiği ayrıca kolesterol, obezite ve hipertansiyon risk faktöründe olduklarını belirtmiştir.¹⁵⁸

Gabbard, Fiziksel aktivitenin önemini vurgulayarak doğumdan 10 yaşına kadar olan dönemin "fırsatlar penceresi" olduğunu vurgulamış, 5 yaşına kadar temel motor becerilerin oluştuğunu ve 5 yaşından 9 yaşına kadar da ince motor yeteneklerin geliştirilebileceğini ve 10 yaşında "fırsatlar penceresi"nin kapandığını vurgulamıştır.¹⁵⁹

Tek yumurta ikizleri üzerinde yapılan bir çalışmada ikizlerden birine ileri düzeyde fiziksel aktivite fırsatı verilmiş diğeri ise bu tip çalışmalardan uzak tutulmuştur. Çalışma sonucunda erken eğitimin dikkate değer bir etkisi olmadığı saptanmasına rağmen, fiziksel aktivite yapan ikizlerin aktivitelerde kendilerine daha çok güvendikleri

¹⁵⁶B.İnan, a.g.e., s.35.

¹⁵⁷E. Elliott ve S. Sanders, Children and Physical Activity, 2002, [<http://www.pbs.org/teachersource/prek2/issues/202issue.shtm#importance>]. Erişim:29.06.2005.

¹⁵⁸R.Pica, Physical Fitness in Early Childhood: What's Developmentally Appropriate, 2002, [<http://earlychildhood.com/Article/index.cfm?FuseAction=Article&A=165>] Erişim: 09.05.2005.

¹⁵⁹C. Gabbard, Windows of Opportunity for Brain and Motor Development. Journal of Physical Education, Recreation and Dance, Volume 69, 1998, pp 55. (Electronic Journal) Erişim: 15.03.2005.

gözlenmiştir.¹⁶⁰

Wade, Fiziksel aktivite, spor ve oyunun bir fitnes programı olmadığını ancak çocuklar için zihinsel, sosyal ve duygusal gelişim için bir anahtar olduğunu vurgulamıştır.¹⁶¹

Baykan ve arkadaşları Türkiye genelinde yaptıkları bir çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim programlarının %63.76'sında yönetici ve öğretmen birlikte %12.71'inde kurum yöneticisi öğretmen ve eğitim uzmanı birlikte hazırlamaktadır.¹⁶²

Kurum yöneticilerinin fiziksel aktivite programlarını hazırlamalarının fazla çeşitliliğe neden olmadığı düşünülmektedir. Bu tür programları beden eğitimi, hareket eğitimi ve spor eğitimi almış beden eğitimi öğretmenlerinin hazırlamasının daha uygun olabileceği düşünülebilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel aktivitelerin kimler tarafından uygulandığı sorusuna cevap olarak denek gruplarının cevapları beden eğitimi ve spor öğrencileri ile okul öncesi öğretmenlerinde ağırlıklı toplanmıştır. Belirlenen istatistiklere göre, anketörlerin %97,6 sı okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel aktiviteleri yaptıkları belirtmişlerdir. Buda toplam 41 deneğin 40'ına denk düşmektedir. Dolayısıyla programlar çoğunlukla okul öncesi öğretmenlerinin hazırladığı tespit edilmiştir.

Yakın bir geçmişte yüksek öğrenim kurumu tarafından açılan okul öncesi eğitimi öğretmenliği bölümü mezunları okul öncesi kurumlarda öğretmenlik hakkı kazanacaklardır. Bu yüzden bu adayların fiziksel aktiviteye yönelik aldıkları eğitimde ne tür dersleri aldıkları (kredi, saat, teorik ve pratik) oldukça önemlidir. Önümüzdeki yıllarda bu adaylar Türk okul öncesi eğitim modelinin şekillenmesine yön vereceklerdir.

Araştırma konumuz olan fiziksel aktivite programları konusunda aldıkları eğitim sırasında verilecek uyarıların onların hedeflediğimiz fiziksel aktivite programlarına etkili bir şekilde katılmaları ya da uzman spor eğiticilerin bu programa dâhil olmaları

¹⁶⁰D. Özer, "Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Fiziksel Uygunluklarının Değerlendirilmesi", **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Ankara, Mart 285, 2002, s.19.

¹⁶¹M. G. Wade, Motor Skills, Play and Child Development. Early Report Voleme 19, Number 2 Winter, 1992, [<http://cyfc.umn.edu/Documents/L/B/LB1007.html>] Erişim:23.08.2004.

¹⁶²S. Baykan ve diğerleri, **a.g.e.**, s.44.

konusunda daha özverili olacaklardır.

Programların belirlenmesi ve uygulanması aşamasında da Beden Eğitmcilerin aktif rol alması gerektiğine inanmaktayız. Okul öncesi eğitimi öğretmenliği bölümünde ve çocuk gelişimi bölümlerinden mezun kişilerin eğitim süreçlerinde bu dönem çocuklarının gelişimsel özelliklerini içeren daha fazla ders aldıkları ancak fiziksel aktivite söz konusu olduğunda aktivite çeşitleri, çocuğa bu hareketlerin en doğru ve en iyi şekilde verilmesinin de beden eğitimi bölümlerinden mezun kişilerin aktif rol alması gerektiği düşünülmektedir. Bu amaçla da seçmeli ders havuzlarında bu alana ilgi duyan beden eğitimi bölümü öğrencilerine bu yaş grubu çocuklarının gelişimsel özelliklerini içeren; aktivitelerin bu yaş grubuna en iyi şekilde nasıl verileceğini öğreten derslerin konulmasının daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

Sanders, program ile ilgili olarak okulöncesi çocuklarının ilkökul çocuklarından farklı olduğunu çeşitli fiziksel, sosyal ve duygusal ihtiyaçları olduğunu vurgulamış bu dönem çocuklarına ilkökul beden eğitimi programlarının uygulanmaması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca programın yıl içerisinde düzenli aralıklarla değiştirilmesi ve tekrarlanması gerektiğini vurgulamıştır.¹⁶³

Okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel aktivitelerin programlarının uygulanmasına yönelik sonuçlara bakıldığında özel okul öncesi eğitim kurumlarında %39,5'inde ve resmi okullarda aktiviteleri çocuk gelişimi bölümlerinden mezun sınıf öğretmeni yaptırmakta ve eğiticilere göre büyük bir oranı kapsamaktadır. Çocuk gelişimi bölümünün ders programlarının fiziksel aktivite ile ilgili derslerine bakıldığında; Çocuk Gelişimi ve Eğitime Giriş, Erken Çocukluk ve Okul Döneminde Gelişim ve Eğitim 1, Okul öncesi Eğitimi Program Geliştirme I-II, Oyun ve Oyun Materyalleri, Çocukluk Döneminde Jimnastik dersleri verilmekte fiziksel aktivite derslerinin toplam teorik saati 13 ve uygulamalı saati ise 3'tür.¹⁶⁴

Hem okul öncesi eğitimi öğretmenliği bölümü hem de çocuk gelişimi bölümlerinin ders programlarında fiziksel aktivite olarak oyun ve jimnastiğin verilmesinin kurumların en fazla bu aktiviteleri tercih etmelerinde rolünün büyük

¹⁶³S. Sanders, Structure of Preschool Physical Education.[<http://pe.central.vt.edu/leesonideas/elementary/yongchildren.html>].Tennessee Tech. Univ. 1996. Erişim: 24.09.2005.

¹⁶⁴Hacettepe Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, [<http://www.hun.edu.tr>].Erişim: 18.03.2004.

olduğu düşünülmektedir.

Terekli ve arkadaşları okul öncesi dönemi çocukları için oyun ve hareket eğitimi alanlarının güvenlik durumları ile ilgili yaptıkları çalışmada bu tür aktivitelerde güvenlik önlemlerinin alınması gerektiğini ve aktivitelere aile, eğitici ve seyircilerin de katılması gerektiğini vurgulamışlardır.¹⁶⁵

Sanders, fiziksel aktivite ile ilgili derslerin çocukların konsantrasyonları bakımından bir günde 40dk'dan fazla olmaması gerektiğini belirtmiştir. Araştırmasında, aktiviteler çeşitlilik gösterilmesi gerektiğini, 30–40 dakikalık derslerde en az 4–5 aktivite yapılması gerektiğini ve bir aktivitenin 5–6 dk olmasını önermiştir.¹⁶⁶

Ülkemizde farklı kurumlar tarafından yürütülen okulöncesi eğitiminde kurumlar arası koordinasyon sağlanamamakta ve dolayısıyla da denetim, program, personel ve kurumun fiziksel özellikleri açısından standardizasyon sağlanamadığını belirtmiştir.¹⁶⁷

Okul öncesi kurumların aktivite alanına bakıldığında resmi kurumlarda ortalama fiziksel aktivite alanı %47,5 yüzdellekle 40-50m² iken, özel kurumlarda %5 yüzdellekle 40-50m² arasındadır. Oran arasındaki büyük fark 50m² ve üzerinde de görülmektedir.50m² ve üzeri fiziksel aktivite alanı resmi kurumlarda %32,5 iken, özel kurumlarda %2,5'tur.

Kurumların fiziksel aktivite esnasında kullandıktan alanlara bakıldığında genel olarak çok geniş alanları bulunmamaktadır. Ancak aktiviteler gruplar halinde yapıldığından alan olarak çok fazla bir sıkıntının olmadığı düşünülmektedir.

Tuğrul'un yaptığı çalışmaya göre fiziksel yönden ideal bir okul öncesi eğitim kurumunda, çocukların rahatlıkla hareket edebilecekleri bir alana sahip olmaları gerektiği ve bu alanın içerde 3.25 m², dışarıda 92,9m², olması gerektiğini önermiştir.¹⁶⁸

Sanders, sınıfların 12–14 kişilik olması gerektiğini vurgulamıştır.¹⁶⁹

Baykan ve arkadaşları Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumlarının durum tespit

¹⁶⁵S. Terekli ve diğerleri, **Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Oyun ve Hareket Eğitimi Alanlarında Güvenlik 7. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi Seminer Kitabı**, Antalya, 2002, s.188.

¹⁶⁶S. Sanders, **a.g.e.**

¹⁶⁷M. Arı ve diğerleri, **a.g.e.**

¹⁶⁸Tuğrul, **a.g.e.**, s.87.

¹⁶⁹S. Sanders, **a.g.e.**

araştırmasında binası yetersiz olan okul öncesi eğitim kurumlarının oranı % 43.28 ve sınıfların %37.65 oranında yetersiz olduklarını da saptamışlardır.¹⁷⁰

Okul öncesi eğitim kurumlarının bina şekillerine göre bakıldığında 26'sı bahçeli binası olan ilköğretim okulunda görev yaparken, 11'i spor salonlu, 3'ü müstakil bahçeli ve 1 tanesi ise müstakil binada görev yapmaktadır.

Gallahue, hareket fırsatının verilmemesi ve deneyim eksikliği çocukların yaşa özgü motor görevleri yerine getirmede kullandığı becerilerin zamanında gelişmesini engellemekte duyu ve motor deneyimlerden yoksunluğun etkisi, çocuğun gelişimi için uygun koşullar sağlandığı takdirde silinebileceğini belirtmiştir. Hareket eğitiminin olumlu bir şekilde uygulanabilmesi için oyun alanlarının yanında bulunan serbest alanlar çim sahalar çocuğun gelişimine en uygun katkı yapan unsurlar olduğunu Kapalı alanlarda oldukça büyük araç gereçlerle ya da diğer malzemelerle donatılması çocuğun hareket alanını büyük ölçüde kısıtladığını vurgulamıştır.¹⁷¹

Okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel aktivite ile ilgili mevcut materyallerin belirlenmesine yönelik sonuçlarda, resmi ve özel okulöncesi eğitim kurumlarının çoğunluğunda top materyalinin olduğu belirlenmiş diğer materyallere pek yer verilmemiştir. Top materyalinin çok olmasının nedeninin fiziksel aktivite için kullanılan bazı araç gereçlerin ekonomik açıdan külfet getireceği. Az yer kaplaması ve aslında fiziksel aktivite için gerekebilecek materyallerin çok iyi bilinmemesinden kaynaklandığı yorumlanabilir.

Çocukların değişen ilgi ve gereksinimlerini, eşyayı kullanma özgürlüklerini karşılayacak çok sayıda değişik malzemeye gereksinimleri olduğunu, çevrelerindeki materyaller ne kadar çok olursa o kadar malzeme ile etkileşimde bulunarak çevresini daha iyi tanıma olanağı bulacağını düşünülebilir.

Avcı ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan eğitimcilerin hizmet süreleri arttıkça fiziksel koşul ve eğitim araç gereçlerini daha fazla sorguladıklarını, özellikle fiziksel aktivite programlarının gerçekleştiği alanlar ve kullanılan malzemeler konusunda eğitimcilerin kurumdaki çalışma süreleriyle

¹⁷⁰S. Baykan ve diğerleri, **a.g.e.**, s.49.

¹⁷¹L.D. Gallahue, **Understanding Motor Development in Children**, John Willey and Sons, 1982, New York.

paralellik gösterdiğini, sonuç olarak hizmet süreleri arttıkça istek ve beklentilerinin de arttığını belirtmişlerdir. Ancak okul öncesi eğitim kurumlarında özellikle özel okul öncesi eğitim kurumlarında değişen iş koşulları ve eğiticiye sağlanan olanaklar yeterli olmadığından bu yerlerde eğitimciler uzun süre görev yapmamaktadır. Bu durum mevcut eksiklikleri sorgulamak ve değiştirmek için daha az önerilerin oluşmasına neden olmaktadır. Ticari düşünce de zaman zaman olumlu etki yaparken (ekstra fiziksel aktivite sayısı, materyallerin çok olması) bazen de parayı daha farklı yerlerde kullanma durumuna neden olmaktadır. Çünkü anne-baba çocuğunun fiziksel aktiviteye etkili bir şekilde katılıp katılmadığını daha az sorgulamaktadır.¹⁷²

4.2. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitim kurumlarının tamamında fiziksel aktivite uygulanmaktadır.

Araştırmanın konusu olan okulların %55'lik kısmı iki devre halinde eğitim öğretim yaparken %45 oranında kurum ideal eğitim biçimi olarak adlandırılan tam gün eğitim yapmaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarında toplam öğrenci sayısı çoğunlukla 14–20 kişilik ve 21–27 kişilik gruplardadır, Resmi kurumlardaki öğrenci sayısı ortalama 19.52'dir. Özel kurumlardaki öğrenci sayısı ortalama 18.33'dür. Sonuç olarak öğrenci sayısının ideal düzey sayılan 12 den çok fazla olduğu görülmektedir.

Görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlerin %73,2'sinin kadrolu, %26,8'inin usta belleticidir. Oyun ve spor uygulamalarında görev yapma biçimlerinin fark yaratmadığı görülmüştür.

Okulların eğitim süreleri %55 ikili eğitim öğretim %45 tam gün eğitimidir. Anlaşılacağı üzere öğrencilerin aktivite zamanları ve biyoritmini ve gerektiği kadar süre göz önüne alarak bir eğitim yapılabilmesi mevcut şartlar altında son derece zordur.

Uygulanmakta olan spor ve oyun aktivite çeşitlerine bakıldığında büyük bir oranı eğitsel oyunlar ve temel jimnastik oluşturmaktadır. Önceliği eğitsel oyunlar ardından temel jimnastik ve daha sonra halk oyunları gelmektedir.

¹⁷²N. Avcı ve diğerleri, "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel Şartlar, Program, Yöntem, Teknik, Sınıf ve Davranış Yöntemi Sorunlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", **Milli Eğitim Dergisi**, Temmuz, Ağustos, Eylül 2001. Sayı:151,[<http://www.meb.gov.tr>] Erişim: 18.09.2005.

Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan ekstra fiziksel aktivite çeşitlerine bakıldığında %85,4'lük kısmının ekstra fiziksel aktivite yapmadığı belirlenmiş yapılan aktiviteler içinde en fazla temel jimnastik yapılmaktadır. Diğer aktivitelerin oranları fazla değildir.

Okul süresi dışında ekstra oyun ve spor aktivitesi uygulanıp uygulanmaması noktasında %85,4'lük kesim hiçbir aktivite yapmazken, %2,4'ü sürekli kesim sürekli aktivite yapmakta, %7,3'ü zaman zaman aktivite yapmakta, %4,9'u genellikle spor ve oyun aktivitesi yapmakta sonucu ile karşılaşmaktayız.

Okul öncesi eğitim programları her iki kurum türünde de çoğunlukla okul öncesi öğretmenleri tarafından hazırlanmaktadır. Resmi kurumlarda velilerin görüşü alınmamaktadır.

Spor ve oyun aktivite programlarının %90,2'lik bir bölümünü oluşturan 37 anketör aktivite programlarını belirleyenlerin sınıf öğretmenleri olduğunu belirlenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından programların belirlendiğini ifade eden 3 kişilik denek, grubun %7,3'ünü oluşturmaktadır.

Fiziksel aktivitenin uygulamasında yine çoğunluğu çocuk gelişim bölümlerinden mezun sınıf öğretmenlerinin olduğu görülmektedir. Aynı şekilde resmi kurumlarda da aktiviteleri genellikle sınıf öğretmenleri yaptırmakta ardından beden eğitimi öğretmeni ve gelmektedir. Ancak özel okulöncesi eğitim kurumlarında fiziksel aktivitenin uygulanmasında eğitimcilerin çeşitliliği daha fazladır.

Fiziksel aktiviteye ayrılan süre özel okulöncesi eğitim kurumlarında haftada 1-5 saat arasında değişmekte ve yine 1-5 gün arasında olmaktadır. Aktiviteler 1 saati geçmemektedir.

Fiziksel aktiviteler için genellikle 4.ders saati tercih edilmektedir.

Fiziksel aktivite alanlarının genel olarak küçük olduğu belirlenmiş ancak aktiviteler gruplar halinde yapıldığı için bu yönde de bir sıkıntının olmadığı düşünülmektedir.

Fiziksel aktivitenin uygulanabilirliği açısından son derece önemli olması açısından sınıfların büyüklüğüne bakıldığında resmi kurumlarda ortalama fiziksel aktivite alanı %47,5 yüzdellekle 40-50m2 iken, özel kurumlarda %5 yüzdellekle 40-50m2

arasındadır. Oran arasındaki fark 50m² ve üzerinde de görülmektedir. 50m² ve üzeri fiziksel aktivite alanı resmi kurumlarda %32,5 iken, özel kurumlarda %2,5'tir. Buradan anlaşılacağı üzere gerek özel okullarda gerekse devlete bağlı okullarda fiziksel aktivite alanı son derece kısıtlıdır. Bu durumda aktivitelerin sağlıklı uygulanması son derece zordur.

Kurumun fiziksel ortamı olarak bina özelliklerine bakıldığında özel kurumlarda genellikle apartman katında oldukları resmi kurumlarda ise müstakil olma özelliğinin daha fazla olduğu gözlenmiştir. Bahçeye sahip olan kurumların sayısının bir hayli fazla olduğu gözlenmiştir.

Fiziksel aktivite ile ilgili materyaller açısından incelendiğinde her iki kurum çeşidinde de top materyalinin daha fazla olduğu gözlenmiş materyallerin çok zengin olduğu gözlenmiştir. Materyal çeşidinin fazla olması çocukları harekete sürüklemeye ve motive etmeye önemli olduğu bilinmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin uygulamakta oldukları okul öncesi müfredatına ilişkin düşünceleri sorulduğunda %43,90'luk kısım müfredat konularını yetersiz, %17,07'si oldukça yeterli, %31,71'i kısmen yeterli, %4,88'i yeterli ve geriye kalan %2,44'ü ise oldukça yetersiz bulmuştur. Öğretmenlerin hakkında büyük oranda olumsuz fikir beyan ettiği bir müfredatı uygulamakta ki istekliliği kafalarda soru işareti uyandırmaktadır.

Okul öncesi öğretmenlerine kurumlarında uygulanmakta olan aktivitelerin yeteri miktar ve düzeyde yapılmadığı ya da yeteri kadar olmadığı fikri birçok öğretmen tarafından beyan edilmiştir. Buda bir öğretmenlerin program hususunda ki fikirlerine bağlı olarak değerlendirildiğinde bir anlamlılık arz etmektedir.

Öğretmenlerin beyanlarına dayanarak aktivitelerin uygulanmasında müfredattan kaynaklı problemler yanında materyal eksikliği kurumun idari ve fiziksel yapısı sosyoekonomik durumunda önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

Bu araştırma sonucunda aşağıdaki öneriler geliştirilebilir.

Genel anlamda bakıldığında Kütahya'da bulunan okulöncesi eğitim kurumlarının programlarında spor ve oyun aktivitelerine yer verildiği, ancak nicelik ve niteliğinin artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Programların hazırlanması ve uygulanmasının bu alanda eğitim almış uzman kişiler tarafından verilmesinin çocukların gelişimsel alanları açısından doğru olacağı düşünülmektedir.

Bu yaş grubu çocuklarına hareketlerin oyun ortamında verilmesi gerekmektedir. Beceri kazandırmaktan ziyade genel vücut formunu hazırlamaktır. 6 yaşına ulaşmış çocuklarda küçük çaplı rekabetçi sportif etkinliklere başlanmasında herhangi bir sakınca görülmemektedir.

Okul öncesi eğitim kurumunun dışında farklı sportif branşların gerçekleştirilmesi çocuklar üzerinde katılım isteği artıracak, velilerin de bu zenginlikten hoşnut olacağı düşünülebilir. Ancak, bu tür aktiviteler zaman zaman ekstra maddi külfetler getirmektedir. Okul öncesi eğitim kurumları uygun şartları hazırlayarak programlarını zenginleştirmelidir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının Kütahya'da bulduktan konumlara göre ekstra fiziksel aktivite faaliyetleri düzenlerken ulaşım problemleri yaşadıkları ve mevcut aktivite alanlarından etkin biçimde yararlanamadıkları gözlemlenmektedir.

Fiziksel aktivite programlarını çoğunlukla okul öncesi öğretmenleri belirlemektedir. Bu programların çeşitliliği ve niteliği açısından spor uzmanları, program geliştirmeciler ve velilerin görüşlerinin alınması ve aktif olarak katkı vermesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Bu yaş grubu çocuklarına harekete yönelik ders vermek pek çok riski de beraberinde getirmektedir. Bu yüzden spor eğitimi almamış ve bu yaş grubunun genel gelişimsel özelliklerini bilmeyen kişilerin fiziksel aktivite ile ilgili ders vermesini engelleyerek gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Spor eğitimi almış kişilerin okul öncesi eğitim programında aktif rol alması da çok uygun olmayabilir. Okul öncesi çok özel bir alandır. Bu alan içinde çocukların gelişim boyutları içinde seçmeli ders havuzuna okul öncesi alana ilgi duyan öğrencilere okul öncesi alana yönelik dersler ilave edilerek okul öncesi eğitimde fiziksel aktivite programlarında beden eğitimi öğretmenlerine yer verilebileceklerdir.

M.E.B. özellikle resmi kurumlarda fiziksel aktiviteye yönelik derslerin yer alması konusunda gerekli düzenlemeleri yapmalı ve ilgili bölümleri tarafından

denetleme sağlanmalıdır.

Çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının gelişmesinde oyun önemli rol oynamaktadır. Fiziksel aktivite saatleri mümkün olduğu kadar oyun ortamında gerçekleşmeli ve bu yaş grubu çocuklarının dikkati çabuk dağılabileceği için hareketler uzun süreli olmamalı, çeşitlilik içermeli ve çeşitli materyallerle desteklenmelidir.

Bir günlük program düzenlenirken yemek ve uyku saatleri dikkate alınması önemlidir. Bu bakımdan saat öğleden önce 11.00 ve öğleden sonra 15.00–16.00 arasının uygun olabileceği düşünülmektedir.

Kurumun geniş alanlarının olması çocuğu harekete sürükleyecek bir ortam hazırlamaktadır. Her okul öncesi eğitim kurumu fiziksel şartlarına göre uygun sayıda çocuğa eğitim vermelidir. Geniş olmayan mekânlarda yapılan fiziksel aktivite hareketlerin daha kısıtlı olmasına neden olabilmektedir. Bu tür okul öncesi eğitim kurumlarına fiziksel aktivitenin mutlaka okul dışı ortamlarda yapılması veya gruplar halinde yapılması önerilebilir.

Çocukların belli hareketleri sık sık tekrar etmeleri, onlarda can sıkıntısı yaratabileceği ve gerekli motivasyonun sağlanması bakımından, mevcut materyallerin zenginleştirilmesi ve harekete teşvik edecek diğer ekipmanların bulunmasına özen gösterilmelidir. Materyal çeşidinin fazla olması çocukları harekete sürüklemeye ve motive etmeye önemli olduğu düşünülebilir.

Müstakil ve bahçeli olan okul öncesi eğitim kurumları binalarının daha ideal bir görüntü verdiği bilinmektedir. Çünkü bu tür yerlerde açık havada da fiziksel aktivite yapılmasına uygun ortamlar hazırlamaktadır. Yönetmelikte belirtilen düzenlemeler daha ciddi bir şekilde uygulanıp uygulanmadığının denetlenmesi bu tür kurumların açılması konusunda karar vermede etkin rol alması önerilebilir.

Okul öncesi eğitimi, program, eğitimci ve çocuk boyutlarında ele alınarak değerlendirildiğinde, daha etkili sonuçlar verecektir.

Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarının öncelikle yoğunlaşan yerleşim birimlerinde fiziksel aktivite programlarının sorgulanması yoluyla Türkiye’deki genel durumun belirlenmesi ve okul öncesi eğitim kurumlarının bağlı olduğu M.E.B, konunun uzmanlarının dahil edildiği bir fiziksel aktivite programı hazırlayarak program ve kurumlarda bir standardizasyon sağlamalıdır.

En hızlı gelişme çağı olan okul öncesi dönemde kazandırılacak olan becerilerin, bilgi ve alışkanlıklar onun sağlıklı birey olarak yetişmesini sağlayacak ve gelecek yaşamda bağımsız, kendine yeten, topluma uyumlu, olumlu davranışlara sahip bireyler olmasına zemin hazırlayacaktır.

Türk toplumunda spor kültürünün yerleşmesi için okul öncesi eğitim kurumlarından başlayarak bu tür eğitim kademelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşam boyu spor yapma alışkanlığının kazandırılması, sevdirmesi ileriki dönemlerde daha fazla bireyin spora katılımında önemli rol oynayacaktır.

KAYNAKLAR

- Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü, [<http://eğitim.ibu.edu.tr/akademik/ilko/ooeindex.htm>]Erişim:09.08.2005.
- AKYÜZ Hüseyin, **Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma**, M.E. B. Yayınları, İstanbul, 1991.
- AKYÜZ Yahya, “Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi”, **Millî Eğitim Dergisi**, sayı:132, Aralık, 1996.
- ALPMAN Cemal, **Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi**, GSB Yayını, AÜSBF Yayını, 1972.
- ARACI Hikmet, **Okullarda Beden Eğitimi**, Bağırgan Yayınevi, Ankara, 2000.
- ARAL Neriman, KANDIR Adalet, YAŐAR Can Münevver, **Okul Öncesi Eğitim 1**, Ya-Pa Yayınları, İstanbul, 2000.
- ARI Meziyet, HAKTANIR Gelengül, ÇAĞLAYAN Dinçer, “Okul Öncesi Eğitimin Geliştirilmesi Projesi”, 2004, [<http://www.chp.org.tr/bykp/okuloncesi.html>] Erişim: 14.09.2004.
- AŐCI Hülya, GÖKMEN Hülya, KARAGÜL Tansu, **Çocuklarda Motor Gelişim**, T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No:139, Ankara, 1995.
- ATAŞEN Mustafa., **Ruh Sağlığı Bilgisi**, No: 16, İzmir Eğitim Enstitüsü Ders Kitapları Yayınları, İzmir, 1975.
- ATEŞ Mehmet, “Demokrasi ve Spor Eğitimi”, **Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı: 1, Buca Eğitim Fakültesi Yayınları, İzmir, 1992.
- AVCI Neslihan, ŞAHİN T. Fatma, TURLA Ayőe, “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel Şartlar, Program, Yöntem, Teknik, Sınıf ve Davranış Yöntemi Sorunlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, **Milli Eğitim Dergisi**, Temmuz, Ağustos, Eylül 2001. Sayı:151, [<http://www.meb.gov.tr>] Erişim: 18.09.2005.
- BAŞARAN İbrahim Ethem, **Eğitim Psikolojisi**, Bilim Matbaası, Ankara, 1978.
- , **Eğitime Giriş**, Gül Yayınevi, Kızılay, Ankara, 1989.
- BAŞARAN Musamet, **Oyunlarla Spora Hazırlık**, M.E. B. Yayınları, İstanbul, 1992.
- BAYKAN Suna, ÖMEROĞLU Esra, ŞAHİN Fatma, DEROBALI Nilay, TURLA Ayőe, **Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Durum Tespit**

Araştırma Sonuçları, Okul Öncesi Eğitimi 1. Sempozyum Kitabı, Ankara; Ders Aletleri Yapım Merkezi, 1993.

BİÇER Mehmet, “Ankara İl Merkezindeki Anasınıfları İle Uygulama Anaokullarının Fizikî Özellikler Açısından Kıyaslanarak Değerlendirilmesi.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Ekonomisi Programı, Ankara, 1994.

BUCHER Charles Augustus ve KARETCEL M., **Management of Physical Education and Sport**, St.Lois, 1993.

BÜYÜKDÜVENÇİ Sabri, “Eğitim Felsefesi”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, Ankara, 1987.

CAN Niyazi, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 1, Sayı:2, Ankara, 1997.

ÇAMLIYER Hüseyin, **Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun**, Can Ofset, İzmir, 1997.

CEBEKAN Deniz, Çocukların Dansı, 1999, [<http://www.basari.com.tr/yayin/tip/cocuk/cocuk5.html#6>], ekitapyayin.com, Erişim: 04.01.2005.

ÇELİK Sabri, “İsveç Eğitim Sistemi”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Yıl: 23, Sayı: 240, Şubat 1998.

ÇEPNİ Salih, **Araştırmacı Öğretmen ve Öğrenciler İçin Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş**, Erol Ofset Matbaacılık San. Trabzon, 2001.

ÇOBANOĞLU Yücel. “Çocuk Eğitiminde Spor Olgusunun Tarihsel Gelişimi”, **Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı: 1, 1992.

ÇOKNAZ Hakkı, **İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi ve Aletli Jimnastik**, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları, Bolu, 1998.

DÖNMEZ Necati Baykoç, **Oyun Kitabı**, Esin Yayınevi, İstanbul, 1992.

Eğitim ve Bilim, Türk Milli Eğitim Sistemi Eğitim Kurumları Yükseköğretim Bilim ve Araştırma, [http://www.byegm.gov.tr/Turkiye_turkce/egitim.html] Erişim: 17.09.2004

Eğitsel Oyunlar, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Ders Notları.

ELLIOTT Eloise ve SANDERS Steve, Children and Physical Activity, 2002, [<http://www.pbs.org/teachersource/prek2/issues/202issue.shtm#importance>] Erişim:29.06.2005.

ERTÜRK Selahattin, **On Yıl Öncesine Kıyasla Öğretmen Davranışları**, M.E.B., Ankara, 1974.

FİŞEK Kurthan, **Spor Yönetimi**, 1983.

GABBARD C. Bryan, Windows of Opportunity For Brain and Motor Development, Journal of Physical Education, Recreation and Dance, Volume69,1998. (Electronic Journal) Erişim: 15.03.2005.

GALLAHUE L.David., **Understanding Motor Development in Children**, John Willey and Sons, 1982, New York.

GELİŞİM Hachette, Cilt: 10.

GEZGİN M.Fuat. ve AMMAN T., “Temel Eğitimde Yararlılık Açısından Spor Olgusu, Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor”, II. Ulusal Sempozyumu, Manisa; 1993.

GÖRAL Mehmet, Sınıf Yönetimi Ders Notları, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 1999.

GROLIER International Americana Encyclopedia, Cilt: 12.

GÜRÜN O. Ali., **Çocuğumuzu Tanıyalım**, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 1984.

GÜVEN Naci, **Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi**, Nüve Matbaası, Ankara, 1987.

Hacettepe Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, [<http://www.hun.edu.tr>] Erişim:18.03.2004.

HOFFMAN Andreas, **Tatsachen über Deutschland**, Braunschweig, 1992.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu (222 S.K.)

İNAN Bülent, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi Çalışmalarının 6 Yaş Gurubu Çocuklarının Motor Gelişimlerine Etkileri Üzerine Bir Araştırma.” Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi. Gazi Üniversitesi Sağ. Bil. Enst. Ankara, 1989.

İNAN Mehmet, **3–9 Yaş Çocukları İçin Uygulamalı Hareket Eğitimi Öğretmen El Kitabı**, Özal Matbaacılık, İstanbul, 1998.

KALE Rasim, ERTUNÇ Fatih, HAZAR Rıza, **Okul Öncesi Dönemde Çocuk Beden Eğitimi Oyun Öğretimi / Hareket Bilgisi, Gelişim, Didaktik-Metodik Beslenme**, Kozan Ofset, Ankara, 1999.

KALKAVAN Arslan, Çocuklarda Psikomotor Gelişim, Ders Notları, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon, 1995–2001.

- , Sporda Gözlem Ölçme ve Değerlendirme, Kurs Notları, Badminton 1. Kademe Antrenör Yetiştirme Kursu, Trabzon, 28 Mayıs–14 Haziran 2001.
- KANDIR Adalet, Çocuk Gelişiminde Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Yeri ve Önemi, [<http://yayim.meb.gov.tr/151/kandir.htm>] **Milli Eğitim Dergisi** 151 (elektronik dergi) Temmuz, Ağustos, Eylül 2001, Erişim: 17.10.2004.
- KANTARCIOĞLU Selçuk, **Anaokullarında Metot ve Öğrenim**, M.E.B., İstanbul, 1978.
- KARAKUŞ Şeydi ve KÜÇÜK Veysel, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 1, s.280, Kütahya, Ocak 1999.
- KARASAR Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, 6. Baskı 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Ankara, 1994,
- MARTENS Rainer, **Joy and Sadness in Children's Sports, Human Kinetics Publishers**, Champaign, Illinois, 1978.
- MEYDAN Larousse**, Cilt 18.
- Milli Eğitim Bakanlığı, 2002 İstatistik, [<http://meb.gov.tr/Stats/Apk2002/32.html>] Erişim:14.09.2004.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (739 S.K.)
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 S.K.)
- MURATLI Sedat, **Çocuk ve Spor**, Bağırhan Yayınevi, Ankara, 1997.
- MÜNİROĞLU Sürhat, Çocukta Motorsal Gelişim Özellikleri, Bunları Etkileyen Faktörler ve Sporla İlişkilendirilmesi, Sporda Psiko-sosyal Alanlar Semineri, Ankara, 7–8 Haziran 1996.
- OKTAY Ayla ve ZEMBAT Rengin, Okul Öncesi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar, Hazırlayan: Gelengül HAKTANIR, Okul Öncesi Eğitimcisinin Yetiştirilmesinde Yeni Eğilimler Okul Öncesi Eğitim Sempozyumu, Ankara, 1997.
- ÖZDOĞAN Berka, **Çocuk ve Oyun**, Anı Yayıncılık, Ankara, 1997.
- ÖZER Dilara Sevimay ve ÖZER Kamil, **Çocuklarda Motor Gelişim**, Kazancı Kitap Tic., İstanbul, 2000.
- , “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Fiziksel Uygunluklarının Değerlendirilmesi”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Ankara, Mart 285, 2002.
- ÖZGÜR İbrahim, **Bugünün Anaokulları**, İstanbul, 1981.

- ÖZTÜRK Füsün, **Toplumsal Boyutlarıyla Spor**, Bağırhan Yayınları, 1998.
- PİCA Rae, Physical Fitness in Early Childhood: What's Developmentally Appropriate, 2002. [<http://earlychildhood.com/Article/index.cfm?FuseAction=Article&A=16>] Erişim: 09.05.2005.
- SANDERS Steve, Structure of Preschool Physical Education. [<http://pe.central.vt.edu/leesonideas/elementery/yongchildren.html>]. Tennessee Tech. Univ. 1996. Erişim:24.09.2005.
- SEL Ruhi, **Beden Eğitimi Oyun ve Öğretimi**, M.E.B.Yayımları, İstanbul, 1993.
- SELÇUK Ziya, Okul Öncesi Eğitim [<http://ziyaselcuk.com>]. Erişim: 09.05.2005.
- SUN Muammer ve SEYREK Hilmi, **Okul Öncesi Eğitimde Oyun Ders El Kitabı**, Mey Müzik Eserleri, İzmir, 1997.
- SUNAY Hakan, "Okul Öncesi Eğitimde 5-6 Yaş Grubu Beden Eğitimi, Oyun Etkinlikleri ve Önemi", **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Sayı: 205, Ankara.
- ŞAHİN Mehmet, **Spor Ahlâkı ve Sorunları**, Evrensel Basım Yayın, 1998.
- TEKİŞİK Hüseyin Hüsni ve KARABIYIK Erol Ünal, **Milli Eğitimle İlgili Kanunlar**, Üner Yayınları, Ankara.
- TEMKE Mary W., Early Childhood: The 3,4 and 5 Year-Old Child. Physical Changes. University of New Hampshire [<http://ceinfo.unh.edu/Family/Documents/ec345.phys.pdf>] Erişim: 24.09.2005.
- TEREKLİ Serdar, HEPER Evrensel, ERKAN Mert, **Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Oyun ve Hareket Eğitimi Alanlarında Güvenlik 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Seminer Kitabı**, Antalya, 2002,
- TUĞRUL Belma Atik, "Anaokulu Eğitimi Alan ve Almayan Çocukların İlkokul Birinci Sınıftaki Akademik Başarı ve Ruhsal Uyum Davranışlarının Karşılaştırmalı olarak İncelenmesi." Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Programı, 1992.
- WADE Michael G., Motor Skills, Play and Child Development. Early Report Volume 19, Number 2 winter, 1992. [<http://cyfc.umn.edu/Documents/L/B/LB1007.html>] Erişim:23.08.2005.
- YAVUZER Haluk, **Çocuk Psikolojisi**, Altın Kitaplar, İstanbul, 1988.
- , **Bedensel, Zihinsel ve Sosyal Gelişimiyle Çocuğunuzun İlk 6 Yılı**, 12. Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2000

YILDIZLAR Murat., “Hollanda'da Eğitime Genel Bakış ve Anadili Eğitimi”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Yıl: 21. Sayı: 225, 1996.

YÖRÜKOĞLU Atalay, **Çocuk Ruh Sağlığı**, No: 48, Özgür Yayınları, Ankara, 1998.

[<http://www.childhoodcongress.com/kitap2002b.htm>] Erişim:12.08.2005.

[<http://www.cocukdunyasi.net/cocukveoyun.html>.] Erişim:27.04.2005.

[http://www.konya-gsim.gov.tr/document/spor_nedir.html.] Erişim:06.01.2005.

[<http://www.mihenk.gr/arsiv/3/c-egitimi.html>.] Erişim:26.02.2005.

[<http://ooegm.meb.gov.tr/>] Erişim: 20.06.2005.

[http://www.turkcebilgi.com/Anaokulu_rehber_ansiklopedisi] Erişim:13.09.2005.

[<http://www.turkcebilgi.com/spor>.] Erişim:14.09.2005.

[<http://www.sporbilim.com/cocukvespor.html>.] Erişim:13.02.2005.

EKLER

EK-1. Anket Formu

EK-2. Veri Formu

EK-3. Yazışmalar

EK-3a. Sosyal Bilimler Enstitüsüne Yazılan Anket İzin Dilekçesi

EK-3b. İl Milli Eğitim Müdürlüğüne Yazılan Anket İzin Dilekçesi

EK-3c. İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan Anket Uygulama İzni

EK-4. Kütahya'da Bulunan Okul Öncesi Eğitim Kurumları

EK-5. Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

EK-1. ANKET FORMU

1.Kurum

a)Resmi b)Özel

2.Öğrenci sayısı

3.Öğretmen

a)Usta Belletici b)Kadrolu Öğretmen

4.Eğitim süresi

a)Tam Gün Eğitim b)İki Devreli Eğitim (Sabahçı, Öğlenci)

5.Kurumunuzda oyun ve spor aktiviteler yapılmakta mıdır?

a)Yeterli b)Kısmen Yeterli c) Oldukça d)Yetersiz e)Oldukça Yetersiz

6.Kurumunuzda fiziksel aktivite çeşitleri nelerdir? (Uygun olanı işaretleyiniz.)

Temel jimnastik() Halk oyunları / dans() Eğitsel Oyunlar ()

Bale / Dans() Toplu Sporlar () Yüzme()

Diğer

7. Kurumunuzun eğitim programı dışında ekstra oyun ve spor aktivitesi saatleriniz var mı?

a)Hiç Yok b)Sürekli c)Bazen d)Genellikle d)Sıklıkla

8. Kurumunuzun eğitim programı dışında ekstra oyun ve spor saatleriniz var ise bu saatlerde hangi aktiviteler yapılmaktadır?

(Uygun olanı işaretleyiniz. Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

Buz pateni() Temel jimnastik() Ritmik jimnastik() Halk Oyunları()

Bale / dans() Artistik jimnastik() Yüzme() Eğitsel Oyunlar()

Diğer

9.Oyun spor ve fiziksel aktivite programlarını kim belirlemektedir?

a)Kurum yöneticileri b)Beden eğitimi öğretmenleri

c)Sınıf öğretmenleri d)Milli Eğitim Bakanlığı

e)Diğer

10.Fiziksel aktivite programlarını kimler yaptırmaktadır?

- a)Beden eğitimi öğretmenleri
- b)Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencileri
- c)Çocuk gelişimi uzmanları
- d)Okul öncesi öğretmenleri
- e)Diğer.....

11.Bir haftada spor ve oyun etkinliklerine ayrılan süre ne kadardır?

- a)1 Saat b)2 Saat c)3 Saat d)4 Saat e)5 Saat ve Üzeri

12.Haftada spor ve oyun etkinlikleri için kaç gün ayrılmaktadır?

- a)1 Gün b)2 Gün c)3 Gün d)4 Gün e)5 Gün ve Üzeri

13.Aktiviteler hangi saatlerde yapılmaktadır?

- a)1.Saat b)2.Saat c)3.Saat d)4. Saate e)5.Saat

14.Fiziksel aktivite alanı ortalama kaç m²'dir?

- a)10–20 m² b)20–30 m² c)30–40 m² d)40–50 m² e)50m² ve Üstü

15.Çocuk başına düşen alan ortalama kaç m²'dir?

- a)1–3 m² b)3–6 m² c)6–9 m² d)9–12 m²

16.Aşağıdaki araç - gereç ve malzemelerden hangileri kurumunuzda mevcuttur?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

Küçük Oyun Topları()	Futbol Topu ()	Raket()
Trafik Hunisi()	İp()	Basketbol Topu()
Futbol Kalesi()	Lobut()	Kurdele()
Voleybol Topu()	Basketbol Potası()	Tenis Topu()
Çember()	Sağlık Topu()	Voleybol Alanı () Minder()
Diğer		

17.Kurumunuzda öğrencilerin seviyesine uygun oyun ve spor etkinliğinin yapıldığına inanıyor musunuz?

- a) Yeterli b)Kısmen Yeterli c)Oldukça d)Yetersiz e)Oldukça Yetersiz

18.Sizce kurumunuzda oyun ve spor etkinlikleri yeterli süre ve kalitede yapılabilmekte midir?

- a) Yeterli b)Kısmen Yeterli c)Oldukça d)Yetersiz e)Oldukça Yetersiz

19.Yapılamıyorsa Sebepleri (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

Fiziksel ortam () Sosyo Ekonomik Yapı () Zaman ()

Kurumun Yapısı () Kültürel Etkenler () Kişisel Etkenler ()

Çevresel Etkenler () Materyal Yetersizliği () Programla İlgili Sorunlar ()

Diğer

20.Mevcut oyun ve spor müfredat konularını nasıl buluyorsunuz?

- a) Yeterli b)Kısmen Yeterli c)Oldukça d)Yetersiz e)Oldukça Yetersiz

21.Kurumun Bina Özelliği

a)Müstakil Bahçeli b) Apartman katında Bahçeli

c)Müstakil d)İlköğretim Okulu Binası Bahçeli

e)Apartman Katında f) İlköğretim Okulu Binası Spor Salonlu

Teşekkür ederim.

EK-3. YAZIŞMALAR

EK-3a. ANKET İZİN DİLEKÇESİ

Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne;

Kütahya ilinde konum olan ‘‘Kütahya’da ki Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Oyun ve Spor Programlarının İncelenip Değerlendirilmesi’’ne yönelik araştırma yapmak istiyorum.

Çalışmada uygulamanın sayısal gelişmeleri ve öğrenci sayısı öğretim yapılan ortamların niteliği öğretmenlerin sportif ve oyun faaliyetleri program yapıları incelenecektir.

Konu ile ilgili olan kişilerin görüşlerini ekteki öğrenci anketlerini kullanarak toplamak istiyorum.

Gereğini arz ederim.

Ek-1: 1 Adet Anket Formu

Adres: Meydan Mah. Mithat Paşa Cad.
Erkent Sitesi A-2 Blok Kat:7 Daire No:13

Güvenç GÜVEN
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Beden Eğitimi Spor Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi
Beden Eğitimi Öğretmeni

EK-3b. ANKET İZİN DİLEKÇESİ

Türkiye Cumhuriyeti
Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne;

Kütahya ilinde konum olan ‘‘Kütahya’da ki Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Oyun ve Spor Programlarının İncelenip Değerlendirilmesi’’ne yönelik araştırma yapmak istiyorum.

Çalışmada uygulamanın sayısal gelişmeleri ve öğrenci sayısı öğretim yapılan ortamların niteliği öğretmenlerin sportif ve oyun faaliyetleri program yapıları incelenecektir.

Konu ile ilgili olan kişilerin görüşlerini ekteki öğrenci anketlerini kullanarak toplamak istiyorum.

Gereğini arz ederim.

Ek-1: 1 Adet Anket Formu

Ek-2: Sosyal Bilimler Enstitüsünden Alınan Anket İzin Formu

Adres: Meydan Mah. Mithat Paşa Cad.
Erkent Sitesi A-2 Blok Kat:7 Daire No:13

Güvenç GÜVEN
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Beden Eğitimi Spor Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi
Beden Eğitimi Öğretmeni

EK-3.c İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDEN ALINAN ANKET UYGULAMA İZİNİ

EK-3.c. İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDEN ALINAN ANKET UYGULAMA İZİNİ

KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim MüdürlüğüSayı : B.08.4.MEM.4.43.00.05.1.510- 6452
Konu : Anket Uygulama İzni

05 MAYIS 2006

VALİLİK MAKAMINA
KÜTAHYAİlgi : a)Güvenç GÜVEN'in 01.05.2006 Tarihli Dilekçesi.
b)Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 26.04.2006 Tarihli ve 787 Sayılı Yazısı.

Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Lisans öğrencisi Güvenç GÜVEN ilimizdeki Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında "Kütahya'daki Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Oyun ve Spor Programlarının İncelenip Değerlendirilmesi" konulu anketin uygulamasını yapmak istediği ilgi (a) dilekçe ve ilgi (b) yazıda belirtilmektedir.

Anket çalışmasının Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görülmesi halinde Olurlarınıza arz ederim.

Ali MANAK
İl Milli Eğitim Müdür V.OLUR:
.../05/2006B.Sıtkı KOCAKUNDAKÇI
Vali a.
Vali Yardımcısı

**EK-4. KÜTAHYA'DA BULUNAN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM
KURUMLARI**

NO OKULUN ADI

- 1) A. Paşa İÖÖ.
- 2) A.Menderes İÖÖ.
- 3) Atakent İÖÖ.
- 4) Atatürk İÖÖ.
- 5) Azot İÖÖ.
- 6) Bahattin Çini İÖÖ.
- 7) Bahçelievler İÖÖ.
- 8) Cumhuriyet İÖÖ.
- 9) D.Paşa Kurtuluş İÖÖ.
- 10) Dumlupınar İÖÖ.
- 11) Emine Arıoğul İÖÖ.
- 12) Evliya Çelebi İÖÖ.
- 13) Fatih İÖÖ.
- 14) Fevzi Çakmak İÖÖ.
- 15) Fuat Paşa İÖÖ.
- 16) İsmet İnönü İÖÖ.
- 17) Linyit İlköğretim Okulu
- 18) M.Akif Ersoy İÖÖ.
- 19) Mehmet Çini İÖÖ.
- 20) Milli Egemenlik İÖÖ.
- 21) Şair Şeyhi İÖÖ.
- 22) Şeker İÖÖ.
- 23) Ümran Aygen İÖÖ.
- 25) Vakıfbank İÖÖ.
- 26) Yenidoğan İÖÖ.
- 27) Yıldırım Beyazıt İÖÖ.
- 28) Yunus Emre İÖÖ.
- 29) Zafer İÖÖ.

- 30) 100. Yıl İÖÖ.
- 31) 19 Mayıs İÖÖ.
- 32) 30 Ağustos İÖÖ.
- 33) 50.Yıl İÖÖ.
- 34) 50.Yıl Özel İdare İÖÖ.
- 35) Özel Dostlar İİÖÖ.
- 36) Özel Konuralp İÖÖ.
- 37) Nene Hatun Anaokulu –Bağımsız Anaokulu
- 38) Zübeyde Hanım A.Okulu –Bağımsız Anaokulu
- 39) Kız Meslek Lisesi
- 40) Okçu Güvece İÖÖ.
- 41) Ağačköy İÖÖ.
- 42) 11Seyitömer İÖÖ.

EK-5. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARI YÖNETMELİĞİ

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

Milli Eğitim Bakanlığında

Resmi Gazete Tarihi: 08.06.2004

Resmi Gazete No: 25486

BİRİNCİ KISIM: Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM: Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarının kuruluş, yönetim, eğitim, görev ve işleyişi ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarının kuruluş, yönetim, eğitim, görev ve işleyişi ile ilgili esasları kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik; 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakanlık: Milli Eğitim Bakanlığını,
- b) Bakan: Milli Eğitim Bakanını,
- c) Milli Eğitim Müdürlüğü: Okulun bağlı bulunduğu İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünü,

d) Okul Öncesi Eğitim Kurumu: Okul öncesi çağı çocuklarına eğitim veren resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumunu,

e) Okul: Anaokulu ile bünyesinde uygulama sınıfı ve ana sınıfı bulunan her derece ve türdeki okulu,

f) Anaokulu: 36–72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla açılan okulu,

g) Ana sınıfı: 60–72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla örgün eğitim kurumları bünyesinde açılan sınıfı,

h)Uygulama Sınıfı: (Değişik bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/1.mad) 36–72 aylık çocukların eğitimi amacıyla Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitimle ilgili program uygulayan eğitim-öğretim kurumları bünyesinde açılan sınıfı,

ı) Eğitim Yılı: Eğitimin başladığı tarihten, sonraki eğitim yılının başladığı tarihe kadar geçen süreyi,

j) Tam Gün Eğitim: (Değişik bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/1.mad) Anaokulları ile uygulama sınıflarında aynı çocuk grubuna yönelik olarak günün sabah ve öğleden sonraki bölümlerini kapsayacak ve öğretmenlerin günlük çalışma saati süresini aşmayacak biçimde okul müdürlüğünce düzenlenen zaman çizelgesine göre yapılan eğitimi,

k) Yarım Gün Eğitim: (Değişik bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/1.mad) Okul öncesi eğitim kurumlarında günde 6 çalışma saati süresini aşmayacak şekilde sabah veya öğleden sonra yapılan eğitimi,

l) İkili Eğitim: Okul öncesi eğitim kurumlarında, her grupta bir öğretmen olmak ve günde 6 çalışma saati süresini aşmamak kaydıyla sabah ve öğleden sonra yapılan eğitimi,

m) (Değişik bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/1.mad) Çalışma Saati Süresi: Okul öncesi eğitim kurumlarında görevli öğretmenlerin günlük çalışma saatleri ile aylık ve ek ders ücretlerinin hesaplanmasına esas olan 50 dakikalık süreyi,

n) Müdür: Anaokulu müdürü ile ana sınıfı ve uygulama sınıflarının bağlı bulunduğu okulun müdürünü,

o) Müdür Yardımcısı: Anaokulu müdür yardımcısı ile ana sınıfı ve uygulama

sınıflarının bağılı bulunduğu okulun müdür yardımcısını,

p) Bölüm Şefi: Uygulama sınıfı yöneticisini,

r) Öğretmen: Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmeni,

s) Usta Öğretici: Milli Eğitim Bakanlığı Kurumlarında Sözleşmeli veya Ek Ders Görevi ile Görevlendirilecek Uzman ve Usta Öğreticiler Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olarak görevlendirilen kişiyi,

ş) Öğretmenler Kurulu: Okul öncesi eğitim kurumlarında görevli yönetici ve öğretmenlerden meydana gelen kurulu,

t) Zümre Öğretmenler Kurulu: Okul öncesi eğitim kurumlarında aynı yaş grubu çocukların eğitiminden sorumlu öğretmenlerden oluşan kurulu,

u) Veli: Çocuğun ana veya babasını, vasisini ya da yasal sorumluluğunu üstlenen kişiyi ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM: Kuruluş, Amaçlar, İlkeler ve Çalışma Kuralları

Kuruluş

Madde 5 - (Değişik madde: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/2.mad) Mecburî ilköğretim çağına girmemiş çocukların eğitimini kapsayan ve isteğe bağılı olan okul öncesi eğitim kurumları, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; ilgili Yönetmelikler doğrultusunda il millî eğitim müdürlüğünün teklifi ile Valilikçe açılır ve aynı usulle kapatılır.

Okul Öncesi Eğitimin Amaçları

Madde 6- Okul öncesi eğitiminin amaçları, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

a) Çocukların; Atatürk, vatan, millet, bayrak, aile ve insan sevgisini benimseyen, milli ve manevi değerlere bağılı, kendine güvenen, çevresiyle iyi iletişim kurabilen, dürüst, ilkeli, çağdaş düşünceli, hak ve sorumluluklarını bilen, saygılı ve kültürel çeşitlilik içinde hoşgörülü bireyler olarak yetişmelerine temel hazırlamak amacıyla çaba göstermek,

b) Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,

- c) Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak,
- d) Çocuklara sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi davranışları kazandırmak,
- e) Çocuklara hayal güçlerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışlarını kazandırmak,
- f) Çocukları ilköğretime hazırlamaktır.

Okul Öncesi Eğitimin İlkeleri

Madde 7- Okul öncesi eğitiminde:

- a) Çocukların bedensel, bilişsel, duygusal, sosyal, kültürel, dil ve hareket gibi çok yönlü gelişimlerini destekleyecek eğitim ortamı hazırlanır.
- b) Eğitim etkinlikleri düzenlenirken; çocukların yaşları, gelişim özellikleri, öğrenme hızları, ilgileri, gereksinimleri ile okulun ve çevrenin imkânları dikkate alınır.
- c) Çocukların; beslenme, uyku, öz bakım becerileri, doğru ve sağlıklı temel alışkanlıklar kazanmalarının yanında doğa sevgisiyle çevreye duyarlı olmaları da sağlanır.
- d) Eğitim etkinlikleri; çocukların, sevgi, saygı, iş birliği, katılımcılık, sorumluluk, yardımlaşma ve paylaşma duygularını geliştirici nitelikte olur.
- e) Eğitim, sevgi ve şefkat anlayışı içinde yürütülür. Çocuklara eşit davranılır ve bireysel özellikler göz önünde bulundurulur. Çocukların öz güvenlerini kazanmaları için ceza, baskı uygulanmaz ve kısıtlamalara yer verilmez.
- f) Eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesinde belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığı tespit edilir. Planlama yapılırken bu sonuçlar dikkate alınır.
- g) Çocukların kendilerini ifade ederken; Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına öncelikle önem verilir.
- h) Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı hazırlanması için çaba gösterilir.
- ı) Oyun, çocuklar için en uygun öğrenme yöntemi olarak uygulanır.
- j) Eğitim programı hazırlanırken ailelerin ve içinde bulunulan çevrenin

özellikleri dikkate alınır, ailenin eğitime etkin katılımı sağlanır.

k) Çocuğun gelişimi ve okul öncesi eğitim programı düzenli olarak değerlendirilir.

Temel Çalışma Kuralları

Madde 8 - (Değişik madde: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/8.mad)

Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim yılı süresinin 180 iş günü olması esastır. Ancak, kurumların eğitim-öğretim yılı içinde eğitime açılması ve zorunlu olarak eğitime ara verilmesi durumlarında bu süre aranmaz.

Bir gruptaki çocuk sayısının 10dan az, 25den fazla olmaması esastır. Çocuk sayısı fazla olduğu takdirde ikinci grup oluşturulur. Ancak, her bir grubun azamî çocuk sayısı dolmadan yeni grup oluşturulamaz.

Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklar için düzenlenen eğitim etkinliklerinin aralıksız olması esastır. Bir çalışma saati süresi 50 dakikadır. Tam gün eğitim yapılan okullarda öğle yemeği için 60–90 dakika arasında süre verilir. Bu sürede öğretmenler çocukların düzenli olarak yemek yemelerini sağlamak için çocuklarla birlikte yemeğe katılırlar. Bu süre öğretmenlerin günlük çalışma saati sürelerinin hesaplanmasında dikkate alınmaz.

Tam gün eğitim yapılan okullarda haftanın salı, çarşamba ve perşembe günlerinde günlük çalışma saati süresi sona eren öğretmenlerin görev yerlerinden ayrılmaları hâlinde, velilerin çocukları teslim almaları sağlanır. Velileri tarafından teslim alınmayan çocuklara bu saatlerde okul müdürlüğünce yapılacak plânlamaya uygun olarak; anaokulu müdürü/bölüm şefi, varsa anaokulu müdür yardımcısı, nöbetçi öğretmenler tarafından nezaret edilir ve velilerine teslim edilir. Zorunlu hâllerde, okulda görevli sözleşmeli personelin yukarıda belirtilen sorumlulara yardımcı olmaları sağlanabilir.

Bu kurumlarda binanın fizikî durumu, kapasitesi, personel sayısı, çevre şartları, velilerin istekleri ve çocuk sayısı göz önünde bulundurulurak;

a) Anaokulları ve uygulama sınıflarında tam gün eğitim ile ikili eğitimden biri veya her iki eğitim şekline bir günlük eğitim süreci içinde yer verilebilir.

b) Okulun öğretim şekline bakılmaksızın ana sınıflarında ikili eğitim yapılır. Ancak, ikili eğitim için grup oluşturacak sayıda çocuk bulunamadığı takdirde, yarım gün eğitim de yapılabilir.

c) Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlerin çalışma saatleri, Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen ve Yöneticilerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Esaslar ile Okul Öncesi Eğitim Programına uygun olarak; tam gün eğitimde bir günde en çok 9, haftada 42 çalışma saati süresini, ikili ve yarım gün eğitimde ise bir günde 6, haftada 30 çalışma saati süresini geçmeyecek şekilde okul yönetimince düzenlenir.

d) Okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmak ve geliştirmek, çalışan anne-babanın taleplerini karşılamak için bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen sayıda her yaş grubundan başvurunun olması hâlinde; okul müdürlüğünce Okul Öncesi Eğitim Programı doğrultusunda, çocuklar için önem ve öncelik arz eden konuları kapsayan ve valiliklerce onaylanacak program çerçevesinde iki ayı geçmemek üzere yaz aylarında da eğitim yapılabilir. Yaz aylarında yapılan eğitimde, okul öncesi eğitimden yararlanamayan 60–72 aylık çocuklara öncelik tanınır. Yaz eğitimine katılmış olmaları bu çocuklara yeni eğitim yılı için kayıta öncelik hakkı sağlamaz. Yaz eğitimi döneminde yapılan eğitim çalışmalarının sonuçları, değerlendirilerek rapor hâlinde valiliklerce Bakanlığa bildirilir.

İKİNCİ KISIM: Kayıt - Kabul ve Devam-Devamsızlık

Kayıt Zamanı

Madde 9- Okul öncesi eğitim kurumlarında kayıt işlemleri, yıllık çalışma takviminde belirtilen sürelerde yapılır. Ancak fiziksel kapasitenin uygun olması durumunda, eğitim yılı içinde de çocukların kayıtları yapılabilir.

Okula Kayıt

Madde 10- Kayıt-kabul aşağıdaki esaslara göre yapılır:

a) Anaokulu ve uygulama sınıflarına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonuna kadar 36 ayını dolduran ve aynı yılın aralık ayı sonuna kadar 72 ayını doldurmamayan çocuklar kaydedilir.

b) (Değişik bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/4.mad) Ana sınıflarına, aralık ayı sonuna kadar 60 ayını dolduran çocuklar ile aynı yılın aralık ayı sonuna kadar 72

ayını doldurmeyen çocuklar öncelikle kaydedilir. Bu yaş grubu çocukların sayısı yeterli olmadığı takdirde, 48–60 ay çocukların da ana sınıflarına kayıtları yapılabilir.

c) (Değişik bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/4.mad) Kayıtların yapıldığı yılın aralık ayı sonu itibarıyla 48 ayını dolduran ve aynı yılın aralık ayı sonuna kadar 72 ayını doldurmeyen özel eğitime muhtaç çocuklardan; rehberlik ve araştırma merkezlerince okul öncesi eğitim kurumlarına devam edebilir raporu verilmiş eğitilebilir olanlar ve birden fazla özrü bulunmayanlar, kapasitenin 1/10 u oranında bu kurumlara kaydedilirler.

d) (Ek bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/4.mad) Çocukların oturdukları yere en yakın okul öncesi eğitim kurumuna kaydedilmeleri esastır. Çocukların yerleştirilecekleri okulları/sınıfları belirlemek üzere il/ilçe merkezlerinde mayıs ayı içinde; "Çocuk Yerleştirme Komisyonu" kurulur. Komisyon, millî eğitim müdürünün görevlendireceği müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında, eğitim bölgesinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarının özelliklerine göre seçilen en çok dört okul müdüründen oluşur. Komisyon üyeleri, il/ilçe millî eğitim müdürü tarafından belirlenir. Komisyon, çocukların ikamet ettikleri yerleri ve kurumların kapasitelerini dikkate alarak, dengeli bir şekilde okul öncesi eğitim kurumlarına kaydedilmeleri için gerekli plânlamayı yapar. İl/ilçe millî eğitim müdürleri, yapılan plânlamayı okul öncesi eğitim kurumları ile muhtarlıklara yazılı olarak bildirir. Okul müdürleri plânlamaya ilişkin komisyon kararını, okulda velilerin görebilecekleri bir yere asar ve uygulanmasını sağlar. Kontenjanı dolmayan kurumlara bölge dışından da çocuk kaydı yapılır.

Seçici Komisyon ve Görevleri

Madde 11- Kayıtların başlamasından 15 gün önce okul müdürünün teklifi ve il/ilçe milli eğitim müdürlüğünün onayı ile okul müdürü başkanlığında varsa müdür yardımcısı/bölüm şefi ve sene sonu öğretmenler kurulu toplantısında seçilen iki öğretmenden seçici komisyon oluşturulur.

Seçici komisyon:

a) Kurumun fiziksel koşullarını, kapasitesini ve önceki yıldan devam eden çocukları da dikkate alarak okula alınacakların sayısını tespit eder.

b) Kız ve erkek çocukların sayı itibarıyla gruplara dengeli olarak dağılımını sağlar.

c) (Değişik bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/5.mad) Şehit, harp malûlü, gazi çocukları, anne ve babası veya bunlardan birisi ölmüş ya da anne-babası ayrılmış, ekonomik durumu yetersiz olan ailelerin çocukları ile özel eğitim gerektiren çocuklara öncelik tanır.

d) (Mülga bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/5.mad)

e) (Değişik bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/5.mad) Bu fıkranın (c) bendine göre yapılacak kayıt işlemlerinin belgelendirilmesini sağlar.

f) Başvuruların fazla olması durumunda velilerin huzurunda kur'a çekimi yapar.

g) Kurumlara, kapasitenin 1/10 u oranında şehit, malül, gazi ve yoksul aile çocukları ücretsiz kabul edilir. Bu şartları taşıyanlardan ücretsiz kayıt yaptırmak isteyenler, Ek 5 inceleme formunu doldurup belgeleriyle birlikte seçici komisyona teslim ederler. Seçici komisyon, bu formdaki bilgileri belgeye dayalı olarak inceler, ücretsiz kayıt yapılıp yapılmayacağına karar verir.

Kayıt İçin Alınacak Belgeler

Madde 12- Okul öncesi eğitim kurumlarına alınacak çocukların kayıt şartları, kayıtların başlayacağı tarihten 15 gün önce okulun uygun bir yerinde görülebilecek şekilde ilan edilir.

Kayıt için istenen belgeler;

a) Başvuru formu,

b) Nüfus cüzdanı örneği,

c) Varsa bu Yönetmeliğin 11 nci maddesinin (c) ve (d) bentlerinde tercih nedeni sayılan belgeler,

d) Dört adet fotoğraf,

e) Aşı kartı,

Velilerden çocukların kişisel kullanımları dışında hiçbir malzeme ve araç istenmez.

Veli Zorunluluğu

Madde 13- Kurumlara kabul edilen her çocuğun bir velisi olur.

Veli, çocuğun okula zamanında teslim edilmesini, günlük eğitimin bitiminde teslim alınmasını sağlar ve çocukla ilgili diğer yúkumlulukleri yerine getirir.

Devam - Devamsızlık

Madde 14- Kayıtları yapılan çocukların kuruma günlük eğitimi aksatmayacak şekilde devam etmelerinin sağlanması esastır. Ancak özel eğitim gerektiren çocukların sosyal uyum ve gelişim özelliğine göre günlük devam sürelerinde esneklik sağlanır.

Özürsüz olarak aralıksız 10 gün okula devam etmeyen çocuğun velisi okul müdürlüğünce yazı ile uyarılır. Bu uyarıya rağmen özürsüz olarak aralıksız 20 gün okula devam etmeyen ve devam ettiği halde belirtilen süre içinde ücretleri yatırılmayan çocukların kaydı silinir. Bu durum veliye yazılı olarak bildirilir.

Hastalık Sonrası Okula Devam

Madde 15- Bulaşıcı bir hastalık nedeniyle okula devam edemeyen çocuklar, sakınca olmadığına ilişkin sağlık kuruluşlarından alınacak tabip raporu ile kuruma devam edebilirler.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Personelin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Görevlendirilecek Personel

Madde 16- Okul öncesi eğitim kurumlarında, 10.8.1999 tarihli ve 23782 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumların Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik hükümleri çerçevesinde belirlenecek yönetici ve öğretmenlerin dışında gereksinim ve kadro imkânları çerçevesinde;

a) Anaokullarında; usta öğretici, memur, tabip, psikolog, aşçı, kaloriferci, şoför, teknisyen, hizmetli ve bekçi,

b) Ana sınıflarında; usta öğretici ve hizmetli;

c) Uygulama sınıflarında; usta öğretici, aşçı ve hizmetli görevlendirilir.

Okul Müdürünün Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Madde 17- Okul öncesi eğitim kurumu, demokratik eğitim-öğretim ortamında diğer çalışanlarla birlikte müdür tarafından yönetilir. Müdür; kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak okulun bütün işlerini düzenlemeye, yürütmeye ve denetlemeye yetkilidir. Müdür, kalite yönetimi anlayışına uygun olarak okulun yönetilmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesinden sorumludur.

Müdür:

a) Okulda bütün çalışmalarını ilgililerle iş birliği yaparak eğitim yılı başlamadan önce planlar ve düzenler.

b) Eğitim ve yönetimin verimliliğini artırmak, eğitimin kalitesini yükseltmek ve bu konuda sürekli gelişimi sağlamak için gerekli araştırmaları yapar, eğitimle ilgili gelişmeleri izler ve sonuçlarını değerlendirir.

c) Yıllık ve günlük planların eğitim programlarına göre hazırlanmasında ve diğer çalışmalarda öğretmenlere rehberlik eder, planlarını imzalar ve çalışmalarını denetler.

d) Kurumun temizlik ve düzeni ile öğretmen ve diğer personelin sağlık, temizlik ve beslenme işleriyle ilgili çalışmalarını izler. Aylık yemek listesinin çocukların gelişim özellikleri, ihtiyaçları ve çevre şartları doğrultusunda hazırlanmasında müdür yardımcısı ve öğretmenlerle iş birliği yapar.

e) Okul bina ve tesislerinin kullanımı, bakımı, temizliği, doğal afete karşı korunması, binanın fiziksel durumu ve donanımından kaynaklanan kazalara neden olabilecek merdiven, radyatör, soba, korniş, kapı, pencere, kaygan zemin, oyun materyali ve benzeri unsurlara karşı okulun iç ve dış güvenliğinin sağlanması yönünde gereken önlemleri alır.

f) Özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi için gerekli önlemleri alır.

g) Eğitim materyallerinin sağlanması, kullanılması, korunması, bakımı, temizliği ve düzeni için gerekli önlemleri alır.

h) Çocukların periyodik olarak sağlık kontrollerinin yapılmasını sağlar.

i) Okulun yıllık bütçesini hazırlar, ödeneklerin zamanında ve yöntemine uygun kullanılmasına ilişkin işlemleri izler, bütçenin ilgili makamlara gönderilmesini sağlar.

j) Eğitim istatistiklerinin, ödenek istem çizelgelerinin ve resmi yazıların hatasız ve eksiksiz hazırlanmasını ve ilgili makamlara zamanında gönderilmesini sağlar.

k) Okulla ilgili olağanüstü durumları ilgili makama bildirir.

l) Eğitimle ilgili kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge ve emirleri personeline zamanında duyurur.

m) Göreve başlama veya görevden ayrılma durumunda, okulun demirbaş eşyasını Ayniyat Talimatnamesi hükümlerine göre devir-teslim eder.

n) Okul öncesi eğitimin tanıtımı ve yaygınlaştırılması amacıyla toplantı, panel, sempozyum ve benzeri etkinliklerin düzenlenmesi için gerekli çalışmaları yapar.

o) Çocuklara verilen günlük yemek örneklerinin uygun ortamda 24 saat saklanmasını sağlar.

p) Personelin disiplin ve sicili ile ilgili iş ve işlemlerini yürütür.

r) Velilerden alınan ücretlerin harcanmasında ita amirliği görevini yerine getirir.

s) Görev tanımlarında belirtilen diğer görevleri yapar.

Müdür Yardımcısı

Madde 18- Müdür yardımcısı, okulun işleyişinden ve işlerin düzenli olarak yürütülmesinden müdüre karşı sorumludur.

Müdür Yardımcısı:

a) Okulun yönetim, eğitim ve büro işleriyle ilgili olarak müdür tarafından verilen görevleri yapar.

b) Öğretmenlerce tutulan çocuk gelişim kayıtlarını izler.

c) Aylık yemek listesini hazırlar veya hazırlatır.

d) Yemekhane ve okulun genel temizlik işlerini organize eder.

e) Okula gelen erzakın muayenesini ve günlük erzakın ambardan çıkarılmasını sağlar.

f) Gerektiğinde okul müdürüne vekâlet eder.

g) Velilerden alınan ücretlerin harcanmasında tahakkuk memurluğu görevini

yürütür.

h) Okul müdürü tarafından verilen diğer görevleri yapar.

Bölüm Şefi

Madde 19- Mesleki ve teknik eğitim kurumları bünyesindeki uygulama sınıflarında görevli bölüm şefi, uygulama sınıfının amaçlarına uygun olarak işleyişinden okul müdürüne karşı sorumludur.

Bölüm Şefi:

a) Bölümün işleyişini koordine eder, yıllık ve günlük planların eğitim programına göre hazırlanmasında ve diğer çalışmalarda öğretmenlere rehberlik eder.

b) Öğretmenlerce tutulan çocuk gelişim kayıtlarını izler.

c) Personelin sağlık, temizlik, beslenme işleriyle ilgili çalışmalarını izler ve denetler.

d) Çocukların sağlık kontrollerinin yapılmasını ve kayıtlarının tutulmasını sağlar.

e) Beslenmenin dengeli olabilmesi için yemek listesinin hazırlanmasında ev yönetimi ve beslenme öğretmenleriyle iş birliği yapar.

f) Okula gelen erzakın muayenesinde ve günlük erzakın ambardan çıkarılmasında hazır bulunur.

g) Müdür tarafından verilen diğer görevleri yapar.

Öğretmen

Madde 20- Öğretmen; kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge ve emirlerle programlarda belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdür.

Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen ve Yöneticilerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Esaslar gereğince kendisine verilen ders ve ek ders görevini yapmak zorundadır.

Öğretmen;

a) Eğitim programına uygun olarak yıllık ve günlük planları hazırlar ve uygular, Öğretmen Çalışma (Eğitim) Saatleri Devam Takip Defterini imzalar.

b) Etkinlikler için gereken eğitim materyallerini hazırlar. Araç-gereç ve eğitim materyallerinin korunmasını, bakım ve onarımını sağlar.

c) (Değişik bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/6.mad) Çocukların Kişisel Bilgi Formları ile Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan Davranış Değerlendirme Formunu doldurur, gelişim ve sağlık kayıtlarını tutar, yılsonu gelişim raporları ile öğrenci dosyalarını hazırlar.

d) Aile eğitimiyle ilgili çalışmaların planlanmasına katılır ve uygular.

e) Okulda kutlanacak özel günleri planlar ve uygular.

f) Okulun genel eğitim etkinliklerine katılır.

g) Özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi için önlemler alır.

h) Nöbet çizelgesine uygun olarak nöbet görevini yerine getirir.

i) Kanun, Tüzük, Yönerge, Genelge ve Tebliğler Dergisini okur ve imzalar.

j) Öğretmenler Kurulu ve zümre öğretmenler kurulu toplantılarına katılır.

k) İhtiyaç ve görevlendirme halinde tahakkuk memurluğu görevini yerine getirir.

l) Yönetimin vereceği eğitimle ilgili diğer görevleri yapar.

m) (Değişik bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/6.mad) Aslî görevlerinden sayılmak üzere, okulda verilen kahvaltı ve öğle yemeğine çocuklarla birlikte katılır ve düzenli bir şekilde yemek yemelerini sağlar.

Nöbetçi Öğretmen

Madde 21- Nöbet, okullarda öğretmen sayısı göz önünde bulundurularak eğitimi aksatmayacak şekilde, okul müdürü tarafından hazırlanan çizelgeye göre tutulur.

Bayanlarda 20, erkeklerde 25 yıl ve daha fazla hizmeti olan öğretmenlere nöbet görevi verilmez. Ancak gereksinim duyulduğunda bu öğretmenlere de nöbet görevi verilebilir.

Ayrıca hamile öğretmenlere doğumdan önce 3 ay, doğumdan sonra 6 ay nöbet görevi verilmez.

Nöbet görevlerini,

Bağımsız anaokullarında görevli öğretmenler, okulun şartları ve öğretmen sayısı ile okulda uygulanan eğitim şekline göre okul müdürü tarafından hazırlanan nöbet çizelgesi doğrultusunda yerine getirirler.

Ana sınıfı ve uygulama sınıfı öğretmenleri, kendi devrelerinde tutacakları nöbet görevleri süresince, hiçbir şekilde bölümlerinin dışında ve okulda boş geçen derslerin doldurulmasında görevlendirilemez.

Nöbetçi Öğretmen:

a) Okulda günlük eğitimin başlamasından yarım saat önce hazır bulunur ve çalışma süresinin bitiminden yarım saat sonra gerekli kontrolleri yaparak nöbet görevini bitirir.

b) (Değişik bend: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/7.mad) Eğitim ve yönetim işlerinin düzenli olarak yürütülmesinde, okul yöneticilerine yardımcı olur. Okulda çocuklara verilen kahvaltı ve öğle yemeği esnasında çocuklarla birlikte bulunur, grubundaki çocukların düzenli bir şekilde yemek yemelerini sağlar.

c) Okulun ısıtma, elektrik ve sıhhi sistemlerinin çalışmasını, temizliğinin yapılmasını, her türlü yangın tehlikesine karşı önleyici tedbirlerin alınmasını sağlar.

d) Olağanüstü durumlarda gerekli önlemleri alır ve durumu ilgililere bildirir. Okul nöbet defterine önemli olayları, aldığı önlemleri yazar ve imzalar.

e) Günlük erzakın ambardan çıkarılmasında ve okula gelen erzakın muayenesinde hazır bulunur.

Öğretmenler Kurulu

Madde 22- Öğretmenler kurulu okul müdürünün başkanlığında, müdür yardımcısı ve okulda görevli öğretmenlerden oluşur. Müdürün bulunmadığı zamanlarda öğretmenler kuruluna müdürün görevlendireceği müdür yardımcısı başkanlık eder. Okulda görevli usta öğreticiler kurul toplantılarına dinleyici olarak katılırlar.

Öğretmenler kurulu; eğitim yılı başında, ikinci yarıyıl başında, eğitim yılı sonunda ve okul yönetimince gerek duyulduğu zamanlarda toplanır.

Kurulun toplantı gündemi, müdür tarafından bir hafta önceden duyurulur. Olağanüstü yapılan kurul toplantılarında bu süre aranmaz.

Öğretmenler kurulu toplantılarında alınan kararlar, tutanakla tespit edilir ve toplantıya katılanlar tarafından imzalanır. Mazereti nedeniyle toplantıya katılamayanlar, tutanakta belirtilir ve bilgi edinmeleri için kendilerine okutturularak imzalatılır.

Kurul toplantılarının, eğitim saatleri dışında yapılması esastır.

Öğretmenler kurulunda:

a) İlk toplantıda, önceki yılın değerlendirilmesi ile yeni eğitim yılı çalışma esasları belirlenir ve iş bölümü yapılır.

b) Eğitim programları ile önceki yılın eğitim planları incelenerek ortak bir anlayış oluşturulur.

c) Mesleki yayınlar, eğitim alanındaki değişim ve yeni gelişmeler değerlendirilir.

d) Yıl içinde kutlanması gereken özel gün ve bayramlar tespit edilir. Yıllık ve günlük planlar ile gezi, gözlem planları arasında birlik sağlanır.

e) Çocukların yaş gruplarına göre kişilik gelişimi, sağlık, beslenme, sosyal ilişkiler, ekonomik ve aile durumları değerlendirilerek alınacak önlemler görüşülür.

f) Ana sınıfı ve uygulama sınıfı öğretmenleri, bağlı buldukları okulun kurul toplantılarına katılır ve okul öncesi eğitimi ile ilgili konuların değerlendirilmesini sağlar.

g) Eğitim yöntem ve tekniklerinin uygulanmasında ve kullanılan eğitim materyallerinin geliştirilmesinde amaç-araç ilişkisi göz önünde tutulur.

h) Aile eğitimi çalışmalarının planlanmasında iş birliği sağlanır.

ı) Eğitim yılı içinde yapılan toplantılarla ilgili çalışmalar gözden geçirilip değerlendirilir. Eksiklik ve aksaklıkların giderilmesi için alınacak önlemler görüşülür ve kararlaştırılır.

Zümre Öğretmenler Kurulu

Madde 23- Zümre öğretmenler kurulu toplantısı anaokulu, uygulama sınıfı ve ana sınıflarında okul müdürlüğünce yapılacak planlamaya uygun olarak; öğretmenlerin okul öncesi eğitimin geliştirilmesi çalışmalarında ortak bir anlayış oluşturmaları, grupları ile ilgili eğitim etkinliklerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunların çözüm

yollarının araştırılması ve mesleki gelişmelerle ilgili bilgi alışverişinde bulunmaları için eğitim yılı başında, ortasında, sonunda ve ihtiyaç duyuldukça yapılır.

Meslekle İlgili Çalışmalar

Madde 24- Okul öncesi eğitim kurumlarında görevli yönetici ve öğretmenler, meslekle ilgili çalışmalarını eğitimin bitiminden 1 Temmuz, Eylül ayının ilk iş gününden eğitimin başlangıcına kadar olan sürede yaparlar.

Mesleki çalışmalarda; eğitim faaliyetleri, mevzuatta yapılan değişiklikler, eğitim metot ve teknikleri ile ilgili yenilikler ve gelişmeler, rehberlik, araştırma, planlama, aile eğitimi konularına öğretmenler kurulu ve zümre öğretmenler kurulu kararları doğrultusunda yer verilir.

Mesleki çalışma programı okul yönetimi tarafından hazırlanır, il/ilçe milli eğitim müdürlüğüne onaylanır ve uygulanır.

(Ek fıkra: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/8.mad) Öğretmenler, eğitim yılının sonundan 1 Temmuz kadar yapacakları meslekle ilgili çalışmalarını, görev yerleri dışında bulunan görev yaptıkları okul türündeki bir okulda yapabilirler. Meslekî çalışmalarını görev yerleri dışında tamamlayan öğretmenler, çalışmayı yaptığı il/ilçe millî eğitim müdürlüklerinden alacakları bu çalışmalara katıldıklarını gösteren yazı ile hazırladıkları raporları 1 Eylül tarihinde görevli oldukları okul müdürlüklerine teslim ederler. Bu raporlar yönetici ve öğretmenlerle birlikte incelenir.

Usta Öğretici

Madde 25- Usta öğreticiler, Milli Eğitim Bakanlığı Kurumlarında Sözleşmeli veya Ek Ders Görevi ile Görevlendirilecek Uzman ve Usta Öğreticiler Hakkında Yönetmelikte belirtilen esaslara göre Bakanlıkça tahsis edilen kontenjan çerçevesinde il milli eğitim müdürlüğüne seçilir, görevlendirilir ve mali yükümlülükleri il/ilçe milli eğitim müdürlüğüne yürütülür.

Usta öğreticiler, eğitim hizmetlerinde öğretmen görev ve sorumluluğu içinde okul müdürünün düzenleyeceği esaslar doğrultusunda görev yapar.

Memur

Madde 26- Anaokullarında, yönetim ve hesap işleri için en az bir memur

görevlendirilir.

Memur;

a) Müdür veya müdür yardımcıları tarafından kendisine verilen yazışmaları yürütür.

b) Gelen - Giden yazılarla ilgili dosya ve defterleri tutar. Yazışmaların asıl veya örneklerini dosyalayarak saklar ve gerekenlere cevap hazırlar.

c) Kendisine teslim edilen gizli ya da şahıslarla ilgili yazıların gizlilik içinde saklanmasından sorumludur.

d) Okulda görevli personelin özlük dosyalarını tutar ve bunlarla ilgili değişiklikleri işler.

e) Okulun arşiv işlerini düzenler.

f) Kurum personeline ait aylık, ücret, sosyal yardım, yolluk, sağlık, vergi iadesi ve benzeri özlük haklarının zamanında ödenmesini sağlar, bunlarla ilgili belgeleri dosyalayarak saklar.

g) Okulla ilgili mali işleri izler, gerekli iş ve işlemleri yapar ve bunlarla ilgili yazı, belge, defter ve dosyaları düzenleyerek saklar.

h) Büro işleri ile ilgili olarak okul yönetimince kendisine verilen diğer görevleri yapar.

ı) Uygulama sınıfı ve ana sınıfında, yukarıda sayılan görevleri bağlı bulunduğu okulun memuru yerine getirir.

Tabip

Madde 27- Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuk sağlığı konusunda uzman bir tabibin bulunması esastır.

Okul tabibinin bulunmaması durumunda sağlık hizmetleri konusunda hükümet tabipliği, sağlık ocakları varsa sağlık eğitim merkezleri, ana çocuk sağlığı merkezleri ve benzeri kuruluşlardan yararlanılır.

Tabip;

a) Çocukların periyodik sağlık kontrollerini yapar ve kayıtlarının tutulmasını

sağlar.

- b) Kurum personelinin periyodik sağlık kontrollerini yapar.
- c) Salgın ve bulaşıcı hastalıklarla karşılaşmamak için gerekli önlemleri alır.
- d) Salgın ve bulaşıcı hastalıklarla karşılaşıldığında, yayılmayı engelleyici önlemleri alır ve ilgili kuruluşların bilgilendirilmesini sağlar.
- e) Kurumda bulunan tüm personele zaman zaman sağlıkla ilgili bilgiler verir.
- f) Yönetici ve öğretmenlerle iş birliği yaparak aile eğitimine katılır ve sağlık konusunda velileri aydınlatır.
- g) Kurum içinde ve dışında olabilecek kaza ve yaralanmalar konusunda çocukları ve kurum personelini aydınlatır, ilk yardımın temel kurallarının benimsenmesini ve doğru uygulanmasını sağlar.

Psikolog

Madde 28- Çocukların psikolojik açıdan sağlıklı gelişimleri ve ortaya çıkabilecek sorunlarının çözümlenmesi amacıyla okul öncesi eğitim kurumlarında bir psikologun bulunması esastır.

Okul psikologunun bulunmaması durumunda, çocukların psikolojik sağlık hizmetleri konusunda il/ilçe imkânlarından yararlanılır.

Psikolog;

- a) Çocukların psikolojik açıdan sağlıklı gelişimleri için gerekli önlemleri alır.
- b) Gereken testlerin yapılmasını ve kayıtlarının tutulmasını sağlar.
- c) Ruh sağlığı ve çocuk ruh sağlığı konularında kurumda bulunan tüm personele zaman zaman bilgiler verir.
- d) Aile eğitimi çalışmalarının planlanması ve uygulanmasına aktif olarak katılır.
- e) Yapılan kontrollerde ortaya çıkan veya veli/öğretmen tarafından tespit edilen sorunlar ve sorunlu çocuklar ile ilgili özel çalışmalar yapar.
- f) Uzun süreli/sürekli hastalık, kaza, yaralanma, parçalanmış ailelerin çocukları ve ebeveynlerinden ayrı yaşama zorunluluğu konularında ilgili yönetici, öğretmen ve diğer personeli aydınlatır. Doğru teşhis konulmasını ve tedavisinin yapılmasını sağlar.

g) Varsa özel eğitim gerektiren çocukların entegre eğitimlerine katılarak yapılan eğitime destek verir.

Aşçı

Madde 29- Anaokulu ve uygulama sınıflarında çocukların besinlerini hazırlamak üzere en az bir aşçı görevlendirilir. Aşçı, bulunamaması durumunda bu görev, aşçılık kurs belgesi bulunan bir hizmetliye yaptırılabilir. Aşçı okul müdürüne, görevli müdür yardımcısına ve nöbetçi öğretmene karşı sorumludur.

Çocukların besinlerini hazırlamakla görevli olan aşçı;

a) Günlük yemek listesine göre kendisine teslim edilen besin maddelerini nöbetçi öğretmenin gözetim ve denetimi altında, sağlık ve temizlik kurallarına uygun olarak hazırlar ve pişirir. Yiyeceklerin kalitesi ve görüntüsü bozulmadan dağıtımını yapar.

b) Teslim aldığı besin maddelerinin bozulmayacak şekilde saklanmasını, eksiksiz olarak hazırlanmasını, yerinde kullanılmasını ve israf edilmemesini sağlar.

c) Mutfakta kullanılan kapların temiz bulundurulmasına özen gösterir, mutfağın genel temizlik ve çalışma düzenini sağlar.

d) Okul yönetimince hazırlanan yemekhane talimatnamesinde belirtilen diğer görevleri yapar.

Kaloriferci

Madde 30- Anaokullarında ısıtma işlerinde çalıştırılmak üzere bir kalorifercinin bulunması esastır.

Kalorifercinin bulunmadığı durumlarda bu hizmet, kurstan geçirilerek sertifika alan hizmetli tarafından yürütülür.

Kaloriferci;

a) Kazan dairesini temiz ve düzenli olarak hizmete hazır tutar.

b) Kaloriferin talimata uygun olarak yakılmasını ve sistemin düzenli olarak çalışmasını sağlar.

c) Kaloriferin yakılmadığı zamanlarda okul yönetimince kendisine verilen işleri yapar.

d) Kaloriferci, yöneticilere ve nöbetçi öğretmene karşı sorumludur.

Şoför

Madde 31- Anaokullarında görevlendirilen şoför, okula tahsis edilen taşıtın zimmetini üzerine alır ve taşıtın kullanılması ile bakımından müdüre karşı sorumludur.

Teknisyen

Madde 32- Anaokulunun imkân ve özelliklerine göre elektrik, elektronik, makine onarımları, su, havagazı, kalorifer tesisatları, marangozluk ve benzeri işlerde görevlendirilmek üzere bir teknisyen bulundurulur. Teknisyen kendisine verilen görevlerin yürütülmesinde okul müdürüne karşı sorumludur.

Hizmetli

Madde 33- Okul öncesi eğitim kurumlarında her grup için bir hizmetli bulundurulur. Uygulama sınıfları ile ana sınıflarında bu görevler, bağlı buldukları kurumların hizmetlileri tarafından yürütülür.

Ancak hizmetli atanamaması/görevlendirilememesi durumunda, anaokullarında biri bayan olmak üzere en az iki hizmetli, ana sınıfı ve uygulama sınıflarında ise her grup için bir hizmetli görevlendirilir.

Hizmetli;

a) Okul binası ve okuldaki eşyaların temizliğini, basit bakım ve onarımlarını yapar.

b) Okula gelen-giden çeşitli malzeme ile araç-gereci gerekli yerlere taşır ve yerleştirir.

c) Okul yönetimince yapılacak planlama ve iş bölümüne göre her türlü yazı ve dosyayı dağıtır ve toplar.

d) Hizmet yerlerinin aydınlatma ve ısıtma işlerinde çalışır.

e) Bekçinin bulunmadığı durumlarda dönüşümlü olarak gece nöbeti tutar.

f) Okul bahçesinin ve bahçe araç - gerecinin temizlik, bakım ve onarımı ile ilgili

bahçıvanlık hizmetlerini yapar.

g) Yönetici ve öğretmenler tarafından kendisine verilen hizmetlerle ilgili diğer görevleri yerine getirir.

Uygulama sınıfları ile ana sınıflarında bu görevler, bağlı buldukları kurumların hizmetlileri tarafından yürütülür.

Bekçi

Madde 34- Anaokullarında görevli gece bekçisi veya nöbetle gece bekçiliği görevini yapan hizmetli, nöbet talimatnamesine uygun olarak nöbeti süresince okul bina ve eklentilerinin güvenliğini sağlar.

Bu görevleri yaparken okul müdürüne, ilgili müdür yardımcısına ve nöbetçi öğretmene karşı sorumludur.

Hizmetli sayısı iki ve daha az olan okullarda gece bekçiliği görevi yürütülmez. Durum en yakın emniyet birimine yazılı olarak bildirilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM: Mali Hükümler

Ücret Tespit Komisyonu

Madde 35- (Değişik fıkra: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/9.mad) Ücret tespit komisyonu eğitime destek sağlanması amacıyla çocukların beslenme, temizlik ve sağlık giderleri ile kurumun/ana sınıfı ve uygulama sınıfının genel temizlik ve diğer hizmetleri için velilerden alınacak aylık ücreti tespit eder.

Ücret Tespit Komisyonu, Okulun bulunduğu il/ilçe milli eğitim müdürünün başkanlığında; okul öncesi eğitimden sorumlu milli eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü, anaokulu ve bünyesinde ana sınıfı bulunan her derece ve türden birer okul müdürü ve bölüm şefi ile anaokulu, ana sınıfı ve uygulama sınıfı öğretmenleri arasından seçilecek birer temsilci varsa bu işte görevli memur veya döner sermaye saymanı ile velilerin kendi aralarından seçecekleri iki temsilciden oluşur.

Ücret tespit komisyonu, her eğitim yılının sonunda toplanır. Kararlar oy çokluğuyla alınır. Oyların eşit olması durumunda başkanın oyu iki oy sayılır.

Alınacak Ücretin Tespiti

Madde 36- (Değişik fıkra: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/10.mad) Okul öncesi

eğitim kurumlarında, eğitime destek sağlanması amacıyla çocukların beslenme, temizlik ve sağlık giderleri ile kurumun/ana sınıfı ve uygulama sınıfının genel temizlik ve diğer hizmetleri için velilerden alınacak aylık ücretin taban/tavanı tespit edilirken; eğitimin tam veya yarım gün/ikili eğitim olması, çevrenin ekonomik durumu ve okulun sağladığı imkânlar göz önünde bulundurulur. Tespit edilecek aylık ücretin tavanı hiçbir şekilde okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesini engelleyecek, velilerin ekonomik durumlarını zorlayacak şekilde yüksek tutulamaz.

Ücret tespit komisyonu, belirlenen süre içinde toplanır ve okul yönetimince alınacak aylık ücret miktarını tespit eder.

Komisyon kararı, valiliğin onayından sonra yürürlüğe girer. Karar, okul müdürlüklerince velilere duyurulur. Belirlenen taban ve tavan ücretler, il milli eğitim müdürlüklerince Bakanlığa bildirilir.

Ücretin Alınması

Madde 37 - (Değişik madde: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/11.mad)

Okul yönetimi, velilerden alınan aylık ücret için bankalardan birinde hesap açar. Veliler, kendileri ile yapılan sözleşmeye göre, çocuklarının aylık ücretini her ayın 20 sine kadar banka hesabına yatırarak dekontunu okul yönetimine teslim eder. Banka olmayan yerleşim birimlerinde aidatlar, grup öğretmeni tarafından velilerden belge karşılığında alınır ve tutanakla okul yönetimine teslim edilir. Okul yönetimince o ay içinde bankadaki hesaba yatırılır. Yaz aylarında yapılan eğitimde velilerden o yıl için tespit edilen ve alınan aidat miktarı kadar ücret alınır.

Eylül ve haziran aylarında okulun eğitime açık olduğu günlerin ücreti alınır. Yarıyıl tatilinde ise aylık aidat tam olarak tahsil edilir. Yangın, doğal afet, salgın hastalık, iklime dayalı olağanüstü durumlarda; mülkî makamların ve hıfzıssıhha kurulunun gerekli görmesi ve aralıksız 15 gün veya daha fazla süre ile okul öncesi eğitim kurumlarının kapatılması durumunda, önceden alınan ücret bir sonraki ayın ücretine sayılır.

Bünyesinde ana sınıfı bulunan her derece ve türdeki okullarda velilerden alınan ana sınıfı aidatları, bu Yönetmeliğin 36.maddesinde belirtilen esaslar doğrultusunda asgarî düzeyde tespit edilir ve sadece ana sınıflarının ihtiyaçlarında kullanılır.

Aylık aidatlar, velilerin istekleri dışında topluca tahsil edilemez. Belirlenen ücretin dışında kayıt için velilerden ayrıca ücret alınmaz.

Velilerden alınan ücret, hiçbir şekilde amacı dışında kullanılamaz.

Bütçenin Hazırlanması

Madde 38- Okul öncesi eğitim kurumlarında ücret tespit komisyonunca belirlenen ve velilerden alınan ücretlerden oluşan gelirin harcamasını gösteren tahmini bütçe, eğitim yılı başında hazırlanarak il/ilçe milli eğitim müdürlüğünün onayına sunulur.

Bütçe taslağında hizmet alımları dâhil, gelir ve giderler ayrıntılı olarak gösterilir. İlgili defterler mevzuata uygun olarak zamanında ve eksiksiz tutulur.

Okul yönetimi bütçede gösterilen gider kalemleri dışında harcama yapamazlar. Bütçenin gider kalemleri arasındaki aktarmalar il/ilçe müdürünün onayı ile yapılır.

Anaokulu bütçesini gösteren belgenin bir örneği, onay tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Bakanlığa gönderilir.

Satın Alma Komisyonu

Madde 39- (Değişik fıkra: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/12.mad) Satın alma komisyonu, okul öncesi eğitim kurumlarında eğitime destek sağlanması amacıyla çocukların beslenme, temizlik ve sağlık giderleri ile kurumun/ana sınıfı ve uygulama sınıfının genel temizlik ve diğer hizmetleri için ihtiyaç duyulan malzemelerin alımını yapmak üzere okul müdürü tarafından görevlendirilen bir müdür yardımcısı, müdür yardımcısı bulunmayan okullarda müdür tarafından görevlendirilen bir öğretmenin başkanlığında; eğitim yılı başında yapılan öğretmenler kurulunca bir yıllık süre için seçilen bir öğretmen, muhasebeden sorumlu bir memur, maliye memuru ve velilerce seçilen bir veli temsilcisi olmak üzere toplam 5 kişiden okul müdürlüğünce oluşturulur. Komisyon çalışmalarının aksamaması için asıl üye sayısınınca yedek üye de belirlenir.

Müdür yardımcısı bulunmayan okullarda satın alma komisyonuna müdürün görevlendireceği bir öğretmen başkanlık eder.

Okulda yeterli personelin bulunmaması durumunda, okulun bulunduğu il/ilçe

milli eğitim müdürlüğünün teklifi ve valilik/kaymakamlıkça uygun görülecek kişilerden satın alma komisyonu oluşturulur.

Satın alma komisyonu görevlerini, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu hükümlerine göre yürütür.

Malzeme alımına ihtiyaç duyulduğu zamanlarda satın alma komisyonu eksiksiz olarak toplanır. Komisyon kararları çoğunlukla alınır. Oyların eşit olması durumunda başkanın oyu iki oy sayılır. Kararlarda çekimser kalınmaz. Komisyon başkanı ve üyeleri oy ve kararlarından sorumludur. Karşı oy kullanan komisyon üyeleri gerekçesini komisyon kararına yazmak ve imzalamak zorundadır. Komisyonca alınan kararlar ve düzenlenen tutanaklar, başkan ve üyelerin adları, soyadları ve görev unvanları belirtilerek imzalanır.

Yapılacak her türlü harcamalar, 14.10.1991 tarihli ve 21021 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Devlet Harcama Belgeleri Yönetmeliğine uygun olarak yapılır. İlgili defterler zamanında ve eksiksiz tutulur.

Muayene ve Teslim Alma Komisyonu

Madde 40- Muayene ve teslim alma komisyonu, kurumlarda bu Yönetmeliğin 39 uncu maddesi hükmünce muayene ve teslim alma işlemlerini yapmak üzere müdür tarafından görevlendirilecek bir müdür yardımcısının başkanlığında, öğretmenler kurulunca bir yıllık süre için seçilen iki öğretmen ile ilgili memurdan oluşur.

Öğretmen ve personel sayısı yetersiz olan okullarda bu komisyon, il/ilçe milli eğitim müdürlüğü tarafından görevlendirilecek öğretmenlerden oluşturulur.

Muayene ve teslim alma komisyonu ihtiyaç duyulan zamanlarda toplanır. Kararlar oy çokluğuyla alınır. Oyların eşit olması durumunda başkanın oyu iki oy sayılır.

Komisyon, şartname ve sözleşmeler uyarınca satın alınan eşya, araç ve gereci muayene ve kontrol ederek, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 11 nci maddesi ile bu madde uyarınca çıkarılan Denetim Muayene ve Kabul İşlemlerine Dair Mevzuat hükümlerine göre kabul veya geri çevirmek üzere gereken işlemleri yapar.

Bu komisyon, aynı zamanda Ayniyat Talimatnamesi hükümlerine göre her yılsonunda demirbaş eşya ile kullanılmayan eşya, araç ve gerecin sayım ve denetimi ile ilgili görevleri yapar. Muayene, teslim alma ve sayım işleri ile ilgili kararları okul müdürünün onayına sunar.

Hizmetin Satın Alınması

Madde 41- Bedelleri velilerden alınan aylık ücretlerden karşılanmak üzere yemek, sağlık, temizlik, zorunlu hallerde muhasebe ve güvenlik hizmetleri dışarıdan satın alınabilir. Bu işlemler, satın alma, muayene ve teslim alma komisyonlarınca yapılır.

Velilerden alınan aylık ücretlerin harcanmasında ita amirliği görevini müdür, tahakkuk memurluğu görevini müdür tarafından görevlendirilen müdür yardımcısı/öğretmen, muhasebe görevini de bu maksatla görevlendirilen personel yürütür. Bu personelin izinli, raporlu veya görev mahalli dışında görevli olduğu zamanlarda; söz konusu hizmetler vekâleten görevlendirilen personel tarafından yürütülür.

İta amirliği, tahakkuk memurluğu ve muhasebe memurluğu görevlerinden ikisi, bir kimse üzerinde birleşemez. Kurumun her türlü nakit, mal, hak ve alacakları kamu varlığı hükmündedir.

Okulda yeterli personelin bulunmaması durumunda, okulun bulunduğu il/ilçe milli eğitim müdürlüğünün teklifi ve valilik/kaymakamlıkça uygun görülecek kişiler, tahakkuk memurluğu ve muhasebe memurluğu görevlerini yerine getirirler.

Okulda çalıştırılan sözleşmeli personelin iş ve işlemleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili mevzuatına göre yürütülür.

Hesap Açılacak Banka ve Yetki Kullanımı

Madde 42- Kurumun parası bankalardan birinde, kurum adına açılacak tek hesapta bulunur. Kurum adına hesap açmaya veya kapatmaya, bu hesaptan para çekmeye, ödeme yapmaya veya havale göndermeye; müdür (ita amiri)- muhasebe memuru veya müdür yardımcısı (tahakkuk memuru)-muhasebe memuru, ikili müşterek imzaları ile yetkilidir. (Değişik cümle: 20.02.2006-26086 S.R.G. Yön/13.mad) Bu yetkililerin imza sirküleri ita amirince onaylanarak ilgili banka şubesine önceden verilir.

Ödemeler, genellikle bankadan alacaklı kişi ya da kurum adına düzenlenecek çek, ödeme veya gönderme emriyle yapılır. Hiçbir şekilde hamiline yazılı çek düzenlenemez. Ancak, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile belirlenen limitin 1/10 una kadar olan ödemeler, personele verilecek iş avansları ile yapılabilir.

Uygulanacak Muhasebe Sistemi

Madde 43- (Değişik fıkra: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/14.mad) Maliye Bakanlığınca bu konuda yeni bir düzenleme yapılmaya kadar anaokullarının gelir ve giderlerinin muhasebesi, bilânço esasında Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve Özel Hesap Plânına; ana sınıflarının gelir ve giderlerinin muhasebesi ise İşletme Hesabına göre yürütülür.

Her muhasebe kaydının tevsik edici (ispatlayıcı) bir belgeye dayanması ve mali sonuç doğuran her işlemin muhasebe kayıtlarında gösterilmesi zorunludur.

Kefalet

Madde 44- (Mülga madde: 20.02.2006–26086 S.R.G. Yön/15.mad)

Döner Sermayeli Kurumlar

Madde 45- 3423 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayesi Hakkında Kanun kapsamına giren uygulama sınıflarının mali ve muhasebe işlemleri döner sermaye mevzuatı hükümlerine göre yürütülür.

Ancak, ihale ile ilgili işlemlerde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ile 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu hükümleri uygulanır.

BEŞİNCİ KISIM: Tutulacak Defter, Dosya ve Formlar

Defter, Dosya ve Formlar

Madde 46- Okul öncesi eğitim kurumlarında, kurumun özelliğine göre Ek-8 de yazılı defter, dosya ve formlar kullanılır.

Bütün defterlerin sayfalarının birleştiği yer okul mührü ile mühürlenir. Defterlere ilk sayfadan başlayarak sayfa numaraları yazılır ve defterin kaç sayfadan

oluştugu belirtilerek onaylanır.

ALTINCI KISIM: Diğer Hükümler

Atatürk Köşesi

Madde 47- Anaokullarında eğitim etkinliklerinin yapıldığı alanların dışında uygun bulunan bir yerde, Atatürk inkılâp ve ilkelerini içeren anlamlı bir kompozisyon oluşturacak şekilde Atatürk Köşesi düzenlenir ve köşe sürekli güncelleştirilir.

Denetim

Madde 48- Okul öncesi eğitim kurumlarının denetimi, 13.8.1999 tarihli ve 23785 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıklarını Yönetmeliği ile Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıklarını Rehberlik ve Teftiş Yönergesi esaslarına göre bu Yönetmelik doğrultusunda yapılır.

Kılık-Kıyafet

Madde 49- Kurumlarda görevli yönetici, öğretmen, memur, sözleşmeli, geçici ve diğer personelin giyiminde sadelik, temizlik ve hizmete uygunluk esastır. Kılık-kıyafetlerde, 25.10.1982 tarihli ve 17849 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik, 7.12.1981 tarihli ve 17537 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı ile Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik esaslarına uyulur.

Özel Gün ve Bayramları Kutlama Etkinlikleri

Madde 50- Özel gün ve bayramlar, okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların yaşlarına, gelişimlerine ve eğitim programlarına uygun olarak sınıf içi etkinlikler ile okul merkezli olmak kaydıyla eğitim etkinlikleri şeklinde düzenlenir.

Bu etkinlikler, okulda görevli öğretmenlerin birlikte hazırlayacakları program çerçevesinde yapılır.

Okul öncesi çağı çocuklarına yönelik il dışı gezileri, çocukların anne-babalarının katılımı ve valilik onayıyla düzenlenebilir.

Velilerin Etkinliklere Katılımları

Madde 51- Veliler, istekli olmaları durumunda okul yönetiminin hazırlayacağı program doğrultusunda eğitim etkinliklerine katılabilirler.

Aile eğitimi ile ilgili etkinlik ve toplantılara, okul yönetimi velilerin katılımlarını sağlar.

Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumları ile İlgili İş ve İşlemler

Madde 52- Özel okul öncesi eğitim kurumlarının açılması, kapatılması, çalışma saat ve süreleri, kayıt-kabul, öğrenci kontenjanları, devam-devamsızlık, okul ücretleri, sınıf mevcutları, personelin seçimi, atanması ve benzeri konulardaki işlemler, Özel Öğretim Kurumları mevzuatında belirtilen esaslara göre yapılır.

İlk Yardım Dolabı-İlk Yardım Çantası

Madde 53- Okul öncesi eğitim kurumlarında, kaza ve acil durumlarda kullanılmak üzere standartlara uygun olarak ilk yardım dolabı ile ilk yardım çantası ve bunlara ait araç ve malzeme bulundurulur.

Dolapta doktor tavsiyesine göre kullanılması gereken ve reçete ile alınan ilaçlar bulundurulamaz ve çocuklara kullanılamaz.

Bahçe Düzenlemesi

Madde 54- Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim etkinliklerinin sağlıklı ve uygun bir ortamda gerçekleştirilebilmesi için oyun alanı ile bahçenin bulunması ve amacına uygun olarak düzenlenmesi esastır. Düzenlemeler eğitimin olmadığı zamanlarda yapılır.

Bu düzenleme yapılırken; trafik eğitim pisti, kum havuzu, bahçe oyun araçları, ayrıca çocukların fen ve doğa çalışmaları yapabilmeleri için yeterli toprak alan bulundurulmasına özen gösterilir.

Gözlem - Gelişim Dosyası

Madde 55- Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gelişim, eğitim ve sağlık durumları ile ilgili olarak her çocuk için bir gözlem-gelişim dosyası tutulur.

Öğrenci Dosyası

Madde 56- Okul öncesi eğitim kurumlarında, her çocuk için tutulan gözlem-gelişim dosyası bilgileri doğrultusunda bir öğrenci dosyası tutulur. Bu dosya çocuğun kayıt yaptırdığı ilköğretim okulu tarafından istenir. Bu istek üzerine dosya ilgili ilköğretim okuluna gönderilir.

Binanın Kullanılması

Madde 57- Anaokulu binaları amacı dışında kullanılamaz. Hangi nedenle olursa olsun, projede belirtilen kullanım alanlarında izinsiz değişiklik yapılamaz.

YEDİNCİ KISIM: Yürürlük Hükümleri

Yürürlükten Kaldırılan Yönetmelik

Madde 58- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle 26.2.2002 tarihli ve 24679 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, ek ve değişikliği ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 59- Maliye Bakanlığı ve Sayıştay'ın görüşü alınarak hazırlanan bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 60- Bu Yönetmelik hükümlerini Milli Eğitim Bakanı yürütür.

DİZİN

-A-

Ana Sınıfları Yönetmeliği, 27
 Anaokulu, 27, 28, 31, 32, 37, 51, 52
 Anasınıfı, 31
 Aristo, 13
 Atatürk, 31, 67

-B-

Bode, 13

-Ç-

Çocuk, 23, 24, 28, 30, 33, 36, 37, 38,
 41, 44, 47, 50, 51, 68, 70, 72, 74, 75,
 76, 77, 78, 80, 82, 84, 86, 87
 Çocuk Evi, 24

-D-

Dame Schools, 24
 Darüleytam-i Osmanî, 25
 Decroly, 13
 Dewey, 13

-E-

Eğitim, 11, 12, 18, 21, 23, 24, 25, 26,
 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 38, 44,
 50, 64, 65, 66, 67, 72, 73, 80

-F-

Fatih Sultan Mehmet, 25
 Friedrich Wilhelm, 24
 Froebel, 13, 24

-H-

Herbart, 13
 Hilgard, 14
 İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 27

-İ-

İlköğretim, 19, 25, 26, 30, 67, 69, 81

-J-

Johann Pestalozzi, 24

-K-

Kazım Nami Duru, 25
 Kerschensleiner, 13
 Kız Meslek Liseleri, 27
 Kreş, 28, 30, 31

-M-

Maria Montessori, 24
 Milli Eğitim Temel Kanunu, 18, 19, 20,
 22, 67

-O-

Okul öncesi, 18, 19, 22, 24, 25, 28, 29,
 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 43, 44,
 46, 49, 50, 51, 67, 79, 80, 81, 83, 84
 Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü,
 26, 27
 Okul öncesi eğitimi, 19, 24, 28, 31, 32,
 34, 35
 Osmanlı İmparatorluğu, 25

Oyun, 32, 44, 49, 50, 51, 70, 71, 72, 73,
75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85

-Ö-

Öğretim, 12, 13, 16, 17, 44, 72
Öğretmen, 12, 18, 26, 46, 50, 52
Örgün eğitim, 18

-P -

Pestalotzi, 13

-R-

Rousseau, 13, 74

-S-

Sağlık ve Sosyal Hizmetler
Müdürlükleri, 27

Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme
Kurumu, 26

Spor, 13, 38, 45, 54, 55, 56, 57, 58, 60,
61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 73, 82

-T-

Tedrisat-ı İbtidaiyye Kanun-ı
Muvakkati, 27

Tedrisat-ı İptidaiye Kanuni Muvakkati,
25

Thorndike, 13

-W-

William James, 13

-Y-

Yaygın eğitim, 21

Yüksek öğretim, 21

